

75 jaar

Onder redactie van:

A.H. Bergink

E. Crone-Kraaijeveld

M. Marseille

NVAD

75 jaar

NEDERLANDSE VERENIGING
VAN ARTS-DOCENTEN IN DE E.H.B.O.

Onder redactie van:

A.H. Bergink
E. Crone-Kraaijeveld
M. Marseille

Den Haag, november 2001

ISBN 90-9015140-0

Druk: Pasmans Offsetdrukkerij b.v., Den Haag

INHOUD

Ten geleide	V
Voorwoord	VII
1. De beginperiode van het EHBO-onderwijs	1
2. Nederlandse Vereniging van Docenten in Eerste Hulp Bij Ongelukken. De beginjaren	8
3. Molhuysen bijna drie decennia secretaris	23
4. Innige banden met Het Oranje Kruis	39
5. Jubilea	47
6. Herinneringen aan mijn vader Jos Hermans	53
7. De periode Peereboom	57
8. Herinneringen aan de introductie van reanimatie in de eerstehulp- verlening	66
9. Van Statenlaan 81, via Kanaalweg 3 naar Scheveningsweg 44 in Den Haag	91
10. Het Reddingwezen	78
11. De afgevaardigden van de vereniging in bestuur en commissies van Het Oranje Kruis	83
12. De bijdrage van de artsdocent aan de kaderopleiding	90
13. L.O.T.U.S. Landelijke Opleiding tot Uitbeelding van Slachtoffers	94
14. ARKALO en AKLO	98
15. NVAD 75 jaar	102
16. De graal van het EHBO-onderwijs	104
17. Kwaliteit als modus	107
18. Toekomstige profielschets van de artsexaminator	110
19. Impressies tijdens een reanimatie-examen getekend door de artsdocent	114
20. Vierentwintigste druk Oranje Kruisboekje??	116
21. Het Europese Eerste Hulp Certificaat en de artsdocent	118
22. EHBO anders?	123

23. Eerste hulp bij sportongevallen	125
24. Forensische pathologie en de sporen van de hulpverlener	130
25. EHBO en de medisch specialist	134
26. Het MMT: wat doet de EHBO ermee	138
27. Ramp of geen ramp: hou het simpel!	141
28. Onderscheidingen	144
29. De ereleden	154
30. De leden	166
31. De bestuursleden	174
32. Wie de jeugd heeft... ..	177
33. Het College van Deskundigen: oude wijn in nieuwe zakken?	180
34. Quo vadis NVAD?	185
 Auteursregister	 189

TEN GELEIDE

Al meer dan honderd jaar zijn artsen in Nederland betrokken bij het onderwijs aan leken in het toepassen van eerstehulpvaardigheden.

De eerstehulpverlening door leken kreeg geleidelijk aan meer vorm door het beschikbaar komen van nieuwe inzichten in de fysiologie. Ontwikkelingen in de techniek maakten regelmatig uitbreiding van de eerste hulp mogelijk. Zo is bijvoorbeeld de aanstaande introductie van de automatische defibrillatoren een belangrijke aanwinst in de eerste hulp door leken bij reanimaties. De laatste decennia blijkt de hulpverlening kwalitatief steeds beter te worden. Goede eerste hulp dient aan te sluiten op de medische vervolgbehandeling.

Een in het oog springende ontwikkeling is recentelijk de bijdrage van EHBO-ers aan de spoedeisende medische hulpverlening bij calamiteiten en rampen. De vuurwerkramp in Enschede, de brand in Volendam en de terroristische aanslagen in Amerika tonen aan dat de georganiseerde eerstehulpverlening door leken is uitgegroeid tot een waardevolle schakel in de medische hulpverleningsketen. Deze ontwikkeling is niet nieuw. Al in de laatste decennia van de 19de eeuw werd eerste hulp door leken in georganiseerd verband verleend, met name in de grote steden. De noodzaak werd toentertijd al onderkend!

Vanaf het begin gaven artsen vol overtuiging EHBO-lessen. Zij waren docenten met praktijkervaring en hadden van oudsher onderwijsbevoegdheid. De behoefte van artsdocenten aan goed en gelijkvormig onderwijs leidde 75 jaar geleden tot het initiatief een vereniging op te richten. Deze vereniging, de huidige NVAD, wist vele medici en organisaties te winnen voor haar beginselen, zowel op het gebied van het onderwijs als op het terrein van de inhoud van de eerste hulp. Op beide terreinen is de samenwerking met Het Oranje Kruis intensief en vruchtbaar. Als partner in het bestuur, als deskundige op het terrein van de eerstehulpopleidingen en als verspreider van kennis op het gebied van de eerste hulp wordt de NVAD gewaardeerd door vele organisaties die op dit terrein actief zijn.

Dit gedenkboek biedt de lezer inzicht in de ontstaansgeschiedenis van de huidige NVAD. Ook wordt hij geïnformeerd over de eerste hulp gezien als een maatschappelijke taak en onderdeel van de gezondheidszorg. Deze hulpverlening is de afgelopen jaren vormgegeven en uitgedragen door zeer vele artsdocenten. Het is vooral ook daarom dat hun geschiedenis hier, voor u is geschreven.

R. Vrenken, arts
Oud-voorzitter NVAD
Voorzitter Het Oranje Kruis

VOORWOORD

In dit gedenkboek ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO (NVAD), wordt ruim een eeuw EHBO-onderwijs in Nederland herdacht. Niet alleen wordt in grote lijnen de geschiedenis van de vereniging beschreven, maar eveneens zijn de ontwikkelingen en wederwaardigheden betreffende de EHBO en het EHBO-onderwijs belicht, die zich in de loop van de vorige eeuw voordeden. Wellicht achten velen het niet opportuun zich te verdiepen in de geschiedenis van een toch vrij onbekende en onopvallende vereniging. Wie echter tot het inzicht komt dat dankzij het werk van deze vereniging en haar leden in 1938 het eenheidsdiploma EHBO tot stand kwam en het EHBO-onderwijs ten onzent een hoog niveau bereikte, verandert van gedachten.

Het boek wil dan ook in de eerste plaats een eerbetoon zijn aan de vele artsen, die als lid van de vereniging, meestal geheel belangeloos, inhoud hebben gegeven aan de ontwikkeling van de EHBO en het EHBO-onderwijs.

Bij de samenstelling van dit gedenkboek kon geen gebruik worden gemaakt van archiefmateriaal uit de eerste vijftig jaar van het bestaan van de docentenvereniging. Het archief uit die tijd is verdwenen. Uit publicaties van de eerste secretaris van de vereniging dr. J.W. Loos, kan worden opgemaakt dat hij een begin maakte met het opzetten van een archief. Ook Molhuysen zal dat werk ongetwijfeld hebben voortgezet, maar waar het oude archief gebleven is weet de redactie niet. Misschien raakte het in de versukkeling in de periode waarin Molhuysen als hoogbejaarde het secretariaat nog beheerde. Ook is het niet uitgesloten dat het archief op een gegeven moment om wat voor reden ook vernietigd werd, maar wie weet komt het ooit nog eens boven water.

Hoe dit ook zij, de ontwikkelingsgang in de eerste vijftig jaren moest worden geboekstaafd aan de hand van verslagen en mededelingen in tijdschriften zoals Het Reddingwezen, De voorpost van den dokter en van data in de jaarverslagen van Het Oranje Kruis. Het is dus heel goed mogelijk dat bepaalde belangrijke gebeurtenissen niet zijn opgetekend. Het was bovendien niet altijd te achterhalen of alle gegevens juist waren.

Dankzij de medewerking van prof. dr. M.J. van Lieburg, bibliothecaris van de KNMG en de heer J. Weber, medewerker van Koninklijke Begeer bv te Zoetermeer, konden wel enkele belangrijke feiten worden achterhaald en geverifieerd.

Voorts heeft het veel moeite gekost om de beschikking te krijgen over foto's van een aantal oprichters van de vereniging en van bestuursleden van het eerste uur.

Deze moesten worden overgenomen uit oude vergeelde tijdschriften, waardoor de kwaliteit veel te wensen overlaat. Het was evenmin gemakkelijk om foto's van meer recente datum bijeen te brengen. Velen waren de redactie hierbij behulpzaam. De hoofdredacteur van het Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen, H.A. van Lith, en de redactrice mevrouw A.N. de Voogd verzamelden verscheidene foto's. De archiefbeheerder van de ANWB, de heer Th. Juffermans, alsmede de fotograaf van de Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie, de heer C.G. Maring en mevrouw M. Muus stelden voor het gedenkboek waardevolle illustraties ter beschikking.

De medewerkers van het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis, mevrouw I. Zuurmond en de heer R. Bakker, toonden hun hulpvaardigheid bij het op diskette zetten van een groot aantal bijdragen. Ook mevrouw J.G. Marseille-Smit had een groot aandeel in de werkzaamheden en voorts in het corrigeren van de drukproeven. Mevrouw I.A. Oldersma, oud-medewerkster van de GG en GD van Den Haag, besteedde eveneens veel tijd aan het corrigeren van de teksten. De redactie is zeer dankbaar voor de hulp die zij ontving en met name ook voor de financiële bijdrage van de Stichting Laan van Meerdervoort te Den Haag.

De redactie heeft het bijzonder gewaardeerd dat velen bereid waren een specifieke bijdrage te leveren aan dit gedenkboek. Verschillen in presentatie heeft zij zoveel mogelijk intact gelaten. Aldus ontstond een verzameling hoofdstukken die de lezer een beeld geeft van het vele werk dat de NVAD vanaf het begin van haar bestaan enthousiast heeft verricht. Moge het lezen van dit gedenkboek bij ouderen goede herinneringen oproepen maar ook veel jongeren inspireren het werk van de vereniging te continueren, te actualiseren en te optimaliseren.

De redactie

DE BEGINPERIODE VAN HET EHBO-ONDERWIJS

Het EHBO-onderwijs door artsen aan leken dateert uit de laatste decennia van de negentiende eeuw. Het eerste EHBO-boekje in Nederland verscheen in 1875 met als titel 'Eerste Hulp bij plotseling voorkomende ziekte-toestanden'. Het was van de hand van de legerarts H.C.F.L. Aalbersberg. Bij de Hoger Onderwijswet van 1876 kregen artsen de bevoegdheid om aan leken onderwijs te geven in verschillende medische basisvakken. Naar alle waarschijnlijkheid begon omstreeks die tijd het EHBO-onderwijs aan soldaten, politieagenten en spoorwegpersoneel. Over de beginperiode van het EHBO-onderwijs in ons land zijn in de medische literatuur evenwel weinig of geen gegevens te vinden. Dit is niet zo verwonderlijk daar de meeste artsen zich op het standpunt stelden dat de eerstehulpverlening aan slachtoffers van een ongeval niet aan leken toevertrouwd kon worden. Wellicht zijn in oude archieven nog wel stukken bewaard gebleven die een beeld geven van het ontstaan en de ontwikkeling van het EHBO-onderwijs.

Het verlenen van eerste hulp door leken in georganiseerd verband dateert eveneens uit de laatste decennia van de negentiende eeuw. De Engelsen begonnen als eersten met het organiseren van EHBO-cursussen voor leken en de inschakeling van EHBO-ers bij ongevallen. Daar werd door de Johanniter Ridder de St. John Ambulance Association opgericht die verbandposten inrichtte, EHBO-cursussen verzorgde en een EHBO-examen instelde. Prof. Dr. von Eschmarch hoogleraar in de heilkunde in Hamburg, leerde deze organisatie die onder leiding stond van John Furly in 1881 kennen toen hij in Londen een internationaal medisch congres bezocht. Hij kwam op het denkbeeld ook in Duitsland een soortgelijke vereniging op te richten. In 1882 bracht hij de Deutsche Samariter Verein tot stand die er ook naar streefde de kennis van de bij plotselinge ongevallen te verlenen eerste hulp te verspreiden. Met deze voorbeelden voor ogen richtte dr. C. B. Tilanus Jr. in 1893 in Amsterdam de Vereniging Eerste Hulp Bij Ongelukken op, de huidige Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Ook in de grote steden Rotterdam en Den Haag werden in het laatste decennium van de negentiende eeuw EHBO-verenigingen opgericht, in Rotterdam in 1894 en in Den Haag in 1898. Zeker is dat de oprichting van deze EHBO-verenigingen het

De eerste druk van het boekje "Dr. Friedrich von Esmarch's Eerste Hulp bij Ongelukken" bewerkt door A. Arn. J. Quanjer, verscheen in 1882. In 1918 kwam de twaalfde verbeterde en vermeerderde druk uit.

EHBO-onderwijs sterk heeft gestimuleerd. Over de manier waarop de artsen het EHBO-onderwijs gaven is eveneens weinig bekend. Wel staat vast dat dit meestal gebeurde aan de hand van het boekje 'Dr. Friedrich von Esmarch's Eerste Hulp bij Ongelukken' een werkje door A.A.J. Quanjer uit het Duits vertaald. De eerste druk verscheen in 1882, lang voordat ten onzent de eerste EHBO-verenigingen werden opgericht.

De handleiding van Friedrich von Esmarch werd niet alleen in Nederland gebruikt, maar ook in tal van andere landen. Von Esmarch was in Europa beslist de grootste voorvechter van het onderwijs in de EHBO. Hij hield op vele plaatsen lezingen, schreef tal van boeken, liet lesplaten drukken en stelde kisten met oefenmateriaal voor cursussen samen. Hij interesseerde

zich niet alleen voor de theorie, maar vooral ook voor de praktijk van de EHBO. Eén van de meest gebruikte verbandmiddelen bij het verlenen van eerste hulp, de driekante doek, was een vinding van Von Esmarch. Het was dan ook geen wonder dat zijn in het Nederlands vertaalde handleiding vele herdrukken beleefde.

In het begin van de twintigste eeuw maakte het EHBO-onderwijs een snelle groei door. Ook artsen in kleinere gemeenten en op het platteland werden erbij betrokken. Mijnlieff vermeldt in 1905 in zijn proefschrift 'Eerste Hulp Bij Ongelukken' dat reeds in 1904, behalve in de drie grote steden, ook in tal van gemeenten in de provincie artsen EHBO-cursussen verzorgden. Dit gebeurde onder auspiciën van de provinciale kruisverenigingen 'Het Witte Kruis' in Noord-Holland en 'Het Groene Kruis' in Zuid-Holland, Friesland en Groningen.

Mijnlieff vermeldt in zijn proefschrift eveneens dat hij in de verslagen herhaaldelijk las dat de cursisten veel belangstelling toonden en dat de artsen met voldoening lesgaven.

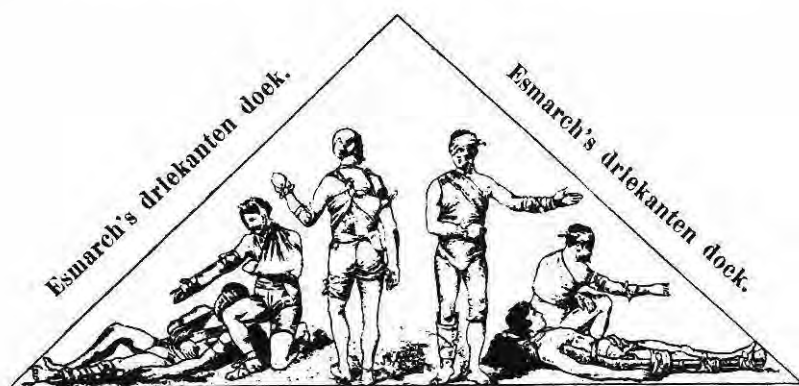
Uiterst belangrijk voor de ontwikkeling van het EHBO-onderwijs in Nederland was ook het in 1896 in werking getreden Veiligheidsbesluit waarin ondermeer werd bepaald dat in fabrieken en werkplaatsen verbandkisten met voorgeschreven inhoud aanwezig moesten zijn om bij ongevallen helpend te kunnen optreden. Al spoedig werd duidelijk dat louter de aanwezigheid van een verbandkist geen waarborg bood voor een goede eerstehulpverlening. Om hierin verbetering te brengen begon de toenmalige medisch adviseur van de Arbeidsinspectie E. Wintgens met het organiseren van verbandcursussen voor fabriekspersoneel in tal van gemeenten, verspreid over het land. Ook de regering kwam tot het inzicht dat in fabrieken werknemers aanwezig moesten zijn met de nodige EHBO-kennis. Daarom werd op 6 maart 1907 een Staatscommissie ingesteld, die de volgende opdracht kreeg:

- het bevorderen van de oprichting van- en het deelnemen aan cursussen in EHBO
- het uitbrengen van adviezen aan de Minister inzake het toekennen van subsidie ten behoeve van het houden van cursussen.
- het uitoefenen van toezicht op die cursussen

Een achttal over het land verspreid wonende artsen werd tot lid van de commissie benoemd, waaronder Wintgens die met het voorzitterschap werd belast. Eén van de voormannen van het Groene Kruis ds. C. F. Fleischer kreeg de functie van secretaris. Het land werd in acht rayons verdeeld en elk lid van de commissie werd in zijn eigen rayon belast met de uitvoering van de bovenomschreven driedelige taak.

De start was veelbelovend. Eind 1909 waren er al meer dan driehonderd aanvangscursussen georganiseerd.

Alle cursussen werden door artsen gegeven. Er werden geen diploma's verstrekt.

De driekante doek, een vinding van Von Esmarch, bedrukt met beelden van toepassingsmogelijkheden.

C. J. Mijndel promoveerde in 1905 aan de Universiteit van Amsterdam tot doctor in de geneeskunde op een proefschrift getiteld 'Eerste Hulp bij Ongelukken'. In 1909 werd hij de eerste secretaris van Het Oranje Kruis.

Maar toen kwam de terugslag. Een aantal artsen trok zich terug omdat deze nevenfunctie die naast de normale praktijk vervuld werd, veel te veel tijd kostte. In 1910 werd de commissie ontbonden. De artsen die in het eerste decennium van de twintigste eeuw EHBO-cursussen verzorgden gaven les naar eigen inzicht. Iedere arts leerde de cursisten datgene wat hij persoonlijk meende van belang te zijn voor het verlenen van EHBO. Elke vereniging gaf weer haar eigen diploma uit. Deze ontwikkeling had tot gevolg dat er een grote verdeeldheid ontstond in het EHBO-onderwijs. Voorts was er een geweldig gebrek aan samenwerking tussen de organisaties die bij de hulpverlening waren betrokken. Bij de scheepsramp met de veerboot Berlin bij Hoek van Holland in 1907 kwamen de tekortkomingen van de toenmalige EHBO in ons land duidelijk aan het licht.

HET ORANJE KRUIS

Om tot een betere samenwerking te komen tussen de vele op EHBO-gebied werkzame organisaties en verenigingen, zoals het Rode Kruis, de Nederlandse Vereniging EHBO, het Witte Kruis en de Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandse Redding-Maatschappij, werd in 1909 op initiatief van Prins Hendrik de Nationale Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp Bij Ongelukken 'Het Oranje Kruis' opgericht. In 1910 vond de constituerende vergadering plaats in het Paleis op de Dam te Amsterdam, waarbij de regering was vertegenwoordigd door de minister van Binnenlandse Zaken, mr. Th. Heemskerk. Nog in hetzelfde jaar kreeg de bond het predikaat 'Koninklijke'. Deze nieuwe organisatie streefde in de eerste plaats naar een uniformiteit met betrekking tot de EHBO-leerstof. Besloten werd een Nederlandse EHBO-handleiding met tal van duidelijke afbeeldingen samen te stellen. Het Oranje Kruis kreeg hierbij steun van de op 10 december 1910 bij Koninklijk Besluit ingestelde 'Staatscommissie in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen'. Deze Staatscommissie, in het leven geroepen direct na opheffing van de in 1907 ingestelde commissie, was in grote lijnen met dezelfde

opdracht belast. Zij was alleen anders van samenstelling. Naast een zestal artsen, waaronder Wintgens, werd ook een aantal hoge ambtenaren tot lid van de commissie benoemd, die onder voorzitterschap kwam te staan van de directeur-generaal van de arbeid, H.A. van IJsselsteijn. Ds. F. C. Fleischer werd opnieuw secretaris. Met medewerking van deze Staatscommissie slaagde Het Oranje Kruis erin een officiële Nederlandse handleiding voor het EHBO-onderwijs samen te stellen, het Oranje Kruisboekje. De eerste druk kwam in 1913 op de markt. De kernredactie die het boekje schreef, bestond uit vier personen, prof. dr. J.A. Korteweg, hoogleraar in de heelkunde, dr. C.J. Mijnlieff, de eerste secretaris van Het Oranje Kruis, G. Oosterbaan, arts, lid van de Staatscommissie en generaalmajoor A.A.J. Quanjer, de vertaler en bewerker van de handleiding van Von Eschmarch. Vanaf 1913 werden de EHBO-cursussen onder auspiciën van de Staatscommissie gegeven aan de hand van het Oranje Kruisboekje. Een leerboekje alleen bleek evenwel niet voldoende te zijn om de gewenste eenheid in het EHBO-onderwijs te bewerkstelligen. De artsen bleven op hun eigen houtje lesgeven en dikwijls verstrekten zij eigen verklaringen van bekwaamheid. Daarom werden door Het Oranje Kruis initiatieven genomen om meer eenheid te brengen in de organisatie van de cursussen en het afnemen van de examens. In 1919 werd een eenheidscommissie ingesteld om regels op te stellen voor de opleidingen en de examens. Dit had heel wat voeten in de aarde. Als resultaat van het werk van de commissie kon op 20 december 1924 de eerste regeling van het onderwijs in eerste hulp bij ongelukken worden vastgesteld. Deze regeling hield in dat een volledige EHBO-cursus uit drie delen bestond, namelijk een aanvangscursus van twaalf lessen, een eerste herhalingscursus van acht lessen en een tweede herhalingscursus van zes lessen. De examens van de aanvangscursus en de eerste herhalingscursus werden afgenomen door de arts die de cursus gaf, het slotexamen door een examinerator aangewezen door het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis. Aan de geslaagden werd het zogenaamde bondsdiploma uitgereikt.

In de eerste decennia van de twintigste eeuw droegen de cursussen EHBO onder auspiciën van de Staatscommissie er meer toe bij de kennis van de EHBO te populariseren dan de toen bestaande EHBO-verenigingen. Dank zij deze bedrijfscursussen kreeg het EHBO-onderwijs vaste voet in de Nederlandse samenleving. Jaarlijks werden vaak meer dan honderd cursussen gegeven. Op de staatsbegroting stond elk jaar een post van veertigduizend gulden voor de bevordering van het EHBO-onderwijs in de bedrijven. Dank zij deze cursussen kwamen ook steeds meer EHBO-verenigingen tot stand, die subsidies ontvingen voor het organiseren van bedrijfscursussen. In 1916 werd te Rotterdam de eerste Rooms Katholieke EHBO-vereniging opgericht onder de naam Sint Franciscus. In de eerste decennia van de twintigste eeuw raakten ook steeds meer artsen, soms tegen wil en dank, bij het EHBO-onderwijs betrokken. Er ontstond behoefte om ervaringen uit te wisselen. Rotterdam was de eerste stad waar artsen

Bij de scheepsramp met de veerboot Berlin bij Hoek van Holland op 12 februari 1907 kwamen de tekortkomingen van de toenmalige EHBO en het gebrek aan samenwerking, duidelijk aan het licht. Deze scheepsramp kostte aan 165 mensen het leven.

die lesgeven in EHBO contact met elkaar zochten.

De toenmalige voorzitter van de afdeling Rotterdam van de Nederlandse vereniging EHBO, M.P. Schütte, nam daartoe in 1923 het initiatief. Hij organiseerde bijeenkomsten van artsdocenten om verbetering in het EHBO-onderwijs tot stand te brengen. Dit resulteerde in 1925 in de oprichting van een Rotterdamse Vereniging van Docenten in EHBO.

Ook in Amsterdam zochten verschillende artsen die EHBO-cursussen verzorgden contact met elkaar. Hier waren G.O. Meuleman en J.A. Feenstra, controlerend geneeskundigen van de Rijksverzekeringsbank te Amsterdam en M.L. van der Stempel de initiatiefnemers. Deze Amsterdamse groep zocht in 1926 contact met de Rotterdamse vereniging om te komen tot de oprichting van een landelijke vereniging.

LITERATUUR

- Bergink, A.H. De arts als docent. Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 1995; 84: 157-158.
- Bergink, A.H. Huisartsen spelen al jaren een rol in het EHBO onderwijs aan leken. De huisarts in Nederland 1999; nr.1:25-28.
- Loos, W. J. Ingezonden. De docenten vereeniging. De voorpost van den dokter 1934; 6: 338
- Mijnlieff, C. J. Eerste Hulp bij Ongelukken. Academisch proefschrift Amsterdam, 1905.
- Noever de Brauw, I. G. ten. Overzicht van de verrichtingen der commissie in het belang van het verleenen van eerste hulp bij bedrijfsongevallen, ingesteld bij Koninklijk besluit van 10 December 1910, no.52, van de instelling af tot op heden (10 December 1935), dus bij haar 25-jarig bestaan. Het Reddingwezen 1936; 25:12-23.
- Peereboom, L. P. J. Een mantel van oranje. Gedenkboek van Het Oranje Kruis. Leiden, 1999, Spruyt, Van Mantgem & De Does BV.
- Volckmann, C. A. E. Grepen uit de geschiedenis van de EHBO. Het Reddingwezen 1988; 77: 210-216.
- Grunberg-Hanemaaijer, H. M. A. Het eenheidsdiploma EHBO in de afgelopen 50 jaar. Eerste Hulp. Tweemaandelijks magazine van de Nationale Bond voor EHBO 1999; 14: nr.6: 11-13.
- Molhuysen, J.A. Nederlandse Vereniging van Docenten in E.H.B.O. Het Reddingwezen 1952; 41: 9-10.

2

NEDERLANDSE VERENIGING VAN DOCENTEN IN EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN DE BEGINJAREN

Tijdens het derde Internationale Congres voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken, van 7 tot 11 september 1926 te Amsterdam gehouden, werden de voorbereidingen tot de oprichting van een landelijke vereniging van artsdocenten getroffen. Op dit congres waren niet alleen artsdocenten uit Amsterdam en Rotterdam aanwezig, maar ook hun collegae uit verschillende andere plaatsen. In de wandelgangen werden zij het eens om voortaan regelmatig met elkaar van gedachten te wisselen om zodoende het onderwijs in de EHBO te bevorderen. Dit leek absoluut geen overbodige luxe, want doorgaans liet de kwaliteit van het onderwijs veel te wensen over. De tekortkomingen traden vooral aan het licht tijdens de EHBO-wedstrijden, die ook in de twintiger jaren van de vorige eeuw regelmatig plaats vonden. In het oktober-nummer 1926 van Het Reddingwezen, het officiële orgaan van het Oranje Kruis, plaatsten negentien docenten de volgende oproep:

Aan H. H. Docenten in E. H. b. O.

Door de oprichting van de Internationale Vereeniging voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken, en door de voorgenomen uitgave van een Internationaal Tijdschrift op dat gebied achten de ondergeteekenden het noodzakelijk, dat de geneesheeren, die verbonden zijn aan de verschillende cursussen in E. H. b. O. zich vereenigen en een Nederlandsche Docenten-Vereeniging trachten te vormen.

Door onderling overleg zal niet alleen de zoo dringend noodige eenheid van het onderwijs hier te lande bevorderd worden, maar zullen ook de vele vraagstukken, die, in het algemeen belang, tot oplossing gebracht moeten worden, beter en grondiger behandeld kunnen worden.

De vele fouten, die aan het onderwijs in E. H. b. O. kleven, die bij diverse demonstraties en wedstrijden zoo duidelijk aan het licht komen en vaak aan de gebrekkige opleiding van de lesgeevenden te wijten zijn, zullen niet alleen door de onderlinge besprekingen tot een minimum beperkt kunnen worden, maar ook, door voorlichting aan de jongere collegae te geven, zal het onderwijs in de toekomst op een hooger peil komen te staan, dan waarop dit zich nu bevindt.

Beter dan alleen door plaatselijke bijeenkomsten, zooals deze sinds geruimen tijd te Rotterdam en sinds het afgelopen cursusjaar ook te Amsterdam plaats vinden, kan een Algemeene Nederlandsche Docenten-Vereeniging aan de verbetering van dat onderwijs arbeiden.

De ondergeteekenden achten den tijd gunstig om tot de oprichting van een dergelijke vereniging over te gaan, wat met het oog op het hierboven vermelde niet alleen een nationaal belang is, maar ook uit een internationaal oogpunt van groote beteekenis zal blijken te zijn.

Zij noodigen daarom de collegae, die met dit plan instemmen, daarvan te doen blijken, door aan den laatsten ondergeteekende, hun adreskaartje te zenden.

Spoedig zal dan een constitueerende vergadering bijeengeroepen worden.

C. VAN BEMMEL, Breda.
 E. BOERMA, Arnhem.
 D. BUYZE, den Haag.
 P. H. VAN EDEN, Amsterdam.
 J. A. FEENSTRA, Amsterdam.
 F. W. C. DE GRAVE, den Haag.
 E. H. J. VAN DER HEYDEN, Maastricht.
 W. R. H. KRANENBURG, Bilthoven.
 J. W. LOOS, Rotterdam.
 P. A. VAN LUYT, Groningen.
 J. VAN DER MEULEN, Barendrecht.
 G. O. MEULMAN, Amsterdam.
 C. J. MIJNLIEFF, Amsterdam.
 J. G. TEN NOEVER DE BRAUW, den Haag.
 A. L. SCHMIDT, Amsterdam.
 C. TH. SMIT, den Haag.
 M. P. SCHÜTTE, Rotterdam.
 R. J. A. WAANDERS, den Haag.
 M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam,
 Nicolaas Maesstraat 82.

Deze oproep was niet tevergeefs. Velen betuigden hun adhesie. De Nederlandse Vereniging EHBO, met Tilanus als voorzitter, nam met algemene stemmen een motie aan, waarin zij verklaarde haar volle medewerking te zullen verlenen en het op prijs te stellen te zijner tijd van de docentenvereniging voorlichting te ontvangen. Op instigatie van de Amsterdamse docenten vond de constituerende vergadering plaats te Rotterdam en wel op 6 november 1926. Aldus kwam er een vereniging van artsdocenten tot stand een halve eeuw nadat de artsen bij de Hoger Onderwijswet van 1876 lesbevoegdheid hadden gekregen. Op de volgende bijeenkomst op 23 november te Amsterdam werden de statuten vastgesteld. Artikel 2 bepaalde dat de in Amsterdam gevestigde vereniging zich ten doel stelde het onderwijs in de eerste hulp bij ongelukken te bevorderen, de regeling van het onderwijs te verbeteren en de samenwerking der leden tot stand te brengen.

Voorts werd bepaald dat er jaarlijks minstens twee gewone vergaderingen gehouden zouden worden, een voor- en een najaarsvergadering. Tot gewone leden werden toegelaten geneeskundigen die docent in de eerste hulp bij ongelukken waren of geweest waren. Artsen met belangstelling voor EHBO, maar die zelf nimmer les gaven, konden buitengewoon lid worden. Om tot lid of buitengewoon lid toe te treden diende een schriftelijk verzoek bij de secretaris te worden ingediend.

Dr. P.H. van Eden, één van de oprichters van de docentenvereniging, was van 1928 tot 1933 voorzitter van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging EHBO.

Ook werd statutair vastgelegd dat leden plaatselijke onderafdelingen konden oprichten. De Rotterdamse vereniging van docenten ging verder als een onderafdeling van de Nederlandsche Vereniging van Docenten in E.H.b.O. Bij Koninklijk Besluit van 16 juni 1928 werden de statuten goedgekeurd.

Het eerste bestuur was als volgt samengesteld:

M.P. Schütte, voorzitter

J.W. Loos, secretaris

M.L. van der Stempel, penningmeester

G.O. Meulman, ondervoorzitter

J.A. Feenstra, lid

Alle bestuursleden waren EHBO-docenten van naam. Schütte, nestor van de Rotterdamse docenten was voorzitter van de plaatselijke Docenten Vereniging. Ook Loos was in Rotterdam een vermaard docent. In 1929 werd hij benoemd tot privaat-docent in de EHBO aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Op 21 februari 1930 hield hij zijn openbare les onder de titel: "Over het belang van het onderwijs in de Eerste Hulp bij Ongelukken aan de studenten in de geneeskunde". De overige leden van het bestuur woonden in Amsterdam en waren eveneens bekende docenten. Meulman, de ondervoorzitter, was secretaris van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging EHBO. Van der Stempel gaf les aan de

Amsterdamse brandweerlieden en aan de opleiding van assistent apothekers georganiseerd door het Departement Amsterdam van de Nederlandse Vereniging tot bevordering der Pharmacie. Feenstra was commandant van de Amsterdamse Rode Kruis Colonne en hij gaf EHBO-les aan de hulpverleners van het Rode Kruis.

Niet alleen de bestuursleden waren vooraanstaande docenten, doch ook een groot aantal gewone leden die aan de wieg stonden van de docentenvereniging. In de eerste plaats natuurlijk Mijnlieff, die niet alleen secretaris was van Het Oranje Kruis en redacteur van het Oranje Kruisboekje, maar tevens behorend redacteur van Het Reddingwezen. Een oprichter die een nog grotere bekendheid genoot was dr. P.H. van Eden, in 1862 in Krommenie geboren en

G.O. Meulman, secretaris van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging EHBO en de eerste ondervoorzitter van de docentenvereniging.

aan de Universiteit van Amsterdam opgeleid tot arts. Van Eden werd in 1899 directeur van het Stads Ziekenhuis te Leeuwarden. In die stad gaf hij de aanzet tot de oprichting van de afdeling Leeuwarden van de Nederlandse Vereniging EHBO. In 1900 verscheen van zijn hand het boek "Verbandleer" een werk dat vele herdrukken beleefde en dat jarenlang gold als het standaardwerk voor de medische studenten in Nederland. Van 1915 tot 1928 was Van Eden medisch adviseur van de Rijksverzekeringsbank te Amsterdam. Ook was hij ondervoorzitter van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging EHBO en na zijn pensionering in 1928 volgde hij Tilanus op als voorzitter. Hij publiceerde veel en hij was een man van groot gezag. Wegens zijn verdiensten werd hij benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Het lid met de meeste ondervijverservaring op de werkvloer was

naar alle waarschijnlijkheid dr. W.R.H. Kranenburg, die Wintgens was opgevolgd als medisch adviseur van de Arbeidsinspectie en tevens lid was geworden van de in 1910 ingestelde Staatscommissie in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen. Kranenburg was de grote organisator van de EHBO-cursussen van de Arbeidsinspectie, waaraan jaarlijks duizenden fabrieks- en havenarbeiders deelnamen. Wanneer ergens in het land een nieuwe cursus moest worden voorbereid, trok hij er op uit om in een persoonlijk gesprek de aanstaande docent te instrueren omtrent de hem wachtende taak en om zich een oordeel te vormen omtrent diens capaciteiten.

Nog een fakkeldrager van de EHBO, die tot de oprichters behoorde was dr. D. Buyze. Hij was in 1873 in Zierikzee geboren en jarenlang in Terneuzen als huisarts werkzaam geweest. In 1916 kwam hij naar Den Haag en trad in dienst van de GG en GD. Als medisch leider van de vermaarde Eerste Hulp Brigade in de

In 1926, in het jaar van de oprichting van de docentenvereniging, werd het EHBO-onderwijs gegeven aan de hand van de vijfde druk van het Oranje Kruisboekje.

J.A. Feenstra, geboren in 1883, was jarenlang commandant van de Amsterdamse Rode Kruis Colonne en van 1926 tot aan zijn overlijden in 1943, lid van het bestuur van de docentenvereniging.

residentie verwierf hij zich grote roem. Hij gaf veel EHBO-lessen, ondermeer aan de Zeevaartschool te Scheveningen. Van 1928 tot aan zijn plotselinge dood in 1935 was hij bovendien lector in verbandleer en eerste hulp aan de Technische Hoge school in Delft.

Niet alleen de vier genoemde coryfeeën maar alle docenten van het eerste uur maakten zich verdienstelijk op het terrein van de EHBO.

Van de hand van dr. A.L. Schmidt uit Amsterdam, verscheen in 1927 een "Eerste Hulp Vademecum". Veel ondertekenaars van de oproep in Het Reddingwezen genoten bekendheid als jurylid bij EHBO-wedstrijden, die als belangrijk instrument golden om de eerste hulpverlening op een hoger peil te brengen. In 1926 in het jaar van de oprichting, werden de EHBO-lessen gegeven aan de hand van de vijfde druk van het Oranje Kruisboekje. Het aantal EHBO-cursussen groeide gestaag en daarmee de vraag naar het Oranje Kruis-

boekje. In 1927 beleefde het boekje zijn zesde druk in een oplage van vijftienduizend exemplaren en in 1930 kwam de zevende druk uit, in een oplage van dezelfde grootte.

De oprichters van de vereniging hadden de overtuiging dat alleen goed EHBO-onderwijs goede EHBO-ers kon opleveren. Als gevolg van de toename van het aantal EHBO-cursussen, waren er steeds meer docenten nodig. Bekwame docenten evenwel bleken schaars te zijn. De praktijk wees uit dat vele artsen die EHBO-cursussen verzorgden, niet voldoende onderlegd waren om goed EHBO-onderwijs te geven. Zo bleken velen niet in staat om zelf de in die tijd in gebruik zijnde technieken van kunstmatige ademhaling toe te passen. Dit gebrek aan EHBO-kennis bij de meeste van hen was niet zo verwonderlijk. Aan de Nederlandse universiteiten kregen aanstaande artsen geen onderricht in EHBO.

Omdat de Staatscommissie in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen telkens weer werd geconfronteerd met de grote tekortkomingen in EHBO-kennis bij de docenten van de cursussen van de Arbeidsinspectie, richtte zij op 5 december 1927 een adres tot de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, met het verzoek te bevorderen dat de toekomstige artsen aan de universiteiten ervaren worden gemaakt in het verlenen van EHBO. Zij gaf de minister in overweging om bij zijn collega van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen erop aan te dringen de eerste hulpverlening in het programma van het artsexamen op te nemen en aan semi-artsen te onderrichten.

In 1929 verscheen er een maandblad dat in de eerste plaats voor EHBO-ers was bestemd. In dat jaar startte de Nederlandse Vereniging EHBO met de uitgave

van het tijdschrift "De voorpost van den dokter" Twee leden van de docentenvereniging namen zitting in de redactiecommissie, Meulman en Buyze. Het voorwoord in het eerste nummer illustreerde de situatie van het EHBO-onderwijs in die dagen en begon als volgt: "Het nobele streven om zich voor te bereiden tot hulpverlening aan zijn medemens in oogenblikken van plotseling opduikend levensgevaar, heeft in de laatste jaren in steeds grooter kring ernstige beoefening gevonden. De toenemende kans op dit gevaar door de uitbreiding en versnelling van het verkeer, de steeds verder voortschrijdende moderniseering van alle bedrijven, de algemeene aanwending van electriciteit, zelfs in het huishoudelijk gebruik, heeft in de eerste plaats de overheid genoopt haar volle aandacht te wijden aan de beveiliging der burger tegen de noodlottige gevolgen van plotselinge ongelukken, die bij deze ontwikkeling in het maatschappelijk leven onvermijdelijk zijn.

Om echter te slagen in haar taak heeft de overheid de medewerking van allen noodig. Ieder, wien het toeval bij een ongeluk aanwezig doet zijn, moet in staat zijn hulp te verlenen tot het moment, dat de geneesheer ter plaatse verschijnt of de getroffen bij den geneesheer is gebracht. Hier ligt het arbeidsveld der verenigingen voor E.H.B.O."

De voor de EHBO-ers belangrijkste rubriek in elke aflevering van De voorpost van den dokter met als titel 'Opgaven en Vragen' werd jarenlang geheel en al verzorgd door Meulman, die al zijn vrije tijd aan de EHBO besteedde.

Toen Meulman in 1935 ziek werd zette T.A. Hoofman, huisarts te Alblasserdam en eveneens een fervent beoefenaar van de EHBO, deze rubriek voort.

Het EHBO-onderwijs werd vrijwel altijd gegeven in schoollokalen. In vele gemeenten stelden de gemeentebesturen goed verlichte en goed verwarmde lokalen tegen een geringe vergoeding beschikbaar voor het EHBO-onderwijs. Omdat de schoolbanken vaak hinderlijk waren bij het oefenen van het aanleggen van verbanden en van het vervoer van het slachtoffer, gaf Loos de voorkeur aan een EHBO-leslokaal zonder schoolbanken, maar met tafels en stoelen en veel ruimte voor transportoefeningen. In De voorpost van den dokter schetste hij de inrichting van het ideale leslokaal.

Dr. D. Buyze was van 1928 tot 1935 lector in verbandleer en eerste hulp aan de Technische Hoge School in Delft.

DE VOOR- EN NAAJAARSVERGADERINGEN

Vanaf de oprichting werden jaarlijks twee gewone ledenvergaderingen gehouden, altijd op zondagen. Er werd doorgaans stevig gedebatteerd. 'De sluizen der welsprekendheid stonden meestal wijd open' Tijdens de voorjaarsvergadering in 1928 deelde F.W.C. de Grave uit Den Haag mee dat hem bij het afnemen van examens gebleken was dat de beste resultaten werden behaald door jonge cursisten. Hij hield een pleidooi om vooral onder jonge intellectuelen animo te wekken voor het volgen van een EHBO-cursus.

Op zondag 18 november 1928 werd in het gebouw van de Vrijwillige Burgerwacht te Amsterdam, een uitgebreide discussie gevoerd over de wenselijkheid om voor leerlingen van middelbare scholen de gelegenheid te openen EHBO-cursussen te volgen. Aan het debat namen artsdocenten uit alle streken van het land deel. Van tevoren had het bestuur informatie ingewonnen bij de directeuren van Hogere Burger Scholen en gymnasia en bij de Vereniging van leraren bij het middelbaar onderwijs. In het algemeen werd voor het plan veel gevoeld, maar gevreesd werd dat in de hogere klassen de lesroosters zo vol waren, dat het onmogelijk zou zijn de EHBO-lessen tijdens de gewone schooluren te geven. Ook waren sommige directeuren van mening dat het voor artsen moeilijk zou zijn om tijdens het facultatieve EHBO-onderwijs in de klas de orde te handhaven. Besloten werd het vraagstuk nog nader in studie te nemen. Op dezelfde vergadering hield Feenstra na de lunch een voordracht over 'Electriciteitsongevallen' waarna zich een levendige discussie ontspon over het begrip schijndood.

Op alle voor- en najaarsvergaderingen werden wetenschappelijke en praktische vraagstukken besproken en niet zelden ook kwamen wijzigingen in de tekst van het Oranje Kruisboekje aan de orde.

Een enkele keer ging men op excursie. Op zondag 18 oktober 1931 bijvoorbeeld bezochten de artsdocenten na de ochtendvergadering in Amsterdam 's-middags Café Cornelissen te Halfweg. In dit café was één van de vele hulpposten aan de hoofdweg van Rotterdam via Den Haag en Haarlem naar Amsterdam gevestigd. De daar aanwezige verbandkoffer werd geïnspecteerd alsmede het draagraam-de Mooy. Op de inhoud van de verbandkoffer had het gezelschap wel wat aanmerkingen. Er zaten slechts twee driekante doeken in, "terwijl van dit bij uitstek nuttige verbandstuk toch bij een gewone dijbeenbreuk reeds een zevental nodig zijn". Vervolgens werd een ziekenwagen uit Haarlem gealarmeerd alsook de leden van de Hulpcolonne. Die waren binnen een kwartier ter plaatse. De ziekenwagen en de uitrusting van de EHBO-ers werden eveneens aan een grondige inspectie onderworpen. Over het algemeen waren de docenten vol lof over de keurige staat van onderhoud van de ziekenwagen en de verbandkoffers van de leden van de Hulpcolonne. Met een woord van dank van voorzitter Schütte aan allen die aan de alarmoefening hadden meegewerkt werd de najaarsvergadering 1931 afgesloten.

Beginjaren dertig werden door de docentenvereniging enkele belangrijke beleidsstukken opgesteld. De voorjaarsvergadering in 1932 te Utrecht gehouden keurde de 'Regelen voor samenstelling en bevoegdheden van jury's bij E.H.B.O.-wedstrijden' goed. Het ontwerp voor deze regeling was gemaakt door een in 1931 ingestelde commissie om betere waarborgen te verkrijgen dat de jury's bij wedstrijden gevormd werden door artsen die onderwijservaring hadden en tot oordelen bevoegd waren. Op grond van deze regeling werd door het bestuur van de vereniging in 1933 een zogenaamde Permanente Jury Commissie ingesteld, bestaande uit vijf leden met dr. P.H. van Roojen als secretaris. Deze Van Roojen, directeur van het Gemeente Ziekenhuis te Zaandam, was een man met een enorme werkkraft. In 1932 was hij Mijnlief als secretaris van Het Oranje Kruis opgevolgd. Van Roojen hoopte dat bij de organisatie van alle EHBO-wedstrijden in het gehele land de hulp van de Permanente Jury Commissie zou worden ingeroepen en hij gaf hieraan de nodige publiciteit. Zijn hoop ging niet in vervulling. Hoewel af en toe de hulp van de commissie werd gevraagd, gebeurde dit lang niet altijd. Voor Van Roojen was dit de reden om in het juli-nummer 1935 van De voorpost van den dokter er nogmaals op aan te dringen om bij het organiseren van wedstrijden de Permanente Jury Commissie in te schakelen. Intussen bleven op de voor- en najaarsvergaderingen de klaagliederen aanhouden over het toenemend gebrek aan eenheid inzake de vorming van EHBO-ers in Nederland. Er was geen eenheid in de wijze waarop de cursussen werden georganiseerd, de examens werden afgenomen, noch in de geldigheidsduur van de diploma's. Vele verenigingen bleven volharden in het uitgeven van eigen getuigschriften.

In de najaarsvergadering in 1932 werd over 'deze chaos in de opleiding voor eerste-hulp-verlening' van gedachten gewisseld. Dit resulteerde in de oprichting van een commissie die de opdracht kreeg de weg te vinden naar eenheid in leerstof, eenheid in leergang, eenheid in examen en eenheid in diploma. Feensta, Hooftman, Kranenburg, Meulman en Van Roojen namen zitting in deze commissie, die al spoedig de naam 'eenheidscommissie' kreeg. Reeds in de voorjaarsvergadering in 1933 werd een voorlopig rapport uitgebracht, waarop uitgebreide commentaren werden geleverd. Rekening houdend met deze commentaren werd het rapport verder uitgewerkt. In de najaarsvergadering op zondag 19 november 1933 in het Jaarbeursgebouw te Utrecht kwam men tot overeenstemming over een belangrijk onderdeel van het rapport namelijk de eenheidscursussen voor volwassenen. Op de voorjaarsvergadering in 1934 werden 'De regelen voor het onderwijs in Eerste Hulp bij Ongelukken' definitief vastgesteld en aangenomen. Deze regelen vielen lang niet overal in goede aarde. Vooral bij het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging EHBO riepen zij veel weerstand op.

Deze vereniging kon niet accoord gaan met het voorstel van de eenheidscommissie om de administratie van het in te stellen eenheidsdiploma in handen te

geven van het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis. Hoewel door het bestuur en verschillende leden belangrijk werk werd verricht met name ten behoeve van de eenheidscommissie liep het niet zo vlot met de ontwikkeling van de vereniging. In 1927 telde de vereniging vijftachtig leden, terwijl er naar schatting rond vijfhonderd artsen bij het EHBO-onderwijs waren betrokken. In de jaren daarna nam het ledental niet toe, maar af. Naar alle waarschijnlijkheid hield deze stagnerende ontwikkeling van de vereniging verband met de economische malaise in de beginjaren dertig.

LITERATUUR

- Buyze, D. Het onderwijs in E.H.B.O. De voorpost van den dokter 1931; 3: 157-161.
 Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van Dinsdag 24 Juli 1928. No 143.
 Fleischer, H.F. Onderwijs in "eerste hulp" op gymnasium, H.B.S. en verwante scholen. Het Reddingwezen 1928; 17: 125-129.
 Hoofman, T.A. Naar eenheid in de E.H.B.O.? Een poging der Nederl. Docenten Ver. De voorpost van den dokter 1934; 6: 303-307.
 Loos, J.W. Verslag van de Najaarsvergadering gehouden op Zondag 19 Nov. 1933 in het Jaarbeursgebouw te Utrecht. Het Reddingwezen 1933; 23: 379-381.
 Loos, J.W. Over onze werkplaats. De voorpost van den dokter 1932; 4: 98-99.
 Penris, P.W.L. Dr. Kranenburg 100 jaar. Het Reddingwezen 1971; 60: 113-120.
 Schütte, M.P. De Eerste Hulp langs groote wegen. De voorpost van den dokter 1931; 3: 122-125.

NEDERLANDSCHE VEREENIGING
VAN DOCENTEN IN
EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN

REGELEN VOOR SAMENSTELLING EN BEVOEGDHEDEN VAN JURY'S BIJ E.H.B.O.-WEDSTRIJDEN

ALGEMEENE REGELEN.

1. De ontvangende vereeniging deelt de deelnemers in afdeelingen in en wel in :
 - a. juniöres, dat zijn zij, die nimmer een prijs hebben behaald op een wedstrijd, uitgezonderd in onderlinge wedstrijden (onderlinge wedstrijden zijn wedstrijden, waarvan de deelnemers leden zijn van een en dezelfde vereeniging);
 - b. seniores;
 zoo noodig geschiede overleg met de jury.
2. Afhankelijk van het aantal deelnemende groepen zijn er een of meer jury's.
3. Indien er meer jury's zijn, is er bovendien een centrale jury.
4. Elke jury bestaat uit drie artsen, docenten in E.H.B.O. of gewezen docenten; bij voorkeur worden deze aangewezen door de Permanente Commissie; tot nader bericht kunnen verzoeken daartoe worden gericht aan den secretaris van de Nederlandsche Vereeniging van Docenten in E.H.B.O. Dr. J. W. Loos, Pretoriaaan 111, Rotterdam.
5. De centrale jury bestaat uit ten minste één arts, tevens voorzitter der jury; hij wordt bijgestaan door een of twee administratief goed onderlegde personen.
6. Aanvraag om een jury samen te stellen moet minstens twee maanden vóór den wedstrijd worden ingediend, met opgave van het aantal afdeelingen en het aantal deelnemende ploegen in elke afdeeling.
7. Van de juryleden wordt verlangd, dat zij den geheelen wedstrijd kunnen bijwonen. De jury houdt vóór den wedstrijd, zoo noodig reeds den vorigen avond, een voltallige juryvergadering.
8. Desgewenscht zijn modellen van beoordeelingslijsten beschikbaar bij de Permanente Commissie.

BEVOEGDHEDEN.

A. ALGEMEEN.

1. De jury stelt de vraagstukken samen.
2. Zij zorgt ervoor, in overleg en samenwerking met de ontvangende vereeniging of de commissie door haar aangesteld, dat de vraagstukken niet ontijdig onder de oogen van een deelnemende groep komen en treft daartoe de noodige maatregelen als: afzondering en bewaking der deelnemende groepen en verzegeling der vraagstukken.

3. De volledige jury heeft de beslissing in alle geschillen welke zich gedurende den wedstrijd kunnen voordoen en eveneens over de vraag, of een groep, die zich niet aan de gestelde regelen gehouden heeft (bijv. door te laat te komen) nog aan den wedstrijd zal mogen deelnemen.
4. Van deze beslissing is geen beroep mogelijk.
5. Over de bestemming der beschikbaar gestelde prijzen moet door het bestuur der ontvangende vereeniging overleg gepleegd worden met de jury; in ieder geval moet deze zoo zijn, dat een groep welke een onvoldoend eindcijfer behaalt, niet voor een prijs in aanmerking kan komen. Een eerste prijs kan niet worden uitgereikt, wanneer volgens het oordeel der voltallige jury geen der deelnemende groepen daarvoor in aanmerking komt.
6. Vóór den aanvang van den wedstrijd wordt een vergadering der jury gehouden, waarin de vraagstukken worden vastgesteld, zooveel mogelijk eenheid wordt verkregen in de opvattingen der jury, voorts: aanwijzingen door de jury aan de deelnemers te geven, beoordeeling, en waarin de wijze van puntenverdeling wordt vastgesteld. Deze moet zoodanig zijn, dat de cijfers voor uitvoering den doorslag geven.

B. VAN DE CENTRALE JURY.

1. De centrale jury heeft de algemeene leiding van den wedstrijd. Zij zorgt voor een regelmatig verloop, voor voldoende afzondering en bewaking der deelnemende groepen en treft met het wedstrijdcomité alle voorbereidende maatregelen, die voor een geregeld verloop noodzakelijk zijn.
2. Zij zorgt met name voor de tijdseinen en stelt het publiek op de hoogte van den inhoud der vraagstukken.
3. Van haar gaan de jurybriefjes uit en na afloop komen deze weer bij haar binnen.
4. Zij registreert de ingekomen beoordeelingen zoodanig, dat zoo noodig onmiddellijk na afloop van den wedstrijd de prijsuitdeeling kan plaats vinden.
5. Het wedstrijdreglement wordt door de ontvangende afdeeling of vereeniging in overleg met de jury vastgesteld.
6. Zij verdeelt de juryleden over de verschillende groepen.
7. De beoordeelingslijsten en jurybriefjes worden na afloop opgezonden naar de Permanente Commissie.

C. VAN DE BEOORDEELLENDE JURY.

1. Elke beoordeelende jury bestaat uit drie artsen.
2. De beoordeeling der groepen geschiedt volgens de op de juryvergadering vastgestelde regelen.
3. Er moet naar gestreefd worden om elke afdeeling door dezelfde jury te doen beoordeelen; is dit practisch niet uitvoerbaar, dan moeten de jury's bij elke nieuwe groep een andere samenstelling hebben.
4. De jurybriefjes moeten ondertekend of geparafeerd worden; het verdient aanbeveling de beoordeeling door eenige korte aantekeningen te motiveeren.

Concept-regelen

Wij drukken hier nog eens de Concept-Regelen van de Nederl. Ver. van Docenten van E. H. B. O. af met de later daarin aangebrachte wijzigingen.

HET ONDERWIJS.

Het onderwijs wordt gegeven door mannelijke en vrouwelijke artsen in aanvangs- en herhalingscursussen. Op elken aanvangscursus volgt een diploma-cursus. Als regel zij het aantal nieuwe leerlingen niet hooger dan 20. Het Centraal Bureau zal in bijzondere gevallen een grooter aantal leerlingen toe staan, mits de inrichting van den cursus zoodanig is, dat een goed resultaat kan worden verwacht.

In het algemeen verdient het aanbeveling de cursussen voor mannen en vrouwen afzonderlijk te geven. Elke aanvangscursus bestaat uit 18, zoo noodig met één onderbreking, elke diploma-cursus uit 8 lessen van ten minste twee uur per les. Het Centraal Bureau kan ook een andere lesduur toestaan, mits het totaal voor den aanvangscursus 36 uur en van den diplomacursus 16 uur blijft.

Het onderwijs staat niet open voor leerlingen, die den 16-jarigen leeftijd niet hebben bereikt. Om aan het examen te kunnen deelnemen moeten zij 18 jaar oud zijn.

Het onderwijs omvat slechts de eerste hulp, welke in afwachting van de geneeskundige hulp noodig is. Het wordt gegeven aan den hand van en in overeenstemming met den laatst verschenen druk van „Het Oranje Kruis-boekje”, volgens een thans geldend schema van indeeling der lessen dat aan het slot is toegevoegd. Het ligt in de bedoeling, dat minstens de helft van de les aan practische oefeningen wordt besteed.

DOCENTEN.

De docenten ontvangen zoo noodig en zoo mogelijk een honorarium. Verwacht wordt, dat velen bereid zullen zijn, terwille van het humane doel van de ontworpen organisatie, het onderwijs gratis te geven. De ervaring toch heeft geleerd, dat juist onder hen, die zich daartoe uit belangstelling voor het bedoelde onderwijs bereid verklaren, vele voortreffelijke docenten worden aangetroffen.

LEERMIDDELEN.

De bij het onderwijs te gebruiken leermiddelen zijn wandplaten, welke zijn samengesteld door Prof. Dr. J. A. J. Barge, en uitgegeven door G. B. van Goor Zonen's Uitgeversmaatschappij, N.V. te 's-Gravenhage, alsmede een stel spalken en een doos verbandmiddelen, volgens nader vast te stellen inhoud en nadere hulpmiddelen.

DE REGELING VAN DE CURSUSSEN.

De regeling van een cursus berust, met inachtneming van het bovenstaande en het volgende als regel bij de aanvragende corporatie. Deze belast zich met de zorg voor het beschikbaarstellen, reinigen en onderhouden van een geschikt lokaal en voorziet in de kosten van advertenties, drukwerk, porti, vrachten, enz. Te voren is het noodzakelijk een voldoende aantal leerlingen te werven, waarbij rekening wordt gehouden met den wensch van de Staatcommissie, het Districtshoofd van de Arbeidsinspectie, Risico bank, Gemeentebestuur, leiders van fabrieken en bedrijven, of andere daarvoor nader aangewezen lichamen, om op hun kosten een aantal door hen te noemen personen den cursus te laten volgen, met dien verstande, dat de organiseerende vereeniging niet verplicht is een grooter aantal dan de helft van het maximum aantal leerlingen per cursus toe te laten. Vereenigingen, die zich uitsluitend met E.H.B.O. bezig houden en die alle kosten zelf dragen behoeven met het bovenstaande geen rekening te houden.

Voor het volgen van een cursus kan de vereeniging die den cursus organiseert een bedrag vorderen van ten hoogste vijf gulden per volledige- en drie gulden vijftig per persoon per herhalingscursus. Is een vereeniging in staat een dergelijken cursus kosteloos te doen zijn, dan bestaat daartegen geen bezwaar.

Rijks- of gemeente instellingen of corporaties, particuliere bedrijven, of fabrieken, enz. zijn voor die personen, die op hunne aanwijzing den cursus volgen aansprakelijk tot een bedrag van drie gulden per persoon voor een volledige, en twee gulden voor een herhalingscursus.

Ook als de cursusgevende vereeniging

Ook als de cursusgevende vereeniging zelf in staat is voor de leermiddelen enz. zorg te dragen vraagt zij een formulier A aan bij het Centraal Bureau, dat zij ingevuld weer aan het bureau terugstuurt.

Na afloop van den cursus stuurt het daarvoor verantwoordelijke bestuur een verslag van den cursus op een door het Centraal Bureau te verstrekken formulier B. In dit verslag moet worden vermeld het aantal lessen, het aantal en de namen der leerlingen, het door elken leerling bijgewoonde aantal lessen, het resultaat van het afgenomen examen.

Na afloop van den diplomacursus wordt met het Centraal Bureau overleg gepleegd omtrent den te benoemen examinerator en den dag (en tijd) en plaats waar het examen zal worden afgenomen.

Als regel zal dit ter plaatse worden afgenomen, is het aantal candidaten zeer klein, of zijn er bijzonder dringende gronden, dan kunnen deze worden verzocht zich naar een plaats in de buurt te begeven om het examen af te leggen.

Zoodra het examen heeft plaats gehad geeft de vereeniging aan den Directeur van het Centraal Bureau kennis van het aantal en de namen der leerlingen die geslaagd zijn (op een daartoe door het Centraal Bureau te verstrekken formulier C) en voor wie een getuigschrift kan worden gereed gemaakt. Na afloop van het diploma-examen wordt een diploma uitgereikt voorzien van een portret en zoo mogelijk door of namens het hoofd van de politie ter plaatst gewaarmerkt.

Van te voren moeten de examenkosten en kosten van het insigne aan het Centraal Bureau worden overgemaakt.

Wanneer de Nederlandsche Vereeniging „Het Roode Kruis” zich ook bij deze regeling wenscht aan te sluiten, dan zullen daartoe bepalingen gemaakt worden, die zooveel mogelijk in overeenstemming zijn met de bepalingen van deze regelen.

AANVANGS- EN HERHALINGS-CURSUSSEN.

De diplomacursus moet zoo mogelijk binnen een jaar na afloop van den aanvangscursus worden gehouden, het diploma — examen binnen 2 jaar na afloop van den aanvangscursus worden afgelegd.

Wil het diploma geldig blijven; dan moet minstens eenmaal in de drie jaren een herhalingscursus van 8 lessen worden

gehouden. Oefenen de gediplomeerden regelmatig in vereenigingsverband onder leiding van een geneeskundige, dan kunnen deze leerlingen op voordracht van den medicus-leider van het examen worden vrijgesteld, zulks ter beoordeeling van het Centraal Bureau.

TOEZICHT.

De gelgenheid tot het bijwonen van de lessen staat open aan den Directeur van het Centraal Bureau, het Bestuur van de Ned. Vereen. van Docenten in E.H.B.O., aan de leden van de Centrale Commissie van het Oranje Kruis, den Medisch Adviseur van de Arbeidsinspectie of diens plaatsvervangers, gedelegeerden van de Staatscommissie.

In overleg met het bestuur van de plaatselijke of algemeene vereeniging, die den cursus organiseert kunnen leden van het hoofdbestuur van 't Ned. Roode Kruis en het bestuur van andere lichamen op wier aanwijzing eenige leerlingen aan den cursus deelnemen, de lessen bezoeken.

EXAMEN.

Na elken cursus wordt examen afgenomen en wel: Na den aanvangscursus door den docent, die dan moet beoordeelen, welke leerlingen tot den diplomacursus kunnen worden toegelaten. Na den diplomacursus door den aangewezen examinerator en den docent. Bedoelde examinerator wordt door den Directeur van het Centraal Bureau aangewezen uit een lijst van artsen opgemaakt door het Centraal Bureau op advies van het Bestuur der Ned. Vereen. van Docenten in E. H. B. O., de Centrale Commissie van het Oranje Kruis en c.q. de Ned. Ver. „Het Roode Kruis”. Het examen mag alleen worden bijgewoond door een lid van het plaatselijk of algemeen Bestuur van de vereeniging, die den cursus heeft georganiseerd, door een lid van het Bestuur van de Ned. Vereen. van Docenten in E. H. B. O., van de Centrale Commissie van het Oranje Kruis en c.q. van het Hoofdbestuur van het Ned. Roode Kruis, en voor die cursussen waar ook leerlingen aangewezen door de Staatscommissie of door de Arbeidsinspectie deelnemen door een vertegenwoordiger van de Staatscommissie of door den Medischen Adviseur van de Arbeidsinspectie of degenen, die hem vervangen.

De vergoeding voor den examinerator

wordt, indien deze verlangd wordt, door de organiseerende vereeniging voldaan.

Om tot het examen na den aanvangscursus te worden toegelaten is een bedrag van f 0.25 per leerling, voor den diplomacursus een bedrag van f 0.50 per leerling verschuldigd. Voor het examen ter verlenging van den geldigheidsduur van het diploma moet f 0.25 worden betaald. Dit wordt door de vereeniging, die den cursus heeft georganiseerd aan den Directeur van het Centraal Bureau afgedragen.

Elke organiseerende vereeniging kan bepalen in hoeverre de vereeniging zelf of de personen, die examen doen deze gelden moeten betalen.

GETUIGSCHRIFT EN DIPLOMA.

Voor hen, die een examen na een aanvangscursus met gunstig gevolg hebben afgelegd, wordt een genummerd getuig-schrift (zakformaat, dubbelgevouwen, voorzien van een portret) gereed gemaakt. Dit getuig-schrift komt niet in het bezit van den geslaagde.

Na aan het einde van een aanvangscursus met goed gevolg afgelegd examen wordt hiervan in de daartoe op het getuig-schrift opengelaten ruimte aanteekening gehouden en dit door den directeur van het Centraal Bureau en den docent-examinator onderteekend, met duidelijke vermelding van de dagteekening en met een groot stempelafdruk van het jaar waarin het examen werd afgenomen, en den datum tot welken het geldig is.

Hetzelfde geschiedt na het met goed gevolg afgelegde diploma-examen, met dien verstande, dat het nu door den Directeur van het Centraal Bureau op de beide examinatoren wordt afgeteekend. Nu is het getuig-schrift een door het Centraal Bureau erkend diploma geworden en kan aan de betrokken leerlingen worden uitgereikt, na waarmerking door het hoofd van de politie ter plaatse.

Op het diploma staat gedrukt, dat de hoogste geldigheidsduur drie jaar be-

draagt. Voor elk met goed succes afgelegd herexamen wordt het diploma wederom hoogstens voor drie jaar afgestempeld.

Leden van reddingsbrigades en vereenigingen, die regelmatig onder medisch toezicht oefenen, kunnen vrijgesteld worden van het herexamen. Op voordracht van den medischen leider, zulks ter beoordeeling van het Centraal Bureau, kan de geldigheidsduur van het diploma voor hoogstens drie jaren worden verlengd.

Door het Centraal Bureau worden insignes uitgereikt, die tegen een bedrag van f 0.50 van het Centraal Bureau door bezitters van geldige diploma's kunnen worden verkregen.

Wanneer de bezitter van een diploma zich schuldig maakt aan handelingen in strijd met de goede orde en zeden kan het Centraal Bureau dit diploma intrekken.

Binnen 14 dagen nadat van deze intrekking mededeeling aan den betrokkene gedaan is kan tegen dit besluit in beroep gekomen worden bij de Centrale Commissie.

OVERGANGSMAATREGEL.

Al diegenen, die in het bezit zijn van een diploma van een Eerste Hulp vereeniging of een daarmede gelijkgestelde vereeniging, een en ander ter beoordeeling van het Centraal Bureau kunnen tegen inlevering van het diploma en toezending van het daarvoor vastgestelde bedrag een Eenheidsdiploma ontvangen. De duur van dit diploma mag den duur van het diploma waarvoor 't in de plaats gesteld wordt niet overtreffen. Voor verlenging van dit diploma gelden dezelfde bepalingen als die, welke hiervoren genoemd worden voor herexamen.

Personen, die de cursussen van de Arbeidsinspectie hebben gevolgd, moeten op een gemakkelijke wijze kunnen overgaan op de cursussen voor het Centrale Diploma.

Verder bestaat er gelegenheid voor het afleggen van een meer uitgebreid examen voor personen, die niet in staat zijn geweest een geregelden cursus in den zin van deze regelen te volgen en zich door eigen studie of anderszins van de leerstof op de hoogte hebben gesteld. Deze kunnen zich daartoe schriftelijk aanmelden bij den Directeur van het Centraal Bureau.

SKELETEN

Voor cursussen E.H.B.O.

Nieuw - Gebruikt - Reparatie

Brieven No. 12, Drukkerij P. v. d. LINDEN,
Warmoezierstraat 6 en 6a - Den Haag.

CENTRALE COMMISSIE.

Het is gewenscht, dat er een Centrale Commissie wordt ingesteld, die toezicht moet houden op het Centraal Bureau en die in geval van geschillen deze onderzoekt.

De commissie bestaat uit ten hoogste 15 leden onder wie de Directeur van het Centraal Bureau en voorts ten minste 1 vertegenwoordiger van de Ned. Vereen. „E. H. B. O.“, Het Oranje Kruis, het Roode Kruis, de A. N. V. „Het Groene Kruis“, de R.K. Nation. Federatie „Het

Wit-Gele Kruis“, de Mij. tot Redding van Drenkelingen, den Nederl. Bond tot het Redden van Drenkelingen, een vertegenwoordiger van een Gem. Geneesk. en Gezondheidsdienst, van de Arbeidsinspectie, de Staatscommissie, de Rijksverzekeringsbank, Centraal Beheer, de Mij. tot Bevordering der Geneeskunst en de Ned. Vereen. van Docenten in E. H. B. O.

(Modellen voor getuigschrift, insigne en formulieren zullen door de Centrale Commissie worden vastgesteld).

3

MOLHUYSEN BIJNA DRIE DECENNIA SECRETARIS

In 1935 werd dr. J.A. Molhuysen, een bekend huisarts te Den Haag lid van de docentenvereniging. Het jaar daarop achtte Schütte de tijd gekomen om als voorzitter af te treden. Loos werd tot zijn opvolger benoemd. De functie van secretaris die Loos toen tien jaar lang had bekleed, droeg hij over aan Molhuysen. Deze kende het ambt van secretaris. Hij was ondermeer van 1913 tot 1918 secretaris geweest van de afdeling 's-Gravenhage en Omstreken van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst. Molhuysen was bij het EHBO-onderwijs betrokken geraakt als docent van de EHBO-cursussen onder auspiciën van de Arbeidsinspectie. Bij zijn aantreden stond de vereniging er niet best voor. Zij telde nog maar zevenenzestig leden. Daarom stak Molhuysen van meet aan veel energie in de werving van nieuwe leden. Hij richtte zich in een persoonlijk schrijven, "dus niet in massa verzonden 1,5 cents kaart", tot al zijn collegae van wie hij te weten kwam dat zij EHBO-lessen gaven, met het verzoek om lid van de docentenvereniging te worden. Ook liet hij bij mededelingen van zijn hand in Het Reddingwezen en in de voorpost van den dokter, geen gelegenheid voorbijgaan om artsdocenten aan te sporen als lid toe te treden tegen een contributie van twee gulden per jaar. Molhuysen boekte succes. Eind 1937 naderde het ledental de tweehonderd. Molhuysen was evenwel niet alleen actief als propagandist voor de vereniging. Hij publiceerde ook tal van belangrijke artikelen over diverse EHBO-onderwerpen in Het Reddingwezen en in De voorpost van den dokter. Evenals Loos werd hij een autoriteit op het gebied van de EHBO. In de zomer 1939 vertegenwoordigde hij de docentenvereniging op het Internationale Congres voor Reddingwezen en Eerste Hulp Bij Ongelukken in Zürich.

Intussen begon het werk van de eenheidscommissie, die was doorgegaan met haar werk en in 1935 nog een rapport inzake verbandtrommels had opgesteld, vruchten af te werpen. 'De regelen voor het onderwijs in Eerste Hulp bij Ongelukken', in 1934 door de docentenvereniging met algemene stemmen vastgesteld, werden door Het Oranje Kruis overgenomen. Zij dienden als grondslag voor het uitreiken van het bondsdiploma, dat bekendheid kreeg als Het Oranje Kruis-diploma. Vanaf 1934 gaven steeds meer verenigingen en organisaties

EHBO-cursussen, volgens de regels van de eenheidscommissie, zoals het Groene Kruis en de Nederlandse Bond tot het Redden van Drenkelingen. Het Oranje Kruis-diploma werd uitgereikt na een examen, afgenomen door een door het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis aangewezen examinator. In 1937 stemde de Nationale Commissie voor Eerste Hulp Bij Ongelukken der Nationale Federatie Het Wit Gele Kruis ook in met de invoering van het eenheidsdiploma. In zijn toelichting op dit besluit schreef mr. J. de Vreeze: 'De autoriteiten moeten weten wie men mag beschouwen als behoorlijk geoefend eerste helper en wie niet. Had iedere vereniging star vastgehouden aan haar eigen examen, hoe goed dit overigens ook zou zijn, dan was men nooit tot deze zo gewenste eenheid gekomen'.

De Nederlandse Vereniging EHBO ging eveneens overstag. De in 1937 te Zwolle gehouden jaarvergadering onder voorzitterschap van dr. P.W.C. Penris, verklaarde zich akkoord met de invoering van het eenheidsdiploma. Penris, die na het overlijden van Van Eden voorzitter was geworden van de Nederlandse Vereniging EHBO, was tevens een prominent lid van de docentenvereniging. Aldus kwam met krachtadige hulp van de leden van de docentenvereniging en de eenheidscommissie in het bijzonder, het eenheidsdiploma tot stand.

De docentenvereniging nam eveneens het initiatief tot de oprichting, door alle organisaties gezamenlijk, van het Centraal Bureau tot uitreiking van het Eenheidsdiploma voor E.H.B.O., met ondervoorzitter Van Roojen als directeur. Dit bureau kreeg tot taak toe te zien op de opleidingen, de examens te regelen en de eenheidsdiploma's te registreren. Om kosten te besparen werd het bureau ondergebracht in het kantoor van het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis, waarvan Van Roojen ook directeur was. Voorts werd er een Commissie van Toezicht op het Centraal Bureau tot uitreiking van het Eenheidsdiploma E.H.B.O. in het leven geroepen, waarin vertegenwoordigers van vele verenigingen en instellingen zitting kregen. De Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO wees Loos aan als haar vertegenwoordiger. Met ingang van 1 januari 1938 trad het eenheidsdiploma in werking. Alle EHBO-ers in het bezit van een geldig bondsdiploma kregen het eenheidsdiploma. Alle nog geldige diploma's van andere organisaties, welke gelijk te stellen waren met het bondsdiploma, konden tegen betaling van tien cent omgewisseld worden voor het eenheidsdiploma. Pas vele jaren later kreeg dit diploma de wettelijke erkenning en bescherming, waarop van meet aan was gerekend. In 1951 vaardigde de toenmalige Staatssecretaris van Sociale Zaken een besluit uit, waarin het eenheidsdiploma van Het Oranje Kruis werd erkend als het enige officiële EHBO-diploma in Nederland.

In 1951 memoreerde Molhuysen in zijn herdenkingsrede ter gelegenheid van het zilveren jubileum, dat Schütte bij de oprichting het plan had om de vereniging vele taken te laten uitvoeren. Maar zo zei Molhuysen verder: "de Docenten Vereniging heeft zich niet voldoende kunnen doen gelden, zodat Het Oranje

Kruis - en laten we maar zeggen gelukkig - veel heeft tot stand kunnen brengen, wat de Docenten Vereniging had willen doen. Er is nu een Commissie voor het Eenheidsdiploma en de examens zijn vastgesteld. Er is eenheid in het onderwijs. Er is een commissie tot samenstellen van het Oranje Kruisboekje” Uit de woorden van Molhuysen valt op te maken dat de leden oorspronkelijk het plan hadden om te komen tot een Eenheidsdiploma EHBO, uitgegeven onder auspiciën van de docentenvereniging. “Al heeft de Docenten Vereniging dan niet ten uitvoer gebracht, wat in haar oorspronkelijk voornemen lag, toch heeft zij veel goed werk gedaan”, aldus Molhuysen in zijn herdenkingsrede.

DE ALGEMENE LEDENVERGADERINGEN

De voor- en najaarsvergaderingen bleven van wezenlijke betekenis voor de ontwikkeling van de EHBO in Nederland. Er werden belangrijke wetenschappelijke voordrachten gehouden. Op de voorjaarsvergadering op zondag 9 mei 1937 te Amsterdam, hield Mijnlieff een voordracht onder de titel: ‘De pathogenese van het verdrinken in verband met kunstmatige ademhaling’. Op de voorjaarsvergadering die een jaar later in Rotterdam plaats vond sprak prof.dr. S.E. de Jongh uit Leiden over “Experimentele grondslagen voor de moderne therapie der acute blauwzuurvergiftiging’. Prof.dr. P.R. Michaël en Molhuysen waren de sprekers op de najaarsvergadering 1938. Michaël hield een inleiding over ‘Bloeding en verbloeding’, terwijl Molhuysen een overzicht gaf van de ontwikkeling van het verband voor de EHBO. De wetenschappelijke voordracht op de voorjaarsvergadering 1939 van dr. A.M. Ernst was gewijd aan de farmacologische werking van lobelin, een ademhalingsprikkelende stof.

Niet alleen de wetenschappelijke voordrachten waren belangrijk voor de ontwikkeling van de EHBO, maar vooral ook de discussies over het EHBO-onderwijs die op elke voor- en najaarsvergadering plaats vonden. Zo werden op de voorjaarsvergadering 1938 de eerste examens voor het eenheidsdiploma EHBO geëvalueerd. Door enkele leden die als examinators optraden werd naar voren gebracht dat bij sommige examens het wel eens gebeurde, dat alle kandidaten bepaalde handgrepen toepasten op een wijze, die niet in overeenstemming was met wat het Oranje Kruisboekje daaromtrent voorschreef, bijvoorbeeld bij toepassing van kunstmatige ademhaling of bij het stelpen van bloedingen. Kennelijk hadden deze kandidaten het op een foutieve wijze geleerd. Zij vroegen zich af of in dergelijke gevallen aan alle kandidaten het diploma geweigerd zou moeten worden. Dit zou hard zijn voor de kandidaten omdat het feitelijk toch niet hun schuld was, maar de schuld van de docent. De aanwezigen op de vergadering waren het er unaniem over eens dat in dergelijke gevallen het diploma niet mocht worden uitgereikt, althans wanneer het ging om belangrijke handgrepen. De betekenis, die het eenheidsdiploma heeft en de waarborg die het moet geven, dat de bezitter in staat is deskundige hulp te verlenen, vereisen dat

geen diploma mag worden gegeven, wanneer de kennis onvoldoende is, ook al zou dit een gevolg zijn van de wijze waarop het onderwijs hier en daar nog blijkt te worden gegeven, aldus Molhuysen in zijn verslag.

Tijdens de voorjaarsvergadering 1939 vond een interessante gedachtewisseling plaats omtrent de theorie en de praktijk in het EHBO-onderwijs. De directeur van de Rotterdamse GG en GD J.E. Feisser bekritiseerde de onderwijsmethode van vele van zijn collegae. Het EHBO-onderwijs was naar zijn mening doorgaans veel te theoretisch. Volgens Feisser vormde de praktijk de hoofdzaak. Tijdens de lessen diende hieraan de meeste aandacht te worden besteed.

De najaarsvergadering 1939, de laatste algemene ledenvergadering die voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd gehouden, was zelfs geheel aan de organisatie en de inhoud van de EHBO-cursussen gewijd. In verband met de oorlogsdreiging nam het aantal EHBO-cursussen sterk toe. In Amsterdam was men begonnen korte EHBO-cursussen van acht lessen te organiseren. Ook in andere plaatsen in het land werden spoedcursussen EHBO georganiseerd, vooral bestemd voor de reddingsploegen in het kader van de luchtbescherming. Op de vergadering waren vóór- en tegenstanders van de korte EHBO-opleidingen, die niet gevolgd werden door een examen voor het eenheidsdiploma. De felste tegenstander was Van Roojen, de directeur van het Centraal Bureau tot uitreiking van het Eenheidsdiploma. Ook de voorzitter van de Nederlandse Vereniging EHBO, Penris behoorde tot de tegenstanders. Het met veel inspanning door onderlinge samenwerking van de grote verenigingen tot stand gekomen eenheidsdiploma dreigde door de als paddestoelen uit de grond schietende korte EHBO-cursussen in de verdrukking te komen.

DE OORLOGSJAREN

Bij het uitbreken van de oorlog op 5 mei 1940 waren duizenden Nederlanders in het bezit van het eenheidsdiploma. Velen van hen ondergingen tijdens die meidagen als EHBO'er de vuurdoop. Vooral de EHBO-ers in Rotterdam verrichtten heldendaden en waren getuige van onbeschrijfelijke taferelen. In vele andere plaatsen werd het verlenen van eerste hulp voor tal van EHBO-ers eveneens grimmige werkelijkheid. De verschilpunten tussen het werk van de EHBO-ers in vreedstijd en in oorlogstijd traden snel en onmiskenbaar aan het licht. Niet alleen tijdens de meidagen 1940, maar ook in de jaren die volgden, stonden bij bombardementen en beschietingen, duizenden EHBO-ers paraat om te helpen en deden dit ook metterdaad, energiek, dapper en deskundig. Een aantal EHBO-ers verloor in de oorlog het leven tijdens het verlenen van eerste hulp. In die jaren werd duidelijk van hoe grote betekenis het EHBO-onderwijs was en van hoeveel gewicht het was dat in steden en dorpen goed opgeleide EHBO-ers dag en nacht inzetbaar waren. De belangstelling voor het EHBO-onderwijs was dan ook groot.

In 1940 werd het Centraal Bureau tot uitreiking van het Eenheidsdiploma E.H.B.O. opgeheven. De werkzaamheden werden overgenomen door het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis. In 1943 kwamen enkele wijzigingen tot stand met betrekking tot de bepalingen omtrent de verlenging van de geldigheidsduur van het eenheidsdiploma. De diploma's werden alleen verlengd als met goed gevolg een herexamen was afgelegd. Bovendien moest de docent schriftelijk verklaren dat de kandidaat geregeld onder zijn leiding in verenigingsverband had geoefend en over voldoende EHBO-kennis beschikte. Voorts kon de geldigheidsduur van het diploma van EHBO-ers worden verlengd op grond van een verklaring van een arts, onder wiens leiding zij geregeld belast waren met het verlenen van eerste hulp. Deze nieuwe bepalingen hadden de volle instemming van de docentenvereniging.

Tot 1944 gingen de EHBO-cursussen normaal door. De vraag rijst wat er omging in de cursisten in deze barre tijden en hoe zij het EHBO-onderwijs ondergingen. Waarschijnlijk toonden de meesten van hen, evenals de cursisten in het begin van de twintigste eeuw, veel belangstelling en zorgden ervoor dat de docenten met voldoening lesgaven. Ter illustratie de volgende toespraak in dichtvorm gericht tot de Haagse docent Van Galen Last en broeder Verschoor, zijn rechterhand, in 1942, aan het slot van een cursus:

Geachte Dokter, Broeders en Bestuur
 Zoostraks dan slaat voor ons het uur
 Waarop (nadat we zesentwintig weken
 Elkaar hier hebben aangekeken)
 De cursus hier gaat liquideeren
 En wij de eindproef gaan probeeren.
 Wij vonden het daarom wel noodig
 En 't leek ons ook niet overbodig
 Dat wij U even laten weten:
 „Uw cursus die wordt nooit vergeten!”
 Elke les was een genoegen
 Al moesten we soms danig zwoegen.
 Vooral na brandweer-grepen en K.A.
 Piepten onze botten nai
 (Heeren slachtoffer-surrogaten
 Weten daarvan mee te praten....)
 Toch heerschte er een goede geest,
 't Is alles „koek en ei” geweest.
 De Dokter wist precies te zeggen
 Hoe hij 't leeken uit moet leggen.
 Ook hulde aan den heer Verschoor

Die nooit zijn goed humeur verloor.
 Dan zag men hier haast elken keer
 Een langen en een korten heer:
 (De nestors Driessen en J. Jans)
 Hun wenken geven ons een kans.
 Aan al die heeren hart'lijk dank!
 Bij Eerste Hulp behoort geen drank,
 Maar anders zouden w' hier eens klinken,
 Een „proost” op Uw gezondheid drinken.
 We moeten het voor ons fatsoen
 Nu maar op and're wijze doen,
 En komen daarom uit den hoek
 Met bloemen of een aardig boek.
 Indien wij voor 't examen slagen
 En aan praktijk ons mogen wagen;
 Als w' op de menschheid worden losgelaten...
 Ja, dán zien we pas hiaten!
 Denkt niet dat wij volleerd ons meenen.
 Wij hopen trouw te blijven trainen.
 Hoe ook, wij blijven steeds paraat
 Met leekenhulp; thuis en op straat.

Dr. Meyer Leon van der Stempel werd in 1870 te Amsterdam geboren. Hij studeerde daar geneeskunde en promoveerde in Gent. Van 1919 tot 1931 was hij hoofdstafarts bij de Amsterdamse Vrijwillige Burgerwacht. Van 1926 tot 1941 was hij penningmeester van de docentenvereniging. Van der Stempel overleed in 1943.

T.A. Hooftman, huisarts te Alblasserdam, bezat een bewonderenswaardige kennis van de EHBO. Van 1941 tot aan zijn overlijden in 1952 was hij penningmeester van de docentenvereniging.

Tot 1944 kwamen de artsdocenten eveneens tweemaal per jaar bijeen. Alleen de op 26 mei 1940 te Rotterdam geplande voorjaarsvergadering vond geen doorgang. Op de najaarsvergadering 1940 werd met algemene stemmen het voorstel aangenomen om gewoon lid te worden van Het Oranje Kruis. Hiermee kreeg de docentenvereniging recht op een plaats in het bestuur van Het Oranje Kruis, hetgeen voor de ontwikkeling van het EHBO-onderwijs van groot belang werd geacht. Voorts ging de vergadering akkoord met de oprichting van een onderafdeling voor de drie noordelijke provincies, waartoe J.W. van Rooy, artsdocent van de afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging EHBO het initiatief had genomen. Daarbij werd als eis gesteld dat alle leden in principe toegang moesten krijgen tot de vergaderingen van de onderafdeling. Op 19 januari 1941 werd in Hotel Terminus in Den Haag een buitengewone vergadering gehouden, speciaal gewijd aan de EHBO onder oorlogsomstandigheden. Enkele artsen die tijdens de meidagen vele gewonden hadden behandeld, hielden korte inleidingen. Hierna volgde een gedachtewisseling over de vraag of de tijdens de oorlog opgedane ervaringen, aanleiding gaven om wijzigingen aan te brengen in de EHBO-opleiding. De vergadering kwam tot de conclusie dat wijzigingen niet nodig waren, maar dat juist onder oorlogsomstandigheden EHBO-ers goed opgeleid en goed getraind moeten zijn en geen halve krachten. Alle leden kregen het verslag van deze buitengewone vergadering met de conclusies toegezonden. Op de voorjaarsvergadering 1941, enkele maanden later, hield Van Rooijen een voordracht onder de titel: 'Plannen voor de organisatie van de hulpverlening in het openbaar'. De tekst van deze voordracht werd integraal in Het Reddingwezen gepubliceerd. De belangrijkste stelling van Van Rooijen was dat bij calamiteiten met veel slachtoffers, zoals bij bombardementen, de EHBO-ers van de diverse plaatselijke verenigingen, in de grote steden in georganiseerd verband dienden samen te werken met de professionele hulpverleners onder leiding van de directeur van de GG en GD. Tijdens het huishoudelijk gedeelte van de najaarsvergadering 1941 kwam Hooftman in het bestuur. Hij werd

spoedig daarna penningmeester. Begin 1941 namelijk was penningmeester Van der Stempel van zijn functie ontheven, waarschijnlijk op zijn eigen verzoek om gezondheidsredenen. Het wetenschappelijk gedeelte van de najaarsvergadering 1941 bestond uit een voordracht van dr. B.G. Ziedses des Plantes getiteld: 'Traumatische hersenletsels'.

Ook in 1942 en 1943 vonden vergaderingen plaats, al werden deze door de tijdsomstandigheden niet meer zo druk bezocht. Naar alle waarschijnlijkheid was de najaarsvergadering 1943 de laatste vergadering tijdens de Tweede Wereldoorlog. Noch in Het Reddingwezen, noch in De voorpost van den dokter zijn mededelingen te vinden omtrent bijeenkomsten van de docentenvereniging in de jaren 1944 en 1945. Op deze laatste najaarsvergadering werd het jaarverslag 1942 gepresenteerd, waaruit bleek dat de vereniging ultimo 1942 322 leden telde, waarvan 51 van de onderafdeling Rotterdam. De contributie bleef op twee gulden gehandhaafd. Loos hield een voordracht over de behandeling van gecompliceerde fracturen en geïnfecteerde wonden.

HET EHBO-ONDERWIJS IN HERRIJZEND NEDERLAND

In de eerste jaren na de bevrijding, toen de Nederlandse bevolking zich daadkrachtig inzette voor de wederopbouw van het vaderland, raakte het EHBO-onderwijs in een recessie. Het aantal EHBO-cursussen verminderde en ook het aantal gediplomeerde EHBO-ers liep dramatisch terug. De belangstelling van de artsdocenten voor hun vereniging verminderde eveneens. De opkomst op de algemene ledenvergaderingen die als vanouds op zondagen in het voor- en najaar werden gehouden, was zeer gering. Vanwege deze minimale belangstelling hield Molhuysen in 1947 een enquête onder de leden waarin hij naar hun voorkeur vroeg omtrent de tijd van vergaderen, zaterdagmiddag, zaterdagavond of zondag en omtrent de plaats. Op grond van de uitkomsten van deze enquête werd de najaarsvergadering 1947 op een zaterdagmiddag in Utrecht gehouden. Ook in de domstad was de opkomst bedroevend laag. Vanaf 1948 vonden de vergaderingen wederom op zondag plaats. Het aantal bezoekers echter viel telkens weer regen, hoewel het ledental van de vereniging wel gestaag toenam. In herrijzend Nederland was er bij de artsen ook weinig animo om zelf gehele EHBO-cursussen te verzorgen. Steeds meer lieten zij het praktijkgedeelte over aan getrouwe EHBO-ers die jarenlang assistentie hadden verleend. Reeds voor de Tweede Wereldoorlog kwam het trouwens al dikwijls voor dat ervaren EHBO-ers, met name verpleegkundigen, de praktijk van de EHBO voor hun rekening namen.

In 1947 startte de afdeling Amsterdam van de Nederlandse Vereniging EHBO een speciale cursus voor EHBO-ers die nauw betrokken waren bij het geven van EHBO-onderwijs en de artsdocent assistentie verleenden, om hen op te leiden tot kaderinstructeur. Dit voorbeeld vond navolging. In 1949 werd door de

Statenlaan 81, 's-Gravenhage

KONINKLIJKE NATIONALE BOND VOOR
REDDINGWEZEN EN EERSTE HULP BIJ
ONGELUKKEN „HET ORANJE KRUIS”

ONTVANGEN van

Nederlandse Vereniging v. Docenten in Nederland

de Somma van vijftig — Gulden — Cents

wegens Contributie als GEWOON LID
EERSTEBEGUNSTIGER over het jaar 1953
bedrag 50,—

Somma het bedrag

ZEGGE f 50,—

Deze kaart strekt tevens tot Toegangsbewijs
voor de Algemene Bondsvergadering

de 15
16/1/53
VIJFTIEN CENT

Penningmeester

In 1940 werd de docentenvereniging gewoon lid van Het Oranje Kruis. Als de contributie was voldaan werd een ontvangstbewijs verstrekt.

Nederlandse Vereniging EHBO een speciale Kadercommissie opgericht, waarin de toenmalige directeur van de vereniging A.H. van Roon zitting nam, alsmede ondermeer twee vooraanstaande leden van de docentenvereniging, E.A. Spanjaard en L.A. Imhoff. Onder auspiciën van deze Kadercommissie werden nieuwe kadercursussen georganiseerd, waarvoor grote belangstelling bestond. Uiteraard kon Het Oranje Kruis niet afzijdig blijven. Er kwamen onderhandelingen op gang tussen de Nederlandse Vereniging EHBO en Het Oranje Kruis. Deze resulteerden in 1950 in het onderbrengen van de Kadercommissie bij Het Oranje Kruis en de invoering van de kaderaantekening op het eenheidsdiploma. Vanaf die tijd werden veel kaderinstructeurs opgeleid, die een steeds grotere rol gingen spelen bij het EHBO-onderwijs.

In 1951, het jaar waarin het zilveren jubileum werd gevierd, was de docentenvereniging met bijna vijfhonderd leden, geleidelijk aan wel een vereniging van betekenis geworden. In dat jaar trad Van Rooijen af als secretaris van Het Oranje Kruis en als ondervoorzitter van de docentenvereniging. In beide functies werd hij opgevolgd door H.J. Oosterhuis, bedrijfsarts bij de Postcheque en Girodienst

in Den Haag. Oosterhuis, in 1906 geboren, had in Amsterdam medicijnen gestudeerd en was voor de Tweede Wereldoorlog een tijdlang huisarts geweest in Beerta, waar hij met het EHBO-onderwijs in aanraking kwam. De functie van ondervoorzitter bekleedde Oosterhuis niet lang. Penningmeester Hooftman overleed namelijk in 1952 en na zijn heengaan nam Oosterhuis het penningmeesterschap van de docentenvereniging over. Bij de overname bleek hem dat de financiële administratie overzichtelijk was en in een voortreffelijke staat verkeerde. De ontstane vacature in het bestuur werd opgevuld door F. Bezemer, medisch adviseur bij de Arbeidsinspectie. Een jaar later, in 1953, kwam voorzitter Loos te overlijden en nam dr. H. Huizenga, ambtenaar bij het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, zitting in het bestuur. Bezemer die de nieuwe voorzitter werd, bleef dit maar een blauwe maandag. Nog in hetzelfde jaar legde hij zijn functie neer. Op de najaarsvergadering 1953 werd Huizenga bij acclamatie in de vacature van voorzitter gekozen.

Ook in de beginjaren vijftig was de belangstelling van de artsdocenten voor de vergaderingen niet groot. Niet zelden waren er met inbegrip van het bestuur nog geen twintig bezoekers. Het bestuur durfde daarom ook geen bekende hooggeleerde sprekers meer uit te nodigen om een voordracht te houden, zoals vóór de oorlog. De najaarsvergadering 1954 vond zelfs geen doorgang omdat er in het geheel geen spreker beschikbaar was. Ook met de onderafdelingen van de docentenvereniging ging het niet goed. De onderafdeling voor de drie noordelijke provincies was nooit goed van de grond gekomen. De onderafdelingen Rotterdam en Amsterdam leidden jarenlang een kwijnend bestaan en werden in 1953 opgeheven.

Ondanks al deze malaise bleef Molhuysen de moed erin houden. Ook werden er in die periode toch wel belangwekkende wetenschappelijke voordrachten gehouden. Zo hield J. Creyghton, hoofdmijnarts, op de najaarsvergadering 1949 in 's-Hertogenbosch gehouden een voordracht over 'Bombardementen met atoombommen en de consequenties voor de E.H.B.O.-ploegen'. Op de voorjaarsvergadering 1952 sprak dr.P.A.J. Deodatus, bedrijfsarts te Vlissingen over het onderwerp 'Atoomenergie en EHBO', terwijl voorzitter Huizenga tijdens de voorjaarsvergadering, die op zondag 17 april 1955 in Den Haag werd gehouden, een inleiding hield getiteld 'De invloed van ioniserende straling op het levend weefsel'. Tijdens het huishoudelijk gedeelte van diezelfde vergadering waren verschillende brieven met bezwaren tegen het vergaderen op zondag aan de orde gesteld. Deze brachten een uitvoerige discussie op gang met als resultaat dat besloten werd voortaan op zaterdagmiddag te vergaderen, bij voorkeur in het centrum van het land, in Utrecht. De daarop volgende najaarsvergadering in Utrecht gehouden werd nu wel een succes. Er was een recordaantal van 45 leden aanwezig.

DE ORGANISATIE BESCHERMING BEVOLKING

In de jaren vijftig van de vorige eeuw heerste er een gespannen toestand in de wereld. De twee wereldmachten, de Verenigde Staten van Amerika en de Sovjet Unie waren in een koude oorlog verwickeld. Ook Nederland kon op elk ogenblik weer in een oorlogssituatie geraken. In verband met de dreiging van acuut oorlogsgevaar riep de regering in 1952 de Organisatie Bescherming Bevolking in het leven, de zogenaamde B.B. Vanaf 1952 kregen vele B.B.-ers een elementaire opleiding in de EHBO. Deze cursussen kwamen regelmatig aan de orde tijdens de voor- en najaarsvergaderingen. De artsdocenten waren het er unaniem over eens dat het lesgeven voor de B.B., evenals het lesgeven voor brandweer en politie, beroepsarbeid was en gehonoreerd diende te worden. Per brief werd de Minister van Binnenlandse Zaken hiervan in kennis gesteld. Ook op de goed bezochte najaarsvergadering in 1955, vormden de elementaire cursussen in de EHBO van de B.B. een punt van uitgebreide discussie. De vergadering achtte het wenselijk deze elementaire cursussen af te schaffen. De zogenaamde nood-

wachters van de B.B. dienden volgens de docentenvereniging, opgeleid te worden voor het eenheidsdiploma. Voorts was de vergadering van oordeel dat het EHBO-onderwijs in verband met de oorlogsdreiging, uitgebreid diende te worden. De artsdocenten gingen akkoord met de plannen van Het Oranje Kruis en het Nederlandse Rode Kruis tot de instelling van de opleiding Eerste Hulp In Oorlogstijd (EHIO). De inmiddels verschenen handleiding E.H.I.O. werd gunstig beoordeeld. Dit boekje uitgebracht door Het Oranje Kruis en het Rode Kruis, in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken, mocht volgens de artsdocenten evenwel alleen in handen worden gegeven van gediplomeerde EHBO-ers. De vergadering vond het niet juist EHIO-cursussen te geven aan B.B.-ers die niet in het bezit waren van het eenheidsdi-

De handleiding "Eerste Hulp in Oorlogstijd E.H.I.O." mocht volgens de artsdocenten alleen in handen worden gegeven van gediplomeerde EHBO-ers.

ploma. Last but not least was men van oordeel dat ook de EHIO-cursussen door artsdocenten gegeven dienden te worden. Het bestuur kreeg de opdracht een schrijven te doen uitgaan naar de Minister van Binnenlandse Zaken om van Zijne Excellentie aandacht te vragen voor hetgeen besproken was. Huizenga en Molhuysen kweten zich van hun taak. Zij richtten het volgende schrijven tot de minister, waarop overigens geen officieel antwoord werd ontvangen.

Aan zijne excellentie
de Minister van binnenlandse zaken
's Gravenhage.

In haar vergadering van 19 november 1955 heeft de Nederlandse Vereniging van Docenten in de Eerste Hulp bij Ongelukken haar bestuur opgedragen de aandacht van uwe excellentie te vragen voor het volgende.

1. Naar het oordeel van de Vereniging zijn de elementaire cursussen E.H.B.O., welke in het kader van de Bescherming Bevolking aan noodwachters worden gegeven volgens het door op 10 juli 1952 onder no. 3470, afdeling O.O. en V. (B.V.) vastgestelde schema minder doelmatig. De Vereniging meent, dat deze cursussen zouden moeten worden vervangen door volledige cursussen, welke opleiden voor het eenheidsdiploma (regeling van het eenheidsdiploma en van de eisen aan opleiding en examen te stellen goedgekeurd door de Staatssecretaris van Sociale Zaken (Volksgezondheid) van 7 mei 1951, St.crt. 1951, no. 95, laatstelijk gewijzigd bij Besluit van 16 januari 1955, no. 61 afdeling M.B.Z. (Directie Volksgezondheid). Het is haar bekend, dat men in verschillende gemeenten reeds is overgegaan tot het geven van volledige cursussen aan de elementair opgeleide noodwachters. Zij acht deze maatregel voor alle elementaire opgeleiden nodig.

2. Herhaaldelijk blijkt, dat cursussen niet door artsen doch door meer of minder geoefende eerste helpers worden gegeven. De Vereniging is van oordeel, dat niet mag worden afgeweken van de eis, dat alle cursussen welke dienen voor opleiding in de E.H.B.O. onder leiding en verantwoordelijkheid van een arts-docent moeten staan. Opleiding door E.H.B.O.-ers voert niet tot het beoogde doel: leken op te leiden om op de juiste wijze eerste hulp te verlenen. Het is de stellige overtuiging van de Vereniging, dat halve kennis van de E.H.B.O. grote gevaren in zich bergt en medisch niet verantwoord is. Een dergelijke halve kennis zal zowel van elementaire opleiding als van cursussen door eerste helpers het onvermijdelijke gevolg zijn.

3. Mede in verband met het vorenstaande meent de Vereniging te moeten wijzen op de wenselijkheid, dat

opgeleide noodwachters na het behalen van het diploma geregeld blijven oefenen, hetzij in verenigingsverband dan wel in B.B.-verband en in elk geval onder medisch deskundige leiding.

4. De Vereniging heeft kennis genomen van de bestaande plannen tot uitgave door Oranje Kruis en Roode Kruis van een Handleiding E.H.I.O. en van het instellen van opleidingen voor eerste hulp in oorlogstijd. Zij is van mening, dat een dergelijke opleiding voor noodwachters van grote betekenis is en aan de doelmatigheid van het hulpverleningsapparaat zeer ten goede zal komen. De Vereniging stelt zich ten aanzien van deze E.H.I.O.-opleiding op het standpunt, dat ook hier de cursussen door artsen waren te geven en dat voor de opleiding slechts bezitters van een geldig eenheidsdiploma in aanmerking zouden mogen komen.

5. Het bestuur van de Vereniging is gaarne bereid desgewenst het vorenstaande mondeling nader toe te lichten.

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging
van Docenten in E.H.B.O.,

De secretaris, dr. J. A. Molhuijsen
De voorzitter, dr. H. Huizenga

C. KRUYT, VOORZITTER

In de najaarsvergadering 1956 legde Huizenga zijn voorzitterschap neer. C. Kruyt, adjunct-directeur van de GG en GD van Den Haag, die al enkele jaren zitting had in het bestuur, werd bij acclamatie de nieuwe voorzitter. Hij aanvaardde deze functie op aandringen van Molhuysen. Onder zijn leiding kwam er wat meer leven in de brouwerij en er was ook meer werk aan de winkel. Er werden steeds meer EHBO-cursussen gegeven onder auspiciën van de Organisatie Bescherming Bevolking. In 1956 werd deze organisatie uitgebreid met een sectie geneeskundige aangelegenheden, onder leiding van kolonelarts buiten dienst M. Waisfisz. Eveneens in 1956 kreeg Waisfisz tevens zitting in het bestuur van de docentenvereniging. Op de algemene vergaderingen bleven de B.B.-cursussen een belangrijk onderwerp van bespreking. Vooral de honorering van de lessen bracht niet zelden de tongen in beweging. In de regel kregen de artsdocenten vijftientig gulden per twee lesuren, mits zij zelf beide uren aanwezig waren. Lang niet alle burgemeesters, belast met de uitvoering van de B.B.-taken in hun gemeenten, waren evenwel bereid deze bedragen uit te betalen. Sommige leden riepen daarom de hulp van de vereniging in. Ook de EHIO-opleidingen bleven de aandacht opeisen. Het wetenschappelijk gedeelte van de voorjaarsvergadering 1957 was geheel aan de EHIO-instructie geweid. De bekende chirurgen Grond en Neuberger hielden ieder een inleiding, waarna een uitgebreide nabespreking volgde. Vastgesteld werd dat een EHIO'er dikwijls anders moest handelen dan

hem tijdens zijn EHBO-opleiding was geleerd. Tijdens het debat benadrukte Oosterhuis nogmaals het standpunt van de docentenvereniging dat alleen zeer goed geschoolde EHBO-ers geschikt waren om voor de EHIO te worden opgeleid. Post aut propter voerde de B.B. in 1958 het eenheidsdiploma in voor de noodwachters.

In hetzelfde jaar kreeg de docentenvereniging een hoge onderscheiding. Op de jaarvergadering van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO in Hengelo werd haar de grote gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille uitgereikt, voor het vele en belangrijke werk dat door de leden van de vereniging belangeloos voor de EHBO werd gedaan. Kruyt en Oosterhuis namen de medaille in ontvangst. Bij de plechtigheid waren nog meer bestuursleden aanwezig, doch Molhuysen ontbrak. Hij was aangereden en lag met een gebroken dijbeen in het ziekenhuis. Tijdens de voorjaarsvergadering op 31 mei 1958 kregen de leden de medaille te zien. De trofee ging van hand tot hand. Dezelfde vergadering die in opperbste stemming verkeerde, ging met algemene stemmen akkoord met het voorstel van het bestuur om aan Het Oranje Kruis duizend gulden subsidie te geven voor het EHBO-congres dat voor september 1959 stond gepland ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van Het Oranje Kruis. Op de voorjaarsvergadering een jaar later was er weer veel discussie met betrekking tot de BB-cursussen en de cursussen in het kader van de Bedrijfs Zelf Bescherming, de zo genoemde BZB-cursussen, waarmee in tal van bedrijven een begin was gemaakt. Van de kant van de EHBO-verenigingen kwamen er klachten dat goede docenten en instructeurs voor de verenigingen verloren gingen omdat zij zich, vanwege de goede honorering, alleen nog maar voor BB- en BZB-cursussen beschikbaar stelden. Er waren bedrijven die de artsdocenten vijftig gulden per uur uitbetaalden. Tijdens het debat deelde Oosterhuis mee dat Het Oranje Kruis al tegenmaatregelen had genomen. Als voorwaarde voor de verlenging van hun kaderantekening werd aan kaderinstructeurs de eis gesteld jaarlijks één cursus gratis voor hun eigen vereniging te geven. Voorts was er nog steeds geharrewar met betrekking tot de EHIO-cursussen, die soms gegeven werden aan hulpverleners die niet in het bezit waren van het eenheidsdiploma. Vaak ook werd het EHBO-diploma gelijktijdig afgegeven met het EHIO-diploma. De meeste artsdocenten achtten dit niet juist. Met Oosterhuis bleven zij van mening dat alleen ervaren EHBO-ers tot de EHIO-cursussen konden worden toegelaten.

C. Kruyt, voorzitter 1956-1964.

In 1958 werd de docentenvereniging onderscheiden met de grote gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO.

Bij het aantreden van Kruyt als voorzitter, beschikte de vereniging alleen over de Statuten die bij Koninklijk Besluit van 16 juni 1928 waren goedgekeurd. Daarna was er nimmer een Huishoudelijk Reglement gemaakt. Dit verzuim werd door Kruyt hersteld. Op de najaarsvergadering 1960 bracht hij de kwestie ter sprake. De leden besloten het samenstellen van het Huishoudelijk Reglement over te laten aan het dagelijks bestuur. Het werk verliep vlot. Tijdens een op 6 mei 1961 in Den Haag gehouden buitengewone vergadering werd het Huishoudelijk Reglement vastgesteld en goedgekeurd. Het verscheen in druk en alle leden kregen het toegezonden.

Geheel volgens Statuten en Huishoudelijk Reglement vonden jaar in jaar uit de algemene ledenvergaderingen plaats in het voor- en in het najaar. Nog steeds werden de vergaderingen vrij slecht bezocht. Een gemiddeld aantal van dertig bezoekers betekende voor de nog altijd ijverige secretaris Molhuysen telkens weer een teleurstelling. Slechts een enkele maal telde hij rond zestig handtekeningen op de presentielijst. Steevast werden in het huishoudelijk gedeelte tal van punten besproken. De discussies gingen over de slechte resultaten bij de toelatingsexamens voor de opleiding tot kaderinstructeur, over wijzigingen in de tekst van het Oranje Kruisboekje, over de wijze van examineren voor het eenheidsdiploma, over het lesgeven door onbevoegden zoals gymnastiekleraren en leraren heilgymnastiek en massage en over nog tal van andere zaken, natuurlijk ook de salariëringsproblemen en de contributieverhogingen. De wetenschappelijke voordrachten waren eigenlijk altijd interessant en van grote betekenis voor de artsdocenten en het EHBO-onderwijs. Regelmatig werd aandacht besteed aan het steeds toenemend aantal verkeersslachtoffers. Op de voorjaarsvergadering 1961 hield dr. F.H. Glastra van Loon een voordracht onder de titel 'De mentale eisen voor deelneming aan het verkeer' en op de najaarsvergadering 1961 sprak dr. J. Dijkstra, chirurg te Woerden, over 'Nieuwe opvattingen in de traumatologie in het bijzonder met betrekking tot de vroege behandeling van verkeersslachtoffers'. Andere belangrijke onderwerpen uit de traumatologie stonden eveneens regelmatig op de agenda. Op de najaarsvergadering 1963 gaf dr. W. van der Slikke, traumatoloog te Rotterdam, tevens voorzitter van Het Oranje Kruis, een college over 'De eerste behandeling van brandwonden'.

Tijdens het voorzitterschap van Kruyt nam het ledental van de vereniging aanzienlijk toe, mede dank zij ledenwerfacties. In 1959 liet het hoofdbestuur van de

Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO een circulaire uitgaan aan alle afdelingssecretarissen met het verzoek om de artsdocenten op te geven als lid van de docentenvereniging. In 1961 zond de voorzitter van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO, de heer A.M. Bergers, eveneens een circulaire aan alle afdelingssecretarissen van zijn organisatie, waarin werd verzocht de docenten van de afdelingen te bewegen om als lid toe te treden tot de docentenvereniging. Ook Molhuysen zelf bleef brieven schrijven aan artsen, van wie hij wist dat zij EHBO-lessen gaven, om hen aan te sporen zich als lid van de vereniging op te geven. Bij het bureauwerk kreeg hij veel steun van mevrouw M. Vis, administratrice van Het Oranje Kruis. De werving van nieuwe leden vormde zelfs een agendapunt op de voorjaarsvergadering 1961. Er kwam een propagandacommissie om de werving van nieuwe leden te bestuderen. Hierin namen J.J. van Eijle, C.J. Leene en F. de Stoppelaar zitting. Een jaar later bracht De Stoppelaar als woordvoerder van deze propagandacommissie verslag uit en bood het bestuur het rapport aan dat was opgesteld. De voornaamste conclusie luidde dat de vereniging naar buiten toe veel te weinig bekendheid genoot. Er werd een serie maatregelen voorgesteld om hierin verbetering te brengen. Het bestuur deed de toezegging het rapport in studie te nemen. Dit bleek een loze belofte. Op de najaarsvergadering 1962 vroeg De Stoppelaar of het bestuur al een actieplan had voorbereid op basis van de adviezen van de propaganda-commissie. Het bestuur had niet voldoende tijd kunnen vrij maken. De leden van de propagandacommissie kregen de opdracht om zelf de nodige propaganda te voeren. Daarbij werd de suggestie gedaan om leden uit verschillende regio's van het land in de commissie op te nemen. En daarbij hield het op. Intussen kwamen er elk jaar meer leden bij. Aan het einde van de carrière van Molhuysen als secretaris, telde de vereniging meer dan elfhonderd leden. Molhuysen zelf was hierover nog steeds niet geheel voldaan. In zijn laatste jaarverslag over 1964 stelde hij met enige spijt vast dat er in dat jaar enige honderden artsdocenten in de EHBO nog steeds geen lid waren van de docentenvereniging.

NEDERLANDSE VERENIGING VAN DOCENTEN
IN EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN

HUISHOUDELIJK
REGLEMENT

Onder voorzitterschap van Kruyt, kreeg de docentenvereniging in 1961 voor het eerst een Huishoudelijk Reglement.

LITERATUUR

- Bronkhorst, J. E.H.B.O. in oorlogstijd; bange dagen te Charlois. Het Reddingwezen 1941; 31: 19-25.
- Deodatus, P.A.J. De aroomenergie en E.H.B.O. Het Reddingwezen 1952; 41: 57-60.
- Dijkstra, J. Nieuwe opvattingen in de traumatologie in het bijzonder met betrekking tot de vroege behandeling van verkeersslachtoffers. Het Reddingwezen 1963; 52: 9-21
- Glastra van Loon, E.H. De mentale eisen voor deelneming aan het verkeer. Het Reddingwezen 1962; 51: 135-146.
- Grond, T.Th. Enige richtlijnen voor de instructie E.H.B.O. Het Reddingwezen 1957; 46: 138-142.
- Lobach, J. Centraal Bureau en Eenheidsdiploma. De Katholieke EHBO'er 1937; 5: 119-120.
- Molhuysen, J.A. Nationale wedstrijd te Utrecht op 26 Jan. 1937. Het Reddingwezen 1937; 27: 290-301.
- Molhuysen, J.A. Docenten Vereeniging. De voorpost van den dokter 1938; 10: 55-56.
- Molhuysen, J.A. De ontwikkeling van het Verband voor den E.H.B.O.-er. Het Reddingwezen 1938; 28: 470-478.
- Molhuysen, J.A. Algemeene indrukken op en om het Internationale Congres voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken. Het Reddingwezen 1939; 29: 385-397.
- Molhuysen, J.A. 20-jarig bestaan Ned.Ver.Docenten in EHBO, 6 Nov. 1946. Het Reddingwezen 1946; 35: 151-156.
- Molhuysen, J.A. Nederlandse Vereniging van Docenten in E.H.B.O. Het Reddingwezen 1952; 41: 9-10.
- Neuberger, J.K.W. Voordracht gehouden in de vergadering van de docenten-vereniging. Het Reddingwezen 1957; 46: 142-145.
- Penris, P.W.L. Oorlogs E.H.B.O. Het Reddingwezen 1940; 30: 100-102.
- Roojen, P.H. van. Rapport der "Eenheidscommissie" inzake verbandtrommels. Het Reddingwezen 1935; 25: 401-405.
- Roojen, P.H. van. Plannen voor de organisatie van de hulpverlening in het openbaar. Het Reddingwezen 1941; 31: 97-101.
- Vreeze, J. de. Het eenheidsdiploma voor E.H.B.O. De Katholieke EHBO'er 1938; 6: 126-127.

4

INNIGE BANDEN MET HET ORANJE KRUIS

Op de najaarsvergadering 1964 kreeg de docentenvereniging een nieuwe voorzitter en een nieuwe secretaris. J.J. Krijnen, brigadegeneraal b.d. adviseur geneeskundige aangelegenheden Bescherming Bevolking bij het Ministerie van Binnenlandse zaken die al enkele jaren bestuurslid was, werd bij acclamatie gekozen tot opvolger van de aftredende voorzitter Kruyt. Zijn benoeming was ongetwijfeld mede gericht op het promoten van het eenheidsdiploma EHBO binnen de BB organisatie.

Leene die deel had uitgemaakt van de propagandacommissie, werd de nieuwe secretaris. Molhuysen had namelijk de wens te kennen gegeven in verband met zijn leeftijd – hij was bijna negentig – zijn functie als secretaris te willen neerleggen. Met zijn verzoek om nog wel lid van het bestuur te mogen blijven ging de vergadering akkoord. Leene was reeds een man van groot gezag in de Nederlandse EHBO. Hij had een kwart eeuw belangeloos les gegeven aan de afdeling Voorburg van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Namens deze vereniging had hij zitting in de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje en hij speelde een grote rol bij de opleiding van kaderinstructeurs en lotusslachtoffers. Leene trad in het voetspoor van zijn vermaarde voorganger en werd het gezicht van de vereniging.

Traditiegetrouw werden de algemene ledenvergaderingen in het voor- en in het najaar gehouden. Beginjaren zestig werd op zaterdagmiddag vergaderd in het Jaarbeursgebouw te Utrecht. Omdat het parkeren in de domstad voor steeds grotere problemen zorgde, vonden vanaf 1966 de vergaderingen vrijwel altijd plaats in motel Motoresto te Bunnik. Hier kwamen de leden op zaterdagochtend bijeen. Evenals Molhuysen publiceerde Leene de notulen van de voor- en najaarsvergaderingen in Het Reddingwezen. In zijn verslagen behandelde hij alle agendapunten, inclusief de vragen en problemen die tijdens de rondvraag aan de orde kwamen. Vaak zorgde hij tevens voor een goede samenvatting van de wetenschappelijke voordracht, die gehouden was. Zo resumeerde hij de inleiding van neurochirurg R. Braakman op de voorjaarsvergadering 1966, die als titel droeg “Halswervelletfels herkenning , eerste hulp en vervoer”. Tijdens de najaarsvergadering in hetzelfde jaar behandelde dr. W. van der Slikke, traumato-

loog te Rotterdam en voorzitter van Het Oranje Kruis, de volgende vragen: Over welke apparatuur moet de arts die eerste hulp verleent kunnen beschikken? Moet de inhoud van de EHBO-koffer hieraan worden aangepast? Vervolgens hield dr. J.F. Crul, anesthesioloog te Nijmegen een inleiding over 'De moderne beademingsapparatuur'. Deze vergadering had tot resultaat dat er een werkommissie werd ingesteld ter nadere bestudering van de apparatuur waarover de arts bij de eerstehulpverlening moet kunnen beschikken en de aanpassing hieraan van de inhoud van de verbandtrommel en van de EHBO-koffer. Ruim twee jaar later op de voorjaarsvergadering 1969 bracht deze werkommissie haar rapport uit. Het gebruik van een mayotube en een beademingsballon met masker werden onder voorbehoud aanbevolen. Praktisch onderricht van een anesthesioloog voor het gebruik van dit materiaal werd noodzakelijk geacht.

Tot 1967 stond er na de huishoudelijke vergadering meestal één voordracht over een medisch onderwerp op de agenda. Hierin kwam verandering. Leene, die in 1965 als vertegenwoordiger van de vereniging zitting had genomen in een door Het Oranje Kruis ingestelde commissie die advies moest uitbrengen over de vraag of en zo ja op welke wijze de opleiding voor het eenheidsdiploma zou kunnen worden gewijzigd en gemoderniseerd, vroeg na de huishoudelijke vergaderingen steeds vaker de aandacht voor het lesgeven in de EHBO en het examineren. Op de najaarsvergadering 1967 hield P.J.A. Bernauer een inleiding over het onderwerp 'Methodische instructie in verband met het EHBO-onderwijs'. Hierna demonstreerden pas opgeleide lotusslachtoffers verschillende soorten letsels. Zij werden begeleid door mr. A.P.Th.M. Kneepkens, voorzitter van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO. Deze demonstratie trok alle aandacht. In de daarop volgende jaren waren de algemene ledenvergaderingen eveneens in hoofdzaak gewijd aan het lesgeven in EHBO. Op de voorjaarsvergadering 1968 hield artsdocent N.U. Oudejans een proefles over shock, die vervolgens door Bernauer werd geanalyseerd en bekritiseerd. Beiden leverden hiermee een belangrijke bijdrage aan de methodische instructie en de modernisering van het EHBO-onderwijs. Op de najaarsvergadering 1968 was Bernauer er weer. Toen hield hij een voordracht over de opbouw en het verloop van een EHBO-les en het doelgericht lesgeven. Op de najaarsvergadering een jaar later stal Oudejans opnieuw de show met een inleiding getiteld 'Werken met het nieuwe Oranje Kruisboekje'. In september 1969 was namelijk de geheel herziene 19de druk verschenen, die in vele opzichten verschilde van de vorige. Na de inleiding van Oudejans volgde een interessante diepgaande discussie, waarbij veel waardering voor de nieuwe druk naar voren kwam, maar waarbij tevens tal van kritische kanttekeningen werden gemaakt.

Leene had innige banden met Het Oranje Kruis. Toen hij secretaris werd van de docentenvereniging was hij al lid van de Kadercommissie van Het Oranje Kruis die alle zaken met betrekking tot de opleiding en nascholing van kaderinstructeurs regelde en van de Lotuscommissie die in 1963 werd ingesteld om de oplei-

**NEDERLANDSE VERENIGING VAN DOCENTEN
IN EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN**

Secretariaat: Laan van Poot 374, Den Haag. Tel. 070-339235

Najaarsvergadering

te houden op ZATERDAG 12 NOVEMBER 1966
te BUNNIK (Autoweg Arnhem-Utrecht), in het motel
„Motorest”, Rijksweg 12. Telefoon 03405-1704.
Gereserveerd parkeerterrein achter het Zalen-Centrum.

10.00 uur:

1. Opening.
2. Notulen vergadering 7 mei 1966.
3. Ingekomen stukken en mededelingen.
4. Bestuursverkiezing.
Aan de beurt van aftreden zijn J. J. van Eijle en
C. J. Leene. Beiden stellen zich herkiesbaar.
Voorstel om in de vacature C. A. Kruijt (wegens
bedanken) te verkiezen J. C. J. M. Akkermans.
5. Benoeming kascommissie.
6. Voorstel voor uitreiken zilveren medaille aan de
artsen J. Hermans te Kloosterzande, H. W. de Lang
te Rotterdam, H. A. de Lange te Groningen en
J. J. Werner te De Bilt.
7. Rondvraag. - PAUZE voor aanbieding consumptie.

plm. 11.30 uur:

8. Inleiding (ter discussie) door Dr. W. v. d. Slikke,
traumatoloog van het Dijkzigt ziekenhuis te Rotter-
dam, over de vraag:
**Over welke apparatuur moet de arts, die eerste
hulp verleent, kunnen beschikken?**
**Moet de inhoud van de verbandtrommel en van de
E.H.B.O.-koffer hieraan worden aangepast?**
Inleiding door Dr. J. F. Crul, lector in de Anaesthe-
sie te Nijmegen, over de
moderne beademingsapparatuur.
Verschillende firma's zullen moderne eerste hulp
apparatuur ten toon stellen.
9. Aanbieding van warme lunch, waarbij voor deel-
name, bijgaande kaart ingevuld moet worden ge-
retourneerd.

De contributie over 1966 (f 6.—) moest zijn voldaan vóór
1 juli 1966.

De leden, die nog niet hebben betaald, worden dringend ver-
zoekt het bedrag van f 6.— te storten op girorekening 265939
van de penningmeester.

C. J. LEENE, arts,
secretaris.

Links secretaris Leene en rechts penningmeester Oosterhuis.

ding van lotusslachtoffers en de inschakeling van lotusslachtoffers bij het EHBO-onderwijs in goede banen te leiden. Van 1966 tot 1972 had Leene bovendien zitting in het bestuur van Het Oranje Kruis als vertegenwoordiger van de docentenvereniging. Van 1970 tot 1976 was hij tweede secretaris van Het Oranje Kruis. Oosterhuis, de penningmeester van de docentenvereniging, had nog veel sterkere banden met Het Oranje Kruis. In feite maakte hij er als secretaris sedert 1951 de dienst uit. Bij alle activiteiten had hij een vinger in de pap. In de zestiger jaren be-

kleepte hij het voorzitterschap van de Kadercommissie, van de Lotuscommissie en van de Commissie Jeugd-EHBO van Het Oranje Kruis.

Leene en Oosterhuis verrichtten ongetwijfeld veel werk voor Het Oranje Kruis. De docentenvereniging kwam op de tweede plaats. De jaarverslagen van de docentenvereniging over de jaren 1965-1975 van de hand van Leene waren uiterst beknopt. Niet zelden vulden ze slechts een halve pagina van Het Reddingwezen. Wellicht waren Leene en Oosterhuis beiden ook enigszins teleurgesteld in de docentenvereniging. De activiteiten van de leden waren onbevredigend. De algemene ledenvergaderingen werden doorgaans slecht bezocht en de contributie kwam slecht binnen. Jaarlijks moest Oosterhuis vele aanmaningen verzenden en jaarlijks ook moesten er door de algemene ledenvergadering leden worden geroyeerd wegens wanbetaling.

Leene en Oosterhuis prefereerden beiden de belangen van Het Oranje Kruis boven die van de artsdocenten. In 1969 leidde dit bijna tot een conflict. Wat was namelijk het geval. Op de najaarsvergadering 1968 had Oosterhuis aangekondigd dat in het najaar 1969 in het Congresgebouw in Den Haag, ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan van Het Oranje Kruis, een congres zou worden georganiseerd van de 'Association Internationale de Sauvetage et de Premiers Secours en cas d'Accidents'. Terloops deelde hij ook mede dat hiervoor een belangrijke bijdrage van de docentenvereniging zou worden gevraagd, niet alleen omdat de leden dit congres konden bijwonen, maar vooral ook omdat het congres van groot belang was voor het bereiken van een beter inzicht en een betere opleiding in de eerste hulp bij ongelukken. Over de grootte van de bijdrage repte Oosterhuis met geen woord. Het bleek echter om een bedrag te gaan van vijf-

tienduizend gulden. Om dit bedrag te kunnen overmaken moest Oosterhuis enige effecten van de vereniging verkopen. Hoe het allemaal precies in zijn werk ging wordt uit de stukken niet duidelijk. Wel is er een brief van 26 februari 1969 bewaard gebleven van Oosterhuis, secretaris van Het Oranje Kruis, gericht aan de Nederlandse Vereniging van Docenten in Eerste Hulp bij Ongelukken. Hierin bevestigt Oosterhuis de goede ontvangst van de bijdrage groot vijftienduizend gulden ten behoeve van de organisatie van het internationale congres en spreekt daarvoor zijn erkentelijkheid uit. De verstrengeling van belangen was duidelijk. Nadat op de voorjaarsvergadering van 1969 Oosterhuis zijn financiële jaarverslag over 1968 had voorgelezen, weigerde de kascommissie met J.J. Werner en P.J. Woortman als leden, verslag uit te brengen. Het werd

tot de najaarsvergadering aangehouden. Op deze najaarsvergadering, waar Oosterhuis verstek liet gaan, deelde Werner als woordvoerder van de kascommissie mee dat hij na de voorjaarsvergadering een nadere toelichting van de penningmeester had ontvangen, waarna de kascommissie met het financiële verslag over 1968 akkoord kon gaan. De kascommissie had de penningmeester echter wel verzocht in de toekomst de financiële stukken met toelichting aan de leden op de jaarvergadering uit te reiken. De penningmeester had toegezegd hiervoor zorg te dragen.

Als secretaris had Leene alle touwtjes in handen. Hij had het voor het zeggen en in overleg met Oosterhuis regelde hij alle zaken. Bestuursvergaderingen werden nimmer gehouden. Huisarts Akkermans uit Loosduinen, die als vertegenwoordiger van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO in 1966 zitting kreeg in het bestuur van de docentenvereniging en in 1968 tevens in het bestuur van Het Oranje Kruis, nam dit op den duur niet en schreef Leene de volgende brief:

J.C.J.M. Akkermans, vertegenwoordigde de Katholieke Nationale Bond in het bestuur van de docentenvereniging van 1966 tot 1971.

Loosduinen, 3 juni 1969

*De Weledelgeleerde Heer C.J. Leene
Secretaris van de Ned. Ver. van Docenten in
Eerste Hulp bij Ongelukken
Laan van Poot 374
Den Haag*

Geachte heer,

Sinds ongeveer twee jaar heb ik het genoegen bestuurslid te zijn van de Ned. Ver. van Docenten in de EHBO. Met enige verwondering heb ik moeten constateren,

- a. dat er in die jaren nimmer een bestuursvergadering is geconvoceerd*
- b. dat er nimmer enige samenspraak is geweest ter vaststelling van agenda, plaats en datum der vergaderingen.*
- c. dat er nimmer een poging is gedaan om in het armzalige bestaan der genoemde vereniging enige verbetering te brengen.*

Redenen, waarom ik als bestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO ernstig bezwaar maak tegen deze gang van zaken. Met klem verzoek ik u dan ook deze brief als ingekomen stuk in de vergadering van 7 juni a.s. te Bunnik aan de orde te stellen, het oordeel van de vergadering hierover te vragen en mij zo spoedig mogelijk na 7 juni het oordeel van de vergadering mede te delen.

Ten overvloede wijs ik er op, dat ik deze bedenkingen al eerder tijdens de najaarsvergadering 1967 aan de secretaris der vereniging heb medegedeeld.

Met gevoelens van de meeste hoogachting:

was getekend J.C.J.M. Akkermans

De secretaris van het hoofdbestuur van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO kreeg een afschrift van deze brief, die bij secretaris en penningmeester van de docentenvereniging de nodige schrik teweeg bracht. Reeds op 5 juni 1969 had Oosterhuis een onderhoud met Akkermans. Afsproken werd dat ongeveer drie maanden vóór de volgende najaarsvergadering een bestuursvergadering geconvoceerd zou worden. Tijdens de voorjaarsvergadering twee dagen na het gesprek kwam de brief van Akkermans niet meer aan de orde. Daarna werd de briefschrijver wel meer betrokken bij de activiteiten van de vereniging. Op de voorjaarsvergadering 1970 vond onder leiding van Akkermans een forumdiscussie plaats over de opleiding en examinering aan de hand van de

negentiende druk van Het Oranje Kruisboekje. Leden van het forum waren ondermeer dr. W. van der Slikke en prof.dr. J.F. Crul. Het werd een bijzonder nuttige bijeenkomst. Helaas overleed Akkermans een jaar later op betrekkelijk jonge leeftijd, tijdens een diner van het bestuur van Het Oranje Kruis in Oosterbeek, op de vooravond van de 62ste Algemene Bondsvergadering.

In de najaarsvergadering 1973 nam Krijnen afscheid als voorzitter. Uit handen van Oosterhuis ontving hij de zilveren legpenning van de vereniging, een onderscheiding waarmee hij zeer vereerd was. Mevrouw dr. M.E. Kortenoever die ter vervulling van de ontstane vacature was voorgedragen, werd bij acclamatie de nieuwe voorzitter. Al eerder was zij Krijnen opgevolgd als adviseur geneeskundige aangelegenheden Bescherming Bevolking bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De nieuwe voorzitter had veel onderwijs ervaring. Jarenlang was zij al als artsdocent verbonden aan het Rode Kruis te Gouda. Zij was een vrouw die zich, als commandante van de Rode Kruis Colonne te Gouda, niet liet betuttelen en zeker niet door het bestuur van Het Oranje Kruis.

Voorzitter Kortenoever verrichtte haar taak van meet af aan op bewonderenswaardige wijze. De algemene ledenvergaderingen werden goed voorbereid. Op de najaarsvergadering 1974 werd onder leiding van H.A. de Lange, die toen voorzitter was van Het Oranje Kruis, wederom een forumdiscussie gehouden over het Oranje Kruisboekje in verband met de voorbereiding van de twintigste druk. Ook deze beraadslaging was bijzonder lonend.

Tijdens de voorjaarsvergadering 1975 leidde Kortenoever met veel tact een discussie over de inschakeling van kaderinstructeurs bij het examen voor het eenheidsdiploma. De vergadering werd het erover eens dat de artsexaminator bij de examens kon worden bijgestaan door een kaderinstructeur. Het afnemen van de EHBO-examens diende wel onder verantwoordelijkheid van de arts te blijven. Deze zou bij het bepalen van de uitslag echter rekening moeten houden met de bevindingen van de kaderinstructeur.

Naarmate zij langer in functie was kreeg Kortenoever als voorzitter van de vereniging steeds meer het heft in handen. Zo kwam zij met de plannen voor een stijlvolle herdenking van het vijftigjarig bestaan van de vereniging en had zij een groot aandeel in de organisatie van de jubileumviering tijdens de najaarsvergadering 1976. Ter gelegenheid van dit jubileum had de redactie van Het Reddingwezen een gesprek met Kortenoever. Tijdens dit interview maakte zij een groot aantal behartigenswaardige opmerkingen over de taken van de artsdo-

Dr. M.E. Kortenoever, voorzitter 1973-1979, die zich niet liet betuttelen door het bestuur van Het Oranje Kruis.

cent bij het EHBO-onderwijs. Op een vraag van de redactie of de arts op den duur uit het EHBO-onderwijs zal verdwijnen antwoordde zij dat de artsen altijd betrokken zullen blijven bij de EHBO-cursussen, omdat zij vanuit hun kennis en medische ervaring een bepaalde inbreng hebben, waartoe de kaderinstructeur niet in staat is.

LITERATUUR

Leene, C.J. Verslag van de najaarsvergadering op 30 november 1968 te Utrecht in 'Restaurant Jaarbeursgebouw' Het Reddingwezen 1969; 58: 8-10.

Leene, C.J. Verslag van de voorjaarsvergadering op zaterdag 7 juni 1969 te Bunnik in het motel 'Motoresto' Het Reddingwezen 1969; 58: 103-104.

Leene, C.J. Verslag van de najaarsvergadering op zaterdag 13 december 1969 in het motel 'Motoresto' te Bunnik Het Reddingwezen 1970; 59: 31-37.

Redactie Het Reddingwezen. Arts wordt steeds méér begeleider en minder docent. Het Reddingwezen 1976; 65: nr.6, 14-18.

5

JUBILEA

DE EERSTE FEESTBIJEENKOMST

De Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO heeft vier jubilea gevierd. De eerste feestbijeenkomst ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan vond op 10 november 1946 plaats in Restaurant Royal in Den Haag. Er waren 51 van de rond 400 leden aanwezig. Secretaris Molhuysen hield een rede waarin hij de voorgeschiedenis, de oprichting en de ontwikkeling van de vereniging de revue liet passeren, een beeld schetste van de toestand waarin zij zich bevond en een blik richtte op de toekomst waarin de vereniging belangrijke taken te vervullen had. Er waren echter nog meer sprekers zoals de voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor EHBO, E.E. Oterdoom. Deze bood niet alleen gelukwensen aan maar memoreerde ook dat de docentenvereniging grote bijdragen leverde aan de kwaliteitsverbetering van het EHBO-onderwijs. Na de toespraken trakteerde het bestuur de leden in het fameuze Haagse etablissement op een uitgelezen lunch.

HET ZILVEREN JUBILEUM

Ter gelegenheid van het zilveren jubileum droeg de op 11 november 1951 gehouden najaarsvergadering een feestelijk karakter. De bijeenkomst vond plaats in 'de Witte' Sociëteit in Den Haag. Op de vergadering die aan de lunch vooraf ging bracht de Haagse GG en GD arts A.J. van Galen Last ter sprake dat er zo opvallend weinig jonge collegae zich geroepen voelden om de EHBO te doceren. Over de vraag waarom werd geruime tijd van gedachten gewisseld. Een groot aantal leden, waaronder de nog in leven zijnde oprichters van de vereniging, kreeg de docentenmedaille aangeboden.

Namens hen sprak dr. W.R.H. Kranenburg een dankwoord. Ook vond de benoeming plaats van twee ereleden. Voorzitter Loos en ondervoorzitter Van Roojen kregen beiden bij acclamatie het erelidmaatschap. Na de lunch hield de voorzitter een interessante voordracht over 'Hartkatheter en Reanimatie', waarop een geanimeerde nabespreking volgde.

E. E. Oterdoom, voorzitter van de Nederlandse Vereniging EHBO sprak niet alleen bij de viering van het twintigjarig bestaan, maar ook bij het zilveren jubileum, waardevolle woorden over de docentenvereniging, waarvan hijzelf eveneens lid was.

'De Witte' Sociëteit aan het Plein in Den Haag.

MOLHUYSEN GEHULDIGD

De najaarsvergadering op 17 november 1956 in het Haagse Gemeente Ziekenhuis aan de Zuidwal gehouden had eveneens een feestelijk tintje vanwege de viering van het dertigjarig bestaan.

De toenmalige voorzitter H. Huizenga hield een herdenkingsrede waarin hij hulde bracht aan secretaris Molhuysen aan wiens werkkracht, jeugdig enthousiasme en volharding te danken was dat het ledental groeide van 67 bij zijn aantreden als secretaris in 1936 tot rond 850 in 1956. Huizenga benoemde Molhuysen, 'de ziel van de vereniging', tot erelid.

Aan een aantal verdienstelijke leden die minstens 25 jaar EHBO-onderwijs hadden gegeven werd de docentenmedaille uitgereikt. Tijdens de vergadering werd ook de ziekenauto van de Haagse GG en GD gedemonstreerd die speciaal was ingericht voor het vervoer van poliopatiëntjes met ademhalingsproblemen. Broeder H.J. Verschoor, de auteur van het bekende boekje 'Verbanden in beeld' gaf tekst en uitleg. De rondvraag tenslotte was vrijwel geheel gewijd aan een discussie over de opleidings- en herhalingscursussen EHBO voor de Organisatie Bescherming Bevolking.

De wetenschappelijke voordracht werd gehouden door H. Labadie, longspecialist van de 'Zuidwal'. Hij besprak de 'problemen in verband met kunstmatige ventilatie'. Na zijn belangwekkende inleiding begaf het gezelschap zich naar sociëteit 'de Witte', waar het jubileum verder gevierd werd met een gezellig borreluurtje en een geanimeerd diner.

Broeder H.J. Verschoor demonstreerde de ziekenauto van de Haagse GG en GD, die speciaal was ingericht voor het vervoer van poliopatiëntjes met ademhalingsproblemen.

Rechts op de foto is hij in gesprek met de secretaris van Het Oranje Kruis, H.J. Oosterhuis tijdens het Internationaal Congres ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van Het Oranje Kruis in 1959 in Scheveningen gehouden. De Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO subsidieerde dit congres met een bedrag van duizend gulden.

SLOT ZEIST

Het vijftigjarig jubileum werd op 6 november 1976 gevierd in Slot Zeist. Voorzitter Kortenoever opende de feestelijke vergadering en richtte een speciaal woord van welkom tot een aantal genodigden, waaronder de burgemeester van Zeist, mr.dr. A.A.H. Stolk. De vertegenwoordiger van de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, H.A. de Lange, tevens voorzitter van Het Oranje Kruis complimenteerde de vereniging en benadrukte de verantwoordelijkheid van de artsdocenten voor het EHBO-onderwijs.

Twee prominente sprekers hielden een voordracht, prof. dr. med. R. Frey, directeur van het Instituut Für Anesthesiologie van de Johannes Gutenberg Universiteit te Mainz vóór de lunch en dr. P. Lust, hoofd van het Instituut voor Medische Dringende Hulpverlening van het St. Jans Hospitaal te Brugge tijdens de middagsessie. De teksten werden gepubliceerd in een extra nummer van Het Reddingwezen, speciaal aan '50 jaar docentenvereniging' gewijd.

Beide sprekers kregen tal van vragen voorgeschoteld, die leidden tot een boeiende discussie. Maar er gebeurde nog meer. Drie leden ontvingen de zilveren legpenning. Peereboom kwam in het bestuur. De vergadering kreeg een geluks-

Programma

9.30 - 10.15 uur	Ontvangst en koffie
10.15 - 10.20 uur	Openingswoord van Voorzitter
10.20 - 10.35 uur	Toespraak vertegenwoordiger van de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne
10.35 - 10.45 uur	Toespraak van Burgemeester van Zeist, Mr. Dr. A. A. H. Stolk
10.45 - 11.00 uur	Vergadering: - uitreiking zilveren medailles
11.00 - 11.10 uur	PAUZE

HEREN

11.10 - 11.15 uur	Vergadering: - bestuursverkiezing, - vaststelling contributie 1977
-------------------	---

11.15 - 12.30 uur	Voordracht door Prof. Dr. med. R. Frey
-------------------	---

12.30 - 14.30 uur	APERITIEF, MAALTIJD, KOFFIE
-------------------	-----------------------------

HEREN

14.45 - 15.30 uur	Voordracht door Dr. P. Lust
-------------------	--------------------------------

15.30 - 16.00 uur	THEE
16.30 uur	AFSCHEID

DAMES

11.10 - 12.30 uur	Rondleiding door het Slot te Zeist
-------------------	---------------------------------------

DAMES

14.45 - 15.30 uur	Poppentheater van Felicia van Deth
-------------------	---------------------------------------

Programma van de viering van het 50-jarig bestaan in het Slot Zeist.

geluks-
telegram

Nederlandse vereniging van docenten
EHBO Het Slot
Zeist.

SGravenhage	111	21	6-11-1976	10.05.
Zeist			6-11-1976	10.45

Dokter molhuysen en mevrouw zijn in gedachten aanwezig
bij uw jubileumviering.

Het echtpaar Molhuysen zond een gelukstelegram.

telegram van erelid Molhuysen, die een dag later op honderd en éénjarige leeftijd zou overlijden.

In verband met de hogere kosten van Het Reddingwezen diende de contributie te worden verhoogd tot twintig gulden per jaar.

Prof. Frey, die een goed beeld had gekregen van de functie van de vereniging hing voorzitter Kortenoever als blijk van zijn grote waardering de penning om die was geslagen ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de universiteitskliniek van Mainz.

De aanwezige partners kregen 's morgens een rondleiding door Slot Zeist aangeboden en na de voortreffelijke lunch, woonden zij een voorstelling bij van het Poppentheater van Felicia van Deth.

Ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum verscheen een extra nummer van Het Reddingwezen.

LITERATUUR

Molhuysen, J. A. 20-jarig bestaan van de Docenten-vereeniging.

Het Reddingwezen 1946; 35: 150-151.

Molhuysen, J.A. Nederlandse Vereniging van Docenten in E.H.B.O.

Het Reddingwezen 1952; 41: 9-10.

Molhuysen, J. A. Notulen van de najaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging van Docenten in E.H.B.O. op 17 november 1956 in Den Haag.

Het Reddingwezen 1957; 46: 21-25.

6

HERINNERINGEN AAN MIJN VADER JOS HERMANS

Mijn vader is geboren in 1897 te Ossenisse in Zeeuws-Vlaanderen.

Na de middelbare school studeerde hij medicijnen aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam. Eenmaal de artsenbul behaald, verkoos hij als huisarts te gaan werken. Aanvankelijk vestigde hij zich in Mierlo bij Helmond, waar hij drie jaar praktiseerde. Doch toen hem in 1928 werd gevraagd terug te komen naar zijn geboortestreek en wel Kloosterzande, ging hij daarop in. Als lokkertje werd hem een praktijkwoning ter beschikking gesteld en ook de nevenfunctie van gemeentearts met een vast basisinkomen.

De praktijk was een grote apotheekhoudende plattelandspraktijk met verloskunde en besloeg de gemeenten Hontenisse en Vogelwaard. De visites werden afgelegd per auto of motorfiets. Tot 1940 bereed hij een zware rode Harley Davidson; later onder meer een Ariel 350 cc. De auto- en motorsport behoorden tot zijn hobby's, getuige zijn deelname aan de ralley van Monte Carlo in 1935 samen met zijn collega Joop Casparie uit Hulst en een bankdirecteur.

In zo een uitgestrekte plattelandspraktijk was mijn vader snel overtuigd van het belang van een EHBO-vereniging. Zijn eerste cursus EHBO heeft hij gegeven bij de vereniging St. Martinus te Kloosterzande. Hij trad daar ook op als examiner, getuige het diploma van de heer A. van Jole uit 1938. In dat jaar is hij waarschijnlijk ook lid geworden van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO.

In 1935 namen de artsdocenten J.A.F. Hermans en J.F.J.M. Casparie samen met een bevriende bankdirecteur deel aan de ralley van Monte Carlo. Beide docenten ontvingen in 1966 de zilveren legpenning van de docentenvereniging. Op de foto van rechts naar links: Hermans, Casparie en bankdirecteur van den Enden.

De Cursus werd georganiseerd door
de **R.K. - E.H.B.O.**,

No. 10897

H. MARTINUS
Onderafdeeling van het Wit-Gele Kruis
(R.K. Limb. Groene Kruis), te:

KLOOSTERZANDE

De Heer **A. VAN JOLE**
~~XXXX~~

geboren 1885

wonende te Groenendijk
~~Kloosterzande~~
heeft met goed gevolg een **AAN-**
VANGSCURSUS in het verleen
van Eerste Hulp bij Ongelukken
gevolgd.

Te Kloosterz. den 27-10-1938

De Directeur v.h. De Examinator(en):
Centraal Bureau:

CENTRAAL BUREAU VAN ONTDEKING
VAN ONGEVALSITUATIES
VAN HET WIT-GELE KRUIS

Voorzeker afkewijzing te melden aan
Centraal Bureau
Schiedamschen di
v. Groenendijk

In overeenstemming met de richtlijnen van
de NAT. Commissie voor E.H.B.O. v.h.
Wit-Gele Kruis.

Jo. Hermans
van Jole

Mijn vader had zich duidelijk voorbereid om handelend te kunnen optreden in ongevalsituaties. Zo beschikte hij over een grote metalen eerste hulpkoffer met daarin alles wat hij dacht nodig te hebben. Deze koffer kwam hem, met name in de Tweede Wereldoorlog, goed van pas. In die periode lag tevens een zelfgemaakte witte armband met een rood kruis erop altijd klaar.

Zo gebeurde het dat hij bij een schietpartij vlak bij huis in witte jas, de Rode Kruisband om de linker bovenarm en de koffer in de hand, naar buiten snelde om zonodig hulp te verlenen; de familie in angstige spanning achterlatend.

In die oorlogstijd gebeurden er toch bijzondere dingen. Zo belde op een avond in de winter '43-'44 een collega of vader een bevalling voor hem wilde doen. Deze collega durfde zelf niet met de auto te rijden omdat de weg spekglad was door opvriezende regen. "Met jouw motor lukt het vast wel", zo zei hij. Op twee wielen zou het natuurlijk helemaal niet gaan. Hulp moest geboden worden. Sportief als mijn vader was, bonden hij en mijn oudere zus de schaatsen onder en maakten de zeven kilometer lange tocht in het donker, bij vorst en miezelregen. Na zich te hebben ontdaan van zijn stijf bevroren motorjas, bleek hij op tijd om de bevalling te doen. Of de kleine naar mijn vader of mijn zus is vernoemd, vermeldt de historie niet.

Na de oorlog leefde het verenigingsleven weer op en speelde mijn vader een

actieve rol, nu als voorzitter van de EHBO-vereniging St. Martinus, toen nog een onderafdeling van het Wit-Gele Kruis. Later bij de oprichting van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO in 1949 was hij tevens voorzitter van het district Zeeland en namens dat district lid van het Hoofdbestuur van die Bond.

Jaarlijks werden per district EHBO-wedstrijden gehouden, waaruit de beste

E. H. B. O. afd. Kloosterzande werd met vlag en wimpel kampioen van Nederland

HARD WERKEN ONDER LEIDING VAN DR. HERMANS BEKROOND

Ieder jaar organiseert de landelijke R.K. Verenging voor E.H.B.O. wedstrijden voor de winnende ploegen van de districtswedstrijden en de winnaar van dit landelijk „tournooi“ mag zich kampioen van Nederland noemen.

Uiteraard is het een hele prestatie om deze ere titel te bemachtigen en men kan er van verzekerd zijn dat een ploeg door en door onder deskundige leiding moet zijn getraind en dat zij ook theoretisch uitstekend onderlegd moeten zijn om enige kans te maken kampioen te worden van het district (provincie). Dat dit in nog sterkere mate geldt voor de wedstrijden waarop de 11 beste uit den lande zich met elkaar meten laat zich verstaan.

Kloosterzande landskampioen

De ploeg van Dr. Hermans bestaande uit de dames M. van Jole, M. L. van Waterschoot met als commandant de heer Hyp. Menu heeft zich als de sterkste van Nederland getoond.

Reeds drie maal waren zij doorgedrongen tot de grote finale doch de zo begeerde titel was nog niet hun deel geweest. Wel hadden zij reeds vorge malen uitstekende prestaties geleverd; immers van de elf deelnemers werd de Kloosterzandense ploeg in 1954 te Roermond 3e; in 1955 te Helmond 4e in 1956 te Roosendaal zelfs 2e; in 1957 ging door pech het afdelingskampioenschap aan hun neus voorbij maar in 1958 kwamen zij glorieus terug. Zij oefenden samen nog eens extra, werden te Graauw districtskampioen en op zondag 13 april 1958 te Arnhem kampioen van Nederland. Bravo!!

De heer Menu tevens beste commandant

Het E.H.B.O. werk geschiedt zo veel mogelijk in teamverband en bij wedstrijden bestaan de ploegen steeds uit een commandant en 2 helpers. Ook de commandant krijgt een aparte beoordeling en het behoef

helemaal niet dat de commandant van het winnende team tevens de beste prestatie als commandant levert.

De heer Menu, voorzitter van de afd. Kloosterzande nam meteen ook maar die eer mee naar Kloosterzande. Een voortreffelijke prestatie die onze welgemeende hulde en felicitatie verdient.

Dr. Hermans de grote promotor

Natuurlijk is het zo dat de ploeg in Arnhem heeft gewerkt en het kampioenschap behaald maar zonder de wel zeer energieke leiding van de E.H.B.O. er in hart en nieren Dr. Hermans zou dit toch niet mogelijk zijn geweest. Dr. Hermans zelf oprichter van de afdeling Kloosterzande begreep al veel vroeger het nut van goed getrainde E.H.B.O.ers en spande zich in deze op te leiden. Evenzeer is hij er van overtuigd dat halve E.H.B.O.ers een gevaar betekenen voor de mensheid en daarom heeft hij zich voortdurend beijverd om werkelijk goede E.H.B.O.ers af te leveren. Dat hij daarin is geslaagd blijkt wel uit de bloeiende afdeling welke Kloosterzande bezit. Dat hij daarbij de hulp heeft van een zeer actief bestuur spreekt vanzelf. De heer Daalman, de secretaris van de afdeling is tevens secretaris van het district en hoofdbestuur lid. Mev. M. L. van Waterschoot is de penningmeesteresse.

Woensdagavond bracht de harmonie St. Cecilia de landskampioene een serenade waarbij de heer Voet namens het gezelschap de kampioenen in een gloedvolle speech huldigde.

Dr. Hermans sprak een „passend dankwoord“ waarna het hele gezelschap nog lang gezellig bijeen bleef!

ploeg mocht meedoen aan de door de Bond georganiseerde landelijke competitie. De afdeling Kloosterzande beschikte in die tijd over enkele uitstekende wedstrijd ploegen die getraind waren onder supervisie van mijn vader. Een aantal jaren mocht een Kloosterzandse ploeg op grond van de districtprestaties nationaal meedoen en behaalde daarbij wel eens een derde, een vierde en zelfs een keer een tweede prijs. Bij de wedstrijd in 1958 in Arnhem wist de ploeg de eerste prijs in de wacht te slepen en daarmee het Nationaal Kampioenschap. Voor mijn vader was dat de kroon op zijn inzet en werk voor de EHBO. In het dagblad "De Stem" werd aan dat succes uitgebreid aandacht besteed.

Voor zijn verdiensten voor de EHBO gedurende lange tijd kreeg mijn vader in 1966 de zilveren docentenmedaille van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO uitgereikt. De Katholieke Nationale Bond voor EHBO eerde hem met de gouden draagspeld en bood hem de fraai gestileerde Barmhartige Samaritaan aan.

Als zoon heb ik vele malen het enthousiasme van mijn vader moeten ondergaan. Bij het uitkomen van een nieuwe druk van het Oranje Kruisboekje fungeerde ik als slachtoffer op wie hij een nieuwe methode van kunstmatig ademen uitprobeerde. Ook werd op mij de stabiele zijligging gerepeteerd om op de EHBO-oefenavonden als docent goed beslagen ten ijs te komen.

Tot en met 1967 was mijn vader lid van het Hoofdbestuur van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO. Bij zijn aftreden werd hij benoemd tot erelid. Hij overleed in 1977 op 80-jarige leeftijd.

DE PERIODE PEEREBOOM

Oosterhuis, secretaris van Het Oranje Kruis en penningmeester van de docentenvereniging overleed in februari 1976 in het harnas. In de loop van dat jaar volgde Leene hem op in beide functies. Leene, in die tijd secretaris van de docentenvereniging, droeg deze functie toen over aan L.P.J. Peereboom. Peereboom in 1927 in Dordrecht geboren, was in de residentie werkzaam als verzekeringsgeneeskundige bij de Gemeenschappelijke Medische Dienst. Hij kende de EHBO-wereld al, niet alleen als artsdocent maar ook als bestuurder. Namens het district Zuid-Holland maakte hij deel uit van het hoofdbestuur van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Als secretaris kreeg Peereboom een groot aandeel in het reilen en zeilen van de vereniging. Hij vatte zijn taak serieus op. De vergaderingen van het bestuur en de algemene ledenvergaderingen werden uitgebreid genotuleerd. Ook besteedde hij veel meer zorg aan de jaarverslagen dan zijn voorganger. Last but not least startte hij met het aanleggen van een archief.

Met Kortenoever als voorzitter en Peereboom als secretaris werd wat meer afstand genomen van Het Oranje Kruis. De vereniging ging zelfstandiger opereren vooral met betrekking tot het creëren van opleidingen in de reanimatie, toen nog cardiopulmonale resuscitatie geheten. In verband hiermee stond de najaarsvergadering, welke op zaterdag 29 oktober 1977 te Bunnik plaats vond, in het teken van

NEDERLANDSE VERENIGING VAN DOCENTEN IN EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN

Secretariaat:

Statenlaan 81 - Den Haag - Telefoon 070-55.41.00

Najaarsvergadering

te houden op **zaterdag 29 oktober 1977**

te BUNNIK in het Motel 'Motoresto'
(autoweg Arnhem-Utrecht)

Rijksweg 12 - Telefoon 03405-2744

10.00 uur:

1. Opening
2. Notulen van de vergadering van 23 april 1977
3. Ingekomen stukken en mededelingen
4. Benoeming kascommissie
5. Vaststelling contributie 1978
6. Voorstellen tot uitreiking van de medaille van de vereniging
7. Rondvraag

PAUZE

10.45 uur:

8. Inleidingen te houden door Prof. Dr. J. F. Cruij, hoogleraar in de Anaesthesiologie te Nijmegen; Dr. A. N. E. Zimmerman, lector in de Cardiologie te Utrecht en Dr. E. Dekker, medisch directeur van de Nederlandse Hartstichting te 's-Gravenhage, over het onderwerp:
'Wat kan de arts doen bij acute hartstilstand buiten het ziekenhuis en zonder gebruik van hulpmiddelen en wat kan de arts hierbij meer doen dan de leek?'
9. Sluiting

L. P. J. PEEREBOOM, arts
secretaris

Agenda van de najaarsvergadering 1977, die van historische betekenis werd.

hartstilstand en reanimatie. Deze bijeenkomst werd van historische betekenis. Drie experts hielden een inleiding, prof. dr. J.F. Crul, anesthesioloog te Nijmegen, dr. A.N.E. Zimmermann, cardioloog te Utrecht en dr. E. Dekker, medisch directeur van de Nederlandse Hartstichting. Hierna volgde een boeiende discussie over de toepassing van de uitwendige hartmassage door artsen en leken. Mede naar aanleiding van de uitkomsten van deze vergadering besloot het bestuur een enquête te houden, waarin werd geïnformeerd of de leden bereid waren om deel te nemen aan een opleiding in het toepassen van de cardiopulmonale resuscitatie. In december 1977 werden meer dan elfhonderd vragenformulieren verzonden. Op de voorjaarsvergadering in 1978 konden de resultaten bekend gemaakt worden. Bijna vijfhonderd ingevulde formulieren kwamen retour. Het succes was groot. Ruim vierhonderd leden van de vereniging waren bereid een opleiding in de cardiopulmonale resuscitatie te volgen. De besluitvorming bij Het Oranje Kruis met betrekking tot de totstandkoming van deze opleidingen verliep evenwel uiterst traag. Hierdoor ontstond onvrede, niet alleen bij verschillende bestuursleden, maar ook bij tal van leden. Op de najaarsvergadering, op 9 december 1978 te Amersfoort gehouden, leidde dit tot een uitbarsting. Een motie ingediend door dr. H.N. Hart, verbonden aan de GG en GD van Rotterdam, werd met applaus aangenomen. Deze motie luidde als volgt:

'De Nederlandse Vereniging van Docenten in Eerste Hulp bij Ongelukken, op 9 december 1978 te Amersfoort bijeen:

- Op de hoogte gesteld van de trage ontwikkeling ten aanzien van de opleidingen in de cardiopulmonale resuscitatie binnen de Koninklijke Nationale Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken 'Het Oranje Kruis';
- van mening zijnde dat de Koninklijke Nationale Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken 'Het Oranje Kruis' mede verantwoordelijkheid draagt ten aanzien van de opleidingen in de cardiopulmonale resuscitatie;
- op de hoogte gesteld van de haars inziens onvoldoende inspraak van de Nederlandse Vereniging van Docenten in Eerste Hulp bij Ongelukken;
- wenst haar grote bezorgdheid uit te spreken over de gehele gang van zaken ten aanzien van de opleiding in de cardiopulmonale resuscitatie in Nederland en met name binnen het bestuur van de Koninklijke Nationale Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken 'Het Oranje Kruis';
- en gaat over tot de orde van de dag.'

Leene, penningmeester van de docentenvereniging, maar in de eerste plaats secretaris van Het Oranje Kruis was zo kwaad dat hij verstek liet gaan bij de bestuursvergadering die enkele weken later werd gehouden.

STATUTENHERZIENING

Tijdens de historische najaarsvergadering 1977 te Bunnik werd ook een commissie benoemd met de opdracht een concept te maken voor de herziening van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement. Deze commissie, waarin naast secretaris Peereboom, J.K. Kroeze en N.U. Oudejans zitting namen, ging voortvarend te werk. Zij kreeg steun van de heer E.G. Verhoeven van het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis. Op de najaarsvergadering een jaar later te Amersfoort werd een ontwerp ingediend, waarmee de leden in grote lijnen accoord gingen. Slechts enkele wijzigingen moesten worden aangebracht. Op de voorjaarsvergadering 1979 kwam het tot een afronding en werden de nieuwe Statuten en het nieuwe Huishoudelijk Reglement vastgesteld.

Een belangrijke wijziging gold de naam van de vereniging, waarvan vanaf de oprichting het lidmaatschap alleen was weggelegd voor artsen. De Nederlandse Vereniging van Docenten in Eerste Hulp bij Ongelukken werd omgedoopt tot Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de Eerste Hulp bij Ongelukken, afgekort NVAD. De nieuwe naam gaf duidelijker aan dat de kaderinstructeurs, die een steeds groter aandeel kregen in het EHBO-onderwijs, niet als lid konden toetreden. Voorts kreeg de vereniging een andere vestigingsplaats, namelijk Den Haag.

Bij de administratieve afhandeling van de statutenherziening kwam aan het licht dat in feite de vereniging sinds 1956 niet meer bestond. In 1926 was de vereniging aangegaan voor de tijd van negenentwintig jaar en zes maanden. In 1956 was wel besloten om goedkeuring voor verlenging van de vereniging aan te vragen, doch de betreffende stukken waren onvindbaar. Op de najaarsvergadering 1979 machtigde de algemene vergadering voorzitter en secretaris alsnog deze duurverlenging aan te vragen bij de Minister van Justitie. Om in de toekomst niet nogmaals met een dergelijk probleem te worden geconfronteerd, werd duurverlenging voor onbepaalde tijd aangevraagd.

EEN NIEUWE VOORZITTER

Wegens het bereiken van de leeftijd waarop men gewoonlijk met pensioen gaat, trad voorzitter Kortenoever tijdens de voorjaarsvergadering 1979 af. P. Bos uit Hengelo (O.) werd haar opvolger. Hij nam niet alleen haar voorzitterschap van de NVAD over maar tevens haar baan als medisch adviseur Bescherming Bevolking bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Bos was in Hengelo al jaren bij het

P. Bos werd in 1979 voorzitter van de NVAD. In het februari-nummer 1980 van Het Reddingwezen gaf hij in een uitgebreid interview zijn mening over tal van ontwikkelingen met betrekking tot het EHBO-onderwijs.

EHBO-onderwijs betrokken. Eerst als docent bij de Rode Kruis Colonne, vanaf 1974 vooral als docent bij de opleiding van lotusslachtoffers.

Onder het voorzitterschap van Bos vergaderde het bestuur gemiddeld zes maal per jaar. Het kwam met tal van nieuwe initiatieven. In 1981 werd wederom een enquête gehouden. Ditmaal om na te gaan welke wensen de leden hadden ten aanzien van het functioneren van de vereniging en de nascholing van artsdocenten. Rond twaalfhonderdvijftig vragenformulieren werden verzonden, waarvan er tweehonderdveertig ingevuld terugkwamen. De uitkomsten werden door Peereboom geanalyseerd en gepubliceerd in Het Reddingwezen. Over dit tijdschrift waren de artsdocenten globaal genomen tevreden en de artikelen werden in het algemeen goed gelezen. Meer dan de helft van de leden die het vragenformulier retourneerden was geïnteresseerd in nascholing in de EHBO, mits de nascholingscursussen niet al te ver van huis gegeven zouden worden. Op grond van de uitkomsten van deze enquête besloot het bestuur zich intensief te gaan bezig houden met de na- en bijscholing.

Reeds in november 1981 ging in Rotterdam een proefcursus van start. Bestuurslid B.H.R. Wolffenbuttel hield de inleiding. In de cursus werd aandacht besteed aan theoretische en praktische aspecten van de EHBO, aan didactiek, aan de samenwerking tussen artsen, kaderinstructeurs en lotusslachtoffers en aan onderwijsmaterialen. Deze proefcursus voldeed alleszins aan de verwachting en het bestuur besloot ook in andere regio's nascholingscursussen te organiseren. Zo werd begin 1983 in de Buitensociëteit te Zwolle eveneens een nascholingscursus gehouden, in het bijzonder gericht op de praktijk van het lesgeven. Deze cursus, waaraan mevrouw W.P.M. Dartee-Pleij, de toenmalige voorzitter van de Kadergroep Oranje Kruis, als docent haar medewerking verleende evenals prof. dr. A.N.P. van Heyst, nam twee avonden in beslag. Uit de evaluatie bleek dat de theoretische kennis van de deelnemende artsdocenten ruim voldoende was. Op het gebied van de didactiek en de kunst van het lesgeven viel voor hen echter nog heel wat te leren. Op grond van deze uitkomsten kreeg de bijscholing in didactiek en kennisoverdracht de hoogste prioriteit. Ondanks dat het in 1984 niet mogelijk bleek om in Noord-Holland bijscholingscursussen in de didactiek op te zetten, wegens gebrek aan belangstelling, bleef het bestuur zich sterk maken om in het land de artsdocenten meer didactische kennis bij te brengen. In februari 1985 gelukte het om in 's-Hertogenbosch een cursus te organiseren met als titel 'Lesgeven in de EHBO'. Ook deze cursus nam twee avonden in beslag. Dertien cursisten namen er aan deel. Didacticus drs. J. Peper was docent. Soortgelijke cursussen met dezelfde cursusleider vonden het jaar daarop plaats in Amsterdam en Zwolle. De deelnamekosten bedroegen vijftachtig gulden. Deze cursussen verliepen redelijk succesvol en het bestuur besloot in samenwerking met Peper een nascholingsprogramma op te stellen. Op de najaarsvergadering in 1986 werden hieromtrent mededelingen gedaan. Peper hield daar een voordracht over 'Agogische training in sociale vaardigheden'. Peereboom gaf in

Begin 1983 werd in de Buitensociëteit te Zwolle een nascholingscursus gehouden in het bijzonder gericht op de praktijk van het lesgeven. Mevrouw W.P.M. Dartee-Pleij geeft praktisch onderwijs. Op de achtergrond geheel links, artsdocent N.U. Oudejans.

Het Reddingwezen een uitgebreid overzicht van de inhoud van de cursussen in hoofdzaak gewijd aan gesprekstechniek EHBO en didactische werkvormen. In 1987 zou er een flink aantal worden gehouden in Breda en in Utrecht, maar het werden er slechts één of twee. De meeste cursussen vonden geen doorgang. Er kwamen niet voldoende aanmeldingen binnen en ook Peper zelf liet het al gauw afweten. De bijscholing in didactiek kreeg geen gestalte. Het bestuur pakte die draad niet weer op.

Met betrekking tot het onderwijs in de cardiopulmonale resuscitatie aan artsdocenten boekte het bestuur van de NVAD meer succes. De aangenomen motie van Hart op de najaarsvergadering 1978 werd ter kennis gebracht van het bestuur van Het Oranje Kruis. Een officieel antwoord hierop kwam er niet. Wel had deze motie tot gevolg dat Het Oranje Kruis meer spoed ging betrachten. Dit mocht ook wel want de Nederlandse Hartstichting was reeds in 1975 gestart met de opleiding van resuscitatie-instructeurs. Deze cursussen van de Hartstichting werden evenwel niet voldoende geacht voor artsdocenten in de EHBO. De reeds lang bestaande resuscitatiecommissie van Het Oranje Kruis was namelijk van oordeel dat er voor artsdocenten, die in de techniek van de resuscitatie wilden gaan lesgeven, speciale cursussen dienden te komen waarin meer achtergrondinformatie zou worden verschaft en meer aandacht aan de didactiek zou

worden besteed. Daarom werden in nauw overleg met de NVAD, een half jaar nadat de motie was aangenomen, enkele proefcursussen resuscitatie voor artsdocenten gegeven. Deze cursussen werden geëvalueerd en op basis van deze evaluatie werd een ontwerp-handleiding toegezonden aan de cursisten, met het verzoek om commentaar te leveren. Het Oranje Kruis koos voor deze lange weg omdat het een verantwoorde structuur wilde creëren voor de opleiding van EHBO-ers in de techniek van de resuscitatie. Pas in het najaar van 1981 was de tekst van het instructieboek voor instructeurs met de titel 'Resuscitatie door EHBO-ers' gereed. Begin 1982 rolde deze, door de resuscitatiecommissie van Het Oranje Kruis samengestelde handleiding van de pers. Intussen was het bestuur van de NVAD in overleg met Het Oranje Kruis in 1981 reeds begonnen cursussen cardiopulmonale resuscitatie voor de leden te organiseren. Voor deze cursussen bestond grote belangstelling, zoals op grond van de gehouden enquête viel te verwachten. Aan artsen die de cursus hadden gevolgd verstrekte Het Oranje Kruis een verklaring dat zij bevoegd waren de opleiding van EHBO-ers in de resuscitatie te verzorgen. Het bestuur van Het Oranje Kruis was echter van oordeel dat de resuscitatiecursussen niet door de NVAD maar door Het Oranje Kruis georganiseerd dienden te worden en dat ook de nascholing van artsdocenten onder de verantwoordelijkheid van Het Oranje Kruis moest vallen. In 1982 werd de strijdbijl begraven en kwam het tot een accoord. Overeengekomen werd dat Het Oranje Kruis de opleiding van artsdocenten in de resuscitatie zou overnemen van de NVAD. Vanaf 1983 werden de resuscitatiecursussen voor artsdocenten onder auspiciën van Het Oranje Kruis georganiseerd door enkele regionale instellingen en stichtingen, die evenals de Nederlandse Hartstichting met de opleiding van resuscitatie-instructeurs waren gestart. Vanzelfsprekend kregen de artsdocenten die aan deze cursussen hadden deelgenomen ook de bevoegdheid EHBO-ers op te leiden in de resuscitatie. De cursussen onder auspiciën van Het Oranje Kruis liepen goed. Eind 1985 waren al enkele honderden artsen bevoegd om EHBO-ers op te leiden voor de aantekening resuscitatie op het eenheidsdiploma. De richtlijnen voor deze aantekening waren door het bestuur van Het Oranje Kruis al vastgesteld toen het instructieboek voor instructeurs uitkwam in 1982. De eerste cursussen voor gediplomeerde EHBO-ers voor deze aantekening gingen in 1983 van start. De cursisten dienden in het bezit te zijn van een eveneens door de resuscitatiecommissie van Het Oranje Kruis samengesteld minibookje met als titel 'Resuscitatie. Handleiding voor de EHBO-er', dat ook al in 1982 op de markt kwam.

MOERMANS PENNINGMEESTER

De najaarsvergadering op 10 december 1983 in De Eenhoorn te Amersfoort gehouden werd eveneens van historische betekenis voor het EHBO-onderwijs in Nederland. EHBO bij sport stond deze dag op het programma. Sportgenees-

kundige G.C. van Enst hield een inleiding over sportblessures en verbandmiddelen. Hij wees op de verschillen tussen de EHBO volgens het Oranje Kruisboekje en de in de praktijk toegepaste eerste hulp bij sportongevallen. Met name propageerde hij de toepassing van de Amerikaanse I (Ice) C (Compression) E (Elevation) regel bij kneuzingen. Zijn voordracht had als resultaat dat de ICE-regel werd opgenomen in het Oranje Kruisboekje.

Er gebeurde echter meer tijdens die najaarsvergadering in Amersfoort. De vereniging kreeg een nieuwe penningmeester. Leene droeg zijn taak over aan W.E. Moermans uit Den Haag, artsdocent in hart en nieren.

Vanaf 1957 was Moermans als arts bij de GG en GD van Den Haag jarenlang intensief betrokken bij de ambulancehulpverlening tijdens avond- en nachtdiensten en tijdens weekenddiensten. Van de ervaringen die hij daarbij opdeed profiteerden vele EHBO-cursisten bij de Haagse Vrijwillige Reddingsbrigade en bij tal van instellingen en bedrijven.

De vergadering die Moermans onder applaus tot penningmeester koos, ging tevens accoord met een kleine statutenwijziging. Medisch doctorandi werden als aspirant-lid toegelaten tot de vereniging. Omdat het vereiste quorum bij lange na niet aanwezig was, moest begin 1984 een extra vergadering worden uitgeschreven om het besluit te bekrachtigen. De toeloop van aspirant-leden is nooit groot geweest. Meestal waren zij op de vingers van één hand te tellen.

DE KWALITEIT VAN EHBO-EXAMENS

Het driemanschap Bos, Peereboom en Moermans bleef zich intensief bezig houden met de opleidingen in de reanimatie en met het verbeteren van de kwaliteit van het EHBO-onderwijs en de EHBO-examens. Tijdens de rondvraag op de voorjaarsvergadering 1985 werd door H. Roo voorgesteld om alleen artsen met onderwijservaring EHBO-examens te laten afnemen. Om de mening van de leden over dit voorstel te peilen hield het bestuur in de loop van 1985 wederom een enquête. De respons was echter gering. Slechts twaalf procent van de formulieren kwam ingevuld terug. Dit nam niet weg dat het bestuur zich in 1986 tot Het Oranje Kruis wendde met de aanbeveling om alleen artsen, die minstens drie jaar EHBO-onderwijs hadden gegeven, als examinerator in te zetten. Dit advies werd evenwel niet overgenomen door Het Oranje Kruis.

Het genoemde driemanschap kreeg jarenlang veel steun van mevrouw E. van

W.E. Moermans, penningmeester van de NVAD (1983-1995).

Bij zijn afscheid als secretaris kreeg Peereboom de zilveren legpenning uit handen van waarnemend voorzitter De Wilde, rechts op de foto.

Dijk, die in 1980 in dienst trad van Het Oranje Kruis. Naast haar werk als secretaresse van de directeur deed zij ook veel voor de NVAD. Zij notuleerde de vergaderingen en verzorgde de correspondentie. Ook nadat in 1985, vanwege conflicten met de directeur, aan haar dienstverband met Het Oranje Kruis een einde kwam, bleef mevrouw Van Dijk als notuliste werkzaam voor de NVAD. Omdat haar de toegang tot het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis was ontzegd, moesten de bestuursvergaderingen elders worden gehouden. Meestal werd een vergaderzaal gehuurd in motel de Bijhorst in Wassenaar of in motel Hoornwijck in Rijswijk. Mevrouw Van Dijk had voorts een belangrijk aandeel in de organisatie van de

algemene ledenvergaderingen, welke doorgaans door dertig tot vijftig leden werden bezocht. Vanaf 1981 waren introducees welkom bij het wetenschappelijk gedeelte. Tot 1986 werd alleen op zaterdagochtend vergaderd en stond er na het huishoudelijk gedeelte slechts één wetenschappelijke voordracht op de agenda. Vanaf 1986 werden tijdens het wetenschappelijk gedeelte twee of drie voordrachten gehouden, onderbroken door een gemeenschappelijke lunch.

STIJGING VAN HET AANTAL LEDEN

Tijdens het secretariaat van Peereboom nam het ledental sterk toe. In samenwerking met Het Oranje Kruis werden wervingsacties gehouden onder pas afgestudeerde medici. Deze acties hadden succes mede doordat in die periode vele jonge artsen niet direct aan de slag konden en zich gaarne enige inkomsten wilden verwerven met het geven van EHBO-onderwijs. In de jaren 1984-1985 steeg het ledental zelfs boven de vijftienhonderd. Daarna kwam een kentering. Met de ledenadministratie was uiteraard veel werk gemoeid. In 1982 nam Het Oranje Kruis, ten behoeve van de NVAD, een aparte medewerkster in dienst, mevrouw J.E. Zeylmans van Emmichoven-van der Most. Zij werkte vier uur per week en haar salaris werd doorberekend aan de NVAD.

Op de najaarsvergadering 1988 nam Peereboom afscheid als secretaris. Voor het vele werk dat hij voor de vereniging verrichtte kreeg hij de zilveren legpenning uitgereikt. Mevrouw Van Dijk die tegelijkertijd afscheid nam ontving de bronzen legpenning. Peereboom's opvolger werd dr. A.H. Bergink, jeugdarts,

EHBO-arts en gemeentelijk lijkschouwer bij de GG en GD van Den Haag. De twee hadden elkaar eind jaren veertig al leren kennen in de collegebanken van het Boerhaave kwartier te Leiden.

LITERATUUR

Enst, G.C. van. Verschillen tussen EHBO en eerste hulp bij sportongevallen. *Het Reddingwezen* 1984; 73: 17-20.

Peereboom, L.P.J. Enquête Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO. *Het Reddingwezen* 1982; 71: 116-118.

Peereboom L.P.J. Nascholing Arts-Docenten. *Het Reddingwezen* 1987; 76: 24-27.

8

HERINNERINGEN AAN DE INTRODUCTIE VAN REANIMATIE IN DE EERSTEHULPVERLENING

In Nederland werden in 1971 voor het eerst door dr. E. Dekker, medisch directeur van de Nederlandse Hartstichting de mogelijkheden en consequenties onderzocht van een opleiding van niet-medici in de resuscitatie, zoals de reanimatie toen nog werd genoemd. Hij zag mogelijkheden.

Enkele jaren daarvoor, in 1967, werd door Het Oranje Kruis een Resuscitatie Commissie ingesteld. Deze commissie, onder voorzitterschap van prof. dr. D.H.G. Keuskamp, stond van meet aan afwijzend tegenover de inzet van leken en zelfs van EHBO-ers van Het Oranje Kruis, voor genoemd doel. Dit werd voornamelijk ingegeven door de angst voor het toebrengen van letsel aan de patiënt en het stellen van een verkeerde diagnose, met daarnaast nog de risico's van civielrechtelijke- en strafrechtelijke vervolgingen. Ook het gebrek aan instructeurs vormde een reden voor deze afwijzing. Prof. Keuskamp toen: "Ik vraag mij af hoe we zelfs maar kunnen overwegen om de leek de verantwoordelijkheid op te leggen".

In Rotterdam werden in 1972 de ambulances uitgerust met defibrillatoren nadat alle ambulanceverpleegkundigen opgeleid waren in het Thoraxcentrum van het Academisch Ziekenhuis Dijkzigt om de defibrillatoren deskundig en verantwoord te kunnen bedienen. In 1974 werd deze voor Europa nieuwe vorm van meer technische hulpverlening buiten het ziekenhuis geëvalueerd, hetgeen uitmondde in een dissertatie van mijn hand: "Hartbewaking in de pre-hospitale fase", verdedigd op 3 februari 1978. Duidelijk werd aangetoond dat de defibrillator onmisbaar was bij een hartstilstand. Maar de tijd die verliep voordat de defibrillator op locatie inzetbaar was, overschreed veelal de bekende vier minuten overlevingskans van de patiënt. Dit leidde tot de stelling in het proefschrift: "Een verdere, grote, bijdrage tot een haalbare daling van de acute mortaliteit van het verse myocardiinfarct kan alleen geleverd worden door instructie van cardiopulmonaire resuscitatie aan grote specifieke groepen inwoners van Nederland". Toen waren de (reanimatie) poppen aan het dansen! In de media en de medische pers verschenen volop positieve en negatieve reacties.

Op 30 januari 1978 kwamen er in de Tweede Kamer mondelinge vragen aan de

Minister van Volksgezondheid: "Wil de minister kennis nemen van het te verwachten proefschrift van de Rotterdamse G.G. en G.D.-arts H.N. Hart, waarin deze op instructie op grote schaal pleit voor mond-op-mond beademing en hartmassage, dit alles om hartaanvallen te bestrijden" en "Tot welke praktische stappen is de minister bereid te komen, na kennisname van de ervaringen en literatuur, zoals door deze arts vermeld". De antwoorden van de minister gedeeltelijk weergegeven luiden aldus: "Ik heb al globaal kennis genomen van dit proefschrift. Maar ik kan pas op een later tijdstip en na onderzoek een oordeel vormen met betrekking tot de bepleite maatregelen. Ik ben gaarne bereid een dergelijk onderzoek te leiden. Leidt dit echter tot een positief resultaat, dan zal het instrueren van een aantal van honderdduizenden in de praktijk moeten worden gebracht, hetgeen een hele ingreep is".

Dr. H.N. Hart, promotor van het reanimatie-onderwijs in Nederland, werd in 1990 onderscheiden met de zilveren legpenning van de NVAD.

DE STRIJD TUSSEN VOOR- EN TEGENSTANDERS

Hoe was het intussen in Het Oranje Kruis gegaan?

Op de Bondsvergadering in september 1976 in het Provinciehuis van Zuid-Holland gehouden, werd door mij tijdens de rondvraag de vraag gesteld hoe Het Oranje Kruis en met name de Resuscitatie Commissie nu eigenlijk over cardiopulmonale resuscitatie door leken dacht.

Het werd een harde confrontatie met de toenmalige voorzitter van Het Oranje Kruis, De Lange, die volstrekt tegenstander bleek te zijn. Het applaus was verdeeld en het punt werd door hem afgevoerd.

De Resuscitatie Commissie van Het Oranje Kruis heeft zich desondanks op 7 december 1976 beraden over de ontstane situatie. Zij adviseerde Het Oranje Kruis toch de opleiding te overwegen maar voor te behouden aan artsdocenten en paramedisch personeel, omdat de cardiale resuscitatie nu nog te moeilijk zou zijn om reeds in de leerstof van de EHBO opgenomen te worden. Zij kwam daartoe na een degelijk onderzoek van de mogelijkheden, waarbij het ontbreken van een voldoende aantal bevoegde docenten, het eerste knelpunt vormde. Desalniettemin bleef het bestuur van Het Oranje Kruis de doctrine waarin de resuscitatie door leken werd verworpen, hoog in het vaandel houden.

Toch bleek zich een kentering af te tekenen. Op de Bondsvergadering van 24 september 1977 was prof. Crul uitgenodigd om ten behoeve van het onderwijs

in de cardiopulmonale resuscitatie aan een uitgebreidere groep, het zogenaamde zelfinstructieprogramma van de Noorse firma Laerdal met behulp van de recording resusci-Anne, de reanimatie oefenpop, te demonstreren.

De immer actieve secretaris van Het Oranje Kruis, Leene, in wezen toch een regenstander, was tot nadere overweging bereid. Zijn terughoudendheid was overigens wel begrijpelijk, gezien de vele problemen.

De voorzitter van Het Oranje Kruis bleef echter onverbiddelijk: "Uitwendige hartmassage behoort niet tot de les- en oefenstof van het eenheidsdiploma". Een patstelling dus.

Tijdens de voorjaarsvergadering van de docentenvereniging op 22 april 1978 speelde ik, kort na de verdediging van mijn dissertatie, over dit onderwerp een thuiswedstrijd in het G.G. en G.D.-gebouw te Rotterdam en hield een vurig pleidooi voor het uitdragen van reanimatie naar de bevolking.

Op 9 december 1978 heeft de docentenvereniging in haar najaarsvergadering te Amersfoort een motie aanvaard, waarin verontrusting werd uitgesproken over het resuscitatiebeleid van het bestuur van Het Oranje Kruis.

Inmiddels leek er toch een beetje licht in deze zaak te komen. In 1978 trad Keuskamp af als voorzitter van de Resuscitatie Commissie van Het Oranje Kruis. Prof. dr. A.N.P. van Heyst werd zijn opvolger.

In Het Reddingwezen van juni 1979 deelde het bestuur van Het Oranje Kruis mede dat een toegevoegde opleiding in reanimatie voor EHBO-ers zal worden overwogen, doch om praktische redenen nog niet zal worden gestart, ondermeer wegens het gebrek aan docenten. De opleiding van leken werd echter nogmaals rigoureus afgewezen. Gelukkig dachten velen in Nederland daar anders over, zoals de Nederlandse Hartstichting bijvoorbeeld en de in september 1978 in Rotterdam opgerichte Stichting "Eerste Hulp Bij Hartstoring" (E.H.B.H.), met als enige doelstelling: "Het opleiden van leken in de reanimatie". Deze stichting maakte gebruik van de positieve ervaringen opgedaan in Seattle in de U.S.A.

De start van de Stichting E.H.B.H. werd financieel mogelijk gemaakt door het ter beschikking krijgen van de totale opbrengst van een nachtelijke VARA-televisie optreden in Ahoy ten bate van de plaatselijke afdeling van de Nederlandse Hartstichting. De gemeente Rotterdam verleende ook medewerking door toestemming te geven een extra ambulanceverpleegkundige aan te stellen, om in toerbeurt met andere ambulanceverpleegkundigen, de cursussen te gaan leiden, samen met C.C.U-verpleegkundigen van het Academisch Ziekenhuis. Bij de Stichting E.H.B.H. hadden zich inmiddels de Nederlandse Hartstichting, het Rode Kruis afdeling Rotterdam, Kruisverenigingen en enkele afdelingen van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO aangesloten.

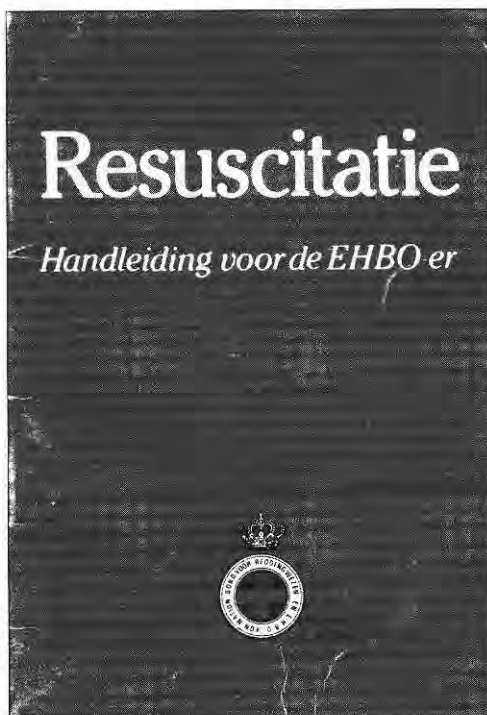
In oktober 1979 laaide de discussie in Het Reddingwezen weer op door een ingezonden stuk van de bekende traumatoloog dr. W.van der Slikke van het Dijkzigtziekenhuis, die hartmassage uitgevoerd door niet-medici afraadde, omdat deze de levenskansen van het slachtoffer niet zou vergroten. Zijn bijdrage

in de discussie werd ondersteund door het bestuur van Het Oranje Kruis. Mijn commentaar had als zwaartepunt dat er kennelijk alleen gedacht werd aan ongevalslachtoffers en niet aan acute hartpatiënten. Met andere woorden: "Een ongeval of een flauwte moest/mocht wel behandeld worden, maar een levensbedreigende hartstoring niet". Dit was in tegenspraak met de juist geïntroduceerde advertentiecampagne van Het Oranje Kruis; "Elke seconde telt, 'n leven heb je zo gered", want voor acute hartpatiënten in levensgevaar gold nog steeds: "Elke seconde telt, 'n leven heb je zo verloren".

EINDELIJK WAS HET ZOVER

Het duurde nog tot 1983 voor het reanimatieonderwijs door Het Oranje Kruis werd geïntroduceerd. In het voorwoord van het leerboekje: "Resuscitatie; Handleiding voor de EHBO-er stond: "Het bestuur van Het Oranje Kruis acht het van belang, dat EHBO-ers ook hulp kunnen verlenen wanneer zij in aanraking komen met iemand die plotseling een hartstilstand krijgt". Na het behalen van het eenheidsdiploma kon aan dat diploma een aantekening reanimatie worden toegevoegd, met een beperkte geldigheidsduur van twee jaar. De opleiding van leken werd door Het Oranje Kruis niet ter hand genomen. Deze werd overgelaten aan organisaties die wel inzagen dat reanimatie uitgevoerd door leken zonder EHBO-diploma ook verantwoord was op basis van een reanimatiecursus van minimaal twee maal twee uur.

Ongetwijfeld heeft ook de "International Conference on Cardio Pulmonary Resuscitation" bijgedragen tot de veranderde opstelling van Het Oranje Kruis met betrekking tot het reanimatieonderwijs. Deze conferentie vond plaats in Rotterdam in augustus 1983 en werd georganiseerd door de Stichting E.H.B.H., het Thoraxcentrum van de Erasmus Universiteit, de Nederlandse Hartstichting en de gemeente Rotterdam. Met trots mag worden vastgesteld dat dit eerste congres over reanimatie buiten de U.S.A. en het Verenigd Koninkrijk met vele hooggeleerden uit Europa en de U.S.A. en ook uit Nederland, de stoot heeft gegeven

In 1982 verscheen het leerboekje "Resuscitatie; Handleiding voor de EHBO-er".

om op vele plaatsen elders in Europa reanimatiecursussen te overwegen.

Door tal van voordrachten op verzoek gehouden, kreeg het "Rotterdam model" met zijn positieve resultaten in vele landen bekendheid. Uiteindelijk werd Nederland ook één van de eerste leden van de European Resuscitation Council opgericht in 1990. In navolging werd in ons land in 1993 de Nederlandse Reanimatie Raad, als overkoepelende organisatie opgericht, waarin Het Oranje Kruis een belangrijke rol speelt. Beide raden hebben als hoofddoel de eenvoudigheid in onderwijs en uitvoering van reanimatie te realiseren. In 1996 werd binnen de Nederlandse Reanimatie Raad consensus bereikt over de invoering van uniforme lesprogramma's basale reanimatie voor leken en EHBO-ers.

Zo is uiteindelijk alles op zijn pootjes terechtgekomen, zonder dat er echt "gereanimeerd" behoefde te worden en dat is eigenlijk maar goed ook!

9

VAN STATENLAAN 81, VIA KANAAALWEG 3 NAAR SCHEVENINGSEWEG 44 IN DEN HAAG

Met Bergink als secretaris vonden de bestuursvergaderingen zoals vanouds weer plaats ten kantore van Het Oranje Kruis, Statenlaan 81, Den Haag, een rijtjesherenhuis. In dit pand, waar in 1935 het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis werd gevestigd, heeft menigene die in de Nederlandse EHBO een bestuursfunctie vervulde, vele voetstappen liggen. In de vergaderingen onder leiding van A.J.H. Korver, stafarts in dienst van het Nederlandse Rode Kruis, die in 1987 Bos als voorzitter was opgevolgd, werd behalve over lopende zaken vaak van gedachten gewisseld over een nieuw beleidsplan en een herziening van de statuten. Korver had grootse plannen. Hij wilde de docentenvereniging omturnen tot een vereniging voor spoedeisende geneeskunde, waar ook ambulanceverpleegkundigen en andere functionarissen lid van zouden kunnen worden. Van meet aan rezen hiertegen grote bezwaren. Beleidsplan en statutenherziening belanden echter in de ijskast toen Korver begin 1990 onverwacht tussentijds aftrad, wegens vertrek naar Pakistan om daar in opdracht van het Internationale Comité van het Rode Kruis de hulp aan Afghaanse vluchtelingen te coördineren. Hij werd als voorzitter van de NVAD opgevolgd door R.H.A.M. Vrenken, medisch adjunct-directeur, tevens hoofd van de CPA van de GG en GD van Eindhoven. Onder voorzitterschap van Vrenken is vooral getracht de betrokkenheid van de artsdocenten bij het EHBO-onderwijs en de vereniging te vergroten. Met ingang

In 1935 verhuisde Het Oranje Kruis naar de Statenlaan 81 in Den Haag.

Dr. J.H. Sypkens Smit uit Hattem kreeg op de voorjaarsvergadering in 1991 het eerste vergulde jubileuminsigne uitgereikt vanwege zijn vijftigjarig lidmaatschap.

van het augustusnummer 1990 startte de secretaris een Arts-Docentenrubriek in Het Reddingwezen.

In 1991 kreeg de NVAD een eigen logo. In dit logo zijn de letters NVAD herkenbaar, alsmede het symbool van de aesculaap. Met dit logo, officieel in de kleuren PMS groen 320 en reflex blue is sedertdien al het drukwerk van de vereniging getooid.

Eveneens in 1991 kreeg de vereniging de beschikking over jubileuminsignes. Het insigne vervaardigd door Koninklijke Begeer bv te Zoetermeer, bestaat uit een verkleinde afbeelding van de voorzijde van de zilveren legpenning van de vereniging met Achilles die zijn gewonde strijdmakker Patroklos verbindt. Op de voorjaarsvergadering 1991 kreeg dr. J.H. Sypkens Smit uit Hattem het eerste en enige vergulde exemplaar vanwege zijn vijftigjarig lidmaatschap. De najaarsvergadering in hetzelfde jaar werd een inhaaldag. Alle leden die 25 jaar of langer lid waren van de vereniging werden in

de gelegenheid gesteld het zilveren insigne in ontvangst te nemen. Veertien kwamen er naar Utrecht, onder wie mevrouw C.J. Bruinse. Zij kreeg het ereteken gemonteerd op een zilveren staaftbrochette. Vele anderen kregen hun exemplaar in het blauwe kunststof etui per post. Vanaf 1991 ontvangen alle leden die een kwart eeuw deel uitmaken van de vereniging het zilveren insigne, hetzij uit han-

Tijdens de najaarsvergadering 1991 kregen veertien leden, die meer dan vijftig jaar lid waren van de vereniging het zilveren jubileuminsigne. Van links naar rechts: C.E.P.J. Schröder, W.E. Moermans, H.N. Hart, M. Marseille en N.U. Oudejans.

den van de voorzitter, hertzij via de brievenbus. Ook nadat ultimo 1991 het Centraal Bureau en daarmee het secretariaat van de NVAD verhuisd was van de Statenlaan 81 naar Kanaalweg 3, bleef het bestuur druk doende de betrokkenheid van de artsen bij het EHBO-onderwijs te vergroten en hun inbreng beter te profileren. Bij de jaarvergaderingen van organisaties als de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO, bij jubilea, afscheidsrecepties en andere evenementen was het bestuur van de NVAD vrijwel altijd vertegenwoordigd.

Mevrouw J.E. Zeylmans van Emmichoven-van der Most verzorgde tot 1 oktober 1993 de ledenadministratie. Met ingang van die datum nam zij ontslag wegens vertrek naar het buitenland. Haar werkzaamheden voor de NVAD werden overgenomen door de heer R. Bakker, die reeds enkele jaren in dienst was van Het Oranje Kruis. Na een inwerkperiode ging hij tevens assistentie verlenen bij de algemene ledenvergaderingen.

Het bestuur onder voorzitterschap van Vrenken slaagde er evenmin in om de nascholing van artsdocenten te organiseren. Op de najaarsvergadering in 1993 werd weliswaar een werkgroep gevormd om plannen te maken met betrekking

Mevrouw C.J. Bruinse uit Slie-drecht kreeg het eerste jubileum-insigne gemonteerd op een zilveren staafbrochette.

Het wetenschappelijke gedeelte van de najaarsvergadering 1993 was gewijd aan oog- en oogkasletsels. Een drietal oogartsen verbonden aan het Instituut voor Oogheelkunde van de Katholieke Universiteit Nijmegen hielden voordrachten. Van links naar rechts: dr. G.J. Bergink, voorzitter Vrenken, E. van Oosterhout en T.T.Q. Reuser.

Van links naar rechts; de echtgenotes van A.J. Koelman uit Hoogeveen, H.J. Woldring uit Haaksbergen, L.P.J. Peereboom uit Den Haag en M. Maaskant uit Uithuizen die een boeket kregen tijdens de uitreiking van de jubileuminsignes aan hun wederhelften in 1995.

tot de vormgeving van de bijscholing, maar ook dit leverde geen tastbare resultaten op. Bijscholingscursussen in achtergronden en handelingen van de EHBO en in didactiek kwamen niet van de grond. Gelukkig echter kregen in die periode steeds meer artsdocenten de bevoegdheid om reanimatieonderwijs te geven. Deze groep artsen wordt één keer in de twee jaar bijgeschoold, waarbij ook de didactiek aan de orde komt. Deze nascholing wordt verzorgd door instellingen zoals het Regionaal Instituut Docenten-Opleiding in de Reanimatie

In 1995 droeg Moermans het penningmeesterschap over aan K. Coebergh. Van links naar rechts: mevrouw J.A. van Vliet, J.A. Eulderink, mevrouw Coebergh en penningmeester Coebergh.

(RIDOR) onder auspiciën van de Stichting Eerste Hulp Bij Hartstoring te Rotterdam, die reeds in 1978 in het leven was geroepen.

In 1995 kreeg de NVAD dassen en shawls met het eigen logo. De dassen in de kwaliteit polyester matte satijn zijn uitgevoerd met allover ingeweven de NVAD vignetten als diagonale streepgroepen. De shawls van zuiver zijden crêpe zijn in

één hoek bedrukt met zes streepgroepen van de NVAD vignetten. De dassen verschenen in de kleuren donkerblauw en bordeauxrood, de shawls slechts in één kleur, bordeauxrood. De prijs werd vastgesteld op twintig gulden. De verkoop evenwel werd geen succes. Slechts enkele tientallen gingen er van de hand. De voorraad slonk wel omdat in de jaren die volgden sprekers en jubilarissen doorgaans een das of shawl ten geschenke kregen.

In de najaarsvergadering 1996 trad Vrenken, die op 1 oktober 1994 tevens voorzitter was geworden van Het Oranje Kruis, volgens rooster af. Hij stelde zich niet herkiesbaar als voorzitter van de NVAD, omdat hij niet langer met twee petten wilde zitten. De bondsvergadering van Het Oranje Kruis had hem namelijk in september 1996 voor een periode van vijf jaar herbenoemd.

Dr. E. Crone-Kraaijeveld, sedert 1986 als huisarts werkzaam in het gezondheidscentrum te Krimpen aan den IJssel, werd de nieuwe voorzitter. Zij was verbonden aan het Instituut Huisartsgeneeskunde van de Erasmusuniversiteit en maakte deel uit van de Commissie Kwaliteitsbeoordeling Onderwijs van deze Rotterdamse Alma Mater. Vanaf haar artsexamen diende zij het EHBO- en reanimatieonderwijs met enthousiasme en met kennis van zaken. Als kaderray-onarts was zij reeds een vrouw van reputatie.

In het laatste decennium van de twintigste eeuw vormden de voor- en najaarsvergaderingen ongetwijfeld de speerpunten van het verenigingsleven. Op één uitzondering na werden zij gehouden in het Congres- en Vergadercentrum van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs te Utrecht. Alleen de voorjaarsverga-

Het bestuur van de NVAD in vergadering ten kantore van Het Oranje Kruis aan de Kanaalweg in Den Haag. Van links naar rechts: M. Marseille, A.J.M. Hermans, A.H. Bergink, mevrouw E. Crone-Kraaijeveld en mevrouw J.A.P. van Haastrecht.

ring 1992 werd elders gehouden en wel in één van de vergaderzalen van de Nederlandse Sport Federatie op het terrein Papendal te Arnhem.

Op de agenda van het huishoudelijk gedeelte van de voor- en najaarsvergaderingen stonden altijd een aantal vaste punten. Tijdens de voorjaarsvergaderingen kwamen de jaarverslagen van de secretaris en de penningmeester aan de orde en bracht de kascommissie haar verslag uit. Op de najaarsvergaderingen dienden de begroting en de contributie voor het volgende jaar te worden vastgesteld, alsmede een nieuwe kascommissaris te worden benoemd. Voorts brachten de vertegenwoordigers van de vereniging in het bestuur en de commissies van Het Oranje Kruis en in andere gremia hun verslag uit. De wetenschappelijke gedeeltes waren steeds aan een bepaald thema gewijd en van goede kwaliteit. Het bestuur wist voor elke vergadering twee of drie gerenomeerde sprekers te engageren. Dankzij de inzet van voorzitter Crone werd het wetenschappelijk gedeelte van de najaarsvergadering 1997 voor het eerst geaccrediteerd door de directeur kwaliteit en deskundigheidsbevordering van de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV). Ook in de jaren daarna werden de wetenschappelijke bijeenkomsten geaccrediteerd, niet alleen door de LHV maar eveneens door de Sociaal-Geneskundigen Registratie Commissie. Het behoeft geen betoog dat deze accreditaties tevens een kwaliteitsgarantie inhielden. Het aantal bezoekers schommelde steeds tussen de dertig en de vijftig. Penningmeester Moermans maakte van elke vergadering een fotoreportage. Na zijn aftreden in 1995 nam zijn opvolger K. Coebergh, ook deze taak over. Vastgesteld kan worden dat de wetenschappelijke vergaderingen van de NVAD van grote betekenis bleven voor de ontwikkeling van de EHBO in Nederland, mede ook dankzij de duidelijke en instructieve verslaggeving door de secretaris in het Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen, verlucht met de fraaie foto's van Moermans en Coebergh.

Medio 1998 verhuisde het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis van de Kanaalweg naar Scheveningseweg 44. Het secretariaat van de NVAD verhuisde wederom mee. Op de tweede verdieping van dit prachtige, statige pand, dat bij de officiële opening de naam 'Dr. C.J. Mijnlief Huis' kreeg, werd er in de riante kamer van de secretaris van Het Oranje Kruis ook voor de secretaris van de NVAD een eigen werkplek gecreëerd, terwijl daar voor het archief van de vereniging eveneens een plaats kon worden ingeruimd. In de voortuin van het Dr. C.J. Mijnlief Huis kwam een prachtige zuil te staan met de logo's en de namen van Het Oranje Kruis en de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO. Ook werden drie vlaggenmasten geplaatst, de middelste bestemd voor een nieuw ontworpen vlag van de NVAD met het logo in de originele kleuren en daaronder de volledige naam van de vereniging.

Hoewel de huisvesting van het secretariaat steeds beter was geworden en de voor- en najaarsvergaderingen volop in de belangstelling kwamen te staan, ging het in het laatste decennium van de twintigste eeuw niet goed met het ledental.

Vrijwel ieder jaar was er een teruggang. Het korps artsdocenten werd steeds kleiner, een zorgelijke ontwikkeling. De krapte aan huisartsen en de ontwikkelingen rond de gezondheidszorg in Nederland speelden daarbij zeker een oorzakelijke rol. De terugloop van het ledental, reeds in 1986 begonnen, bereikte in de jaren 1999 en 2000 een dramatisch hoogtepunt.

Het Dr. C.J. Mijnlief-huis aan de Scheveningseweg 44 te Den Haag. Op de voorgrond ir. J.H. van Linge, sedert 1 januari 1997 directeur van het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis.

HET REDDINGWEZEN

Het Reddingwezen, het Tijdschrift van den Koninklijken Nationalen Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken "Het Oranje Kruis", startte in 1911. Medio 1941 werd Het Reddingwezen tevens het officiële orgaan van de Nederlandsche Vereeniging van Docenten in EHBO. In het colofon van het juninummer verscheen voor het eerst de naam van de vereniging. Er werd geen ophef van gemaakt en door de toenmalig beherend redacteur Van Roojen werd geen toelichting gegeven. Het ging ook niet om een opzienbarende gebeurtenis. Reeds voor de Tweede Wereldoorlog was Het Reddingwezen tevens het officiële orgaan van nog zeven andere verenigingen en instellingen. Vóór 1941 waren er trouwens al nauwe banden tussen het tijdschrift en de docentenvereniging. De beherend redacteur Van Roojen was immers ondervoorzitter, terwijl één van de voornaamste medewerkers van het tijdschrift, Loos, voorzitter was van de docentenvereniging. Er veranderde dan ook niet zo veel. Eind dertiger jaren was het al regel geworden dat secretaris Molhuysen korte verslagen, van de door de vereniging georganiseerde voor- en najaarsvergaderingen, publiceerde in Het Reddingwezen, terwijl ook herhaaldelijk de teksten van de daar gehouden wetenschappelijke voordrachten volledig in het tijdschrift werden opgenomen. Aanvankelijk hadden de rond 300 leden van de docentenvereniging geen abonnement. Op de voorjaarsvergadering op 2 juni 1946 te Amsterdam gehouden, werd evenwel het aanbod van Het Oranje Kruis geaccepteerd om met ingang van 1947 het tijdschrift aan alle leden van de vereniging toe te zenden. Ook werd besloten daartegenover aan Het Oranje Kruis een subsidie van f 1,- per lid per jaar te geven. Dit kon gebeuren zonder dat de contributie voor de vereniging, die toen f 2,- per jaar bedroeg, verhoogd behoefde te worden.

In de naoorlogse jaren bleven de artsdocenten de voornaamste leveranciers van kopij. Op een enkele uitzondering na waren alle aan het tijdschrift verbonden vaste medewerkers leden van de docentenvereniging. Jarenlang verschenen van hun hand belangrijke pennenvruchten. Het waren echter niet alleen de vaste medewerkers Hooftman, Loos, Molhuysen en Penris die kopij leverden. Ook tal van andere leden van de docentenvereniging, zoals hoofdmijnarts Creyghton en verschillende directeuren van GG en GD-en, schreven regelmatig interessante artikelen.

Eind 1951 werd beherend redacteur Van Roojen opgevolgd door Oosterhuis.

ondervoorzitter van de docentenvereniging. Ook F. de Stoppelaar, zenuwarts in opleiding te Leidschendam die in 1957 mederedacteur werd, was een vooraanstaand lid van de docentenvereniging. De nauwe betrekkingen tussen artsdocenten en Het Reddingwezen bleven derhalve gewaarborgd. De samenvattingen van de voordrachten op de voor- en najaarsvergaderingen behielden hun vaste plaats, terwijl ook nieuwe ontwikkelingen op het terrein van de EHBO niet uit het oog werden verloren. Zo vroegen reeds in 1961 de artsdocenten H.A. de Lange, P.C.J. van der Loo en M.G. Schiphorst, ieder op zijn eigen wijze, aandacht voor een nieuwe methode voor hartmassage die een jaar daarvoor in de Verenigde Staten door Kouwenhoven was geïntroduceerd.

F. de Stoppelaar werd in 1957 mederedacteur van Het Reddingwezen. Van zijn hand verschenen tal van bijdragen ook in de Rubriek voor de Kadergroep.

KADERRUBRIEK EN LOTUSNIEUWS

Onder het beheer van Oosterhuis veranderde wel het één en ander. Geleidelijk aan verminderden de bijdragen van de artsdocenten. Meer en meer werd aandacht besteed aan de kaderopleidingen die in 1950 op initiatief van de Nederlandse Vereniging EHBO waren gestart. De kaderinstructeurs gingen tot de lezerskring van Het Reddingwezen behoren, vooral toen in 1957 een Rubriek voor de Kadergroep EHBO werd ingesteld. Deze rubriek werd echter niet alleen door prominente kaderinstructeurs verzorgd. Molhuysen, De Stoppelaar en Schiphorst droegen hieraan eveneens hun steentje bij.

Naast de kaderopleidingen kregen in de zestiger jaren ook de lotusopleidingen steeds meer plaatsruimte in Het Reddingwezen. Het lotusnieuws vormde een wezenlijk nieuw element.

Daarnaast bleef er plaatsruimte voor de Algemene Bondsvergaderingen van Het Oranje Kruis en voor de volledige notulen van de voor- en najaarsvergaderingen van de docentenvereniging alsmede voor de jaarverslagen. De jaargangen van Het Reddingwezen vormen dan ook een belangrijk archief voor de docentenvereniging.

EEN NIEUWE REDACTIE, EEN NIEUW GEWAAD

Na het overlijden van Oosterhuis in februari 1976 kwamen de plannen om de redactie te versterken in een stroomversnelling. Het bestuur van Het Oranje

Kruis slaagde erin binnen zeer korte tijd een nieuwe redactie samen te stellen, bestaande uit de heren G.C.A. Rijdsdijk, H.A. van Lith en C.J. Leene. Rijdsdijk was destijds hoofd Persdienst op het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en bovendien kaderinstructeur. Van Lith, redacteur van het personeelsblad *Profiel* van hetzelfde ministerie, beschikte eveneens over een grote vakbekwaamheid op het terrein van de voorlichting. Met Leene, die sinds 1964 het secretariaat van de docentenvereniging beheerde, leek de inbreng van de artsdocenten verzekerd. Met ingang van april 1976 verschenen de nummers van *Het Reddingwezen* in een geheel nieuw gewaad. Ook de inhoud veranderde wezenlijk. Hoofddoel van de nieuwe opzet was, naast een betere presentatie, het tijdschrift voor een bredere kring van lezers aantrekkelijk te maken. De professionele journalistieke benadering werd een factor van betekenis. De nadruk kwam steeds sterker te liggen op verslagen van EHBO-evenementen, niet zelden met een propagandistisch tintje. De notulen van de vergaderingen van de docentenvereniging werden niet meer opgenomen. In plaats daarvan kwamen korte verslagen verlucht met foto's. Wetenschappelijke artikelen en medische berichten werden onmiskenbaar geringer in aantal.

Leene was een uitstekend artsdocent, maar geen auteur. Op de omslag van het februarinummer 1977 stond voor het laatst zijn naam als redacteur vermeld. Leene was namelijk van oordeel dat hij als secretaris van *Het Oranje Kruis*, geen lid van de redactie kon zijn. Met zijn vertrek verdwenen de artsdocenten uit de redactie. Op de voorjaarsvergadering in 1977 te Bunnik gehouden, werd tevergeefs getracht een nieuwe arts-redacteur voor *Het Reddingwezen* te vinden. De toenmalige voorzitter Kortenoever waarschuwde dat de vereniging moeilijk kritiek op het tijdschrift kan uiten als zij zelf geen arts-redacteur zou kunnen leveren. Haar waarschuwing mocht niet baten. Het behoeft geen betoog dat de vereniging hier een steek liet vallen. Eigenlijk was het zelfs beschamend dat binnen een vereniging die toen meer dan duizend leden telde, niemand bereid gevonden werd zitting te nemen in de redactie van haar officiële orgaan.

Omdat de docentenvereniging in gebreke bleef, was *Het Oranje Kruis* gedwongen elders een medisch redacteur te zoeken. Via een advertentie in een medisch tijdschrift gelukte het in 1979 de heer A.B. van der Vijgh, medisch adviseur te Zeist als arts-redacteur te engageren. Van zijn hand verschenen in de daarop volgende jaren instructieve en actuele medische artikelen. Van der Vijgh was echter geen lid van de NVAD, noch was hijzelf bij het EHBO-onderwijs betrokken. De artsdocenten die wel bij het EHBO-onderwijs waren betrokken, leverden in die periode, op een enkele uitzondering na, nauwelijks enige bijdragen.

EEN INCIDENT

De teksten van de wetenschappelijke voordrachten gehouden op de voor- en najaarsvergaderingen bleven wel belangrijke kopij. Door de jaren heen zijn deze

publikaties van wezenlijke betekenis geweest voor de ontwikkeling van de EHBO in Nederland. In 1986 deed zich een incident voor toen de redactie de samenvatting van een voordracht over aids weigerde omdat het stuk onvolgende te begrijpen was voor niet-artsen. Door de toenmalige secretaris Peereboom werd hiertegen fel geprotesteerd. Omdat de artsen lang niet meer de grootste lezersgroep vormden en de redactie vond dat alle artikelen leesbaar moesten zijn ook voor kaderinstructeurs en lotusslachtoffers, bleef zij bij haar weigering. In vroegere jaren zou een dergelijk incident ondenkbaar zijn geweest. Hoe dit ook zij, het liet onverlet dat over het geheel genomen de samenwerking tussen NVAD en de redactie altijd goed is gebleven. Toen het bestuur van de NVAD in 1984 besloot een rubriek "Vraag en Aanbod" van artsen te openen, waarin de namen en adressen worden vermeld van artsen die bereid zijn EHBO-les te geven, verleende de redactie de volle medewerking. Deze rubriek vervult nog steeds een belangrijke functie, ook al verhuisde zij in de tachtigste jaargang naar de laatste pagina.

In 1987 legde Van der Vijgh zijn functie neer. Zijn opvolger W. Cornelis was vanaf 1955, toen hij zich als huisarts in Hardinxveld-Giessendam vestigde, zeer nauw betrokken bij het EHBO-onderwijs. Met Cornelis, sinds 1955 ook lid van de NVAD en in 1980 wegens zijn grote verdiensten onderscheiden met de zilveren legpenning, kwam er dus weer een artsdocent in de redactie. Hij kwijtte zich van zijn taak en schreef een aantal op de praktijk gerichte artikelen en boekbesprekingen.

ARTS-DOCENTENRUBRIEK

Omdat de opkomstpercentages voor de algemene ledenvergaderingen altijd laag waren en omdat deze vergaderingen door meer dan negentig procent van de leden nimmer werden bezocht, besloot secretaris Bergink tot het instellen van een Arts-Docentenrubriek. Hij koesterde hierbij de hoop dat door middel van deze rubriek de artsdocenten op de hoogte zouden blijven van het reilen en zeilen van de vereniging en van de werkzaamheden van Het Oranje Kruis. In het augustusnummer 1990 verscheen de eerste aflevering. Van meet aan kreeg hij alle steun van hoofdredacteur Van Lith, van Cornelis en van mevrouw A.N.

Redactrice mevrouw A.N. de Voogd, hoofdredacteur H.A. Van Lith en arts-redacteur W. Cornelis van het Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen.

de Voogd die in 1984 de redactie kwam versterken. Naast de al lang bestaande Kader- en Lotusrubriek verwierf de Arts-Docentenrubriek zich een vaste plaats, die eigenlijk niet meer valt weg te denken.

In 1991 met ingang van de tachtigste jaargang kreeg Het Reddingwezen een nieuwe naam: Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen. Ook de lay out onderging een ingrijpende wijziging. Het tweemaandelijks tijdschrift van de Koninklijke Nationale Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken "Het Oranje Kruis" bleef tevens het officiële orgaan van de Stichting Maatschappij tot Redding van Drenkelingen en van de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO. De leden van de vereniging bleven sinds 1947 het tijdschrift tegen een sterk gereduceerd tarief ontvangen. Dat neemt niet weg dat door de jaren heen de vereniging bijna de helft van de geïnde contributie had

U.D. Schuurmans, jeugdarts te Tilburg, die in 1999 arts-redacteur Cornelis opvolgde.

af te dragen aan Het Oranje Kruis vanwege het collectieve abonnement.

Eind 1998 nam Cornelis, in verband met zijn gevorderde leeftijd, afscheid van de redactie. Zijn plaats werd ingenomen door U.D. Schuurmans, jeugdarts te Tilburg, verbonden aan de GGD West Brabant. Schuurmans, lid van de NVAD, was ook al jarenlang betrokken bij het EHBO-onderwijs, ondermeer als docent aan de kaderopleiding. Enkele jaren lang ook deed hij als redacteur van GGD Nieuws veel redactionele ervaring op. Reeds vóór zijn benoeming publiceerde hij al regelmatig in het Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen. Ook na zijn benoeming tot arts-redacteur liet hij zich niet onbetuigd. Van zijn hand verschenen tal van bijdragen die nogal eens aanleiding gaven tot ingezonden brieven. Maar deze houden een tijdschrift levendig. Naast een intrigerend visitekaartje van Het Oranje Kruis, zal het

Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen een vrije tribune moeten blijven en een bloeiend orgaan dat lotusslachtoffers, kaderinstructeurs en artsdocenten bindt, alsmede de bestuurders van taltijke verenigingen en instellingen op het terrein van reddingwezen en EHBO.

LITERATUUR

Bergink, A.H. Een gouden verbintenis met ups en downs. Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 1991; 80: jubileumnummer blz. 10-13.

DE AFGEVAARDIGDEN VAN DE VERENIGING IN BESTUUR EN COMMISSIES VAN HET ORANJE KRUIS

HET BESTUUR VAN HET ORANJE KRUIS

In 1940 werd de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO gewoon lid van Het Oranje Kruis. Vanaf die tijd hebben vertegenwoordigers van de vereniging zitting in het algemeen bestuur van Het Oranje Kruis. Het is moeilijk na te gaan hoe groot hun invloed is geweest op de besluitvorming binnen het bestuur van de koepelorganisatie. Wellicht zullen niet alle vertegenwoordigers een even grote inbreng hebben gehad. Zeker is dat de eerste afgevaardigde Loos, die tot 1953 deel uitmaakte van het bestuur van Het Oranje Kruis, een zeer gezien lid was, die zelden op de vergaderingen ontbrak en naar wiens woord werd geluisterd.

Na Loos was Molhuysen tien jaar lang lid van het bestuur namens de docentenvereniging. Toen hij in 1963 zijn zetel afstond aan Kruyt, was Molhuysen achtentachtig jaar. Kruyt, op zijn beurt, vertegenwoordigde de artsdocenten slechts drie jaar. Hij werd opgevolgd door Leene, die zes jaar lang namens de docentenvereniging in het bestuur van Het Oranje Kruis zat.

In 1972 nam J.J. van Eijle de plaats van Leene in, die inmiddels tweede secretaris van Het Oranje Kruis was geworden. Van Eijle, bedrijfsarts te Eindhoven, was ondervoorzitter van de docentenvereniging. Voordien was hij jarenlang voorzitter geweest van de afdeling Hengelo van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO en was dat ook in 1958 toen de docentenvereniging in Hengelo de gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille kreeg. Acht jaar lang maakte Van Eijle deel uit van het bestuur van Het Oranje Kruis.

In 1980, de naam van de docentenvereniging was inmiddels omgedoopt tot Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO, werd Van Eijle opgevolgd door Bos. Ook Bos was acht jaar lang de afgevaardigde van de vereniging in het bestuur van Het Oranje Kruis. Zijn opvolger A.J.H. Korver, vervulde de functie slechts twee jaar.

Op de 81ste Algemene Bondsvergadering die in 1990 in Nijmegen plaats vond,

nam Vrenken namens de NVAD zitting in het bestuur. Vier jaar later werd Vrenken tot voorzitter van Het Oranje Kruis gekozen, met als gevolg dat zijn plaats in het bestuur als afgevaardigde van de NVAD vacant raakte. In 1995 werd Hermans bereid gevonden deze opgevacanteerde plaats in te nemen. Anno 2001 vertegenwoordigt Hermans nog steeds de NVAD in het bestuur van Het Oranje Kruis.

DE REDACTIECOMMISSIE VAN HET ORANJE KRUISBOEKJE

Een nauwkeurige analyse van alle drukken van het Oranje Kruisboekje die in de twintigste eeuw verschenen, zou een duidelijk beeld verschaffen van de ontwikkeling van het EHBO-onderwijs in ons land. Uiteraard past een dergelijke analyse niet binnen de context van een gedenkboek. Wellicht vormt in de toekomst de ontwikkeling van het EHBO-onderwijs nog eens een onderwerp voor een dissertatie.

Vast staat dat de leden van de docentenvereniging vanaf de 7de druk in belangrijke mate hun stempel hebben gezet op de Oranje Kruisboekjes. Mijnlieff vermeldt in het jaarverslag van Het Oranje Kruis over 1929, dat het bestuur van de docentenvereniging een belangrijke inbreng had bij de totstandkoming van de 7de druk, die in 1930 op de markt kwam. In het voorbericht van de 8ste druk, die in 1933 het daglicht zag, deelt de redactiecommissie mee dat hierin enkele wijzigingen en aanvullingen waren aangebracht. Ondermeer werd het hoofdstuk "Het Vervoer" herzien, waarbij de commando's volgens Molhuysen werden ingevoerd.

In het voorbericht voor de 9de druk staat, dat de redactiecommissie wijzigingen onderging en dat vertegenwoordigers uit "alle richtingen van het Eerste Hulpwezen" hierin zitting namen. Ook Loos werd lid van de redactiecommissie en aangenomen mag worden dat hij als vertegenwoordiger van de docentenvereniging toetrad, hoewel dit niet expliciet werd vermeld. Loos kreeg een belangrijk aandeel in de werkzaamheden van de redactiecommissie. Dikwijls stelde hij verbeteringen voor en droeg hij nieuwe ideeën aan. Jarenlang was hij de tussenpersoon die voorstellen tot tekstwijzigingen van de docentenvereniging overbracht naar de redactiecommissie. In de jaarverslagen van Het Oranje Kruis staan vanaf 1946 ook de namen vermeld van de leden van de redactiecommissie. Uit deze verslagen blijkt dat Loos tot aan zijn dood in 1953 zitting had in deze commissie als vertegenwoordiger van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO. Hij werkte mee aan de totstandkoming van de 16de druk in 1951 en had daarna nog zitting in een subcommissie ter voorbereiding van de 17de druk. Na het overlijden van Loos bleef de plaats van de docentenvereniging in de redactiecommissie vacant. In de jaren 1953-1962, de periode waarin Molhuysen namens de docentenvereniging zitting had in het bestuur van het Oranje Kruis, was de vereniging niet vertegenwoordigd.

Pas met Kruijt, die Molhuysen in 1963 verving als afgevaardigde van de vereniging in het bestuur van Het Oranje Kruis, kregen in dat jaar ook de artsdocenten weer een vertegenwoordiger in de redactiecommissie. Kruijt werkte mee aan de 18de druk die in 1964 verscheen. In deze druk waren belangrijke principiële wijzigingen aangebracht in het bijzonder met betrekking tot de verzorging van bewustelozen, alsook wat betreft de kunstmatige ademhaling en de drukverbanden.

In 1966 legde Kruijt zijn functie neer en kwam Leene in zijn plaats. Leene had al zitting in de redactiecommissie namens de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO en nu ook namens de docentenvereniging. Als vertegenwoordiger van twee belangrijke verenigingen had Leene een groot aandeel in de totstandkoming van de 19de druk, die in 1969 verscheen. Met name door Leene werd de leerstof in deze uitgave minder theoretisch en meer op de praktijk gericht.

Dr. C.D.A. Verwoerd nam in 1973 plaats in de redactiecommissie namens de artsdocenten. Leene bleef ook lid, maar alleen als vertegenwoordiger van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Verwoerd leverde waardevolle bijdragen aan de 20ste druk, die in 1975 uitkwam.

Een jaar later werd Verwoerd opgevolgd door secretaris Peereboom. Dertien jaar lang vertegenwoordigde Peereboom de artsdocenten in de redactiecommissie. In die periode heeft hij met enthousiasme meegewerkt aan de 21ste druk die in 1981 verscheen, alsook aan de 22ste die acht jaar later uitkwam met daarin voor het eerst het hoofdstuk over stilstand van de bloedsomloop en de reanimatie.

Eind 1989 verving M. Marseille Peereboom als lid van de redactiecommissie. Een jaar daarvoor was Marseille toegetreden tot het bestuur van de NVAD. Met de EHBO en het EHBO-onderwijs was hij al vertrouwd sinds de Tweede Wereldoorlog. Hij kreeg toen als schooljongen de EHBO-kennis met de paplepel ingegoten door zijn vader die als EHBO-er in hart en nieren in oorlogstijd actief was. Als jong huisarts nam Marseille in 1956 enkele EHBO-cursussen over van Molhuysen en sedertdien bleef hij intensief bij het EHBO-onderwijs betrokken als docent, als examinator en als kaderrayonarts.

Bij het samenstellen van de 23ste druk heeft de redactiecommissie nuttig gebruik gemaakt van Marseille's grote kennis van zaken met betrekking tot de praktijk van het EHBO-onderwijs. Marseille werd lid van een uit drie leden bestaande schrijfgroep, die erin slaagde in korte tijd een geactualiseerde ontwerp tekst samen te stellen, die de goedkeuring kreeg van de voltallige redactiecommissie.

In december 1997 verscheen de 23ste druk in een geheel nieuw gewaad.

M. Marseille was van 1989 tot 1997 lid van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje en van 1989 tot 1998 had hij zitting in de Commissie Toezicht.

Inmiddels was in 1995 door het bestuur van Het Oranje Kruis besloten om naast het eenheidsdiploma EHBO, het Certificaat Kernvaardigheden Eerste Hulp in te stellen, in het bijzonder bestemd voor bedrijfshulpverleners, beroepschauffeurs, rij-instructeurs, brandweerlieden en politiedienaren.

Het eerste leerboekje voor de nieuwe opleiding "Kernvaardigheden Eerste Hulp" was gebaseerd op de 22ste druk van het Oranje Kruisboekje. Het werd samengesteld door een werkgroep, bestaande uit drie leden van de redactiecommissie. In 1998 verscheen de tweede druk van het boekje Kernvaardigheden Eerste Hulp, geheel aangepast aan de 23ste druk.

Door nauwe samenwerking van W. Henny, chirurg en Marseille kwam het concept voor deze aangepaste versie in korte tijd tot stand.

Inmiddels had het bestuur van Het Oranje Kruis het College van Deskundigen ingesteld. Dit betekende ondermeer, dat de redactiecommissie alsook de reanimatiecommissie als zelfstandige commissies van Het Oranje Kruis werden opgeheven om daarna als werkgroepen van het nieuw gevormde college verder te gaan.

Tijdens de eerste vergadering van de werkgroep Oranje Kruisboekje van het College van Deskundigen op 18 december 1997 beëindigde Marseille zijn werk in de redactiecommissie en nam hij afscheid van de werkgroep.

DE BEHEERSCOMMISSIE VOOR HET REDDINGWEZEN

In 1976 werd door het bestuur van Het Oranje Kruis de Beheerscommissie voor Het Reddingwezen ingesteld. Zij kreeg als taak het bestuur van advies te dienen omtrent het beleid, alsook suggesties te verstrekken over de inhoud en de lay out en verder ideeën aan te dragen voor een ruimere verspreiding van het tijdschrift. Namens de artsdocenten nam secretaris Peereboom zitting in de commissie.

Uit de verslagen van de vergaderingen, die doorgaans slechts eenmaal per jaar werden gehouden, blijkt dat Peereboom actief deelnam aan de beraadslagingen. Hij was een nadrukkelijk pleitbezorger voor het opnemen van goede medische artikelen in Het Reddingwezen.

Medio 1989 volgde secretaris Bergink zijn voorganger ook op in de Beheerscommissie. De jaarlijkse vergaderingen bleven bijzonder nuttige informatie opleveren voor de redactie van het tijdschrift.

Toen het bestuur van Het Oranje Kruis in 1998 besloot de Beheerscommissie op te heffen, was het de redactie die erop aandrong de klankbordfunctie van de Beheerscommissie over te laten nemen door een overleggroep.

Aan deze wens van de redactie kwam het bestuur van Het Oranje Kruis tegemoet. In 1999 kwam de Overleggroep Reddingwezen tot stand met in grote lijnen dezelfde taken als de voormalige Beheerscommissie. De status van de Overleggroep werd op 9 december 1999 officieel vastgelegd in het Redactiestatuut Reddingwezen.

Bergink, die namens de NVAD deel bleef uitmaken van deze overleggroep, effectueerde de destijds door Peereboom geuite wens om goede medische artikelen op te nemen in Het Reddingwezen.

Reeds jaren verzorgt Bergink zelf in elk nummer van Het Reddingwezen een lezenswaardig medisch informatief dan wel een op de medische praktijk gericht artikel.

Een verzameling van deze artikelen is een bron van informatie voor met name beginnende artsdocenten.

DE COMMISSIE TOEZICHT OP DE NALEVING VAN DE REGELING

Deze commissie met een lange naam werd in 1977 door het bestuur van Het Oranje Kruis in het leven geroepen om adviezen uit te brengen over de wijze waarop toezicht kon worden gehouden op de naleving van de "Regeling betreffende het eenheidsdiploma voor Eerste Hulp Bij Ongelukken en de daarop gebaseerde aantekeningen, alsmede de getuigschriften Jeugd EHBO".

Alle organisaties die bij het EHBO-onderwijs betrokken waren, kregen de uitnodiging om een vertegenwoordiger in deze commissie te benoemen.

F.W. Thorbecke werd de afgevaardigde van de artsdocenten in deze commissie. Ter verbetering van de kwaliteit van de EHBO-cursussen en -examens stelde het bestuur van Het Oranje Kruis op advies van de Commissie Toezicht eerst waarnemers aan en in 1981 consultants. Deze consultants woonden cursussen en examens bij en gaven hun bevindingen door niet alleen aan de betrokken artsdocenten en kaderinstructeurs, maar eveneens aan Het Oranje Kruis.

In de vergaderingen van de Commissie Toezicht werden de rapportages van de consultants geanalyseerd en de werkwijze van de consultants vastgesteld. Door de consultants werd regelmatig gesignaleerd dat het aanwezig zijn van artsdocenten bij de cursussen een groot probleem vormde.

Het werd duidelijk dat in veel gevallen geen arts beschikbaar was, maar ook dat in veel gevallen geen arts gevraagd was voor het vereiste aantal lessen.

De Commissie Toezicht heeft zeker in de eerste jaren van haar bestaan veel profijt gehad van Thorbecke's rijke ervaring als EHBO-docent. Sedert hij zich

F.W. Thorbecke werd in 1977 onderscheiden met de zilveren legpenning. Van 1977 tot 1989 had hij zitting in de Commissie Toezicht van Het Oranje Kruis. In dezelfde periode maakte hij deel uit van het bestuur van de NVAD. Bij zijn aftreden in maart 1989 ontving hij uit handen van voorzitter Korver, links op de foto, een zilveren kandelaar.

Dr. H.J.P. Beerstecher was van 1985 tot 1996 secretaris van Het Oranje Kruis. Tevens was hij voorzitter van de Commissie Toezicht en van de Redactiecommissie. Op de foto draagt Beerstecher de NVAD das.

in 1929 als apotheekhoudend huisarts in Oostzaan vestigde, gaf Thorbecke EHBO-onderwijs aan zijn dorpsgenoten.

Voorts stond hij aan de wieg van de afdeling Oostzaan van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Nadat hij in 1972 zijn huisartsenpraktijk had neergelegd, bleef hij volop bezig als EHBO-docent, als examinator en als kaderrayonarts. Bijzonder verdienstelijk maakte hij zich eveneens voor de Jeugd EHBO en het lotuswerk.

Thorbecke's zetel in de Commissie Toezicht werd in 1989 overgenomen door Marseille. Zijn inbreng daar was eveneens zeer groot.

Begin jaren negentig wist de commissie onder voorzitterschap van de toenmalige secretaris van Het Oranje Kruis, dr. H.J.P. Beerstecher, de "Regeling betreffende het eenheidsdiploma EHBO, de ge-

tuigschriften Jeugd EHBO en de daarop aansluitende aantekeningen", grondig te herzien.

Deze vernieuwde regeling werd bij beschikking van 20 juli 1992 door de Staatssecretaris van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur goedgekeurd. Voorts werden door de Commissie Toezicht een groot aantal "Uitvoeringsbepalingen bij de Regeling" opgesteld. In al deze werkzaamheden had Marseille een belangrijk aandeel.

De Commissie Toezicht heeft zich in de laatste jaren van haar bestaan intensief bezig gehouden met beleidsvoorstellen ten behoeve van het bestuur van Het Oranje Kruis. Zo heeft zij een document opgesteld, waarin de visie op de positie van het toezicht binnen de structuur van Het Oranje Kruis werd uitgewerkt. Het bestuur kon zich met de inhoud van dit "Visiedocument" verenigen en heeft het als beleidsstuk overgenomen.

Ook heeft de Commissie Toezicht op verzoek van het bestuur van Het Oranje Kruis de mogelijkheden en voorwaarden onderzocht op grond waarvan Het Oranje Kruis zich zou kunnen ontwikkelen tot een certificerende instelling. Na gesprekken met de Raad voor de Certificatie en met de Inspectie Volksgezondheid werd voor Het Oranje Kruis een modus gevonden om als certificerende instelling te gaan werken. Om als zodanig te kunnen werken dient een College van Deskundigen te zijn ingesteld, dat het bestuur zo nodig bindend adviseert. De Commissie Toezicht heeft voor een zodanig college een concept instellingsbeschikking uitgewerkt, dat besproken is in de redactie- en de reanimatiecommissie, waarna het is aangeboden aan het bestuur van Het Oranje Kruis.

Op 19 november 1997 is het College van Deskundigen geïnstalleerd. In het cre-

atief denken en in het uitwerken van voorstellen door de Commissie Toezicht onder voorzitterschap van Beerstecher, had Marseille als vertegenwoordiger van de NVAD een duidelijk aandeel.

Het College van Deskundigen werd ad interim samengesteld uit de leden van de reanimatiecommissie van Het Oranje Kruis en de leden van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje met als interim voorzitter dr. R.G. van Kesteren. De twee commissies werden daarbij opgeheven om vervolgens hun werk voort te zetten als werkgroepen van het College van Deskundigen.

In de voorstellen van de Commissie Toezicht aan het bestuur van Het Oranje Kruis lag besloten, dat deze commissie bij het effectueren van die voorstellen zelf overbodig werd.

Op 1 oktober 1998 is de Commissie Toezicht dan ook officieel opgeheven.

Toen de ingrijpende veranderingen binnen Het Oranje Kruis hun beslag hadden gekregen en het College van Deskundigen zijn definitieve status kreeg, met als voorzitter dr. K.J.J. Waldeck, heeft Marseille gemeend zich niet beschikbaar te moeten stellen voor een functie in dit college.

F.M. Glimmerveen, die zitting had in de reanimatiecommissie, werd de officiële vertegenwoordiger van de NVAD in het College van Deskundigen.

LITERATUUR

Beerstecher, H.J.P. De Commissie Toezicht op de naleving van de regeling. Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 1997; 86: 228-229.

Mijnlieff, C.J. Jaarverslag van den Kon.Nation. Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken "Het Oranje Kruis" over 1929. Het Reddingwezen 1930; 19: 187-193.

12

DE BIJDRAGE VAN DE ARTSDOCENT
AAN DE KADEROPLEIDING

Het hulpverleners van een EHBO'er is gebaseerd op een aantal door hem getrainde vaardigheden. Aangezien in ongevalsituaties de praktijk veel gezichten kent, zijn naast de getrainde vaardigheden, kennis van en inzicht in medische aspecten noodzakelijk.

Het is met name op basis van die kennis en dat inzicht, dat de juiste actie kan worden ingezet.

De toekomstige kaderinstructeur, die anderen onderricht gaat geven in EHBO-vaardigheden, zal zelf veel moeten investeren om kennis en inzicht te verwerven. Het is dan ook niet verwonderlijk dat artsen al vele jaren een belangrijke rol spelen bij de opleiding tot kaderinstructeur.

Zoals de gehele maatschappij, is ook de EHBO-opleiding aan verandering onderhevig. De positie en de inbreng van de arts binnen het opleidingsteam past zich steeds aan. Dat is een goede zaak, zolang het einddoel, het verwerven van medische kennis en medisch inzicht door de EHBO'er wordt bereikt. Het gaat er niet alleen om de dingen goed te doen, maar ook de goede dingen op het juiste moment te doen.

Tot de jaren tachtig was de kaderopleiding "oude stijl" gesplitst in twee opleidingsjaren. Het eerste jaar, de "vooropleiding" genoemd, bestond uit het herhalen en bijspijkeren van EHBO-kennis en -vaardigheden. Dat jaar werd tevens gebruikt voor het verdiepen van de achtergrondinformatie. Met name dat laatste was de taak van de artsdocent. Het eerste jaar werd afgesloten met een examen. Het tweede jaar kwam de didactiek aan de orde, dat vaak door andere docenten op een andere plek in Nederland werd gegeven. Van een vast docententeam was dan ook geen sprake.

De cursisten moesten tevoren thuis een les voorbereiden volgens het model "Van Gelder", dat wordt beschreven in het instructieboek: "De didactiek in het EHBO-onderwijs". Met dit systeem probeert de cursist zijn lesdoel te bereiken via een aantal logische stappen. Op de kaderopleiding gaf hij die les volgens het door hem uitgewerkte schema, waarbij de andere cursisten als klas dienden.

Een veel gehoorde klacht in die tijd was de vaak negatieve sfeer waarin deze les werd beoordeeld. Kritiek leek in die tijd belangrijker dan het accentueren van de positieve aspecten. Het kwam geregeld voor dat de cursist zo erg was dat de cursist aan het eind van zijn proefles in tranen uitbarstte.

In de jaren tachtig werd de "opleiding nieuwe stijl" geïntroduceerd. Zoals alle veranderingen binnen een grote organisatie was dit een geleidelijk verlopend proces. Aanvankelijk deed een beperkt aantal teams hieraan mee. Naast de inhoudelijke vernieuwingen is vaak het bewerkstelligen van een cultuuromslag de grootste opgave.

Het opleidingsteam van de huidige kaderopleiding bestaat, behalve uit de arts, uit een kaderinstructeur, een didacticus en een lotusslachtoffer, waarbij elk de deskundige is op zijn terrein.

Het inzetten van lotusslachtoffers is een belangrijk interactief trainingsmiddel. Naast de techniek wordt door hem ook aangeleerd rekening te houden met het slachtoffer.

Bij de kaderopleiding "nieuwe stijl" is de gehele leerstof verdeeld in vijf blokken, waarbij de didactiek reeds vanaf het eerste blok is geïntegreerd. Elk blok wordt afgerond met een examen, afgenomen door het eigen team, aangevuld met een gecommiteerde, die door Het Oranje Kruis wordt aangewezen. Bij afwijzing kan men het blok één keer overdoen.

Vanaf het eerste blok wordt gestart met het opdoen van didactische vaardigheden en vanaf blok drie geven de cursisten hun proeflessen. Elk van deze lessen wordt zowel didactisch alsook EHBO-praktisch en medisch-inhoudelijk beoordeeld. Om die reden zijn alle docenten bij elke les aanwezig.

Kenmerkend voor de opleiding "nieuwe stijl" is de afwisseling in werkvormen. Van de cursist wordt verwacht dat hij werkstukken maakt, maar ook dat hij met medecursisten in groepsverband opdrachten uitvoert. Vandaar dat menig kaderinstructeur in spé, met name in blok vier, heel wat avonden zoet is aan huiswerk, stage lopen en het uitvoeren van groepsopdrachten. Tegen die tijd is meestal een hechte band ontstaan in de groep.

Een andere verbetering van de kaderopleiding is de mogelijkheid in blok vijf om te leren hoe men een herhalingsles levendig en een cursist actief kan houden. Didactische werkvormen zoals het geven van opdrachten of het bezig zijn in de vorm van een spel, zullen de cursisten niet de kans geven

De heer R. Bakker, links op de foto verleent assistentie bij de algemene ledenvergaderingen. C.L. Oost, oud-voorzitter van N.O.D.E. tekent de presentielijst.

Kaderopleiding

- Blok I** Kennismaking cursisten en docenten
 Toelichting opleiding: - Inhoud en opzet
 - Voorwaarden
 - Zelfwerkzaamheid
 Bouw en functioneren van het menselijk lichaam
 Inventariseren van aanwezige kennis
 Op het vereiste niveau brengen van de kennis
 Waarnemen
 Benaderen van een slachtoffer / acuut zieke
- Blok II EHBO** Verband en hulpmiddelen
 Uitwendige wonden / bloedingen
 Brandwonden
Didactiek Algemene didactiek
 Didactisch werkmodel
 Beginsituatie en doelstelling
 Demonstreren en toelichten van het aanleggen van verbanden
- Blok III EHBO** Kneuzing en verstuijing
 Botbreuken en ontwrichtingen
 Vervoer
Didactiek Analyseren van de lesstof
 Opbouw van een les
 Het maken van een lesschema
 Het geven van een eenvoudige les aan kleine groepen
- Blok IV EHBO** De drie vitale functies
 De stoornissen van het bewustzijn
 Stoornissen van de ademhaling
 Stilstand van de bloedsomloop
Didactiek Het maken van lesschema's
 De benodigde leer en hulpmiddelen zoeken
 Een les in theorie opbouwen
 Leerstof uit Blok IV over te dragen op een kleine groep
 Toepassen van enkele didactische technieken
 Eerste hulp met kleine groep gezamenlijk beoefenen
Praktijk Stage lopen bij een vereniging
- Blok V EHBO** Vergiftiging / Shock / Oogletsel
 Letsel t.g.v. koude en warmte
 Bijzondere verwondingen
 Afgerukt lichaamsdeel
 De vijf belangrijke punten
 Speciale vaardigheden - afnemen van integraalhelm
Didactiek Het opzetten en geven van opleidings- en vervolg lessen EHBO over
 alle onderwerpen uit het Oranje Kruis boekje
 Het toepassen van verschillende didactische werkvormen

om in te dutten. Het kan er toe leiden dat ideeën van cursisten uitgetoetst worden in de groep en dat zowel de cursisten als het team aan het experimenteren slaan.

Grote flexibiliteit van het opleidingsteam, dus ook van de artsdocent, is evident. Succesvolle ideeën worden daadwerkelijk weer gebruikt in het EHBO-onderwijs.

Deze mate van creativiteit zal uiteraard niet in elke groep aanwezig zijn. Kwaliteit, inzet en enthousiasme zijn niet in elke groep even groot en de teamgeest is niet altijd even sterk.

Het aanpassen van de kaderopleiding aan moderne onderwijskundige inzichten heeft volledig plaatsgevonden binnen de eigen EHBO-gelederen.

Recentelijk heeft Het Oranje Kruis besloten om de kaderopleiding uit te besteden aan commerciële opleidingsinstituten. Opvallend is, dat wel de opleiding tot kaderinstructeur is uitbesteed maar dat de vereiste eindtermen en kwaliteitsnormen nog niet op papier staan.

Diverse commerciële instituten bieden op dit moment een kaderopleiding aan, die in veel korter tijd gevolgd kan worden en ook veel goedkoper is. Een essentiële vraag is: waaruit bestaan de opleidingsteams van die aangeboden cursussen? Is in elk van die teams een arts opgenomen die elke cursusavond zijn kennis overbrengt en medisch inhoudelijk de gegeven les beoordeelt? Hoe hard kan Het Oranje Kruis zich opstellen tegenover de oprukkende commercie om de kwaliteit van de kaderopleiding te beschermen?

Medisch inzicht blijft voor de EHBO-er een noodzaak. De artsdocenten zullen ook in de toekomst hierin een belangrijke bijdrage moeten leveren.

LITERATUUR

Het Oranje Kruis. De didactiek in het EHBO-onderwijs. Tweede druk, Den Haag, mei 1996.

13

L.O.T.U.S. LANDELIJKE OPLEIDING TOT UITBEELDING VAN SLACHTOFFERS

Dokter L.K. Wills en de heer E. C. Claxton betraden in 1959 tijdens het gouden jubileum van Het Oranje Kruis, onverwacht het toneel in het Kurhaus te Scheveningen. Zij simuleerden zonder enige inleiding een aantal ongevalsletsels. De demonstratie, hoe goed bedoeld ook, was geen succes. De aanwezigen zagen twee heren een aantal onbegrijpelijke handelingen verrichten en keken vervolgens in het programma waarin echter met geen mogelijkheid de aankondiging van een komisch toneelstukje voor twee heren te ontwaren was.

Of beide heren ooit zullen hebben vernomen dat hun optreden geen succes was, is niet bekend. Het was echter allerminst komisch bedoeld. Zeker niet door Eric Claxton. Hij was niet zomaar een Engelsman, maar de grondlegger van Casualties Union, de Engelse "LOTUS" tijdens de oorlogsjaren door hem opgericht. Iedereen kon meedoen. Kennis van EHBO was niet nodig. Men leerde het grimeren en acteren van ernstige letsels. Men moest bereid zijn als "slachtoffer" op te treden, zodat helpers konden leren onder moeilijke omstandigheden hulp te verlenen. Artsen en instructeurs waren aanwezig om de helpers te wijzen op hun fouten en hoe men die kon herstellen. Helpers waren er genoeg en met de inzet van de leden van Casualties Union hebben zij geleerd hoe hulp kon worden verleend aan echte slachtoffers van het oorlogsgeweld. Het is niet bekend hoeveel slachtoffers het leven hebben behouden dankzij die helpers; het zullen er ongetwijfeld velen zijn geweest.

Er werd dan ook terecht besloten op een andere keer wederom een demonstratie te laten geven. Nu was het dokter J.C. Turnbull die samen met Mrs. Nicholson, de latere echtgenote van Claxton, in 1961 een demonstratie gaf tijdens de 52ste Algemene Bondsvergadering van Het Oranje Kruis.

Ditmaal ging aan de demonstratie een inleiding door Eric Claxton vooraf. De uitgebeelde letsels maakten veel indruk op de aanwezigen. De belangstelling voor acterende "slachtoffers" was gewekt.

Het Oranje Kruis ging vervolgens voortvarend te werk, want in 1962 reeds werd een studieweekend georganiseerd. Deze inleidingscursus werd gegeven door Mrs. Nicholson en Miss Weightman van Casualties Union en was een dermate

groot succes, dat werd besloten in 1963 met een officiële opleiding te starten. De voorbereiding daartoe vond plaats in de door Het Oranje Kruis ingestelde “Studiecommissie nabootsen slachtoffers”, de feitelijke voorloper van de Lotuscommissie. Mr. A.P.T.M. Kneepkens, lid van die studiecommissie, komt de eer toe de naam LOTUS te hebben bedacht. Men besloot tot het organiseren van een Centrale Cursus. Aan deze cursus, die in Utrecht werd gehouden, namen tweeëntwintig gediplomeerde EHBO-ers deel; uit elke provincie twee. Op 23 november 1963, de oprichtingsdatum van LOTUS, was de eerste bijeenkomst van de Centrale Cursus.

Het team van de Casualties Union op de 52ste Bondsvergadering van Het Oranje Kruis in 1961 in het Kurhaus te Scheveningen. Van links naar rechts: E.C. Claxton, mrs. H.M. Nicholson, dr. J.C. Turnbull.

De cursus werd afgesloten met een examen, dat werd afgenomen door de vrijwel voltallige Lotuscommissie: de artsen C.J. Leene, H.J. Oosterhuis, H.A. Kossman, Mw. F. Arps en de heren G.C.A. Rijsdijk, mr. A.P.T.M. Kneepkens, A.A. Bouwman en H.M. Gargosky. Het examen werd bijgewoond door Eric Claxton. Wegens zijn vele verdiensten voor Lotus is in 1988 een Dokter C.J. Leene-penning ingesteld. Een onderscheiding voor die lotusleden, personen, verenigingen en bedrijven, die zich op bijzondere wijze voor Lotus hebben ingezet.

Zowel Eric Claxton als Mrs. Nicholson werden door Het Oranje Kruis benoemd tot erelid van Lotus.

In den lande werden lotusstudiegroepen opgericht, opleidingen voor de lotusaantekening gekoppeld aan het eenheidsdiploma. Het Oranje Kruis verleende een erkenning, noodzakelijk om als groep te kunnen starten, als was voldaan aan twee voorwaarden: voldoende aantal deelnemers en de medewerking van een medisch begeleider. Omdat ook de artsen overtuigd waren van het nut van het inschakelen van “geoeffende slachtoffers” kon al snel aan de tweede voorwaarde worden voldaan, zodat de oprichting van een studiegroep toen geen problemen gaf. Gediplomeerde lotusslachtoffers gingen deel uitmaken van plaatselijke of regionale lotusstudiekringen, met aan het hoofd een lotusstudieleider.

Door de toename van het aantal gediplomeerde lotusslachtoffers werd de roep om de oprichting van een vereniging steeds luider. Een werkcommissie, onder

Het wetenschappelijk gedeelte van de na-jaarsvergadering 1995 was gewijd aan de finesses van het lotuswerk. Bedrijfsarts G.H.M. Bouten, medisch adviseur van Organisatie Lotus hield een inleiding.

voorzitterschap van de initiatiefnemer, de heer H.J. Stemmerik, studieleider van de Eerste Haagse Lotusstudiekring bereidde de eerste algemene oprichtingsvergadering voor van wat toen werd genoemd de "Lotusgroep Oranje Kruis" analoog aan de "Kadergroep Oranje Kruis". Op 18 januari 1969 werd te Utrecht de oprichtingsvergadering gehouden. Vrijwel alle toen bestaande lotusstudiekringen waren vertegenwoordigd. Het bleef echter bij een poging. Er was nog onvoldoende draagvlak. Het Oranje Kruis nam de fakkel over en stelde eerst een werkgroepje samen dat de structuur van de Organisatie Lotus moest voorbereiden. Dit werkgroepje bestaande uit de heer G. C. A. Rijsdijk, lid van de Lotuscommissie, de heer J.J.T.S. Teunisse en A.J. Elkhuisen bracht advies uit aan de Lotuscommissie. Die adviezen werden vervolgens door Het Oranje Kruis overgenomen. Eén van de adviezen was het instellen van Lotusrayonraden en al spoedig kregen de lotusstudiekringen in elke provincie het verzoek een

Lotusrayonraad in te stellen, bestaande uit afgevaardigden van elke lotusstudiekring.

De volgende stap was het samenstellen van een Landelijke Lotusraad, bestaande uit de voorzitters van de Lotusrayonraden, met een door Het Oranje Kruis aangewezen Dagelijks Bestuur. Op 1 maart 1975, de oprichtingsdatum van Organisatie Lotus, werd door de toenmalige voorzitter van Het Oranje Kruis H.A. de Lange de Landelijke Lotusraad geïnstalleerd.

Waarom namen en nemen EHBO-ers de moeite om een vrij zware studie te volgen? Waarom verlaten EHBO-ers huis en haard om soms in weer en wind en andere moeilijke omstandigheden op te willen treden als lotusslachtoffer?

Wat kan het lotusslachtoffer bijdragen aan het EHBO-onderwijs? Veel, mag worden vastgesteld, omdat door het inschakelen van lotusslachtoffers kan worden bereikt dat de EHBO-er in opleiding en de gediplomeerde EHBO-er dichter bij de praktijk van de eerstehulpverlening wordt gebracht, hetgeen nader kan worden gepreciseerd:

- aan de hand van de gedragingen van het slachtoffer en de antwoorden die het slachtoffer geeft op de vragen van de eerste helper, leert deze vast te stellen wat het slachtoffer mankeert.
- door een medisch verantwoorde uitbeelding van het letsel, neemt de helper

- ook visueel waar wat de verschijnselen van bepaalde letsels zijn, van flauwte, shock, botbreuken, etcetera.
- door een juiste inscenering van de ongevalsituatie kan de helper zich een voorstelling maken van het ongevalsgebeuren en leert situaties te beoordelen en mogelijk gevaar te herkennen.
- door het omgaan met lotusslachtoffers worden helpers minder gauw van hun stuk gebracht bij het zien van bloed en wonden, zodat zij beter in staat zijn eerste hulp te verlenen.
- het behandelen van slachtoffers kan alleen goed worden gedaan als de helper die handelingen regelmatig en met behulp van lotusslachtoffers oefent.

Het moge duidelijk zijn dat de adviezen en aanwijzingen van de medisch begeleider onontbeerlijk zijn, zowel tijdens de lotusopleiding als bij de voortgezette opleiding. Het op medisch verantwoorde wijze uitbeelden van een letsel kan alleen goed worden geleerd op gezag van de medisch begeleider. Ditzelfde geldt voor de beginners- en vervolgcursussen van de EHBO-ers. Ook hier is de inbreng van de arts, naast de instructie van de EHBO-docent en het regelmatig oefenen met behulp van lotusslachtoffers van groot belang. De aanwezigheid van een EHBO-er kan bij een ongeval of plotselinge ziekte-toestand, het behoud van een mensenleven betekenen. Zeker is dat per jaar duizenden slachtoffers met eenvoudige verwondingen door EHBO-ers worden geholpen. Die hulpverlening haalt de kranten niet. De teevee maakt er geen gewag van.

Die hulp is 'maar' van ondergeschikte betekenis. Maar is dat ook zo?

Ook bij kleine verwondingen is het slachtoffer de helper bijzonder dankbaar voor de hulpverlening. Men heeft niet vergeefs een beroep op hem gedaan.

De najaarsvergadering 1995 werd afgesloten met een grime-demonstratie door enkele leden van de Eerste Haagse Lotusstudiekring. Demonstratie: top-verwonding linker duim.

LITERATUUR

- Claxton, E.C. The struggle for peace. Lewes, Sussex, 1992. ISBN 0863327192
- Elkhuizen, A.J. De Geschiedenis van Lotus. Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 2000; 89: nr. 2a, blz. 16-21
- Rijsdijk, G.C.A. Een stukje historie. 25 jaar LOTUS. Speciale bijlage van Het Reddingwezen 1988; 77: 9-17.

14

ARKALO EN AKLO

ARKALO

In 1979, het jaar waarin de docentenvereniging een andere naam kreeg, kwam er op instigatie van het bestuur van de Kadergroep Oranje Kruis overleg op gang tussen afvaardigingen van de besturen van NVAD, Kadergroep en Organisatie Lotus.

Als uitvloeisel van dat overleg boden de dagelijkse besturen van de drie organisaties in 1980 het bestuur van Het Oranje Kruis een gezamenlijke verklaring aan omtrent 'De samenwerking tussen arts-docent, kaderinstructeur en lotusslachtoffer bij het EHBO-onderwijs'. De in de verklaring omschreven uitgangspunten en conclusies werden door het bestuur van Het Oranje Kruis overgenomen en in het juninummer 1980 van Het Reddingwezen gepubliceerd. Ook in de jaren daarna kwamen vertegenwoordigers van de drie organisaties tweemaal per jaar als ARKALO-commissie bijeen.

In de vergaderingen werden wegen gezocht om de kwaliteit van het EHBO-onderwijs te verbeteren. Voorts dienden de vergaderingen om 'kleine vlekjes in de samenwerking' weg te werken. In 1982 werd een werkgroep ingesteld die de opdracht kreeg het gezamenlijke optreden van artsdocenten, kaderinstructeurs en lotusslachtoffers bij het lesgeven in de EHBO en bij de EHBO-examens te bevorderen. Namens de artsdocenten namen de bestuursleden Thorbecke en Woortman zitting in de werkgroep.

Diverse modellen werden op hun praktische uitvoerbaarheid bekeken en er verscheen een rapport. Tastbare resultaten leverde dit niet op. In het ARKALO-overleg bleef de kwaliteitsverbetering van de EHBO-examens wel hoog op de agenda staan, maar het aantal bijeenkomsten verminderde. In de jaren 1984-1986 vond slechts éénmaal per jaar een vergadering plaats en in 1987 kwam er aan het bestaan van de ARKALO-commissie geruisloos een einde.

AKLO

Op initiatief van de toenmalige directeur van Het Oranje Kruis, mevrouw drs. H.M.A. Grunberg-Hanemaaijer vond op 1 december 1988 opnieuw een bespreking plaats tussen vertegenwoordigers van de besturen van NVAD, Kadergroep en Organisatie Lotus. Aan deze bespreking namen tevens enkele

vertegenwoordigers van het bestuur van Het Oranje Kruis deel. Het jaar daarop werden deze gezamenlijke besprekingen voortgezet. Overeenstemming werd bereikt omtrent de voorwaarden waaraan een examinator bij het EHBO-examen moet voldoen. Voorts verscheen een notitie met als opschrift: 'De arts bij het EHBO-onderwijs'. Kadergroep en Organisatie Lotus verspreidden deze notitie om artsen te werven voor het EHBO-onderwijs. Beginjaren negentig troffen de vertegenwoordigers van de artsdocenten (A) de kaderinstructeurs (K), de lotusslachtoffers (L) en Het Oranje Kruis (O) elkaar zelfs vier maal per jaar. In 1990 resulteerde dit AKLO overleg in het vaststellen van 'Kriteria waaraan docenten, lotusslachtoffers en examinatoren bij het EHBO-onderwijs moeten voldoen'.

Dank zij dit overleg kwam een jaar later de folder: 'Opleidingen' van Het Oranje Kruis tot stand, met informatie omtrent NVAD, Kadergroep en Organisatie Lotus.

Tijdens de AKLO-vergaderingen werden ook allerlei andere zaken besproken, zoals de toenemende commercialisering van het EHBO-onderwijs en de handhaving van het vrijwilligerselement in de EHBO. In 1993 werd overeenstemming

Mevrouw drs. H.M.A. Grunberg-Hanemaaijer dankt voor de belangstelling bij haar afscheid als directeur van Het Oranje Kruis op 25 februari 1994 te Utrecht. Op haar initiatief ging in 1988 opnieuw overleg van start tussen vertegenwoordigers van de besturen van NVAD, Kadergroep Oranje Kruis en Organisatie Lotus en Het Oranje Kruis.

bereikt over een notitie getiteld 'De rol van arts, kaderinstructeur en lotusslachtoffer bij de kaderrayonbijeenkomsten en de lotusstudiekringbijeenkomsten'. Voorts vormde de werving van artsdocenten, kaderinstructeurs en lotusslachtoffers om de opleidingscapaciteit te vergroten een onderwerp van discussie. In 1994 echter liep het mis. De AKLO besprekingen werden opgeschort wegens een onvoldoend aantal agendapunten.

AKLO NIEUWE STIJL

Omdat bij de besturen van NVAD, Kadergroep Oranje Kruis en Organisatie Lotus de behoefte bleef bestaan om af en toe met elkaar van gedachten te wisselen, werden de AKLO-besprekingen in 1996 hervat.

Er kwam een structuurverandering. Het bestuur van Het Oranje Kruis was namelijk tot het besluit gekomen zich terug te trekken uit allerlei overlegstructuren, zo ook uit het AKLO-overleg. Het deed wel de toezegging zorg te willen blijven dragen voor het beschikbaar stellen van vergaderruimte en het verlenen van secretariële ondersteuning.

Overeengekomen werd de afkorting AKLO te handhaven. De O van AKLO stond voortaan niet meer voor Het Oranje Kruis maar voor Overleg. Het AKLO nieuwe stijl werd derhalve een overlegstructuur van NVAD, Kadergroep Oranje Kruis en Organisatie Lotus. Toen kort daarop de Kadergroep de nieuwe naam Nederlandse Organisatie Docenten EHBO (N.O.D.E.) kreeg, veranderde het AKLO niet van naam.

In 1996 werd overeengekomen om in principe tweemaal per jaar te vergaderen. Voorts werd besloten dat de drie organisaties bij toerbeurt in de vervulling van de functie van voorzitter zouden voorzien. In de vergaderingen sedertdien gehouden, kwamen tal van belangrijke onderwerpen aan de orde zoals:

- het rapport van de werkgroepen over de proef met regionale gestandaardiseerde examens in Drenthe
- de integratie van het reanimatieonderwijs in de opleidingen voor het eenheidsdiploma EHBO
- het beleid tegen seksuele intimidatie in het EHBO-onderwijs en bij EHBO-examens
- het protocol voor klachtenafhandeling van Het Oranje Kruis
- de blokcursussen voor het eenheidsdiploma EHBO.
- de inschakeling van lotusslachtoffers bij de cursussen bedrijfshulpverlening en kernvaardigheden.

De slotconclusie is duidelijk. Het AKLO nieuwe stijl, de laatste jaren in het Dr. C.J. Mijnlieff-huis gehouden, behield zijn betekenis voor het goed samenspel tussen (arts)docenten en lotusslachtoffers.

LITERATUUR

Gezamenlijke verklaring van het dagelijkse bestuur van de Nederlandse Vereniging van Arts- Docenten in de EHBO, de Kadergroep Oranje Kruis en de Organisatie Lotus.

'De samenwerking tussen arts-docent, kaderinstructeur en lotusslachtoffer bij het EHBO-onderwijs'. Het Reddingwezen 1980; 69: 74-75.

De zuil in de voortuin van het Dr. C.J. Mijnlief Huis met de logo's en de namen van Het Oranje Kruis en de NVAD.

15

NVAD 75 JAAR

Al 75 jaren komen vele artsen bijeen,
 Solisten, individualisten, zo herken je ze meteen.
 Soms eigenwijs op grond van argumenten
 Ziedaar de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten.

Je vindt ze in besturen hoog bij Het Oranje Kruis,
 Daarnaast als werkers op de vloer, menig arts voelt zich daar thuis.
 Door vergaderen, overleggen en heel veel praten
 Heeft men aan de top de praktijk soms minder in de gaten.

Hulpverleners is een doen, dat weten wij heel goed
 Nee, niet zo maar er op af in jeugdig overmoed.
 Handelen is gebaseerd op overwegen en op denken,
 Ons nieuwste boekje geeft daarvoor heel veel doordachte wenken.

Hoe bevoorrecht zijn vandaag de NVAD actievelingen,
 Zijn medisch up to date, horen d' allernieuwste dingen.
 Maar met het weinige aan kennis van driekwart eeuw geleden,
 Werkten ook zeer consciëntieus onze oorspronkelijke leden.

Van bacterie en infectie had men toen al wel gehoord.
 Pas jaren later werd het virus opgespoord.
 Bloeddruk, een nieuw begrip, die moest men leren meten
 En shock, nog onbekend, waar wij nu heel veel van weten.

De mens blijkt vindingrijk en is beslist niet dom.
 Zo draaide men bij ademnood de mens wat om en om,
 Men rolde of kantelde hem, ja, sprenkelde met hete pek.
 Mensen weest dankbaar voor het heden, dat verleden was te gek.

In Haagse commissies is het bestuur opbouwend bezig,
 In redactie en college is het permanent aanwezig.
 De leden trekken er op uit, ja elke avond weer,
 Voor lessen en examens en voor zo veel zaken meer.

Meedenken in beleid is voor artsen een groot goed.
 Steun geven, dan wel krijgen, overal waar dat moet.
 Met Lotus en praktijkdocenten zijn zij steeds van de partij,
 Hun vlag wappert dan ook vóór het Mijnlief-huis, fier en frank en vrij.

Artsen, destijds getypeerd door hoed en 't zwarte pak,
 Nu spijkerbroek en col, weet, dat is slechts 't oppervlak.
 "Kan ik mijn naaste helpen?", die vraag komt hier aan bod
 Ten diepste daarop hun "ja", een bede daarom tot slot.

Moge de Vereniging bloeien in vele komende jaren.
 Mogen de artsen in hun werk behoed worden voor gevaren.
 Mogen de slachtoffers in hun helpers de naaste kunnen herkennen.
 Mogen de leden de kunst van hulpverleners blijven verkennen.

*"Hun vlag wappert dan ook
 vóór het Mijnliefhuis,
 fier en frank en vrij".*

DE GRAAL VAN HET EHBO-ONDERWIJS

In de sagen en romans van de vroege Middeleeuwen was de speurtocht (queeste) naar de graal het streven naar het allerhoogste. De graal was oorspronkelijk een Keltisch tovervat dat een goddelijke glans uitstraalde en onder andere zieken genas. Later werd dit symbool gekerstend tot de schaal waarvan Christus zich bij het Laatste Avondmaal bediende en waarin Jozef van Arimathea het bloed uit Jezus' zijde opving. De ridders die uittogen om de graal te zoeken, of in dienst van de graal wie en waar ook te helpen, beantwoordden aan de zwaarste door christendom en ridderschap gestelde eisen.¹

De eisen die docenten aan het overdragen van kennis moeten stellen, dienen een vergelijkbaar gewicht te hebben. Basis voor de over te dragen kennis is de wetenschap. Aan het onderzoek dat ten grondslag ligt aan de 'bewijsgeneeskunde' of te wel evidence-based medicine worden strenge eisen gesteld.

Is wetenschappelijk verantwoord onderwijs in de EHBO een moderne queeste? De gedachte in ieder geval niet. De NVAD heeft zich vanaf het begin ingezet voor verantwoord EHBO-onderwijs dat zoveel mogelijk gebaseerd is op de meest recente stand van zaken in de wetenschap.

Leerden we vroeger veel van de ervaring van onze leermeester en gaven we die als artsdocent weer door, de bewijsgeneeskunde eist heden van ons dat we bij het theoretisch- en het vaardighedenonderwijs zoveel mogelijk terugvallen op harde literatuurgegevens.² Gebleken is echter dat die gegevens voor veel EHBO-situaties (nog) niet voor handen zijn.

Het onderkennen van het feit dat de eerste hulp door leken nog veel bewijsvoering behoeft, betekent dat de EHBO een potentieel rijke bron van te onderzoeken onderwerpen is. Deze potentiële onderzoeksbron is echter door gezondheidswetenschappers en andere onderzoekers nog nauwelijks ontdekt. Nu is het niet de bedoeling dat artsdocenten massaal in deze put springen en 'de EHBO even gaan onderzoeken'. Het is altijd raadzaam je af te vragen in hoeverre een onderzoek daadwerkelijk bijdraagt aan de bewijsvoering en hoe een onderscheid gemaakt kan worden tussen waardevolle informatie en pseudo-wetenschap. Eigen voorkeuren van een onderzoeker kunnen leiden tot eenzijdige informatie of zelfbeïnvloeding van de gevonden feiten waarbij de gegevens

in een gewenste richting worden omgebogen. Om deze valkuil te vermijden en om wetenschappelijke resultaten verantwoord toe te passen zou iedere artsdocent kennis moeten nemen van de meest gebruikelijke onderzoeksmethoden en hun waarde. Los van de individuele verantwoordelijkheid moet elke docent zich bewust zijn dat de kwaliteit van het EHBO-onderwijs niet wordt bevorderd door het zonder overweging 'vertalen' van onderzoeksresultaten, meestal verkregen uit ziekenhuizen, naar de ongevalsituaties waar de EHBO-er in actie komt. Daarnaast wordt de wetenschap niet gediend door het zondermeer deelnemen aan onderzoek. Een gebrek aan onderzoeksresultaten betreffende de hulpverlening door leken is altijd nog beter dan het

moeten weerleggen van, met verkeerde onderzoeksmethoden verkregen, gegevens. Een richtlijn vanuit de eigen organisatie met daarin regels waarop gelet moet worden indien we met de resultaten van onderzoek geconfronteerd worden, zou hier uitkomst kunnen bieden. Tot die tijd is het boek 'Omgaan met medische documentatie en informatie' een aanrader voor degenen die nu al behoefte hebben aan uitgebreide informatie om op doelmatige wijze gebruik te maken van de informatiestromen. Het kan ook dienen als naslagwerk of voor de eigen continue nascholing.³

Uit een Frans 15de eeuws manuscript: de Graal met ridders die het waardig waren om de graal te ontvangen.

Toch ontkomen ook degenen die het liefst artsdocent zijn en 'de wetenschap' het liefst aan anderen overlaten er niet aan om zich voor de alledaagse lessituatie af te vragen: "Hoe verantwoord zijn mijn uitspraken?" Ook voor het beantwoorden van vragen waarvoor we ons in de praktijk gesteld zien, zullen we soms in de literatuur moeten duiken. Dankzij internet is het voor degenen die niet dicht bij een universiteitsbibliotheek wonen eenvoudiger geworden om informatie te verzamelen. Of we nu boeken, tijdschriften, internet of informatiebronnen als de Cochrane library raadplegen, een grondige bestudering van de literatuur kost tijd. Daarbij blijft het een probleem hoe we de informatie, die van zeer wisselende kwaliteit kan zijn, op efficiënte wijze kunnen ordenen. 'Evidence-based medicine' is echter een uitdaging. De speurtocht naar een meer rationele basis voor ons handelen tijdens de diverse fasen van eerstehulpverlening biedt mogelijkheden af te rekenen met een aantal onzekerheden. Hetgeen zeker een goede stap is op weg naar de professionalisering van de arts-

docent en een opstap voor betere aansluiting van het handelen van de EHBO'er op die van andere hulpverleners zoals ambulancepersoneel. Qua attitude kan de wetenschappelijke vergadering van de NVAD hierbij een voortrekkersrol blijven vervullen.

De zoektocht naar de graal 'evidence-based EHBO-onderwijs' vraagt mijns inziens niet van elke artsdocent dat hij graalridder wordt. Gezien de eisen die aan 'evidence-based medicine' gesteld worden kunnen we de verantwoordelijkheid voor zulk een zoektocht het beste overlaten aan de gerenommeerde onderzoeksinstituten. In goede samenwerking kan de wetenschap ten dienste staan van de professionalisering van de artsdocent en kan de artsdocent door zijn voeling met de EHBO-praktijk een goede wegwijzer voor de wetenschap zijn.

LITERATUUR

1. Calis P, Huygens FP, Veurman BWE. Het spel en de knikkers. Kernboek I. Literatuurgeschiedenis van ca. 800 tot 1880. Amsterdam: Meulenhoff Educatief, 1972.
2. Vandenbroucke JP. De Cochrane Collaboration en 'evidence-based medicine'. Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 1995; 139:1427-9.
3. Buntinx F, Boffin N, Degryse J, Vander Stichele R en Van Royen P. Omgaan met medische documentatie en informatie. ACCO Leuven/Amersfoort, 1998.

KWALITEIT ALS MODUS

De weg naar de juiste (eerste) hulpverlening verloopt niet altijd even glad. De meeste problemen die zorg behoeven ontstaan buiten het ziekenhuis, waar de kwaliteit van de zorg lang niet altijd gewaarborgd is. De laatste jaren is er dan ook in toenemende mate aandacht voor het borgen van kwaliteit en het bevorderen van deskundigheid. Deze kwaliteitseis is niet alleen bedoeld voor professionals. Onderzoek heeft aangetoond dat vooral bij bedreigde vitale functies adequaat verleende eerste hulp, ook door de EHBO-er, de kansen van het slachtoffer doet toenemen. De EHBO-er kan alleen kwalitatief goede hulp bieden als hij goed onderwijs heeft genoten.

Voor het geven van goed onderwijs is meer nodig dan een gedegen theoretische kennis of het kunnen instrueren van een vaardigheid. Welk profiel zou de voor het onderwijs verantwoordelijke artsdocent moeten hebben? Allen hebben de opleiding tot arts gevolgd en een diploma gekregen dat recht geeft tot de uitoefening van de geneeskunst in haar volle omvang en tot registratie als arts. Bevoegd maar ook bekwaam? De recent in werking getreden wet BIG heeft de omvang van de uitoefening van de geneeskunst beperkt en beoogt door de verplichte nascholing de bekwaamheid te bevorderen. Over de medische kwaliteit wordt gewaakt. Hoe staat het met de didactische capaciteiten. Kan iedere arts ook professioneel docent zijn? Hoe kan de kwaliteit van het EHBO-onderwijs gewaarborgd worden? De ingewijden weten dat de laatste decennia veel literatuur over kwaliteit en kwaliteitsborging is verschenen. De vader van de wetenschappelijke aanpak van kwaliteitsborging, Donabedian, geeft vooral een theoretische fundering voor 'kwaliteit', ervan uitgaande dat kwaliteit als zodanig in de gezondheidszorg aanwezig is. De beoordeling van de kwaliteit wordt daarbij gebaseerd op ervaringen van patiënten en de visie van hulpverleners gebaseerd op binnen de beroepsgroep geldende criteria. We kijken dus naar het eindresultaat. Daarnaast staat de opvatting dat bij het bewaken en bevorderen van kwaliteit niet alleen de hulpverlener en de patiënt, maar alle geledingen van de organisatie betrokken zijn. Men moet kritisch kijken naar het eigen werk en kijken hoe het beter kan.

Voor het EHBO-onderwijs wil dit zeggen dat de cursist centraal staat. Van de artsdocenten wordt gevraagd zich de voor de EHBO noodzakelijke kennis en vaardigheden eigen te maken en deze te kunnen overdragen op de cursisten.

Mevrouw dr. E. Crone-Kraaijeveld, voorzitter NVAD tijdens een bestuursvergadering.

Geen goede opleiding zonder helder geformuleerde eindtermen. Om de kwaliteit te borgen zal er echter geëvalueerd en getoetst moeten worden om vervolgens aan de hand van de bevindingen het onderwijs bij te stellen.

Tot op heden wordt bij het onderwijs in de EHBO, net als bij de patiëntenzorg een probleem signaleerd, namelijk een onbegrepen variatie in behandeling en toepassing van beschikbare kennis. Het vasthouden aan oude routines kun je vergelijken met een brug op de monumentenlijst: mooi of niet het was eens het summum van de beschikbare technische kennis, maar door ervaring en kritisch evalueren zijn andere technieken ontstaan waarmee doelmatigere bruggen gebouwd konden worden. Niet al het nieuwe

is beter of mooier. Bovendien zijn kritiek en feedback alleen waardevol indien deze op valide wijze, liefst wetenschappelijk verantwoord, getoetst zijn aan de theorie en de praktijk. Dit geldt ook voor de opmerkingen die we aan de schrijvers van de leerstof geven.

Als de NVAD de competentie van de artsdocenten - en daarmee ook die van onze cursisten - wil bevorderen, zal ze zelf goed op de hoogte moeten blijven van de ontwikkelingen en deze weten toe te passen in de praktijk. Het is echter gebleken dat het verhogen van de competentie op zich weinig zin heeft. Ook de bereidheid tot veranderen moet aanwezig zijn. Het toetsen van eigen beleid en het krijgen van kritiek van gerespecteerde collegae in een kleine veilige groep kan een krachtige stimulans tot verbetering zijn. Het toetsen via de collegae kan ook een belemmering zijn, indien deelnemers onvoldoende veiligheid in de groep ervaren.

Vaak wordt gedacht dat voor vernieuwing trainingen, liefst didactisch, de geëigende oplossing zijn. Verschillende artsen hebben echter verschillende behoeften, ervaringen en attitudes, waarmee rekening moet worden gehouden indien je hun deskundigheid wilt verhogen. Het zich betrokken voelen bij een probleem is mogelijk veel belangrijker.

Als de artsdocenten iets aan hun onderwijskwaliteiten willen doen, zal eerst gekeken moeten worden waar de problemen liggen. Bestaande tekortkomingen kunnen berusten op lacunes, op het onvoldoende verwerven van nieuwe kennis, maar ook op het niet op de juiste wijze of op het juiste moment toepassen van aanwezige kennis.

Met het aantreden van dr. A.H. Bergink als secretaris werd door de NVAD voor het eerst structureel invulling gegeven aan de professionalisering van de (arts)docenten. De voornamelijk door hem gekozen onderwerpen voor het wetenschappelijke gedeelte van de ledenvergaderingen bestrijken de gehele breedte van de EHBO. Dankzij zijn keuze van en voorbereidende gesprekken met de sprekers groeiden de wetenschappelijke lezingen, volgens het leermeester-leerlingprincipe, uit tot interactieve bijeenkomsten met diepgang, waarbij het leerproces van de toehoorders centraal staat. Het is zijn verdienste dat de leerpunten van deze bijeenkomsten in het Reddingwezen verschijnen, zodat de docenten die de vergadering niet bij kunnen wonen hiervan toch kennis kunnen nemen. Het niveau voor de door Bergink voorbereide bijeenkomsten was al dusdanig dat de stap naar accreditering in november 1997 voornamelijk een papieren inspanning was. Met de accreditering hebben de wetenschappelijke bijeenkomsten van de NVAD een label gekregen waaruit blijkt dat de nascholingsprogramma's aan inhoudelijke kwaliteitseisen, zoals opgesteld door de Landelijke Huisartsen Vereniging en later ook de Sociaal-Geneskundigen Registratie Commissie, voldoen. Mogelijk moeten we in de toekomst gaan denken aan een volledig onafhankelijke beoordeling van het door ons gegeven onderwijs en de daarbij behorende examinering. Het toepassen van kwaliteitsbeleid ten aanzien van het eigen functioneren is een belangrijke stap. Ik wil hier het standpunt innemen dat het voor een artsdocent modus moet zijn om zich te oriënteren op nieuwe ontwikkelingen, inzicht te verwerven in de eigen ingeslopen routines, vervolgens te accepteren dat dit zo is en met een positieve houding bereid te zijn tot veranderen. Kwaliteit is meer dan een modeverschijnsel.

Door onze professionele verantwoordelijkheid ten volle te nemen, persoonlijke willekeur uit te bannen en onze doelen te concretiseren zullen alle betrokkenen weten waar een artsdocent voor staat. Door de eisen aan NVAD-leden hoog te stellen zal dit op termijn ongetwijfeld uitstralen op 'onze verlengde arm': de kaderinstructeur, het lotusslachtoffer en de cursist. Pas als de leden van de NVAD op deze wijze de eindverantwoordelijkheid voor de opleiding van de EHBO-er op zich nemen, mogen ze zich met recht een deskundig artsdocent noemen.

LITERATUUR

- Crone-Kraaijeveld E. Deskundigheidsbevordering en kwaliteitsborging: mode of modus? Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 2000;89:73-74.

TOEKOMSTIGE PROFIELSCHETS VAN DE ARTSEXAMINATOR

De doelstelling van de NVAD is de laatste decennia geleidelijk verschoven van het verzorgen c.q. bevorderen van het onderwijs in de eerste hulp bij ongelukken naar het bewaken van de kwaliteit van dit onderwijs en het bevorderen van de deskundigheid van de artsen die hierbij betrokken zijn. Volgend op de bewustwording dat niet iedere arts een bekwaam docent is, ontstond het besef dat ook voor het examineren een gedegen kennis van het vak slechts de basis is. Het op de hoogte zijn en het kunnen inpassen van de ontwikkelingen op het gebied van zowel de EHBO als de daarbij horende didactiek en toetsing, gingen steeds meer tot de gewenste kernkwalificatie behoren.

Voor docenten geldt dat zij zich alleen 'arts' mogen noemen indien zij in het BIG-register opgenomen zijn. Alleen onder die voorwaarde kan een arts als arts-docent of als artsexaminator optreden. De artsexaminator wordt benoemd door Het Oranje Kruis. Hij dient op de hoogte te zijn van de door Het Oranje Kruis gestelde eisen aan zowel de organisatie als aan de inhoud van een examen. Om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen op het gebied van de eerste hulp bij ongevallen en de implementatie hiervan dient een artsexaminator lid te zijn van de NVAD.

Vanwege het belang dat de NVAD hecht aan een goed leertraject voor EHBO-ers heeft ze in 1999/2000 samen met vertegenwoordigers van het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis, de Nederlandse Organisatie Docenten EHBO en de Organisatie LOTUS geparticipeerd in de werkgroep "kwaliteitsverbetering EHBO-examens". Haar taak was het College van Deskundigen te adviseren over mogelijkheden tot verbetering van de vorm en van de inhoud van de EHBO-examens. Naast een evaluatie van de opzet en de resultaten van het "examenexperiment in Drenthe" werd ondermeer gevraagd de consequenties van een eventueel gewijzigde examenopzet in kaart te brengen. De leden van de werkgroep waren unaniem in hun mening dat hierbij een profielschets van de examinatoren niet mocht ontbreken.

De positie van de artsexaminator was geen punt van discussie. De arts draagt gezien zijn domeinspecifieke kennis en het inzicht dat van hem verwacht mag

 EENHEIDSDIPLOMA EHBO	
Het Oranje Kruis	
Diploma nummer:	plak hier
Geldig tot:	
Naam:	uw
Geboortedatum:	
Handtekening gediplomeerde	foto
KONINKLIJKE NATIONALE BOND VOOR REDDINGWEZEN EN EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN	

Eenheidsdiploma EHBO op ware grootte.

worden op basis van opleiding en ervaring de eindverantwoordelijkheid. Tijdens de examens dient het toetsingsproces verantwoord te verlopen. Op basis van de toetsresultaten moet de examinerator verantwoorde beslissingen kunnen nemen. De artsexaminator dient hiervoor de gehele toets op zijn validiteit en betrouwbaarheid te kunnen beoordelen. Niet alleen vanwege de consequenties die daaraan verbonden zijn voor de cursist maar vooral voor de eventuele toekomstige slachtoffers.

In de werkgroep was niet zozeer de competentie als arts maar meer de wijze waarop de deskundigheid gewaarborgd kan worden een punt van discussie. Als aanzet voor de deskundigheidsbevordering zijn de taken en functie-eisen van de artsexaminator geformuleerd. Deze kunnen in het kort worden omschreven.

De examinerator toetst conform de door Het Oranje Kruis vastgestelde richtlijnen of de cursisten de doelstellingen bereikt hebben. Hij beperkt zich hierbij tot het niveau waarop het probleem door een gediplomeerd EHBO-er ter hand genomen mag worden en zorgt ervoor dat de vragen eerlijk zijn en voldoende informatie bevatten.

Het vaststellen of een cursist voldoende vaardig is, kan alleen door het observeren van de taakuitvoering en te beoordelen of deze voldoet aan de uitvoeringsprocedure. Hiervoor moet een probleem geformuleerd worden dat aansluit op de dagelijkse werkelijkheid en afgestemd is op de te toetsen vaardigheid. De examinerator weet dan ook het midden te houden tussen triviale en complexe problemen. Hij zorgt voor een evenwichtige aandacht voor:

- Cognitieve vaardigheden: het toepassen van kennis in de betreffende situatie

- Psychomotorische vaardigheden: het uitvoeren van fysieke, motorische handelingen gebruikmakend van kennis en inzicht
- Reactieve vaardigheden: aandacht voor het slachtoffer, handelen overeenkomstig binnen de maatschappij geaccepteerde normen en waarden, het kunnen hanteren van de eigen emoties en die van het slachtoffer
- Interactieve vaardigheden: sociale en communicatieve aspecten in de omgang met slachtoffer, omstanders en deskundigen

De examinerator dient vooraf te bepalen welke hulpmiddelen noodzakelijk zijn voor het toetsen van de vaardigheid. Zo dient hij een lotusslachtoffer uitsluitend in te schakelen indien deze cruciaal is voor de toetsvorm. Daarbij dient hij vooraf te bepalen of er tijdens de toets een lichamelijk dan wel ethisch risico voor het lotusslachtoffer kan ontstaan.

De beoordeling mag niet uitsluitend afhangen van de totaalindruk. De examinerator gebruikt een zodanig tijdschema dat alle te toetsen doelstellingen bij elke kandidaat aan bod komen en maakt aantekeningen over de bevindingen. Hij zorgt ervoor dat door extra toelichting de kandidaat het antwoord niet in de mond gelegd wordt. Hij laat zich tijdens het examen niet verleiden tot doceren of tot doorvragen over onderwerpen die buiten de bestudeerde stof vallen en laat vooral zijn stokpaardjes en eigen ervaringen thuis. Feedback naar individuele kandidaten, de groep en de docenten is noodzakelijk, maar deze wordt uitsluitend na afloop van het examen gegeven.

De werkgroep examens signaleerde bij het formuleren van een advies al snel een knelpunt, namelijk 'het niveau waarop het probleem door een gediplomeerd EHBO'er ter hand genomen mag en moet worden'. Met het Oranje Kruisboekje als uitgangspunt moeten eindtermen gedefinieerd worden om op betrouwbare wijze het niveau van een kandidaat te kunnen toetsen. Omdat de kwaliteit van het examen volledig afhankelijk is van deze eindtermen en de werkgroep geen uitvoerende opdracht had, heeft zij haar taak teruggegeven aan het College van Deskundigen in de hoop dat het college haar conclusie zou onderschrijven en stappen zou ondernemen om dit knelpunt op te lossen.

Toch is het wenselijk dat er nu al nagedacht wordt over de gewenste deskundigheid van de examinerator. Een examinerator dient een ruime ervaring te hebben als artsdocent. Het is echter de vraag of elke artsdocent een bekwaam examinerator kan zijn. Wellicht is het gewenst om voor het waarborgen van de kwaliteit van de cursussen en van de examens beide taken te scheiden. Het beantwoorden van deze vraag zal bepalend zijn voor het toekomstige traject van deskundigheidsbevordering.

In het recente verleden is gebleken dat het organiseren van nascholing door Het Oranje Kruis en de NVAD niet altijd even succesvol is geweest. Bovendien is het rendement van het bijwonen van een cursus didactiek onduidelijk. Een moeilijk

te ondervangen probleem is dat artsdocenten verschillende leerbehoeften, ervaringen en attitudes hebben. Het op basis hiervan ontwikkelen van een cursus vereist onderwijskundige professionaliteit. Over het vaststellen c.q. het bevorderen van de didactische vaardigheid zullen de leden van de NVAD zich moeten beraden. Ten aanzien van de inhoudelijke deskundigheidsbevordering is er in het land al een ruim aanbod aan geaccrediteerde cursussen op het gebied van de spoedeisende geneeskunde aanwezig. De NVAD dient zich af te vragen of het kunnen aantonen dat het onderdeel 'spoedeisende geneeskunde' in het persoonlijk nascholingstraject is opgenomen, voldoende is voor het behouden van de bevoegdheid van artsdocent of dat ze zelf initiatieven op dit gebied moet ontwikkelen.

Voor hen die als artsexaminatoren optreden zal afhankelijk van een door het College van Deskundigen te nemen besluit in samenspraak met Het Oranje Kruis een leertraject vastgesteld moeten worden dat aansluit bij de nieuwe vorm van examineren.

F.M. Glimmerveen, links op de foto vertegenwoordigt de NVAD in het College van Deskundigen. Mevrouw J.A. Wilton-Postma in het midden had samen met de voorzitter namens de NVAD zitting in de werkgroep "kwaliteitsverbetering EHBO-examens". Rechts op de voorgrond H.J.R. Rooks.

19

IMPRESSIES TIJDENS EEN REANIMATIE-EXAMEN GETEKEND DOOR DE ARTSDOCENT

dokter U vraagt me
 nu zo veel !

onderzoeking...?
 dan eerst ademhaling.

bloedingen...?
 gewoon dichtdoeken !!

reanimatie? ... zou ik
 dat wel durven?

meneer daar ...! gaat U
 maar tellen en zeg...

ja maar als hij niet
geholpen wil worden...

ik hoor nooit bloed
te zien ha-ha-ha!

besmetting-insectie... ik gooi
het even door elkaar

het verhoogt my zeer
U het diploma te
mogen uitreiken

het hart pompt per jaar
2½ miljoen liter bloed
weg.... dat heb ik gelezen!

met EMBU voel ik my
veel zekerder

dec 94 / h. / m.

20

VIERENTWINTIGSTE DRUK
ORANJE KRUISBOEKJE??

Met enige regelmaat verschijnt er een nieuwe druk van het Oranje Kruisboekje. De behoefte ontstaat indien:

- er duidelijke ontwikkelingen zijn op het gebied van de geneeskunde
- nieuwe inzichten zijn gegroeid op het gebied van hulpverlening

Bij het samenstellen van een nieuwe druk kunnen tevens de reacties op de voorgaande worden verwerkt, die door de gebruikers in de loop van de tijd zijn aangedragen.

Vanaf de twintigste druk werd steeds duidelijker, dat de leerstof moest worden afgestemd op de praktijk en dat de "theorie" ondersteunend diende te zijn.

In het voorwoord van de eenentwintigste druk van het Oranje Kruisboekje werd onder andere vermeld, dat de gebruikers niet alleen kritiek ventileerden over de inhoud van het boekje, maar ook opmerkingen stuurden over vormgeving en uitvoering.

In december 1997 verscheen de drieëntwintigste druk. De reanimatie werd geïntegreerd in de leerstof en de vormgeving verschilde duidelijk van de vorige uitgaven. Hoe kwam die druk tot stand?

EEN TERUGBLIK

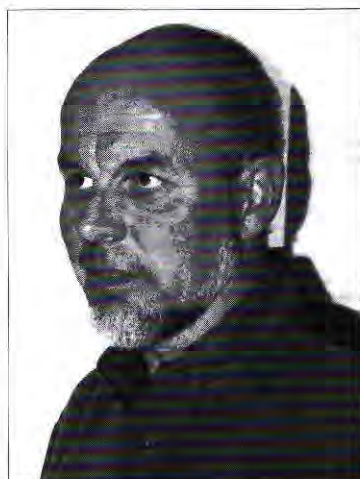
Eerst worden de inhoud en de indeling in hoofdstukken geformuleerd door de gehele redactiecommissie. Daarna wordt de ontwerptekst door een kleine schrijfgroep geproduceerd. Die tekst is een bewerking van de tekst van de voorgaande druk van het boekje. De aangebrachte veranderingen en aanvullingen worden vervolgens besproken in de gehele commissie en een aantal wijzigingen wordt uitgebreid bediscussieerd. Daaruit groeit dan de definitieve tekst. Aan de hand van proefpagina's worden lettertype en bladindeling kritisch bekeken, wat onder andere leidt tot de keuze voor een twee-koloms indeling.

Gelijktijd wordt nagedacht over de illustraties. In de vorige uitgaven kwamen zowel anatomische tekeningen en tekeningen van verbanden voor alsook veel foto's. De redactiecommissie neemt het besluit alles te vervangen door tekeningen. Redenen:

- eenduidigheid in figuren, wat samen met de tweekolomtekst het boekje een andere uitstraling moet geven,
- mogelijkheid om details te accentueren,
- regelbaar kleurgebruik,
- computerteknisch eenvoudig aan te passen

Er wordt een tekenaar benaderd, waarvan de tekenstijl aanspreekt. Hij krijgt de opdracht de foto's uit de tweeëntwintigste druk na te tekenen. Vervolgens bekijkt een drietal mensen uit de redactiecommissie de tekeningen en geeft adviezen om daar waar nodig veranderingen aan te brengen. Uiteraard wordt een aantal nieuwe tekeningen gemaakt in verband met gewijzigde leerstof. In tegenstelling tot de vorige boekjes, wordt voor een aantal tekeningen bewust gekozen voor het opnemen van kleurlingen als hulpverlener en slachtoffer.

Vanuit de gebruikers wordt de nieuwe lay-out positief beoordeeld, hoewel 'n foutje niet bleek te voorkomen.

G.P. Hermens, kaderinstructeur en lid van het College van Deskundigen.

EN NU?

- De redactiecommissie is, samen met de reanimatiecommissie, opgegaan in het College van Deskundigen.
- Er is besloten om gemoduleerde lesstof te gaan aanbieden.
- De inzichten in de reanimatie ondergaan wijzigingen.
- Competentieleren is een term, die ook in EHBO-land gebruikt gaat worden.

Redenen om te gaan werken aan de toekomst.

Er zijn reeds eindtermen geformuleerd (wat moet de eerstehulpverlener kennen en kunnen) en op grond hiervan zal nieuwe leerstof worden gemaakt.

Erg afwijkend? Binnenkort al? Weer met tekeningen?

In module? 24ste druk?

Gezien hetgeen er nog dient te gebeuren, zal de drieëntwintigste druk nog wel enige tijd de officiële handleiding tot het verlenen van eerste hulp blijven.

En... veranderingen aankondigen heeft pas zin, als ze ingevoerd kunnen worden.

21

HET EUROPEES EERSTEHULP
CERTIFICAAT EN DE ARTSDOCENT

Het Eerstehulponderwijs staat in Nederland op een hoog niveau. Kijkend naar de betrokkenheid van artsen bij dit onderwijs, is Nederland het enige land in Europa waar een arts bij elke cursus aanwezig moet zijn. Of het één met het ander verband houdt is mogelijk, maar daar is nimmer onderzoek naar gedaan. Het retentiebehoud, de tijd dat wat geleerd is wordt onthouden, is in Nederland wat betreft de eerstehulpvaardigheden kort in vergelijking met andere landen. Door het toepassen van juiste trainingstechnieken kan deze retentie verlengd worden.

Onderzoeken in Wenen, Helsinki, Linz en Antwerpen, waaraan ook Nederlandse eerstehulpverleners deelnamen, tonen aan dat in Nederland verbetering mogelijk is. Blijkbaar zijn de Nederlandse eerstehulpdocenten in staat grote groepen mensen veel vaardigheden aan te leren, maar doen zij dat op een manier dat de cursisten ze ook weer snel kwijt raken. Wat wordt in Nederland anders gedaan dan in andere landen en wat kunnen artsen bijdragen tot het ontwikkelen van goede eerstehulpvaardigheden?

Eerst een korte schets van de Europese samenwerking waar Het Oranje Kruis aan deelneemt. Van alle Europese samenwerkingsverbanden is die met de European Working Group for First Aid Education, waarin de Europese Rode Kruisen Rode Halve Maan organisaties participeren, het meest omvangrijk. Deze groep komt eenmaal per jaar bij elkaar. Voor specifieke projecten benoemt deze werkgroep Task Forces die soms uitsluitend per e-mail communiceren en soms meerdere malen per jaar bij elkaar komen. Het Oranje Kruis is betrokken bij een aantal van deze Task Forces. Zowel in de Europese Werkgroep als in een aantal Task Forces hebben ook artsen zitting. Dit zijn meestal de medisch adviseurs (Medical Advisor) van de nationale organisaties, die zij ook vertegenwoordigen.

Intercollegiale consultatie en ervaringsuitwisseling zoals gebruikelijk in de vergaderingen van de NVAD, zijn in andere landen onbekend. Hoewel niet bewezen, kan worden verondersteld dat daardoor de betrokkenheid van artsen in andere landen lager is en de eerstehulpvaardigheden niet altijd gerelateerd zijn aan

moderne medisch-wetenschappelijke inzichten. Richtlijnen van de Europese Reanimatie Raad worden in vele landen zonder meer overgenomen, waar in Nederland eerst nog eens de validiteit en betrouwbaarheid wordt gecontroleerd en zorgvuldig wordt beoordeeld of aanpassingen noodzakelijk en/of wenselijk zijn.

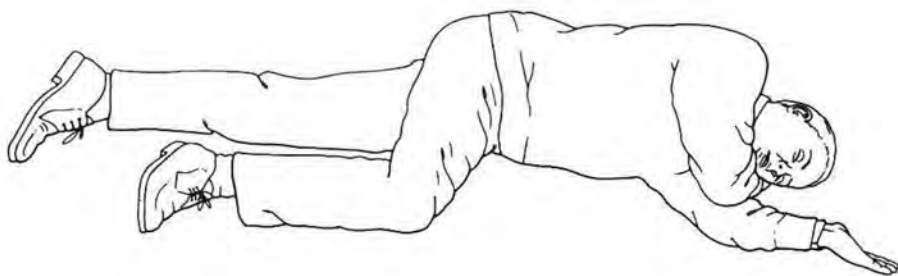
In de meeste landen zijn één of meer artsen op landelijk of regionaal niveau actief als medisch adviseur of supervisor. Zij geven niet zelf daadwerkelijk les, maar staan borg voor de medisch meest verantwoorde lesstof van dat moment en voor de wijze waarop deze onderwezen wordt.

In verschillende landen werd de behoefte gevoeld om de resultaten van het eerstehulp-onderwijs vergelijkbaar te maken en om deze te kunnen toetsen. Daartoe werden criteria geformuleerd waaraan de minimale Eerste Hulp (Basic First Aid) moest voldoen. Dit heeft geresulteerd in het Europees Eerste Hulpcertificaat (European First Aid Certificate: EFAC). Als eerste zijn de onderwerpen geformuleerd waaraan tenminste aandacht moet worden besteed (tabel 1). Vervolgens zijn er "main-criteria" beschreven waaraan een bepaald onderwerp tenminste moet voldoen. Deze criteria zijn geformuleerd onder voorzitterschap van het hoofd Opleidingen van Het Oranje Kruis.

Als voorbeeld kan de stabiele zijligging dienen. Deze wordt in Europa op 61 verschillende manieren uitgevoerd. Soms verschillen ze slechts in detail, soms verschillen ze duidelijk in techniek. De meest gebruikte is de "Engelse" stabiele zijligging (zie figuur 1). Belangrijker dan de uitvoering is de eis dat het slachtoffer

W. de Vries, Hoofd Opleidingen van Het Oranje Kruis, met een verbandtrommel die voldoet aan de criteria opgesteld door het College van Deskundigen.

Figuur 1: De "Engelse" stabiele zijligging (Bron: Europese Reanimatie Raad).

daadwerkelijk stabiel ligt, waarbij geen afsluiting van bloeddoorvoer plaats vindt, er geen zenuwen worden afgekneld, eventueel letsel niet kan verergeren en de ademweg vrij blijft. Deze algemene facetten zijn beschreven in de "main-criteria". De "main-criteria" zijn onder leiding van Het Oranje Kruis getoetst op validiteit in Wenen, Helsinki en Antwerpen. Daarnaast zijn er paralleltests gedaan bij eerstehulpwedstrijden in Oostenrijk, Frankrijk en België.

Hoewel de toetsen grondig waren voorbereid en wetenschappelijke uitgangspunten zijn gebruikt, is toch geen sprake van echt wetenschappelijk onderzoek naar de "main-criteria". Bij wetenschappelijk onderzoek naar dergelijke criteria is nadrukkelijk een rol weggelegd voor artsen, ten einde te komen tot evidence-based richtlijnen.

Consensus bereiken over eerstehulptechnieken binnen de Europese Werkgroep (zie tabel 2 voor de deelnemende landen) blijkt onbegonnen werk. Maar het op wetenschappelijke basis vaststellen van essentiële aandachtspunten, vervat in "main criteria", is zeer wel mogelijk en ook wenselijk. Juist de arts die optreedt als docent EHBO kan een belangrijke rol spelen bij het professioneel onderbouwen van de eerstehulptechnieken. De uiteindelijke zorg aan het slachtoffer zal daardoor alleen maar verbeteren.

Voor onderwijs(des)kundigen is dan de belangrijke taak weggelegd om er zorg voor te dragen dat deze technieken ook zo worden aangeleerd dat het retentiebehoud zo hoog mogelijk is.

Tabel 1: Europees Eerste Hulp Certificaat

Inhoud:

- Veiligheid voor omgeving en het slachtoffer en het alarmeren van deskundige hulp
- Verplaatsen van het slachtoffer
- Vaststellen en ondersteunen van de vitale functies
- Beheersen van hevige bloedingen
- Hulp bieden aan een bewusteloos slachtoffer
- Hulp bieden aan een slachtoffer met ademhalingsstoornissen
- Hulp bieden bij cardiac arrest
- Hulp bieden aan een slachtoffer van een hartaanval
- Hulp bieden bij ernstige brandwonden en bloedingen

Daarnaast wordt beoordeeld of de volgende zaken adequaat zijn geregeld:

- Instructeur/student ratio
- Aantal assistant instructeurs (tenminste één per 15 cursisten)
- Oefenpop/cursist ratio
- Verdeling praktijk/theorie bij elk onderwerp

Verder dient er een evaluatie van de vaardigheden ingebouwd te zijn in de cursus.

Tabel 2: Leden van de Europese Werkgroep***Leden van de European Working Group for First Aid Education***

Armenië *	Litouwen
Azerbeidzjan	Luxemburg
België **	Malta *
Bulgarije	Nederland
Denemarken *	Noorwegen *
Duitsland *	Oezbekistan
Estland	Oostenrijk
Finland *	Polen
Frankrijk *	Rusland
Georgië	Slowakije
Griekenland	Spanje
Verenigd Koninkrijk **	Tsjechië **
Hongarije	Turkije
Ierland	Wit-Rusland
IJsland	Zweden *
Italië *	Zwitserland
Joegoslavië	
Letland	Amerika als waarnemer

*: Samenwerking met Het Oranje Kruis in Task Forces

#: Directe samenwerkingsprojecten

LITERATUUR

1. De Cecco, J.P. The psychology of learning and instruction: educational psychology; Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1968.
2. Eisenburger, P. en Safar, P. Life supporting first aid training of the public-review and recommendations.; Resuscitation 1999; 37: 3-18.
3. Handley, J.A. en Handley, A.J. Four-step CPR-improving skill retention; Resuscitation 1998; 36: 3-8.
4. Pressley, M. en McCormick, C. Cognition, teaching and assessment; HarperCollins College Publishers, New York, 1995.
5. Vries, W. de en Crombez, B. Competence Based Approach in First Aid Education; European Reference Centre on First Aid Education, Brussels, 2000.

22

EHBO ANDERS?

De NVAD stelt zich ten doel het onderwijs in de Eerste Hulp Bij Ongelukken in de meest uitgebreide zin te bevorderen. Het EHBO-onderwijs is veelzijdig. De doelgroepen variëren aanzienlijk. Enkele voorbeelden.

TURKSE VROUWEN (EN MANNEN)

"Zou je misschien voor de Turkse vrouwen een cursus EHBO willen geven?" Mijn buurvrouw, die sociaal cultureel werkster is bij de Turkse gemeenschap in Assen, kijkt mij vragend aan.

Ja, waarom eigenlijk niet?

Zo begint een klein experiment op de dinsdagmiddag. Wekelijks komen deze vrouwen bijeen in hun eigen centrum, jong en oud, in moderne strakke spijkerbroek dan wel in een lange zwarte jas tot de enkels, met en zonder hoofddoek. Samen met een vrouwelijk lotusslachtoffer, die bij de lessen zal assisteren, wordt de cursus voorbereid.

Op papier wordt het eigenlijk een gewone EHBO-cursus: alle onderwerpen komen normaal aan bod.

De aandacht van de vrouwen is volop aanwezig. We proberen niet al te ingewikkeld te praten: korte zinnen en geen moeilijke woorden. Geldt dat trouwens ook niet voor een cursus aan Nederlanders waar de taxichauffeur naast de leraar VWO zit? Eventuele taalproblemen worden vlotjes opgelost door de vrouwen zelf, de één vertaalt voor de ander.

Na het vergelijken van wat elk van de vrouwen van huis uit gewend is om bij ongelukjes te doen, zoals tandpasta op een brandwond, begint de cursus echt. De les over de eerstehulpverlening bij botbreuken loopt uit op hoe kinderen geboren worden...

Het meegenomen skelet is daar de aanleiding toe. Na aandachtig Magere Hein van top tot teen bekeken te hebben zeg ik dat dit een meneer was. Een vrouw in zo'n lange zwarte jas en met een hoofddoek vraagt onmiddellijk hoe dat te zien is aan een skelet.

Al heel snel komen we uit op het hoe en waarom van het bredere bekken van een vrouw.

De vrouw vraagt verder: hoe wordt een kind dan geboren? Met behulp van een pop van de naastgelegen peuterspeelzaal zijn we al gauw bezig met de in- en uitwendige spildraai van een baby tijdens de bevalling. De aandacht van de groep is groot.

Na afloop van de les hoor ik dat de vrouw die de vragen stelde een meisje van 15 is, ze leek mij veel ouder. Haar zus van 16, ook op de cursus, gaat deze zomer naar Turkije om te trouwen met een door haar ouders uitgezochte echtgenoot.

Tot verbazing van de sociaal cultureel werkster heeft de moeder, die naast beide dochters zat, het gesprek niet stopgezet. Praten over seks en geboorte is bij Turkse vrouwen een taboe. Maar de moeder heeft, evenals de rest van de groep, zeer geïnteresseerd meegeluisterd. Was er nog nooit voorlichting geweest?

Waarschijnlijk kon dit over en weer gesprek plaatsvinden omdat we vrouwen onder elkaar waren.

Deze cursus kreeg nog een mannelijk staartje. Omdat de vrouwen kennelijk met goede verhalen thuis kwamen, werd ons het jaar daarop gevraagd de cursus ook voor de mannen te geven. Waren ze jaloers omdat de vrouwen iets leerden waar zij geen kennis van hadden? Het zal voor ons een vraag blijven.

We hebben de cursus gegeven. Over een bevalling hebben we het niet gehad...

VERPLEEGKUNDIGEN HBO-V

Een heel andere doelgroep dan de vorige zijn de HBO-verpleegkundigen in opleiding. Bij de lessen Spoedeisende Eerste Hulp (SEH) heb ik heel veel profijt van de jarenlange ervaring met het geven van EHBO-onderwijs aan leken.

Immers: oneerbiedig gezegd blijft het "kunstje" hetzelfde, alleen van verpleegkundigen wordt verwacht dat zij begrijpen wat de achtergronden zijn van een stoornis en van het verlenen van eerste hulp. En dat ze ook weten hoe en waarom ze kunnen afwijken van de EHBO-standaarden.

Het valt steeds op dat studenten in eerste instantie wat simpel denken over SEH: dat kan toch iedere leek, dat leer je toch zomaar even...

Maar als bij het examen onder andere voldaan moet worden aan de criteria van Berden voor de reanimatie, blijkt dat oefening toch echt heel noodzakelijk is en dat je moet studeren op de theoretische achtergronden.

Het combineren van kennis is boeiend maar ook dat lijkt voor studenten nog lastig.

Een voorbeeld.

Mevrouw S.H. Faber-Strop vierde in 2000 haar zilveren jubileum als artsdo-cent.

Sedert de consensus over reanimatie proberen we de aspiratiepneumonie als complicatie na een geslaagde reanimatie te voorkomen door bij de cardio-pulmonale reanimatie aan te leren de beademing rustig en met het juiste volume te geven.

Het praten over de preventie van deze aspiratiepneumonie vormt een mooie aanleiding om andere onderwerpen aan te roeren zoals de afwezigheid van reflexen bij diepbewustelozen, de beademing via mondkap of intubatie, het al dan niet gebruiken van de maagsonde en de Trendelenburgligging bij een operatie onder totaal anesthesie.

Het verlies van spiertonus en slikreflexen betekent onder andere dat een niet geïntubeerde comateuze patiënt niet op zijn rug mag liggen en dat de stabiele zijligging met het hoofd in de uitschenkhouding nog zo gek niet is.

Binnen de verpleegkundige methodiek wordt dit vertaald in de verpleegkundige diagnose: risico op aspiratie veroorzaakt door een verlaagd bewustzijnsniveau ten gevolge van anesthesie / coma. Het verpleegkundige resultaat wordt aldus vastgesteld: voorkomen van teruglopen van de maaginhoud dan wel speeksel in de luchtwegen zolang de patiënt in coma is. De erbij behorende interventies worden daarop gericht en exact omschreven.

Zo krijgt de stabiele zijligging, die gelukkig steeds meer studenten nog kennen vanuit de Jeugd-EHBO-lessen op hun basisschool, opeens veel meer diepte en inhoud.

Na het afsluitende tentamen zeggen de studenten vaak dat spoedeisende eerste hulp meer inhoudt dan ze in eerste instantie dachten.

EHBO: boeiend, welke groep er ook voor je zit. Bij het lesgeven blijft het een uitdaging om je aan te passen aan de doelgroep en om de leerstof creatief te presenteren.

LITERATUUR

- Berden, H.J.J.M., Pijls, N.H.J., Willems, F.F., Hendrick, J.M.A., Crul, J.F. A scoring system for basic cardiac life support in training situations. *Resuscitation* 1992; 23: 31-41.
- Carpenito, L.J. *Excellent verplegen, zakboek verpleegkundige diagnoses*. Groningen 1998.

23

EERSTE HULP
BIJ SPORTONGEVALLEN

Voordelen van lichamelijke activiteit en sportbeoefening zijn gelegen in de sociale contacten die men ermee opdoet en het verbeteren van de gezondheidstoestand. Meer concreet zijn de belangrijkste gezondheidseffecten van lichamelijke activiteit: positieve effecten op lichaamsgewicht en vetpercentage, positief effect op cholesterol, glucosetolerantie, insulinegevoeligheid, botdichtheid en bloeddruk. Aanwijzingen voor een positief effect zijn er voor coördinatie, reactievermogen en –snelheid, geheugen, psychosociaal welbevinden, gemoedstoestand, zelfredzaamheid, zelfvertrouwen en zelfwaarde (Mosterd).

Nadelen van sportbeoefening zijn gelegen in het regelmatig vóórkomen van blessures.

Eerst volgt een korte beschrijving van de geschiedenis van de sportgeneeskunde. Vervolgens komen de plaats en de taken van de sportarts in de gezondheidszorg, zoals die tegenwoordig in Nederland is georganiseerd aan bod. Daarna wordt een overzicht gegeven van het aantal sportongevallen en de aard van de meest voorkomende blessures, de eerste hulp en de vervolgbehandeling. Ook zal worden aangegeven wanneer verwijzing naar een sportarts is geïndiceerd.

VERLEDEN EN HEDEN VAN DE SPORTGENEESKUNDE

De eerste sportgeneeskundige activiteiten zijn in de periode rond 1900 begonnen. De sportkeuringsbureaus zullen velen zich nog kunnen herinneren.

In 1955 al werd de sportgeneeskunde door Jongbloed en Jongh gedefinieerd als “de wetenschap die zich bezighoudt met alle medische aspecten van de sportbeoefening, zowel van basaal wetenschappelijke aard als van preventieve en curatieve aard”. In 1986 volgde erkenning van de sportgeneeskunde binnen de sociale geneeskunde, met name vanwege de adviserende en begeleidende taken van de sportarts. Het aantal erkende sportartsen groeide naar ongeveer 75 in 2001. Ongeveer 35 artsen volgen de vierjarige opleiding tot sportarts die wordt gecoördineerd door het Nederlands Instituut voor Opleiding Sportartsen (NIOS).

Op 19 juni 2001 werd de volgende definitie door de Vereniging voor Sport-

geneeskunde (VSG) vastgesteld: "sportgeneeskunde is het medisch specialisme dat zich richt op het bevorderen, waarborgen en herstellen van de gezondheid van deelnemers aan sport en sportieve activiteiten waarbij rekening wordt gehouden met de sportspecifieke belasting en belastbaarheid."

Meer concreet omvatten de taken van een sportarts: het houden van een spreekuur voor blessures, niet-operatieve behandeling, revalidatie naar sportniveau, reïntegratie en recidiefpreventie van sportgerelateerde gezondheidsproblemen; het verzorgen van periodiek belastbaarheidsonderzoek c.q. conditiebepaling; het geven van voorlichting aangaande (sport)voeding, hygiëne, trainingstechnische aangelegenheden, sportbeoefening door gehandicapten en chronisch zieken.

Gezien de ontwikkeling van het vak sportgeneeskunde in de laatste jaren, met een grotere nadruk op curatieve zorg voor sporters is een verzoek gedaan tot toelating in het register van medisch specialisten. De meerderheid van de zorgverzekeraars heeft sportgeneeskunde op de een of andere manier in hun pakket zitten. Als sociaal-geneeskundige is de sportarts nog vrij toegankelijk voor sporters en valt sportgeneeskunde nog buiten de bestaande ziekenhuisbudgetten. Verwijzing door de (huis)arts wordt echter zeer op prijs gesteld!

Anno 2001 is in ongeveer 20 ziekenhuizen inmiddels een sportarts werkzaam. Andere werkplekken van sportartsen zijn de SportMedische Adviescentra, sportbonden, enkele betaaldvoetbalorganisaties, Sportcentrum Papendal, Defensie en NOC*NSF. Afhankelijk van de soort werkplek is er sprake van een accentverschuiving binnen de hiervoor beschreven taken. In het ziekenhuis meer curatief, bij de sportbonden meer preventie, voorlichting en begeleiding.

SPORTBLESSURES: VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

Een sportletsel (blessure) is een letsel dat ontstaat door een plotselinge gebeurtenis tijdens sportbeoefening of dat geleidelijk ontstaat tengevolge van het sporten (amateur- en beroepssport). Zwemmen, wandelen en fietsen worden als sportbeoefening gezien als deze worden beoefend "om de sport". Letsels ontstaan tijdens schoolsport en sportbeoefening onder werktijd vallen ook onder de sportletsels (Den Hertog en Geurts).

Jaarlijks doen zich ongeveer 750.000 acute medisch behandelde sportblessures voor. Van de medisch behandelde slachtoffers wordt 37% door de huisarts behandeld, 24% op de Spoedeisende Hulp afdeling van het ziekenhuis (SEH), 14% door de fysiotherapeut en de overige 25% door een niet-professionele hulpverlener (Den Hertog en Geurts). In vergelijking met de periode 1989-1993 treedt in 1994-1998 een belangrijke daling op in de incidentie van sportblessures die op de SEH afdeling zijn behandeld (Schoots). Daarnaast zijn er 815.000 slachtoffers met letsel dat niet medisch wordt behandeld.

Sporten waarbij een hoog aantal sportblessures optreedt zijn zaalvoetbal, veldhockey, veldvoetbal, veldkorfbal, judo, zaalhandbal, karate, volleybal, veldhand-

bal en basketbal. Deze sporten hebben relatief gezien een hoog aantal blessures (Van Galen en Diederiks). In de periode 1994-1998 treedt een daling op in het aantal veldvoetbalblessures, dat op de SEH wordt behandeld. Een verklaring hiervoor wordt gezocht in de verminderde frequentie van sportbeoefening en terugloop van het aantal leden van sportverenigingen in de leeftijdsgroep 20-34 jaar (Schoots). Betere bewustwording van het belang van de spelregels kan hieraan ook een bijdrage hebben geleverd.

In de toekomst kan een daling in het aantal blessures worden verwacht door het wijzigen van spelregels die gevaar kunnen opleveren, en een betere naleving daarvan. Bovendien hebben trends in sportbeoefening ook hun effect op de aard en hoeveelheid blessures (Schoots). Er is een stijging in blessures als gevolg van skaten en karten (Schoots). Algemene tendens is een daling in de sportdeelname van senioren, en een stijging bij de junioren. In de gehele bevolking wordt een daling van de frequentie van sportdeelname gezien. Mensen gaan minder vaak sporten. Naast een afname in het aantal sportblessures kan door verminderde sportdeelname en lichamelijke activiteit in het dagelijks leven een toename worden verwacht van de aan inactiviteit gerelateerde aandoeningen.

Mw. drs. M.G.C. van Rooijen, sportarts.

SPORTBLESSURES: EERSTE HULP

Verstappen, struikelen en vallen zijn de meest voorkomende oorzaken van een blessure. Bij één op de vier blessures speelt lichamelijk contact een rol bij het ontstaan. De meest voorkomende blessures zijn verstuikingen, verrekkingen, kneuzingen en bloedingstoringen.

In principe is de eerste behandeling op het veld of in de zaal hetzelfde als aangeleerd tijdens de opleidingscursus EHBO. Tussen sportblessures en andere letsels zijn verschillen te vinden in de aard van de oorzaken, het gedrag van de sporter en de mogelijkheden tot preventie.

Contact met medespelers, tegenstanders of materiaal kan opzettelijk of per ongeluk gebeuren en acute letsels veroorzaken. Chronische letsels zijn vaak multifactorieel bepaalde overbelastingsblessures die tijdens een training of wedstrijd kunnen leiden tot een verzoek om eerste hulp.

Over het gedrag van sporters kan worden aangegeven dat de neiging tot doorspelen ondanks pijn of letsel erg groot is. Het is een bekend fenomeen dat overbelastingsblessures als gevolg van dit gedrag vaak erg laat behandeld worden. De eerstehulpverlener zal moeten kunnen beoordelen of doorspelen, afhankelijk van de aard en ernst van het letsel, verantwoord is en of verdere behandeling nodig of gewenst is. De eerstehulpverlener zal de sporter adviseren, waarbij de beslissing om wel of niet door te sporten de verantwoordelijkheid van de sporter is. Het advies rust te houden wil een sporter meestal al helemaal niet horen. Het is noodzakelijk een advies goed te nuanceren. Wanneer men rust adviseert zal moeten worden aangegeven voor hoeveel dagen, waarbij tevens zal moeten worden geadviseerd over wat er nog wel kan. Het zal duidelijk zijn dat het geven van dit soort adviezen meer kennis vereist.

Indien verdere behandeling noodzakelijk is of lijkt, zal moeten worden beoordeeld waar de sporter naar toe gaat. Uit de hierboven genoemde cijfers blijkt al dat in de meeste gevallen het niet nodig is om naar de SEH te gaan. En in veel gevallen kan het geen kwaad om rustig een nacht af te wachten. Voor de huisarts valt een verwijzing naar de sportarts te overwegen als er onduidelijkheid is omtrent de diagnose, als in de subacute fase het herstel op zich laat wachten, of als er sprake is van een snel ontstaan recidief. De aard en intensiteit van sportbeoefening en de wensen van de sporter kunnen ook aanleiding zijn tot nader overleg of een verwijzing.

Sportfysiotherapeuten hebben een aanvullende opleiding gevolgd en kunnen trainingstechnische principes toepassen in hun behandeling. Voor een deel van de geblesseerde sporters is, afhankelijk van de soort blessure en de eisen die de sport aan de sporter stelt, een revalidatietraject bij de sportfysiotherapeut geïndiceerd.

Preventie van sportblessures valt voor een groot deel buiten het werkveld van de EHBO-er. Wel is het goed mogelijk materiaal op deugdelijkheid te beoordelen (kuilen in het gras, splinters aan doelpalen e.d.). De trainingstechnische oorzaken zullen moeten worden beoordeeld door trainer, sportfysiotherapeut en/of sportarts. Voor de EHBO-er is het van belang zich, voorafgaand aan het posten bij een sportevenement, te informeren over de sportspecifieke letsels die eventueel te verwachten zijn en de verbandkoffer daarop af te stemmen. Ook is het goed te informeren naar de soort en aantallen deelnemers; gehandicapten en chronisch zieken vereisen weer andere voorbereiding dan valide (top)sporters.

De EHBO-er kan met het bovenstaande in gedachten, zeker een nuttige en zeer leuke taak hebben bij de eerstehulpverlening bij acute sportletsels. Overwogen kan worden bij de vervolglessen eens een sporter, sportfysiotherapeut of sportarts als gastdocent te vragen. Het in de praktijk leren van een ervaren EHBO-er heeft zeker een meerwaarde.

LITERATUUR

- Jongbloed, J. en J. Jongh. Sportgeneeskunde. Uitgeverij Oosthoek, Utrecht, 1955.
- Mosterd, W.L. et al. "Bewegen gewogen", Inventarisatie van wetenschappelijke gegevens en formulering van aanbevelingen ter ondersteuning van actiegericht beleid inzake sport en (volks)gezondheid, Universiteit Utrecht, 1996.
- Hertog, P.C den, Geurts, J.J.M. et al.. Ongevallen in Nederland 1997/1998. Een enquête - onderzoek onder slachtoffers van ongevallen. Amsterdam: Stichting Consument en Veiligheid, 2000.
- Galen, W.C.C. van en Diederiks, J.P.M.. Sportblessures breed uitgemeten. De Vrieseborch, Haarlem, 1990.
- Schoots, W. Trends in sportblessures op de Spoedeisende Hulp afdeling 1989-1998; Geneeskunde en Sport 2001; 34: 119-122.
- Het Oranje Kruis; EHBO bij sport, officiële handleiding tot het verlenen van eerste hulp bij sportongevallen.

24

FORENSISCHE PATHOLOGIE EN DE SPOREN VAN DE HULPVERLENER

Zo lang er mensen zonder duidelijke doodsoorzaak overlijden, zo lang worden er vragen gesteld aan mensen, die geacht worden daar een mening over te kunnen geven.

In Nederland werden vroeger artsen op ad-hoc basis geraadpleegd en per zaak als deskundige beëdigd. Het waren meestal huisartsen en patholoog-anatomen, die in dit forensische gebied min of meer waren geïnteresseerd of gemotiveerd en daardoor een zekere ervaring verwierven.

DE GERECHTELIJKE LABORATORIA

Gaandeweg ontstond bij justitie de behoefte aan permanente beschikbaarheid van forensische expertise hetgeen resulteerde in de oprichting van het Gerechtelijk Natuurwetenschappelijk Laboratorium onder leiding van prof. Froentjes in 1945 en het Gerechtelijk Geneeskundig Laboratorium onder leiding van dr. Zeldenrust in 1951. Deze Gerechtelijke Laboratoria waren aanvankelijk in Den Haag en later in Rijswijk gevestigd. Het belang van forensisch wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de waarheidsvinding bij gerechtelijk onderzoek wordt onder meer geïllustreerd door toename van het aantal medewerkers: bedroeg dit in 1975 64, momenteel zijn dit er ruim 250.

In 1999 werden beide laboratoria samengevoegd tot het "Nederlands Forensisch Instituut". Omstreeks 2003 zal nieuwbouw worden betrokken in Rijswijk, nabij het verkeerspunt Ypenburg.

DE FORENSISCHE GENEESKUNDE

Te gelijker tijd ontwikkelde zich ook de forensische geneeskunde van ad-hoc geconsulteerde (huis)artsen tot een systeem waarbij artsen aangesteld zijn, meestal bij de GG en GD met een taak op dit gebied, de zogenaamde "gemeentelijke lijkschouwers". In de Wet op de Lijkbezorging (W.L.B.) wordt gesteld dat in ieder geval van overlijden *altijd* lijkschouwing dient te worden verricht. Alleen de behandelend arts en de gemeentelijk lijkschouwer zijn hiertoe gerech-

tigd. Indien de arts na deze uitwendige inspectie (“schouw”) ervan “overtuigd” is dat er sprake is van een natuurlijke doodsoorzaak, dan kan een verklaring van overlijden worden gegeven hetgeen noodzakelijk is voor het verkrijgen van een verlot tot lijkbezorging. De overheid dient te zorgen voor de benoeming van lijkschouwers.

Wanneer de behandelend arts meent niet over te kunnen gaan tot afgifte van een overlijdensverklaring, dus niet “overtuigd” is van een natuurlijke doodsoorzaak, dan dient dit “onverwijld” te worden medegedeeld aan de gemeentelijk lijkschouwer. Deze wordt dus altijd ingeschakeld als een slachtoffer overlijdt tengevolge van een ongeval of een misdrijf.

Merkwaardig is in dit geval wel dat lijkschouwing weliswaar wordt gedaan door artsen, maar dat in het medisch curriculum aan dit onderwerp nauwelijks aandacht wordt geschonken en artsen op deze functie vanuit hun opleiding niet zijn voorbereid. Alleen Groningen kent een drie weken durende cursus keuze-onderwijs voor medische studenten en recent is in Maastricht eveneens keuze-onderwijs gestart. Daarnaast is er enig onderwijs in de forensische geneeskunde aan de Vrije Universiteit en de universiteit Leiden.

DE SECTIE

Lijkopening is strikt geregeld in de Wet op de Lijkbezorging van 1991. Lijkopening mag uitsluitend door of onder verantwoordelijkheid van een arts worden verricht. Er zijn twee soorten lijkopeningen in deze Wet beschreven, namelijk de gerechtelijke en de klinische sectie. Een belangrijk verschil hiertussen is dat voor een klinische sectie toestemming moet worden verkregen van de patiënt of van de familie. Een gerechtelijke of “forensische” sectie daarentegen wordt “gelast”, meestal door de Officier van Justitie.

Het betreft altijd situaties waarbij geen “verklaring van natuurlijk overlijden” door de arts kan worden getekend. De gemeentelijk lijkschouwer krijgt alle gegevens en verricht een onderzoek van het lichaamsoppervlak van het stoffelijk overschot. Op grond hiervan stelt hij een rapport op voor de Officier van Justitie. Na door de politie en gemeentelijk lijkschouwer te zijn geïnformeerd kan de Officier van Justitie besluiten tot het doen verrichten van een gerechtelijke sectie.

Soms wordt een gerechtelijke sectie gelast door luchtvaartautoriteiten -in geval van bijvoorbeeld een vliegtuigongeval-, of gezondheidsautoriteiten -in geval van een (mogelijk) besmettelijke ziekte-. In al deze gevallen wordt op grond van de Wet het lichaam “in beslag genomen”. Toestemming is volgens de Wet niet vereist en wordt dan ook niet gevraagd.

De wijze waarop sectie wordt verricht staat niet in de Wet omschreven. De wetgever gaat ervan uit dat de patholoog sectie verricht overeenkomstig de norm, zoals bepaald wordt door de stand van de wetenschap.

Dr. R. Visser, arts-patholoog verbonden aan de afdeling Pathologie van het Nederlands Forensisch Instituut hield op de voorjaarsvergadering 2001 een inleiding over forensische pathologie.

Bij complexe zaken kan een beroep worden gedaan op de expertise van diverse interne en externe deskundigen. Sectie wordt verricht als er sprake is van niet-natuurlijk overlijden door schuld (opzet of nalatigheid) van een derde, of het vermoeden hiervan. Het betreft bijvoorbeeld een apert misdrijf, een vermoeden van misdrijf, onbekende identiteit van een overledene of een medische fout bij de behandeling van een patiënt.

De opdracht aan de patholoog luidt "een onderzoek te verrichten naar diens dood en hetgeen verder van belang mocht blijken". Dat betekent niet alleen het vaststellen van de doodsoorzaak, maar ook van eventueel aanwezige andere orgaanafwijkingen (aangeboren, ontstaan door ziekte of geweldinwerking), die van belang zouden kunnen zijn voor de schuldvraag. Tenslotte is het van belang eventuele andere relevante orgaanveranderingen uit te sluiten. Deze informatie is belangrijk voor de Officier van Justitie en de politie, maar ook

voor de advocaat indien er een verdachte is. Tenslotte heeft de rechter deze informatie nodig om "wettig en overtuigend" tot zijn oordeel te komen

Een sectie dient dus voor "waarheidsvinding". Het geeft vrijwel altijd een antwoord of antwoorden op vragen, die kunnen bestaan na overlijden, of bij aantreffen van een overleden persoon ("lijkfinding"). Mede doordat aan de hand van gemaakte foto's of bewaarde weefsels of vochten ook nog vragen kunnen worden beantwoord, die later rijzen, is het een belangrijk (bewijs)middel bij Politie- en Justitieonderzoek en bij de rechtszitting. Zo kan bij een sectie van iemand die onder verdachte omstandigheden levenloos is aangetroffen bijvoorbeeld blijken dat wurging de doodsoorzaak is, of dat hij aan de gevolgen van een ziekte is overleden, een natuurlijke doodsoorzaak dus. Bij de vervolging van een verdachte is het verder belangrijk te weten, dat het slachtoffer uitsluitend door het misdrijf is overleden en niet door de gevolgen van een (tot dan toe onbekende) ziekelijke afwijking, zoals bijvoorbeeld een hersenvliesbloeding.

Met andere woorden: uit de resultaten van de sectie kan volgen dat de Officier van Justitie afziet van vervolging en de verdachte wordt vrijgelaten.

Soms dient een sectie ook ter identificatie van een lijk. Zelfs in gevallen van sterke ontbinding van een lijk kunnen er toch kenmerken worden aangetroffen, die van belang zijn voor identificatie, zoals bijvoorbeeld het gebit, een afwijking aan de voet, littekens of nog herkenbare resten van een operatie. Ook D.N.A.-

onderzoek op botweefsel kan nog bruikbare resultaten opleveren. Identificatie van slachtoffers wordt ook gedaan bij rampen. Hierbij wordt onder coördinatie van het R.I.T. (Rampen Identificatie Team) samengewerkt met de Technische Recherche en de anthropoloog van de universiteit Leiden.

DE UIT- EN INWENDIGE INSPECTIE

Hierbij wordt het lichaam tot in detail onderzocht. Alle bijzonderheden worden in een rapport en fotografisch vastgelegd. De bevindingen worden geïnterpreteerd in relatie met de opdracht “de oorzaak van diens dood en hetgeen verder van belang mocht blijken”. Dikwijls zijn de bevindingen echter niet ontstaan door de handelingen van de dader, maar door anderen (politie, E.H.B.O., begrafenismedewerkers). Letsels ontstaan vaak door inwerking van uitwendig mechanisch geweld. Dat kan natuurlijk de dader zijn, maar ook anderen kunnen letsels veroorzaken (“zinnig geweld”): blauwe plekken in de hals- en mondregio kunnen veroorzaakt zijn bij wurghandelingen, maar bijvoorbeeld ook bij reanimatiehandelingen. Een gebroken tongbeen kan een gevolg zijn van (soms noodzakelijke) krachtige intubatiehandelingen. Het risico bestaat dat dit verkeerd geïnterpreteerd wordt met alle nadelige gevolgen van dien. De patholoog dient zich daarom op de hoogte te (kunnen) stellen van alle uitgevoerde handelingen. Medewerking is niet altijd optimaal omdat soms een beroep wordt gedaan op het medisch beroepsgeheim. Als informatie niet beschikbaar is dan worden bijvoorbeeld plekken in de hals geïnterpreteerd als “er waren meerdere huidgebieden met reactieve veranderingen in de hals, sommige met onderhuidse bloeditstorting. Deze werden opgeleverd door inwerking van uitwendig mechanisch geweld, zoals bijvoorbeeld wurghandelingen. Niet uitgesloten kan worden dat reanimatiehandelingen de voornoemde bevindingen geheel of ten dele hebben opgeleverd....”. De conclusie is dan noodzakelijkerwijze anders – en minder hard- om misverstanden te voorkomen.

In de toekomst zal het belang van sporen zoals haren, bloed, sperma en huidschilfers steeds belangrijker worden als gevolg van de ontwikkelingen op het gebied van D.N.A.

Steeds minder materiaal is benodigd om een D.N.A. profiel te kunnen maken. Het lichaamsoppervlak zal steeds meer en vaker gedetailleerd worden onderzocht op de aanwezigheid van dadermateriaal. Uiteraard is aangetroffen D.N.A. niet automatisch dadermateriaal. De kans op de aanwezigheid van D.N.A. van anderen, zoals bijvoorbeeld hulpverleners is duidelijk aanwezig en kan tot misleiding aanleiding geven. Het ware gewenst dat artsdocenten tijdens hun lessen over hulpverlening ook aan dit aspect aandacht schenken. Het is niet ondenkbaar dat in de toekomst van hulpverleners, onder voorwaarden uiteraard, een D.N.A. profiel in de databank wordt opgeslagen om dit, in geval van een mengprofiel, te kunnen determineren.

25

EHBO EN DE
MEDISCH SPECIALIST

Of liever: EHBO en een medisch specialist, want hier wordt een persoonlijke mening weergegeven.

De studie geneeskunde is de laatste dertig tot veertig jaar veel veranderd. Het studieprogramma in de jaren zestig is nauwelijks te vergelijken met dat van vandaag. Toen veel aandacht voor endocrinologie; nu is het moleculaire biologie, immunologie en genetica wat de klok slaat. Toen 'frontaal en massaal', nu 'zelfwerkzaamheid in kleine groepen'.

Eén item is overigens niet zo erg veranderd: de aandacht voor de acute geneeskunde. In de jaren zestig eigenlijk 'nul'; nu wel iets meer, maar nog altijd een 'ondergeschoven kindje'. Gek eigenlijk; als er één gebied is waar een dokter echt iets kan betekenen, dan is dat wel dat van de acute problemen. Leven, lijf en ledemaat zijn ermee gemoeid; fouten zijn zelden nog herstelbaar; kortom: 'dokteren in optima forma'. Dit laat uiteraard onverlet dat medische zorg die vooral gericht is op verbeteren van de kwaliteit van leven, natuurlijk buitengewoon belangrijk blijft.

De vraag rijst waarom de curriculummakers nog altijd zo weinig acute geneeskunde in het curriculum programmeren.

Geen interesse 'omdat het niet zo vaak voorkomt?'. Een vaak gehoord argument, epidemiologisch wel juist, maar toch

Of ontwijkgedrag omdat het 'confronteert met de eigen sterfelijkheid en kwetsbaarheid'?

Ik herinner me een vergadering van de Faculteit waar gesproken werd over het eventueel invoeren van een eerstehulp cursus in de propadeuse. Eén van de hoogleraren, geen clinicus weliswaar, reageerde: 'Ach, waar is dat nou voor nodig; daar is de GG en GD (lees ambulancedienst) toch voor?'. De cursus kwam er niet in; dat gebeurde pas in 1992.

En hoe is het dan met de rest van het curriculum? Natuurlijk, op allerlei plaatsen komen acute aandoeningen aan de orde: het hartinfarct, het CVA, de acute vaatafsluiting, de ontregelde diabetes en wat niet al. Maar, een samenhangend geheel, uitgaand van de manier waarop de patient zich presenteert, dat laat zien

hoe je tussen de verschillende diagnoses differentiateert; dat staat nog maar in de kinderschoenen.

Jammer, want er bestaan uitstekende cursussen zoals de Advanced Trauma Life Support (ATLS), de Advanced Cardiac Life Support (ACLS) en de Advanced Pediatric Life Support (APLS) die wel op die manier zijn opgezet en die als voorbeeld zouden kunnen dienen voor een stuk uiterst effectief onderwijs in de studie geneeskunde.

Als argument 'regen' wordt ook nogal eens gezegd: 'de meeste artsen komen in een werkkruis waar acute problemen nauwelijks of helemaal niet spelen; laat het handjevol dat er wel mee te maken krijgt, de nodige kennis en vaardigheid maar tijdens hun vervolgopleiding opdoen'. Daar zit wel wat in, maar op die manier leert de toekomstige specialist alleen met de acute situaties uit het eigen vakgebied om te gaan: een bron van mogelijke misdiagnoses?

En nog iets anders: iedere dokter is vaak genoeg op een andere plaats dan de beschermde omgeving van de spreekkamer of het ziekenhuis; ook daar komen acute problemen voor. Iedere dokter moet dan effectief kunnen optreden, al zijn de mogelijkheden voor diagnostiek en behandeling beperkt. Ik hoef niet te vertellen wat 'effectief buiten het ziekenhuis' betekent: vooral 'garanderen' van oxygenatie en ventilatie, 'ondersteunen' van de circulatie.

Kortom: iedere toekomstige dokter moet vroeg in de studie leren met acute problemen om te gaan: hoe die in het ziekenhuis worden aangepakt, maar zeker ook daarbuiten.

Wie dit leest, denkt mogelijk: 'Dat is allemaal faculteitspolitiek; wat heeft dat nu met EHBO te maken?'.

Laat ik een voorbeeld geven dat op mij een onuitwisbare indruk heeft gemaakt. Ik zie 't nog voor me: woensdag, einde van de middag. Ik doe als jongste assistent dienst op de Eerste Hulp Afdeling. Er wordt een jongetje binnengebracht, liggend op zijn rug. 'Aangereden door een auto; bewusteloos'. Eerste onderzoek: af en toe adembeweging, 'gorgelend', bradycard, hypotensief. Uitzuigen, zuurstof, maar binnen enkele minuten circulatiestilstand. Reanimatie geen effect. En wat blijkt bij de obductie: neusfractuur; trachea vol bloed, maar de trachea verder niet beschadigd. Met andere woorden: gestikt in zijn bloed, omdat hij op zijn rug lag. De Engelsen noemen dat zo treffend: 'vermijdbare dood'.

W. Henny, chirurg, lid van het College van Deskundigen.

Frontale autobotsing. Luchtweg vrij?

Toegegeven zoiets komt tegenwoordig niet meer voor. De professionaliteit van de ambulanceverpleegkundigen is de laatste dertig jaar onvergelijkelijk toegenomen; zij worden getraind en bijgeschoold, werken met protocollen, volgen de cursus Pre-Hospital Trauma Life Support (PHTLS), vergelijkbaar met ATLS maar dan voor toepassing buiten het ziekenhuis. Eén keer in hun handen, krijgt het slachtoffer

van een acuut probleem, trauma of anderszins, optimale zorg.

Maar pas op: bij de wet is de aanrijtijd van een ambulance vijftien minuten, na ontvangst van de melding. In de ambulancewereld wordt onderkend dat vijftien minuten eigenlijk erg lang, en vaak te lang is. Immers, in die vijftien minuten kan een slachtoffer, een acuut zieke aanzienlijk verslechteren, en erger. Op de foto ziet u daarvan een voorbeeld: meisje van zestien jaar, op de bijrijdersplaats in een auto. Frontale botsing; dankzij de veiligheidsgordel niet door de voorruit naar buiten geslingerd, maar wel met haar gezicht tegen het dashboard gekomen. Buiten kennis en aangezichtsletsel. Zo zit ze dan; min of meer rechtop, maar met haar kin op de borst. Bij aankomst van de ambulance is ze dood; gestikt. Had iemand maar haar hoofd in neutrale stand gebracht (ondanks mogelijkheid van nekwervelletsel)!

Er is dus een voortraject nodig: overbruggen van de tijd tussen de gebeurtenis en de aankomst van de professionals. In de ambulancewereld wordt gesproken over verpleegkundigen op motorfietsen en over een netwerk van 'first responders': allemaal bedoeld om de reactietijd te bekorten. Maar ligt het niet voor de hand dat de toevallige voorbijganger optreedt? De reactietijd is dan nagenoeg nul!

En wat moet zo'n voorbijganger dan kennen en kunnen? Een paar, in feite eenvoudige, handelingen! Handelingen die door iedere goed getrainde EHBO'er worden beheerst.

Naar mijn idee is er geen twijfel aan: een slachtoffer, een acuut zieke heeft simpelweg vaker wel dan niet een EHBO'er nodig. Zo'n EHBO'er zorgt ervoor dat in afwachting van de professionele hulp de toestand niet **onnodig** verslechtert.

Niemand zal dit ontkennen. Toch rijst de vraag: 'wat is nu de relatie tussen de EHBO'er en de medisch specialist?'.

De twee voorbeelden zijn dramatisch en 'definitief', maar in het medisch specialistisch traject speelt nog iets anders.

Met sombere regelmaat bereiken slachtoffers, en met acuut zieken zal het niet anders zijn, in slechte conditie het ziekenhuis. Dan lukt het dikwijls aanvaankelijk nog wel 'ze er doorheen te halen', maar de ervaring leert dat de ene na de andere complicatie optreedt. Complicaties die maar al te vaak uiteindelijk tot de dood leiden, onder het beeld van 'onbehandelbare sepsis'. Wanneer dan de vraag gesteld wordt waar dat op terug te voeren is, dan zijn dat 'cellulaire hypoxie' en dikwijls ook hypothermie, *op het moment van binnenkomst*.

Met andere woorden: het uiteindelijke 'ziekenhuisresultaat' wordt sterk beïnvloed door de beginsituatie *in* het ziekenhuis. Die beginsituatie is sterk afhankelijk van de opvang *buiten* het ziekenhuis.

Je kunt het ook zo zeggen: niet alleen het slachtoffer, de acuut zieke heeft de zorgverleners buiten nodig; dat geldt evenzeer voor de medisch specialist. De zorgverleners buiten: de mensen op de ambulance, maar ook de EHBO-er.

Dat is één aspect van de relatie tussen de EHBO-er en de medisch specialist.

Er is nog een tweede: als we, als arts of als medisch specialist, de EHBO en het werk van de EHBO-er zo belangrijk weten, dan moeten wij ook bereid zijn daar het nodige aan bij te dragen:

- door zelf de EHBO te beheersen; je weet dan waar een EHBO-er wel en niet toe in staat is en je kunt er zelf in het voorkomende geval buiten je voordeel mee doen;
- door te zorgen dat de EHBO-er 'state of the art' lesmateriaal ter beschikking heeft;
- door actief betrokken te zijn bij de opleiding.

Dat is het tweede aspect. Overigens niets nieuws, want de NVAD doet al 75 jaar niet anders!

26

HET MMT:
WAT DOET DE EHBO ERMEE

Enkele jaren geleden is op initiatief van de Ministeries van Volksgezondheid Welzijn en Sport en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een nieuwe fase ingegaan op het gebied van zorg aan ongevalspatiënten. De Wet Bijzondere Medische Voorzieningen (art. 8) werd in april 1999 ingevoerd, waarbij onder andere tien traumacentra werden aangewezen. Deze traumacentra kregen ondermeer als taak om Medische Mobiele Teams (MMT's) te formeren, om daarmee de hulp aan traumaslachtoffers in de fase vóór het ziekenhuis te verbeteren. Deze MMT's zijn niet bedoeld om de bestaande ambulancehulpverlening te vervangen, maar als specialistische aanvulling hierop. Dit vanuit het principe dat in diverse Europese landen al jarenlang met succes wordt gehanteerd: 'breng de acute medisch-specialistische zorg naar de patiënt in plaats van andersom'.

Vier traumacentra hebben de beschikking gekregen over een helikopter om hiermee een veel groter gebied te kunnen bestrijken met een MMT, namelijk de academische ziekenhuizen in Amsterdam, Rotterdam, Nijmegen en Groningen. De centra in Amsterdam en Rotterdam beschikten al over een helikopter vóór de totstandkoming van de traumacentra. Nijmegen is op 1 maart 2001 van start gegaan en Groningen hoopt op korte termijn ook in de lucht te kunnen zijn.

Het voordeel van een helikopter-MMT is dat binnen een zelfde tijdsspanne een veel groter gebied kan worden bereikt. Daarnaast is de inzetfrequentie, gemiddeld twee tot driemaal per dag, veel groter dan van een grondgebonden MMT, waardoor de ervaring binnen de heli-MMT's groter is dan binnen de grond-MMT's. De hoge kosten voor de noodzakelijke extra opleidingen en bijscholingen zijn hierdoor dan ook effectief besteed.

Een MMT bestaat uit een arts-specialist of een assistent die zijn specialistenopleiding bijna heeft voltooid, een ambulance- of een spoedeisendehulp verpleegkundige alsook een chauffeur of piloot. De verpleegkundige van een heli-MMT heeft tevens een officiële taak binnen de luchtvaart. Het is met name de taak van de heli-verpleegkundige om de navigatie vóór en tijdens de vlucht te verzorgen, alhoewel de piloot altijd de eindverantwoordelijkheid houdt. De verpleegkundigen hebben hiervoor een extra opleiding genoten en vallen onder de officiële regels van de luchtvaart. De artsen hebben speciale opleidingen gevolgd op

het gebied van traumazorg buiten het ziekenhuis.

Omdat de MMT's niet alleen met slachtoffers van verkeersongevallen te maken krijgen maar eveneens met slachtoffers van verdrinking, onderkoeling, duikongevallen, vergiftigingen, stralingsongevallen etcetera, zijn de opleidingen van de artsen en de verpleegkundigen ook hierop afgestemd.

Heli-MMT's zijn binnen twee à drie minuten na de melding in de lucht en kunnen in een straal van vijftig kilometer binnen vijftien minuten ter plaatse zijn. Enkele plaatsen in de grensgebieden van Nederland die te ver van een helikopter-station liggen, worden verzorgd door Duitse helikopters uit Rheine en Würselen en Belgische uit Brugge.

Toch zijn er enkele onvolkomenheden in het systeem die opgelost moeten worden. Zo wordt om financiële redenen slechts maximaal twaalf uur per dag gevlogen. In de winterperiode is dit zelfs nog korter vanwege de kortere daglichtperiode. Meer financiële middelen voor uitbreiding personeel om te komen tot een 24-uursbezetting, alsook voor apparatuur en training voor nachtvluchten zouden dit probleem kunnen oplossen.

Helikopter Life Line Two, bij Erasmusbrug te Rotterdam.

Ondanks deze verbeteringen van specialistische hulpverlening, zijn niet alle patiënten gebaat bij deze hoogwaardige zorg. Wanneer een slachtoffer overleden is vóórdat de specialistische hulp ter plaatse is, heeft ook deze vorm van topzorg geen nut meer. Wanneer door verkeerde hulp door omstanders het slachtoffer levenslang invalide raakt, kan ook de beste specialist dit niet meer terugdraaien. Daarom zal het nut van een snelle en goede eerste hulp ter plaatse niet veronachtzaamd mogen worden. Uit diverse literatuurstudies is bijvoorbeeld gebleken, dat slachtoffers met hersenletsel extra schade oplopen of zelfs overlijden vlak na het ongeval met name door luchtwegobstructie. Deze luchtwegobstructie kan door een goed opgeleide EHBO'er worden voorkómen of verholpen, zodat het slachtoffer geen extra hersenschade oploopt in afwachting van de specialistische hulp. Voorts kan de EHBO'er ernstige bloedingen stelpen. Ook kan door hem worden voorkomen dat een ongevalslachtoffer met wervelletsel dat nog niet of slechts deels verlamd is, geheel verlamd raakt. Het is jammer dat in de gehele aanpak van de traumazorg de EHBO'er zo weinig aandacht krijgt, ter-

F.L.P.A. Rutten, anesthesioloog, coördinator Kwaliteit en opleidingen Heli-MMT/Traumacentrum ZW-Nederland.

wijl een goede eerste hulp in de eerste minuten na een ongeval zo bepalend kan zijn voor het verdere verloop.

Goede EHBO-ers moeten worden opgeleid. Opgeleid door docenten die niet alleen de kennis hebben, maar ook de vaardigheid bezitten om die kennis over te dragen. Jarenlang heeft de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten hieraan gewerkt en met succes. Maar het kan *nóg* beter. Een intensieve samenwerking van de NVAD met MMT-artsen zou daartoe een goede mogelijkheid zijn. MMT-artsen behoren tot de weinige specialisten die daadwerkelijk ervaring hebben met ongevals slachtoffers in de fase vóór het ziekenhuis. Deze ervaring kan worden gedeeld met artsen die hier minder vaak mee worden geconfronteerd. Zo zouden diverse ervaringen kunnen worden uitgewisseld.

Ervaringen ook hoe een EHBO-er in de werkelijke praktijk handelt of zou moeten handelen. Bovendien zijn veel artsen van een heli-MMT tevens gediplomeerd instructeur van gerenommeerde opleidingen zoals de ATLS (Advanced Trauma Life Support), de APLS (Advanced Pediatric Life Support) en de EMSB (Emergency Management of Severe Burns), zodat zij tevens over didactische vaardigheden beschikken. Natuurlijk kunnen ook de verpleegkundigen van een heli-MMT hierbij worden betrokken, omdat ook zij over de nodige kennis en ervaring beschikken.

Al met al reden om te kijken naar de toekomst. De traumazorg is in Nederland in de lift. Ook de EHBO-er kan meegaan in deze ontwikkeling ondermeer door de opleidingen nog beter af te stemmen op de praktijk en door ter plaatse tot betere onderlinge samenwerking te komen.

De Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO kan hieraan een positieve bijdrage leveren, zodat de slogan voor de toekomst zou kunnen zijn: Het MMT: de EHBO-er helpt mee!

27

RAMP OF GEEN RAMP: HOU HET SIMPEL !

Plotseling gebeurt het... een vuurwerkopslag explodeert, een heftige brand in een jongerencentrum, een vliegtuig stort neer in een woonwijk. Daar sta je dan als EHBO-er. Wat kun je doen, wat moet je doen, wat gaat er nu allemaal gebeuren? Niet de makkelijkste vragen waarmee je opeens te maken krijgt.

GENEESKUNDIGE HULPVERLENING BIJ ONGEVALLEN EN RAMPEN (GHOR)

In de praktijk is het verschil tussen een groot ongeval en een ramp vaak niet zo duidelijk. Wel staat vast dat bij een echt grote calamiteit de professionele hulpverlening, zoals de ambulancedienst, de huisarts en het ziekenhuis, extra steun nodig heeft om alle slachtoffers goed te kunnen helpen. Dan is het 'alle hens aan dek'!

In zo'n geval zal de Centrale Post Ambulancevervoer (CPA), de meldkamer voor alle medische meldingen, aan het werk gaan om deze extra hulp te mobiliseren en de verschillende onderdelen van de zorgketen te versterken. Dit wordt het 'opschalen' van de hulpverlening genoemd. Zo kunnen bijvoorbeeld extra ambulanceteams, maar ook traumateams en Sigma's ter plaatse ingezet worden. Een Sigma is een groep EHBO-ers die snel opgeroepen kan worden en speciaal is getraind in het ondersteunen van professionele hulpverleners. De Sigma's maken onderdeel uit van het Nederlandse Rode Kruis. De ziekenhuizen zullen indien nodig hun 'rampenopvangplan' uit de kast halen en zich gereed maken voor de opvang van een groot aantal slachtoffers. Afhankelijk van het soort ramp en de omvang ervan, kunnen bijvoorbeeld ook brandwonden-centra, verpleeghuizen, GGD-en, RIAGG's en medisch milieukundigen een belangrijke rol spelen bij de rampbestrijding.

Wanneer zich opeens een groot aantal slachtoffers aandient, draait het erom zo snel mogelijk voldoende capaciteit beschikbaar te krijgen en opstoppen in de zorgketen te voorkomen. Allerhande draaiboeken en plannen worden gebruikt en al die hulp moet goed en snel worden gecoördineerd; ook met die van de collega-hulpverleners van brandweer en politie.

W.D. Boon van Ochssée, arts.

Eén persoon moet in zo'n bijzondere situatie de regie voeren en kunnen beslissen wat er moet gebeuren. Om alle maatregelen in de praktijk werkend te krijgen, zullen de plannen vooraf vastgelegd en ook beoefend moeten worden.

De 'Regionaal Geneeskundig Functionaris' (RGF) is de 'medische commandant' bij een ramp. Hij is er samen met zijn mensen voor verantwoordelijk dat de GHOR goed voorbereid en geoefend wordt en dat deze - als dat nodig is- ook daadwerkelijk functioneert.

WAT KAN EN MOET EEN EHBO-ER DOEN?

Op een EHBO-cursus wordt regelmatig de vraag gesteld: "Stel dat je als EHBO-er verzeild raakt in een situatie met een groot aantal slachtoffers, wat moet ik dan doen?" Een voor de hand liggende vraag, want zo'n situatie kan zich al voordoen bij een ernstig ongeval.

Meestal vraag ik hoe de vraagsteller zelf denkt hoe hij zich in zo'n geval zou voelen. Vrijwel iedereen, ook professionele hulpverleners, moet eerst even slikken. Dat is heel normaal. Vaak is er sprake van een chaotische toestand. Bovendien is het goed mogelijk dat de EHBO-er het ongeval heeft zien gebeuren, zodat hij gelijk voor het blok staat.

Mijn advies is dan om de zaken vooral zo simpel mogelijk te houden en zeker geen andere dan normale handelingen te doen. Belangrijk is dat je juist in een dergelijke situatie je houdt aan de vaste stappen die je hebt geleerd. Hou het eenvoudig en gebruik je gezonde verstand.

Veiligheid

Hoe staat het met je eigen veiligheid? Juist nu zit niemand te wachten op nog een slachtoffer; op jou als slachtoffer al helemaal niet!! Minstens zo belangrijk is het om anderen in veiligheid te brengen. Het gaat vaak om simpele acties, maar met een groot effect. Haal bijvoorbeeld bij een ongeval op de weg mensen uit de auto en breng ze achter de vangrail. Te gevaarlijk of vertrouw je het niet? Wegblijven dan!

Informatie

Zorg dat je zeker weet dat de betreffende meldkamer goede informatie krijgt. Meldkamercentralisten zijn volledig afhankelijk van informatie om zich een beeld te kunnen vormen van wat er is gebeurd. Die informatie moet je hen duidelijk geven. Neem nooit aan dat 'er al gebeld is'. Als je in staat bent om beknopt en duidelijk aan te geven wat er gebeurd is, waar precies en wat voor soort hulp nodig is, dan is dat van groot belang voor het goed in gang zetten van de professionele hulpverlening.

Verleen eenvoudige eerste hulp

Beperk je bij de eerstehulpverlening tot de levensreddende handelingen. Je verleent eerste hulp, niet meer, niet minder. Het is niet het moment voor details, maar wel voor doen wat nodig is. Hou het dus eenvoudig: Zorg vóór alles dat de luchtweg van een slachtoffer vrij blijft. Stelp uitwendige bloedingen, koel eventuele verbrandingen en voorkom dat slachtoffers afkoelen. Dat is waar het de eerste tijd om draait. Als je dit bij één of meerdere slachtoffers voor elkaar kunt krijgen is er prima werk afgeleverd. Let op slachtoffers die geen of weinig geluid maken en begin geen reanimatie als er nog andere slachtoffers zijn. Kort samengevat: let op veiligheid, geef duidelijke informatie en verleen eenvoudige eerste hulp.

ROL VAN DE NVAD

De artsdocenten zullen voor het geven van de EHBO-lessen voldoende op de hoogte moeten zijn van de gang van zaken bij een groot ongeval of een ramp. Het bespreken en daarna oefenen van een eenvoudig maar strak hulpverleningsplan voor grote ongevallen en rampen zal mensen helpen om moeilijke situaties het hoofd te bieden. Het gaat daarbij om eenvoudige maar essentiële hulp.

28

ONDERSCHEIDINGEN

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO liet in 1930 een medaille slaan om uit te reiken aan personen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van de EHBO. Op de voorzijde van de medaille staat een verkleinde afbeelding van de

Socias-schaal, die stamt uit het oude Griekenland. Op deze beroemde schaal is te zien hoe de Trojaanse held Achilleus de arm van zijn strijdmakker Patroklos verbindt. Op de keerzijde van de medaille gemodelleerd door de bekende kunstenaar Huib Luns en vervaardigd door Van Kempen en Begeer te Voorschoten, staat in gestyleerde krans de naam van de vereniging. Ook liet de vereniging in de eerste jaren van haar bestaan een

De docentenmedaille met een verkleinde afbeelding van de Socias-schaal.

getuigschift drukken met de vermelding 'gelijkstaande met de medaille der vereeniging'. In de Statuten die in 1928 werden goedgekeurd, waren geen bepalingen opgenomen met betrekking tot de toekenning van onderscheidingen. Uit een mededeling van het bestuur in De voorpost van den dokter in 1933 kan echter worden opgemaakt dat medaille en getuigschift in de eerste plaats bestemd waren voor verdienstelijke EHBO-ers en wedstrijdploegen. De onderscheidingen konden alleen worden toegekend met algemene stemmen van de gehele jury en pas nadat verantwoording was afgelegd op de vergadering van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO. Noch in Het Reddingwezen, noch in De voorpost van den dokter staan berichten over de uitreiking van medaille en getuigschift aan EHBO-ers en wedstrijdploegen door de Permanente Jury Commissie die in 1933 was ingesteld. Integendeel. Bij de nationale EHBO-wedstrijd in 1937 in Utrecht gehouden was dr. L.A. Imhoff voorzitter van de jury. Tijdens de prijsuitreiking memoreerde hij dat de docentenvereniging een medaille had laten slaan, 'waarvan zij eenige weinige exemplaren in hare archieven heeft liggen'. Hij hoopte zo'n medaille nog eens te mogen uitreiken en naar zijn mening had de ploeg Gouda II zo goed gepresteerd, dat zij best met de docentenmedaille onderscheiden had

mogen worden. Molhuysen die een verslag schreef omtrent deze wedstrijd was het niet met Imhoff eens. Weliswaar had Gouda II 's morgens heel mooi gewerkt, maar 's middags had de ploeg nog wat foutjes gemaakt. Om voor de docenten-medaille in aanmerking te komen, moeten alle juryleden het erover eens zijn dat er 'onberispelijk en feilloos is gewerkt'. Gouda II was wel goed, maar nog niet goed genoeg. Molhuysen was ongerwijfeld als docent en als examinerator een pietje precies. In zijn herdenkingsrede, uitgesproken tijdens de viering van het zilveren jubileum, vermeldde Molhuysen dat Schütte bij zijn aftreden als voorzitter in 1936, als eerste werd onderscheiden met de docentenmedaille. Voor zover kon worden nagegaan vond de uitreiking van de tweede medaille plaats op de in 1942 in het GG en GD gebouw te Rotterdam gehouden najaarsvergadering. Het verplegend personeel van de GG en GD van de Maasstad, dat zich speciaal tijdens de oorlogsdagen zo bijzonder verdienstelijk had gemaakt, kreeg het eremetaal, samen met het getuigschrift. Na de Tweede Wereldoorlog werd de docentenmedaille, die oorspronkelijk voornamelijk bedoeld was voor EHBO-ers die bij de eerstehulpverlening of bij wedstrijden voortreffelijke prestaties hadden geleverd, vrijwel uitsluitend toegekend aan artsdocenten die meer dan een kwart eeuw EHBO-onderwijs hadden gegeven. P.C. Jansse, medisch leider van de EHBO-vereniging Rotterdam Oud-Charlois werd in 1946 met deze medaille onderscheiden. In 1947 volgden secretaris Loos en artsdocent dr. M. van der Stoel uit Voorschoten, die

NEDERLANDSCHE VEREENIGING
VAN DOCENTEN
IN EERSTE HULP BIJ ONGELUKKEN

GETUIGSCHRIFT

BEKLIJKSTAANDE MET DE
MEDAILLE
DER VEREENIGING
UITGEKEERD AAN
Het Corps Wegenwachten
van de
Koninklijke Nederlandsche Toeristenbond A.N.W.B.

*(Uitgeleverd op de 8e vergadering, gehouden op het gebied van
Eerste Hulp-Vereniging)*

ROTTERDAM - DEN 8 MEI 1945

DE 8 MEI 1945

Het getuigschrift van de docentenvereniging dat werd toegekend aan de Wegenwacht van de ANWB.

De heer H.H. Rienstra, directeur van de Wegenwacht van de ANWB ontvangt de oorkonde op de voorjaarsvergadering, op 8 mei 1965 te Utrecht gehouden, uit handen van voorzitter Krijnen.

zich ook actief bezig hield met de eerstehulpverlening en af en toe stukjes schreef in De voorpost van den dokter. Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de vereniging in 1951, kregen alle toen nog in leven zijnde oprichters, alsmede een negental verdienstelijke leden de medaille uitgereikt.

Vijf jaar later, tijdens de viering van de dertigste verjaardag kregen zeven leden die minstens vijftientig jaar lid van de vereniging waren geweest de docenten-medaille. In de periode 1946-1956 mochten slechts drie niet-leden de onderscheiding in ontvangst nemen. In 1946 kreeg ook de voorzitter van EHBO-vereniging Rotterdam Oud-Charlois, J. Bronkhorst de docentenmedaille en tijdens de viering van het zilveren jubileum viel deze eer te beurt aan een verdienstelijke EHBO-er uit Rotterdam, Joost Buik. In Het Reddingwezen staan geen bijzonderheden omtrent Joost Buik vermeld, maar het is wel haast zeker dat deze EHBO-er tijdens de oorlog uitzonderlijke prestaties had verricht. Een jaar later werd aan een derde Rotterdammer, J.E. van der Wielen, ook geen lid van de vereniging en geen arts, met algemene stemmen de docentenmedaille toegekend vanwege zijn verdiensten voor de EHBO. In zijn verslagen van de ledenvergaderingen in Het Reddingwezen sprak Molhuysen tot 1960 steeds van de docenten-medaille en zei niets over de aard van het metaal. Naar alle waarschijnlijkheid beschikte de vereniging tot 1959 alleen over bronzen medailles. Zeker is dat in 1959 door Van Kempen en Begeer een aantal zilveren medailles werd geleverd. Of J. Hornstra uit Tietjerksteradeel die in 1959 werd onderscheiden een bronzen of een zilveren medaille kreeg, wordt uit de verslagen niet duidelijk. Pas in de notulen van de najaarsvergadering 1960 maakt Molhuysen voor het eerst melding van de toekenning van de zilveren penning aan een achttal leden. In 1961 kwam er een duidelijke regeling tot stand met betrekking tot de toekenning van onderscheidingen. In het Huishoudelijk Reglement dat toen werd vastgesteld stond in artikel negentien:

“De vereniging beschikt over een medaille in zilver en een medaille in brons.

De zilveren medaille kan op voorstel van het bestuur door de algemene vergadering worden toegekend aan leden die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt in E.H.B.O.

Aan niet-leden kan in zeer bijzondere gevallen de zilveren medaille door het bestuur ter beschikking worden gesteld. De bronzen medaille kan door het bestuur worden toegekend of ter beschikking worden gesteld.

Daarnaast is er een oorkonde, die uitgereikt kan worden aan niet-leden, verenigingen of instellingen zoals bijvoorbeeld Kaderverenigingen, E.H.B.O.-verenigingen.”

Na 1961 werden voornamelijk zilveren medailles toegekend, in hoofdzaak aan artsdocenten die gedurende vijftientig jaar belangeloos les hadden gegeven. Mevrouw L.M.E. Kettlitz-Jansen uit Rijswijk was in 1967 de eerste vrouwelijke collega die de zilveren medaille in ontvangst mocht nemen. Op de voorjaarsvergadering in 1971 kreeg A. de Haas uit 's-Gravendeel, die in 1956 de bronzen

medaille had ontvangen, ook nog de zilveren penning, vanwege zijn veertigjarig jubileum als artsdocent. Op dezelfde vergadering deelde Oosterhuis mede dat artsdocenten aan wie de zilveren medaille was uitgereikt, in het bezit konden worden gesteld van een knoopsgatinsigne, aan te vragen bij de secretaris. Het bestuur had deze insignes laten vervaardigen bij de bekende firma Van Wielik in Den Haag, de leverancier van de Kanselarij der Nederlandse Orden.

Mevrouw L.M.E. Kettlitz-Jansen uit Rijswijk was de eerste vrouw die werd onderscheiden met de zilveren penning. De uitreiking vond plaats op de voorjaarsvergadering op 6 mei 1967 te Bunnik in Motel 'Motoresto'.

Evenals voorheen kregen niet-leden slechts uiterst zelden een onderscheiding. Alleen in 1977 ontvingen twee artsdocenten, J.J.V.E. Duysens en Th. C.M. Melchers, die vijftientig jaar EHBO-onderwijs hadden gegeven, doch geen lid waren van de vereniging, de bronzen medaille. Met de oorkonde die volgens artikel negentien uitgereikt kon worden aan verenigingen of instellingen werd het getuigschrift uit de jaren dertig bedoeld. Het bestuur was evenmin erg gul met het verlenen van deze onderscheiding. Op de voorjaarsvergadering 1965 werd de oorkonde toegekend aan de Wegenwacht van de ANWB als dank voor het prachtige werk, ook op EHBO-gebied, door de wegenwachters verricht. Directeur H.H. Rienstra mocht de oorkonde in ontvangst nemen. Het document werd keurig ingelijst en hing jarenlang in het EHBO-leslokaal van de Wegenwacht in Voorschoten. In hetzelfde jaar kreeg ook de Haagse Vrijwillige Brigade tot het Redden van Drenkelingen bij haar gouden jubileum de oorkonde voor het vele reddingswerk jaar in jaar uit verricht, waarbij de reddingen veelal werden gevolgd door kunstmatige beademing. Dit exemplaar kreeg netjes ingelijst een plaats aan de wand in het verenigingsgebouw van de brigade.

Bij de herziening van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement in 1979 kwamen er ook enige wijzigingen in de bepalingen omtrent de toekenning van onderscheidingen. Artikel twintig 'van de onderscheidingen' van het nog altijd vigerende Huishoudelijk Reglement bestaat uit de volgende drie leden:

1. De zilveren legpenning kan op voorstel van het bestuur door de ledenvergadering worden toegekend aan:
 - a. leden die zich gedurende tenminste 25 jaar hebben ingezet voor het onderwijs in de EHBO;
 - b. leden die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de EHBO;
2. De bronzen legpenning kan op voorstel van het bestuur door de ledenvergadering worden toegekend aan:

- a. niet-leden die zich gedurende tenminste 25 jaar hebben ingezet voor het onderwijs in de EHBO;
 - b. niet-leden die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de EHBO.
3. Aan rechtspersoonlijkheid bezittende verenigingen en instellingen die zich verdienstelijk maken op het gebied van de EHBO kan een oorkonde worden uitgereikt.

Vanaf 1979 beslist de algemene ledenvergadering op voorstel van het bestuur over de toekenning van zowel de zilveren als de bronzen legpenning. Leden worden altijd met de zilveren-, niet-leden altijd met de bronzen legpenning onderscheiden. In de regel worden de penningen uitgereikt op de algemene ledenvergadering. Er waren echter enkele uitzonderingen, zoals dr. A. Kesteloo, jarenlang bedrijfsarts bij de ENKA te Breda, jarenlang ook EHBO-docent, examinator voor het eenheidsdiploma en kaderrayonarts. Hij was om gezondheidsredenen niet in staat naar Utrecht te reizen om de hem op de najaarsvergadering 1990 toegekende zilveren legpenning in ontvangst te nemen. Hij kreeg het ereteken thuis in Prinsenbeek uit handen van voorzitter Vrenken. Ook na 1984 gebeurde het maar uiterst zelden dat het bestuur een niet-lid voordroeg voor een onderscheiding. Slechts drie niet-leden viel deze eer te beurt. Na mevrouw Van Dijk, die in 1988 de bronzen legpenning kreeg uitgereikt, mochten in 1992 de heren G.C.A. Rijdsdijk oud-voorzitter van de Kadergroep Oranje Kruis en A.J. Elkhuisen, oud-voorzitter van de Landelijke Lotusraad, deze onderscheiding in ontvangst nemen. De oorkonden raakten na 1965 geheel in de vergetelheid, totdat in 1991 het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis verhuisde van de

Dr. A. Kesteloo kreeg de zilveren penning thuis uitgereikt in Prinsenbeek.

Statenlaan naar de Kanaalweg. Tijdens de verhuizing kwam er bij het leegruimen van een archiefkast een stapel getuigschriften uit de dertiger jaren tevoorschijn. Aanvankelijk beseftte het bestuur niet dat het hier ging om de in het Huis-houdelijk Reglement genoemde oorkonde. Nadat dit duidelijk was geworden, werd in 1998 het bestuur van de afdeling 's-Gravenhage van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO, tijdens de viering van het honderdjarig jubileum ver-rast met deze oude onderscheiding. Ook aan Organisatie L.O.T.U.S. die op 15 april 2000 haar zilveren jubileum vierde, werd deze onderscheiding toegekend. Tijdens de receptie in het vergadercentrum

van het Universitair Medisch Centrum te Utrecht, kreeg de voorzitter van de jubilerende organisatie, W.B. Burlage, het getuigenschrift uit handen van zijn vrouwelijke collega van de NVAD, E. Crone-Kraaijeveld. Ook de knoopsgatlintjes raakten in het vergeetboek. Aan het einde van zijn carrière als penningmeester vond Moermans een doosje met authentieke draaglintjes terug in een doos met archiefstukken. A.W.L. Hut kreeg bij zijn afscheid als medisch leider van de Reddingsbrigade in Hoek van Holland in 1996 behalve de zilveren legpenning ook weer het draaglintje uitgereikt, evenals Marseille een jaar later, bij zijn afscheid als bestuurslid van de NVAD.

Op de najaarsvergadering in 1992 ontvingen de oud-voorzitter van de Kadergroep Oranje Kruis, G.C.A. Rijsdijk en de oud-voorzitter van de Landelijke Lotusraad A.J. Elkhuizen de bronzen penning uit handen van voorzitter Vrenken. Van links naar rechts Voorzitter Vrenken, G.C.A. Rijsdijk en A.J. Elkhuizen.

LITERATUUR

Molhuysen, J.A. Nationale wedstrijd te Utrecht op 26 Jan.1937.

Het Reddingwezen 1937; 27: 290-301.

Molhuysen, J.A. Nederlandse Vereniging van Docenten in E.H.B.O.

Het Reddingwezen 1952; 41: 9-10.

Bergink, A.H. EHBO nieuws uit Hoek van Holland. Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 1996; 85: 156-158.

Bergink, A.H. Zilveren NVAD-penning voor dr. Kesteloo. Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen 1991; 80: 119.

Lijst met namen van personen die in de periode 1945-2000 werden onderscheiden met de docentenmedaille

- 1946 P.C. Jansse, Rotterdam
J. Bronkhorst, Rotterdam
- 1947 J.W. Loos, Rotterdam
M. van der Stoel, Voorschoten
- 1951 P.C. Borst, Hengelo
P.J. Duinker, Tholen
T.A. Hooftman, Den Haag
W.R.H. Kranenburg, Bilthoven
G.W. Manschot, Aalten
J. le Roy, Velp
P.E.J. van der Slikke, Middelburg
A.A. Eecen, Leeuwarden
C.H. van Herwerden, Rotterdam
G.A. Lamaison v.d. Berg, Rotterdam
J.A. Molhuysen, Den Haag
A. Montage, Gouda
P.W.C. Penris, Bilthoven
P.H. van Roojen, Den Haag
J.H.E. de Vries, Rotterdam
W.F.J. Uffellie, Leeuwarden
J. Buik, Rotterdam
- 1952 L.E. van der Wielen, Rotterdam
J.E.M.E. d'Arnaud, Andijk
E.W. Melchior, Maassluis
- 1956 J.E. Goudriaan, Amsterdam
J.W. de Graaff, Heerenveen
L.A. Imhoff, Utrecht
A. de Haas, 's-Gravendeel
P.A. Kranenburg, Rotterdam
G.C. Lap, Rotterdam
E.A. Spanjaard, Blaricum
- 1958 A.A. Vrijlandt, Voorburg
- 1959 J. Hornstra, Tietjerksteradeel

- 1960 P.F.J. Parreé, Broek in Waterland
J.P. van Erp, 's-Hertogenbosch
J.A. van den Berg, Schiedam
S. Beye, Bilthoven
D.B. Kagenaar, Amsterdam
C.H. Greup, Poortugal
J.L.H.A. Holleman, Maastricht
G.R. Nienhuis, Assen
C.W. Rietveld, Papendrecht
- 1964 C.J. Leene, Den Haag
- 1965 A. Blom, Krimpen aan den IJssel
E.M. Gips, Rotterdam
P. van der Linde, Waddinxveen
- 1966 J.F.J.M. Casparie, Hulst
J.A.F. Hermans, Kloosterzande
H.A. de Lange, Haren
H.W. de Lang, Rotterdam
J.J. Werner, De Bilt
- 1967 Mevrouw L.M.E. Kettlitz-Jansen, Rijswijk
J.J. van Eijle, Eindhoven
J. Plum, Utrecht
H.J. Oosterhuis, Den Haag
J.J. Sieperda, Rijswijk
- 1968 C.W.A. Wiemer, Leeuwarden
J. Fontein, Rhoon
- 1971 H.J. Groenendijk, Voorburg
A. de Haas, 's-Gravendeel
- 1972 Chr. J. Gremmée, Den Haag
- 1973 J.J. Krijnen, Leidschendam
- 1974 J.H. Sypkens Smit, Hattem
- 1975 J.H. Groenewegen, Hoogeveen

- 1976 H. Alberga, Amsterdam
A.H.M. Habets, Mheen
C.G. Wolff, Neede
W.J.A. Hoogwater, Nijland
- 1977 F.W. Thorbecke, Oostzaan
A.W. Boerwinkel, Middelburg
J. Deegenaar, Epe
A.J.W. Leyte, Gemert
J. Schrage, Groningen
J.H.M.L. Tijssen, Limbricht
J.Q. van Tilburg, Raamsdonksveer
J.J.V.E. Duysens, Grevenbricht
Th. C.M. Melchers, Koewacht
- 1978 Jhr. G. J.Th. Beelaerts van Blokland, Driebergen
A.Q.C. Klomp, Schiedam
K. Sax, Hillegersberg
W.C.R. Wilmes, Schoonhoven
J.M.C. Nuyt, Rotterdam
- 1979 Mevrouw M.E. Kortenoever, Gouda
K. Gill, Zwammerdam
J. Sikkel, Hilversum
I.F. Toussaint, Naaldwijk
- 1980 A.M. Hopma, Nieuw Beijerland
J.A.A. Lamberti, Alphen (NB)
P. Emmelot, Wageningen
J. Haveman, St. Nicolaasga
H.B. Weerman, Rotterdam
R. van Hamersvelt, Leende
W. Cornelis, Hardinxveld-Giessendam
- 1981 J.S. Hermanides, Leeuwarden
H. Jaeger, Bussum
G.C.A. Voorhorst, Den Haag
P.J. Woortman, Leusden
- 1982 F.J. Holland, Arnhem
J. Ruizeveld, Ouddorp

- 1984 R.J. Arends, Surhuisterveen
L.T. de Vries, Rockanje
- 1985 L.W.H. Mooren, Linne
- 1987 P. Bos, Hengelo (o)
- 1988 M.A.J. Pardoel, Pijnacker
L.P.J. Peereboom, Den Haag
Mevrouw E. van Dijk, Den Haag
- 1990 H.N. Hart, Rotterdam
A. Kesteloo, Prinsenbeek
N.U. Oudejans, Enschede
- 1992 G.C.A. Rijdsdijk, Den Haag
A.J. Elkhuisen, Den Haag
- 1993 C.E.P.J. Schröder, Tilburg
- 1995 W.E. Moermans, Den Haag
- 1996 A.W.L. Hut, Hoek van Holland
- 1997 M. Marseille, Leidschendam

29

DE ERELEDEN

In de statuten van de Nederlandse Vereniging van Docenten in EHBO stond in de artikelen 9 en 10 dat zij, die zich bijzonder verdienstelijk maakten jegens de vereniging, erelid konden worden. De ereleden hadden dezelfde rechten als de gewone leden, doch waren vrijgesteld van het betalen van contributie. Zij konden op voordracht van drie leden door de algemene vergadering worden benoemd, mits de kandidaten, bij stemming, minstens driekwart van de uitgebrachte stemmen op zich wisten te verenigen.

In de statuten, die in 1979 werden vastgesteld, staat in artikel 5, lid 4, dat op voordracht van het bestuur door de ledenvergadering tot ereleden kunnen worden benoemd diegenen, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt jegens de vereniging. Voorts wordt in artikel 8 bepaald dat ereleden geen contributie hoeven te betalen. In de twintigste eeuw zijn in totaal acht leden wegens hun verdiensten voor de vereniging erelid geworden, zeven mannen en één vrouw. Alle ereleden, die de vereniging gekend heeft, zijn inmiddels overleden. Hier volgt een korte levensbeschrijving van deze acht coryfeeën.

Dr. M.P. Schütte, voorzitter 1926-1936.

M.P. SCHÜTTE

Op de voorjaarsvergadering, op zondag 9 mei 1937 te Amsterdam gehouden in Hotel Americain aan het Leidse plein, werd dr. M.P. Schütte, de oprichter van de docentenvereniging en haar eerste voorzitter, benoemd tot erevoorzitter.

Matthijs Pieter Schütte werd op 8 januari 1870 te Amsterdam geboren. Hij studeerde geneeskunde in zijn geboortestad en behaalde in 1894 zijn artsdiploma. In 1897 promoveerde hij in Freiburg op een proefschrift getiteld 'Über den Verschluss des Ductus choledochus durch Gallensteine'.

Hij vestigde zich in Rotterdam, waar hij een zeer drukke praktijk had. In 1909 werd hij in Rotterdam de eerste fabrieksarts, verbonden aan de Maatschappij voor Scheeps- en Werktuigbouw 'Feye-

noord'. In deze zeer grote fabriek organiseerde hij de eerstehulpverlening aan- en de behandeling van ongevalsslachtoffers op een wijze, die vele van zijn collegae tot voorbeeld strekte. Dankzij zijn werk kwam de behandeling van ongevalsslachtoffers in fabrieken in Nederland op een zeer hoog peil te staan.

Uiteraard raakte hij als fabrieksarts bij het EHBO-onderwijs betrokken. Schütte, met zijn uitstekend talent tot regelen en organiseren, werd voorzitter van de afdeling Rotterdam van de Nederlandse Vereniging EHBO. De door hem bij deze vereniging ontworpen examenregeling was zo doelmatig, dat deze algemeen als de beste examenregeling werd aanvaard. Want niet door het doen uitblinken van een wedstrijd ploeg wilde hij zijn vereniging sterk maken, maar door te zorgen dat alle gediplomeerde leden aan strenge eisen voldeden, aldus Loos in zijn memoriam.

Schütte nam het initiatief tot de oprichting van de Rotterdamse docentenvereniging, waarvan hij voorzitter werd. In 1926 stond hij aan de wieg van de Nederlansche Vereeniging van Docenten in EHbO. Zijn parool als voorzitter was: goed lesgeven, goed examen afnemen en een goed diploma uitreiken. Hij was de 'intellectuele organisator' van de docentenvereniging. Dankzij zijn ervaring, zijn kritisch oordeel en zijn vaste hand, waarmee hij de vergaderingen leidde, kreeg de docentenvereniging betekenis. Dankzij hem onderging ook het Oranje Kruisboekje een aanmerkelijke verbetering.

Schütte schreef een aantal artikelen in het Tijdschrift voor Ongevallengeneeskunde. Voorts trad hij jarenlang op als medicus-expert van het Franse consulaat. Zijn verdiensten werden bekroond met vele onderscheidingen. Schütte werd in 1925 Ridder en in 1930 Officier van het Legioen van Eer. Ook op andere terreinen was Schütte actief, ondermeer als lid van het curatorium van het ziekenhuis voor scheeps- en tropische ziekten.

Schütte is niet lang erevoorzitter van de docentenvereniging geweest. Enkele maanden na zijn benoeming overleed hij tengevolge van een snel verlopend en niet te stuiten lijden.

J.W. LOOS

In de najaarsvergadering op 11 november 1951 in Den Haag gehouden, die in het teken stond van de viering van het zilveren jubileum, vond de benoeming plaats van dr. J.W. Loos tot erelid.

Johan Wechter Loos werd op 10 januari 1885 in Rotterdam geboren. Hij doorliep het Erasmiaans gymnasium in de Maasstad en studeerde geneeskunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden. In 1913 behaalde hij zijn artsdiploma. Daarna was hij enige tijd heelkundig assistent onder prof. dr. J.A. Korteweg, één van de auteurs van het eerste Oranje Kruisboekje. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij gemobiliseerd en diende als officier van gezondheid.

In 1918 vestigde Loos zich als huisarts te Rotterdam. Drie jaar later promo-

Dr. J.W. Loos, secretaris 1926-1936; voorzitter 1936-1953.

veerde hij in Leiden op een proefschrift met als titel 'Over wervelfracturen'.

Als huisarts kreeg Loos tal van nevenfuncties. Hij werd fabrieksarts voor een aantal fabrieken te Rotterdam en artsdocent in de EHBO bij verschillende verenigingen, waaronder de EHBO-vereniging Linker-Maasoever. In 1929 volgde zijn benoeming tot privaat-docent in de EHBO aan de Leidse Universiteit. Na het overlijden van Buyze in 1935 vervulde hij dezelfde functie aan de Technische Hoge School te Delft. Jarenlang ook was Loos lid van de Staatscommissie in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen. Voorts was Loos van 1931 tot 1934 liberaal lid van de gemeenteraad van Rotterdam. Loos werd in 1925 de eerste secreta-

ris van de Rotterdamse Vereniging van Docenten in EHBO en in 1926 eveneens van de landelijke docentenvereniging. Zijn wetenschappelijke belangstelling ging vooral uit naar de verschillende methodes van kunstmatige ademhaling. Hij schreef hierover enkele boekjes voor medische studenten. In 1931 verscheen van zijn hand het werkje 'Brieven over Eerste Hulp bij Ongelukken van een Arts aan zijn neef den Semi-Arts'. In 1949 kwam bij N.V. Uitgevers Maatschappij Kosmos te Amsterdam zijn boek 'Schijndood, Kunstmatige Ademhaling en Reanimatie' uit.

Vanaf 1936 tot aan zijn dood was hij voorzitter van de docentenvereniging. Steeds was hij bereid op de vergaderingen van de vereniging belangrijke onderwerpen in te leiden. Als voorzitter van de docentenvereniging en als vaste medewerker van Het Reddingwezen en De voorpost van den dokter, had Loos een grote invloed op de vorming van EHBO-ers in ons land. Hij nam ontelbare EHBO-examens af.

Loos overleed in februari 1953 na een korte ziekte. Hij vond zijn laatste rustplaats op de begraafplaats Crooswijk te Rotterdam. Aan zijn graf spraken prof.dr. W.F. Suermondt namens de Leidse Universiteit en Van Roojen namens Het Oranje Kruis.

P.H. VAN ROOJEN

Tijdens de feestelijke najaarsvergadering van 1951 kreeg ook dr. P.H. van Roojen, ondervoorzitter van de docentenvereniging, het erelidmaatschap aangeboden.

Pieter Hendrik van Roojen werd op 15 september 1880 geboren. Na het doen van het staatsexamen studeerde hij geneeskunde in Amsterdam en deed in 1906 zijn artsexamen. Zijn opleiding tot chirurg kreeg hij eerst in het Onze lieve Vrouwe Gasthuis en vervolgens in het Binnen-Gasthuis te Amsterdam. In 1908

promoveerde hij op het proefschrift: 'Ulcus pepticum jejuni; na gastro-enterostomi'.

Van 1912 tot 1918 was hij in verschillende plaatsen als chirurg werkzaam. In het najaar van 1913 nam hij als chirurg deel aan een expeditie van het Nederlandse Rode Kruis naar Servië.

In 1918 werd hij directeur van het Gemeente Ziekenhuis te Zaandam en tevens directeur van de GG en GD aldaar. Onder zijn leiding kwam in Zaandam een nieuw ziekenhuis tot stand, dat in 1931 werd geopend. Begin 1932 nam Van Roojen, een man met een groot organisatievermogen, de taak van Mijnlief als secretaris van Het Oranje Kruis over. Ook werd hij directeur van het Centraal Bureau en secretaris van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje. Als secretaris van Het Oranje Kruis hield hij voordrachten op verschillende Internationale Congressen over Reddingwezen en Eerste Hulp Bij Ongelukken. In 1935 verhuisde Van Roojen naar Den Haag, vanwege zijn benoeming tot directeur van het Gemeente Ziekenhuis 'Zuidwal'. Met hem verhuisde het Centraal Bureau mee naar de hofstad.

Van Roojen was een formidabele workaholic. Als directeur van één van de grootste ziekenhuizen in Nederland was hij jarenlang voorzitter van de Vereniging van Ziekenhuisdirecteuren.

Als secretaris van Het Oranje Kruis redigeerde hij Het Reddingwezen. In vrijwel elke aflevering stonden mededelingen of artikelen over EHBO van zijn hand.

Als ondervoorzitter van de docentenvereniging had hij een heel groot aandeel in de totstandkoming van het eenheidsdiploma, onder auspiciën van Het Oranje Kruis.

Als directeur van het Centraal Bureau ontwierp hij tal van regelingen met betrekking tot het EHBO-onderwijs. Voor de EHBO-verenigingen was hij de grote vraagbaak.

Van Roojen loodste Het Oranje Kruis en Het Reddingwezen door de moeilijke oorlogsjaren 40-45. Hij deed dit met zoveel tact, dat hij na de bevrijding in functie kon blijven als secretaris van Het Oranje Kruis en als beherend redacteur van Het Reddingwezen.

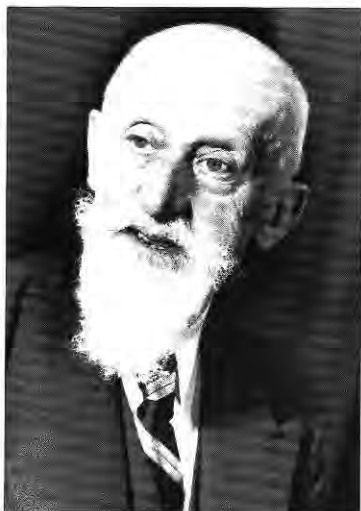
In 1941 kwam, bij G.B. van Goor Zonen's Uitgeversmaatschappij te 's-Gravenhage, een door Van Roojen geschreven boekje uit met als titel: 'Wenken voor Docenten in E.H.B.O'.

Na zijn aftreden in 1951, als secretaris van Het Oranje Kruis en als ondervoorzitter van de docentenvereniging, bleef hij nog enkele jaren medewerker van Het Reddingwezen. Van Roojen overleed op 6 juni 1957.

Tijdens zijn leven kreeg hij tal van onderscheidingen, zoals de gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille, die hem in 1944 werd uitgereikt.

Dr. P.H. van Roojen, secretaris van Het Oranje Kruis en ondervoorzitter van de docentenvereniging.

*Dr. J.A. Molhuysen, secretaris
1936-1964.*

J.A. MOLHUYSEN

Tijdens de najaarsvergadering, in het Gemeente Ziekenhuis 'Zuidwal' in Den Haag op 17 november 1956, kreeg dr. J.A. Molhuysen het erelidmaatschap aangeboden. Hij was in dat jaar twintig jaar lang secretaris van de docentenvereniging.

Johan Adriaan Molhuysen werd op 19 mei 1875 in Den Haag geboren. Hij doorliep in zijn geboortestad het gymnasium en studeerde in Leiden medicijnen. Na zijn artsexamen was hij een tijdlang inwonend geneesheer van het Gemeente Ziekenhuis 'Coolsingel' te Rotterdam. In 1910 vestigde hij zich als huisarts in Den Haag. Het jaar daarop promoveerde hij aan de Leidse Universiteit op een proefschrift getiteld: 'De behandeling der longtuberculose door middel van kunstmatige pneumothorax'. Als huisarts kreeg hij bekendheid als

vaccinateur tegen pokken en difterie. Hij hield zich op de hoogte van de wetenschappelijke ontwikkelingen. In 1914 behoorde hij tot de oprichters van de vereniging 'Medisch en Pharmaceutisch Leesmuseum en Bibliotheek' te 's-Gravenhage. Tot ver na de Tweede Wereldoorlog bleef hij de bibliothecaris.

Na de Eerste Wereldoorlog werd Molhuysen door de Arbeidsinspectie aangezocht om EHBO-lessen te geven aan fabrieksarbeiders. De eerste cursus was geen succes en Molhuysen raakte in conflict met zijn opdrachtgever. Zijn belangstelling voor de EHBO was echter gewekt en Molhuysen ging zich steeds meer toeleggen op het EHBO-onderwijs. Hij kwam in het bestuur van de afdeling Den Haag van de Nederlandse Vereniging EHBO. Hij werd ondermeer docent EHBO aan de Middelbare Technische School voor Bouwkunde en aan de Academie voor Beeldende Kunsten.

In 1935 werd Molhuysen lid van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging EHBO en lid van de redactiecommissie van De voorpost van den dokter. Hij kreeg faam als examinerator en als jurylid bij EHBO-wedstrijden. Jarenlang stelde hij de opdrachten samen voor de landelijke wedstrijden van de Nederlandse Vereniging EHBO.

In 1936 verscheen van zijn hand 'Veiligheid en Hygiëne', een boekje bestemd voor leerkrachten bij het nijverheidsonderwijs. In dat jaar werd hij ook secretaris van de docentenvereniging, waarvan hij nog geen jaar lang lid was. Intussen groeide de stroom van publicaties van zijn hand. In 1948 werd hij vaste medewerker van Het Reddingwezen. Ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag in 1955 werd een groot aantal artikelen, die in De voorpost van den dokter en in Het Reddingwezen waren verschenen, gebundeld in het boekje 'Dr. Molhuysen

doceert'. Het Oranje Kruis, de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO en de docentenvereniging subsidieerden de uitgave.

Molhuysen was zeer sterk van lichaam en geest. In de residentie was hij een bekende persoonlijkheid, die altijd op de fiets de stad doorkruiste. Een auto heeft Molhuysen nooit bezeten. Ook na zijn tachtigste gaf Molhuysen wekelijks nog tientallen EHBO-lessen. De eerste wegenwachters van de ANWB bijvoorbeeld, kregen bij hem thuis een EHBO-opleiding.

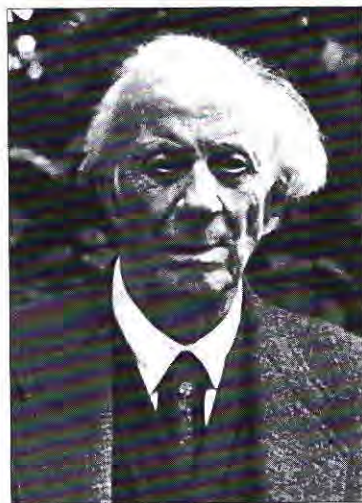
Het ligt voor de hand dat Molhuysen tal van onderscheidingen ten deel vielen. Zo ontving hij in 1949 van de Nederlandse Vereniging EHBO de gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille. Het gemeentebestuur van Den Haag schonk hem de zilveren medaille van de residentie. Voorts werd hij ondermeer erelid van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO en van Het Oranje Kruis.

Molhuysen stierf op zondag 7 november 1976 op de leeftijd van honderdenéén jaar.

W.R.H. KRANENBURG

Op de voorjaarsvergadering op 8 mei 1965 in Utrecht gehouden, de eerste algemene ledenvergadering met Leene als secretaris, werd dr. W.R.H. Kranenburg tot erelid benoemd. Deze benoeming geschiedde op voorstel van de leden A.A. Koopal, W.H. Geursen en C. van Luyt. Kranenburg was toen bijna 94 jaar. Zelf moest hij bij de plechtigheid verstek laten gaan, niet vanwege zijn gezondheid, maar omdat zijn echtgenote enkele dagen daarvoor was overleden. Op verzoek van voorzitter Krijnen memoreerde Molhuysen de verdiensten van Kranenburg voor de EHBO. Molhuysen zelf trok eerst het boekleed aan, omdat Kranenburg al veel eerder erelid had moeten worden.

Willem Reinier Hubert Kranenburg werd op 7 september 1871 te Gouda geboren, als zoon van een advocaat. Hij kreeg een gymnasiale opleiding en studeerde van 1892 tot 1900 geneeskunde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. In 1901 promoveerde hij cum laude op een proefschrift getiteld: 'Over de zoutzuur en de pepsine afscheidende cellen van de maagklier'. Na enige jaren in Utrecht huisarts te zijn geweest, vertrok hij in 1911 naar Den Haag in verband met zijn benoeming tot geneeskundige bij de Arbeidsinspectie. Reeds in 1913 werd hij lid van de in 1910 ingestelde Staatscommissie in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen. Als lid van deze commissie gaf hij zijn volle kracht aan de organisa-

Dr. W.R.H. Kranenburg werd erelid toen hij bijna 94 jaar was. Op zijn honderdste verjaardag ontving hij de gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille.

tie van de EHBO-cursussen voor de Arbeidsinspectie. Hij was de grote propagandist, die nieuwe cursussen liet starten, docenten wierf en motiveerde en de kwaliteit bewaakte. Ook nadat hij in 1916 Wintgens als medisch adviseur van de Arbeidsinspectie was opgevolgd, bleef hij baanbrekend werk voor de EHBO verrichten. In 1920 verscheen van zijn hand het boekje 'Handgrepen eerste hulp', dat later meermalen werd herdrukt. In 1922 verhuisde hij naar Bilthoven. Kranenburg was lid van het Organisatie Comité van het derde Internationale Congres voor Reddingwezen en EHBO dat in 1926 in Amsterdam werd gehouden. Tijdens dit congres was hij één van de belangrijkste plannenmakers voor de oprichting van de docentenvereniging. Hij werd een trouw bezoeker van de vergaderingen, waar hij dikwijls zijn stem verhef. Vooral hamerde hij erop dat EHBO-ers een deugdelijke opleiding dienden te krijgen.

In 1933 maakte Kranenburg deel uit van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje, die de achtste druk verzorgde. Een jaar later was hij voorzitter van de Nederlandse delegatie op het in Kopenhagen gehouden vierde Internationale Congres voor Reddingwezen en EHBO. Hijzelf hield daar een voordracht over het EHBO-onderwijs onder auspiciën van de Arbeidsinspectie.

Ook na zijn pensionering in 1936 bleef Kranenburg zeer actief op het terrein van de EHBO. Hij schreef het eerste instructieboek voor artsdocenten. De handleiding verscheen bij G.B. van Goor Zonen's Uitgeversmaatschappij N.V. te 's-Gravenhage, onder de titel: 'Eerste Hulp bij Ongelukken. Methodisch Onderwijs aan leeken door artsen-docenten'.

Evenals Molhuysen heeft Kranenburg nimmer een auto bezeten. Per trein ging hij naar de vergaderingen van de docentenvereniging, waar hij ook na zijn pensionering bijna nooit ontbrak. Met verve bleef hij deelnemen aan de debatten over wetenschappelijke en praktische vraagstukken. Voorts was hij nog dikwijls lid van de jury bij belangrijke EHBO-wedstrijden. Als gepensioneerd arts hield hij op het vijfde Internationale Congres voor Reddingwezen en EHBO in Zürich, een belangrijke voordracht over zelfhulp bij slagaderlijke bloedingen.

Op 7 september 1971 vierde Kranenburg in zijn huis te Bilthoven zijn honderdste verjaardag. Talrijke prominenten uit de EHBO-wereld kwamen hem feliciteren. Hij werd onderscheiden met de gouden dr. C.B. Tilanus Jr. medaille en met de Barmhartige Samaritaan. Ook deze onderscheidingen kwamen eigenlijk als mosterd na de maaltijd. De vraag naar het waarom zal wel altijd onbeantwoord blijven evenals de vraag waarom Molhuysen, bij de benoeming van Kranenburg tot erelid, het boetekleed aantrok.

Kranenburg overleed in 1974 op de leeftijd van honderdentwee jaar.

C.J. LEENE

Op de najaarsvergadering, op 10 december 1983 in de Eenhoorn te Amersfoort gehouden, trad C.J. Leene af als penningmeester en stelde zich niet meer herkiesbaar. Voorzitter Bos zette hem in het zonnetje, memoreerde zijn verdiensten en bood hem het erelidmaatschap aan.

Cornelis Jacobus Leene werd op 24 april 1912 in Den Haag geboren. Hij studeerde geneeskunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden. In 1939 vestigde hij zich als huisarts in Voorburg. Tevens werd hij arts-docent van de afdeling Voorburg van de Nederlandse Vereniging EHBO. Zijn wijze van lesgeven sloeg aan. De afdeling Voorburg groeide uit tot een bloeiende vereniging. Via deze afdeling kwam Leene in het bestuur van het district Zuid-Holland. Vele jaren was hij voorzitter van dit district. In 1961 werd hij tevens lid van het hoofdbestuur van de Koninklijke Nederlandse

Vereniging EHBO.

Al die jaren bleef hij de afdeling Voorburg trouw en gaf hij belangeloos les. Wegens zijn grote verdiensten voor het EHBO-onderwijs gedurende een kwart eeuw, kreeg hij in 1964 de zilveren legpenning van de docentenvereniging.

Molhuysen die onder de indruk was gekomen van Leene's capaciteiten, vroeg hem of hij bereid was secretaris te worden van de docentenvereniging. Leene was bereid en werd Molhuysen's opvolger. Van 1964 tot 1977 was hij secretaris en vervolgens van 1977 tot 1983 penningmeester van de vereniging. Hij was al die tijd een stuwende kracht die streefde naar vernieuwing van het EHBO-onderwijs. Hij hechtte vooral veel waarde aan de praktijk en veel minder aan de theorie. Inmiddels had hij zijn huisartsenpraktijk in Voorburg overgedaan en was naar Den Haag verhuisd. Hij werd adviserend geneesheer van het Sociaal Fonds Bouwnijverheid.

Van 1976 tot 1985 was Leene eerste secretaris van Het Oranje Kruis. In die periode heeft hij ongelooflijk veel werk verzet op het terrein van het EHBO-onderwijs, speciaal met betrekking tot de opleiding van kaderinstructeurs en lotusslachtoffers. Als secretaris had hij bij alle activiteiten, op het gebied van de EHBO, een vinger in de pap. Leene was voorzitter van de Kadercommissie, de Lotuscommissie, de Commissie Toezicht op de Naleving van de 'Regeling', de Beheerscommissie voor het Reddingwezen en de Commissie Jeugd EHBO. Voorts was hij ook nog secretaris van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje.

Op de zesenzeventigste Bondsvergadering, in 1985 te Den Haag gehouden, nam hij afscheid als secretaris van Het Oranje Kruis. Het werd een groots

*C.J. Leene, secretaris 1964-1977;
penningmeester 1977-1983.*

afscheid. Velen spraken hem lovend toe en schetsten zijn betekenisvolle werk voor het EHBO-onderwijs in het algemeen en Het Oranje Kruis in het bijzonder. Leene die al drager was van tal van onderscheidingen, kreeg voor zijn langdurige inzet voor de EHBO van Het Oranje Kruis het erelidmaatschap aangeboden, de gouden medaille en eveneens de eerste gouden draagmedaille.

Helaas heeft Leene niet lang op zijn lauweren kunnen rusten. Vijf maanden na zijn benoeming tot erelid van Het Oranje Kruis, overleed hij op 5 maart 1986.

H. ALBERGA

Op de najaarsvergadering op zaterdag 31 oktober 1987 te Amersfoort gehouden, kreeg H. Alberga, die een jaar daarvoor als bestuurslid was afgetreden, het erelidmaatschap aangeboden.

Hugo Alberga werd op 27 oktober 1915 te Paramaribo geboren. In 1929 kwam hij naar Amsterdam. Na de middelbare school doorlopen te hebben, koos hij aanvankelijk voor de tandheelkundige opleiding aan de Utrechtse Universiteit. Deze studie moest hij echter tijdens de Tweede Wereldoorlog afbreken. Direct na de oorlog ging hij geneeskunde studeren aan de Gemeente Universiteit van Amsterdam, waar hij in 1950 zijn artsdiploma behaalde. In 1952 vestigde hij zich in Amsterdam-Oost als huisarts. Hij kreeg een bloeiende praktijk waarin hij op bewonderenswaardige wijze terzijde werd gestaan door zijn vrouw, die een verpleegkundige opleiding had genoten.

Al snel raakte hij betrokken bij het werk van de Amsterdamse Reddings Brigade (ARB), waarvan hij eind jaren zestig voorzitter werd. Jaar in jaar uit gaf hij als artsdocent EHBO-onderwijs aan de leden van de ARB en andere organisaties. In 1968 werd Alberga tevens voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Bond

H. Alberga, bestuurslid 1969-1986.

tot het Redden van Drenkelingen (KNBRD). In deze functie kreeg hij landelijk bekendheid. Onder zijn inspirerende leiding maakte de bond een opmerkelijke en voorspoedige ontwikkeling door en werd er veel tot stand gebracht. Bij zijn aftreden als voorzitter van de KNBRD in 1983 kreeg hij het erevoorzitterschap aangeboden. Ook werd Alberga erevoorzitter van de ARB en erelid van de Federation Internationale de Sauvetage.

Vanaf 1978 had Alberga namens de KNBRD zitting in het bestuur van Het Oranje Kruis en in de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje. Als lid van de werkgroep had hij een belangrijk aandeel in de totstandkoming van de eenentwintigste druk. Bij zijn afscheid werd hem voor zijn grote inzet en bijzondere verdiensten, door het bestuur van Het

Oranje Kruis, de gouden legpenning toegekend. De uitreiking vond plaats tijdens de Algemene Bondsvergadering in 1986 te Utrecht.

Alberga was vanaf 1959 lid van de docentenvereniging en maakte van 1969 tot 1986 deel uit van het bestuur. Deskundigheid, vakbekwaamheid, hartelijkheid en verzoeningsgezindheid kenmerkten zijn optreden. In 1976 kreeg hij in Slot Zeist de zilveren legpenning, vanwege zijn grote bijdrage aan het EHBO-onderwijs. Hem vielen nog tal van andere onderscheidingen ten deel.

In 1979 legde hij zijn huisartsenpraktijk neer en vestigde zich in Kalenberg. Samen met zijn vrouw bleef hij regelmatig de voor- en najaarsvergaderingen bezoeken.

Alberga overleed onverwacht op 29 augustus 1994. Hij werd te Soest begraven. Ter nagedachtenis van Alberga stelde het bestuur van Het Oranje Kruis in 1998 de Alberga-penning in. Deze penning, met daaraan verbonden een bedrag van vijfduizend gulden, wordt eens in de drie jaar uitgereikt aan een student die wetenschappelijk onderzoek heeft verricht, dat van belang is voor de maatschappelijke relevantie van het onderwijs in- of de toepassing van de EHBO. De eerste Alberga-penning werd toegekend aan Th.J.A. Uffink, verpleegkundige verbonden aan het Universitair Medisch Centrum St. Radboud te Nijmegen, voor zijn onderzoek naar 'Het verbeteren en behouden van reanimatievaardigheden'. Op verzoek van het bestuur van Het Oranje Kruis vond de uitreiking plaats tijdens het huishoudelijk gedeelte van de najaarsvergadering 2000 van de NVAD.

MEVROUW M.E. KORTENOEVER

Mevrouw dr. M.E. Kortenoever werd op de najaarsvergadering, op 21 november 1992 in de Jaarbeurs te Utrecht gehouden, onder ovatie van de zaal tot erelid benoemd.

Margaretha Elisabeth Kortenoever, geboren in Gouda op 14 januari 1914 als dochter van een textielfabrikant, groeide op in een vrij groot Protestants Christelijk gezin. De padvinderij was haar grote hobby. In haar geboortestad doorliep zij vlot de HBS en studeerde vervolgens geneeskunde in Utrecht. Na haar artsexamen genoot zij een chirurgische vooropleiding in het Diaconessen-ziekenhuis te Gouda. Zij werd opgeleid tot vrouwenarts in het Gemeente Ziekenhuis 'Zuidwal' te Den Haag en in het Academisch Ziekenhuis van Leiden. In 1948 promoveerde zij in de sleutelstad op een proefschrift met als titel: 'Langdurige zwangerschap en overdragen kind'.

Jarenlang praktiseerde zij als vrouwenarts, eerst in Gouda, waar zij verbonden was aan het Diaconessenziekenhuis en later in Leiden als hoofd van de polikliniek van het Academisch Ziekenhuis.

Mevrouw Kortenoever behoorde tot één van de weinige medisch specialisten die zich in de tweede helft van de twintigste eeuw intensief hebben ingezet voor de EHBO en het EHBO-onderwijs. Als pas afgestudeerd arts werd zij in de Tweede

*Dr. M.E. Kortenoever, voorzitter
1973-1979.*

Wereldoorlog geconfronteerd met de eerstehulp-verlening aan slachtoffers van bombardementen en andere oorlogshandelingen. Direct na de oorlog maakte zij, als stafarts van het Rode Kruis, enkele reizen naar het voormalig Nederlands-Indië om gewonde militairen te behandelen en hen medische zorg te verlenen tijdens de repatriëring. In Gouda werd zij commandant van de Rode Kruis Colonne. Vaak ook was zij te vinden aan boord van het hospitaalschip Henri Dunant om chronisch zieken en ongevalsslachtoffers medische hulp te verlenen.

Nadat zij haar praktijk als vrouwenarts had neergelegd trad zij in de jaren zeventig in dienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, als adviseur geneeskundige aangelegenheden Bescherming Bevolking. In die periode maakte zij deel uit van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje, die

de twintigste druk verzorgde. In 1978 verscheen onder haar redactie het boekje 'Medische hulp bij rampen'.

In 1973 werd mevrouw Kortenoever voorzitter van de docentenvereniging. Onder haar voorzitterschap gebeurden er belangrijke dingen. De vereniging kreeg een nieuwe naam en nieuwe statuten, gaf een belangrijke aanzet tot het reanimatieonderwijs in Nederland en werd zelfstandiger ten opzichte van Het

Secretaris Bergink kreeg van het pas benoemde erelid mevr. Kortenoever de medaille die werd geslagen ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de universiteitskliniek van Mainz.

Oranje Kruis. Na haar pensionering en haar aftreden als voorzitter in 1979, vestigde zij zich in Zwitserland. Zij keerde terug toen haar gezondheid minder werd en nam haar intrek in een verzorgingshuis in haar geboortestad. Tijdens de najaarsvergadering in 1992 schonk zij, na haar benoeming tot erelid, secretaris Bergink de medaille die werd geslagen ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de universiteitskliniek van Mainz en die zijzelf ontving tijdens het gouden jubileum van de vereniging.

De laatste jaren van haar leven waren moeilijk. Lichamelijk en geestelijk ging zij sterk achteruit. Zij overleed op 7 november 2000. Secretaris Bergink en oud-voorzitter Bos waren namens de NVAD aanwezig bij de rouwdienst voorafgaande aan de crematie.

LITERATUUR

- Beerstecher, H.J.P., Bergink, A.H. In memoriam H. Alberga. *Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen* 1994; 83: 246.
- Bergink, A.H. In memoriam dr. M.E. Kortenoever. *Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen* 2001; 90: 16.
- Cock, A. ter. 27 Januari 1932-1942. *Het Reddingwezen* 1942; 32:1- 4.
- Loos, J.W. Bij het heengaan van Dr. M. Schütte. *De voorpost van den dokter* 1937; 9: 492.
- Michaël, P.R. Dr. J.A. Molhuysen. *Het Reddingwezen* 1955; 44: 25.
- Penris, P.W.L. Dr. Kranenburg 100 jaar. *Het Reddingwezen* 1971; 60: 113-120.
- Personalía. Doctor Pieter Hendrik van Rooyen. *Geneeskundige Gids* 1931; 9: 1232.
- Redactioneel. Dr. J.W. Loos 25 jaar arts. *De voorpost van den dokter* 1938; 10: 4.
- Roojen, P.H. van, Dr. J.W. Loos †. *Het Reddingwezen* 1953; 42: 33.
- Wilde, P.A. de. Veertigste Artsjubileum Dr. M.P. Schütte. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 1934; 78: 3066.

30

DE LEDEN

Vanaf de oprichting hebben de leden van de docentenvereniging altijd tot verschillende beroepsgroepen behoord. Ongewijfeld waren de meeste leden huisartsen. De huisartsen hadden dan ook door de jaren heen het grootste aandeel in het verzorgen van het EHBO-onderwijs in Nederland. Vooral in kleinere gemeenten en op het platteland wordt nog altijd het EHBO-onderwijs bijna uitsluitend door huisartsen gegeven. Vele huisartsen waren tevens medisch-adviseur of bestuurslid van de plaatselijke EHBO-vereniging. Heel vaak gaven zij belangeloos les. Met de Kerst kregen ze dan een fles wijn of een kalkoen. Wel werd de contributie voor de docentenvereniging veelal betaald door de plaatselijke EHBO-vereniging. Onder het penningmeesterschap van Oosterhuis gebeurde het niet zelden, dat de penningmeester van de plaatselijke EHBO-vereniging in gebreke bleef de contributie te voldoen. De betrokken artsdocent

Huisarts B.H.H. Schröder uit Oisterwijk als docent temidden van een groep cursisten. De foto werd genomen in 1932.

werd dan hierop aangesproken en kreeg de kwintan-
tie gepresenteerd. Dit gaf nogal eens aanleiding tot
trubbel.

Het waren niet alleen de huisartsen Molhuysen en
Hooftman die als bestuurslid belangrijke bijdragen
leverden aan het EHBO-onderwijs. Tal van andere
huisartsen zoals M. van der Stoep te Voorschoten,
J.A.F. Hermans te Kloosterzande, B.H.H. Schröder
te Oisterwijk, C.W.A. Wiemer te Leeuwarden, J.H.
Sypkens Smit te Hattem en W. Cornelis te Har-
dinxveld-Giessendam, hebben als lid van de veren-
iging met enthousiasme meegeholpen het EHBO-
onderwijs in Nederland gestalte te geven.

Het overgrote deel van de praktiserende huisartsen,
die EHBO-onderwijs gaven, ontbrak het aan tijd
om de algemene ledenvergaderingen te bezoeken.
Wel vonden velen gelegenheid om bij hun vijfen-
twintigjarig jubileum op een voor- of najaarsverga-
dering persoonlijk de zilveren legpenning of het zil-
veren jubileuminsigne in ontvangst te nemen.

Zo ging het en zo gaat het nog steeds.

Door de jaren heen bleven dikwijls huisartsen, die hun praktijk hadden neerge-
legd, het EHBO-onderwijs trouw. Niet zelden stelden en stellen deze artsen zich
beschikbaar als examinator voor het eenheidsdiploma en niet zelden ook raakten
zij meer betrokken bij het verenigingsleven van de artsdocenten. Zo behoren
anno 2001 de oud-huisartsen W.C.R. Wilmes uit Schoonhoven, A. Lameijer uit
Haren, A.M. van Dongen uit Nieuwveen en C.J. Hoogendijk uit Arnhem, tot de
vaste bezoekers van de voor- en najaarsvergaderingen.

Huisartsen vervullen op het terrein van de traumatologie een belangrijke taak.
Meer dan tachtig procent van alle ongevalsletsels wordt door de huisartsen
behandeld zonder dat een specialist eraan te pas komt.

Voor het verbreiden van de kennis van de EHBO onder de bevolking is het
daarom van groot belang dat huisartsen bij het EHBO-onderwijs en bij het
afnemen van examens voor het eenheidsdiploma betrokken blijven.

*P.A. van Luyt behoorde tot de oprich-
ters van de docentenvereniging. Ja-
renlang maakte hij als medisch advi-
seur van de Arbeidsinspectie deel uit
van de redactiecommissie van het
Oranje Kruisboekje.*

BEDRIJFSARTSEN

Toen de vereniging in 1926 werd opgericht waren er in Nederland al jarenlang
fabrieksartsen werkzaam. In tal van grote bedrijven waren zij belast met de hulp-
verlening aan door een ongeval getroffen arbeiders. Niet alleen voorzitter
Schütte, maar ook andere leden uit de beginjaren vervulden vaak parttime de
functie van fabrieksarts. De grote bedrijven beschikten voorts over een verband-

kamer met een geroutineerde verbandmeester. De fabrieksartsen waren in de onderneming niet alleen belast met het verlenen van eerste hulp, maar ook met de verdere behandeling van de getroffen werknemers. Logischerwijs werden zij ook betrokken bij de EHBO-cursussen onder auspiciën van de Arbeidsinspectie. Vele fabrieksartsen, de bedrijfsartsen *avant-la-lettre*, werden dus lid van de docentenvereniging. Een aantal van hen, zoals mijnarts en later hoofdmijnarts J.W. Creyghton, heeft grote bijdragen geleverd aan de EHBO.

Vele bedrijfsartsen van na de Tweede Wereldoorlog waren eveneens prominente artsdocenten en lid van de docentenvereniging.

Dr. R. van Hamersvelt, verbonden aan de Erkend Geneeskundige Dienst van N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken te Eindhoven was een zeer actief lid, die onder meer een belangrijke voordracht hield op de najaarsvergadering 1961 over de opleiding van EHBO-ers en een aantal goede artikelen schreef in *Het Reddingwezen*. Ook de bedrijfsartsen N.U. Oudejans uit Enschede, J.A. Eulderink uit Veldhoven en M.T. Tielung uit Alkmaar hebben jarenlang het EHBO-onderwijs gediend.

Nog steeds zijn tal van bedrijfsartsen, verbonden aan Arbo-diensten, lid van de NVAD. Eén van hen G.H.M. Bouten is bovendien medisch-adviseur van Organisatie L.O.T.U.S.

GG EN GD-ARTSEN

Vanaf het begin van de vorige eeuw werden de Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheids Diensten (GG en GD-en) belast met het ambulancevervoer. In de meeste grote steden in ons land kwam een GG en GD tot stand met een medisch directeur. De chauffeurs en de verpleegkundigen van de ambulancedienst dienden in het bezit te zijn van een geldig EHBO-diploma. Vele GG en GD-artsen raakten hierdoor bij het EHBO-onderwijs betrokken en werden lid van de docentenvereniging. In 1951 deelde Molhuysen met gepaste trots mee dat de directeurs van alle GG en GD-en in ons land lid waren van de docentenvereniging. S. Speyer, destijds directeur van de Rotterdamse GG en GD, was in de jaren vijftig zelfs een tijd lid van het bestuur. Ook de directeur van de Utrechtse GG en GD dr. A.A. Koopal was jarenlang niet alleen de ondervoorzitter van Het Oranje Kruis maar tevens een zeer invloedrijk lid van de docentenvereniging.

Het waren niet alleen de directeurs van de GG en GD-en die zorg droegen voor het

Dr. A.A. Koopal, directeur van de GG en GD van Utrecht, was jarenlang een invloedrijk lid van de docentenvereniging.

EHBO-onderwijs, maar ook andere aan de GG en GD verbonden artsen zoals jeugdartsen en artsen algemene gezondheidszorg. Anno 2001 zijn verschillende jeugdartsen artsdocent in de EHBO, zo bijvoorbeeld U.D. Schuurmans die dan tevens medisch-redacteur is van het Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen.

Evenals praktiserende huisartsen en bedrijfsartsen hebben ook de meeste in functie zijnde GG en GD-artsen geen tijd om de algemene ledenvergaderingen van de NVAD te bezoeken. Ook zij raken pas als ze gepensioneerd zijn meer bij het verenigingsleven betrokken. De oud-jeugdartsen A.L. Bouma uit Heilo en A.J. Postmes uit Venlo zijn nog steeds actieve leden van de NVAD.

Omdat in hoofdzaak oud-huisartsen en gepensioneerde bedrijfs- en GG en GD-artsen de voor- en najaarsvergaderingen bezoeken, ontstaat bij de bezoekers van deze vergaderingen vaak de indruk dat de NVAD een vereniging is van ouderen. Deze indruk is niet juist. De meeste leden van de vereniging zijn nog volop praktiserende artsen, die er om wat voor reden dan ook, niet toe komen de algemene ledenvergaderingen te bezoeken.

C.W.A. Wiemer, huisarts en artsdocent te Leeuwarden werd in 1968 onderscheiden met de zilveren legpenning.

OVERIGE ARTSEN

Na de Tweede Wereldoorlog is een klein aantal medisch-specialisten actief lid geweest van de docentenvereniging. De Voorburgse chirurg H.J. Groenendijk was jarenlang een trouw bezoeker van de voor- en najaarsvergaderingen. Tevens had hij jarenlang zitting in de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje namens de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Ook J.W.F. Loubert, chirurg te Zierikzee was meer dan vijftientig jaar een markant lid van de vereniging, die het bestuur regelmatig bestookte met kritische vragen, zowel schriftelijk als ook mondeling tijdens de rondvraag op de algemene ledenvergaderingen.

Hoewel de EHBO haar wortels heeft in de militaire geneeskunde, hebben de officieren van gezondheid in actieve dienst geen rol gespeeld in de vereniging. Alleen enkele hoge officieren buiten dienst hadden

H.J. Groenendijk, chirurg te Voorburg (1913-1991). Vanaf 1973 had hij zitting in de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje namens de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO.

J.W.F. Loubert, chirurg te Zierikzee (1930-2001) was meer dan een kwart eeuw een markant lid van de NVAD.

zitting in het bestuur. Kolonelarts b.d. M. Waisfisz maakte van 1956 tot 1968 deel uit van het bestuur. J.J. Krijnen, brigadegeneraalarts b.d. was van 1964 tot 1973 voorzitter van de docentenvereniging. In 1998 werd dr. H.J.P. Beerstecher, brigadegeneraalarts b.d. lid van de NVAD na zich in militair verband al regelmatig met EHBO-opleidingen te hebben bezig gehouden.

Tenslotte kent de vereniging een klein aantal leden dat uitsluitend werkzaam is in het EHBO-onderwijs. Zij staan in het Geneeskundig adresboek geregistreerd als artsdocent in EHBO en reanimatie.

Hier kunnen de namen worden genoemd van mevrouw G.J. Poot-Krom uit Wageningen, mevrouw J.A. Ott-Scholtz eveneens uit Wageningen, mevrouw A.J.A. Swaving-Pikstra uit Oldekerk en mevrouw J.A.

Wilton-Postma uit Rotterdam.

UITZONDERLIJKE PRESTATIES

Het zijn niet alleen bestuurs- en ereleden geweest die uitzonderlijke prestaties hebben verricht op het gebied van de EHBO, maar ook tal van gewone leden.

P.A. van Luyt bijvoorbeeld, die tot de oprichters van de docentenvereniging behoorde en die in 1936 Kranenburg opvolgde als medisch adviseur van de Arbeidsinspectie, is van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van het EHBO-onderwijs. Van 1938 tot 1952 maakte hij als lid van de Staatscommissie

M. van West, rechts op de foto hield op de voorjaarsvergadering 1983 een voordracht onder de titel "Ongevallen te water". Links J.M. Mostert, artsdocent te Rijswijk (ZH).

in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen, deel uit van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje. In deze commissie was hij een man van grote betekenis, die een geweldige inbreng had bij de totstandkoming van de 10de tot en met de 16de druk van het Oranje Kruisboekje.

Ook De Stoppelaar, die in 1957 mederedacteur werd van Het Reddingwezen heeft bijzonder belangrijk werk verricht. Hij leverde niet alleen tal van creatieve bijdragen aan Het Reddingwezen. Hij bewerkte bijvoorbeeld ook voor de Koninklijke Noord- en Zuid Hollandsche Redding-Maatschappij het Engelse

boekje "First Aid For Lifeboat Crews". De Nederlandse uitgave verscheen in 1957 onder de titel "Eerste Hulp voor Reddingboot-Bemanningen". In 1961 gaf Het Oranje Kruis het boekje "Eerste hulp bij bloedingen" uit, eveneens door De Stoppelaar samengesteld. Bekendheid kreeg ook het werk "De EHBO oefent" dat hij schreef samen met C. van Luyt en Oosterhuis en dat in 1962 uitkwam als een Elsevierpocket. Maar De Stoppelaar maakte zich niet alleen verdienstelijk als auteur. Hij was ook plaatsvervangend commandant van de Rode Kruis Colonne te Leidschendam. Voorts gaf hij jarenlang op verzoek van Het Oranje Kruis EHBO-cursussen in de Engelse taal en trad hij dikwijls op als examinerator voor het eenheidsdiploma.

Ongetwijfeld zijn er in de afgelopen vijftienzeventig jaar veel meer artsdocenten geweest die in steden en dorpen uitzonderlijke prestaties op het gebied van de EHBO hebben verricht en daarbij jarenlang belangeloos les hebben gegeven. Helaas worden hun namen hier onverdiend niet vermeld en zijn hun wapenfeiten hier niet opgetekend. Zo gaat het nu eenmaal bij het noemen van voorbeelden.

WETENSCHAPPELIJKE VOORDRACHTEN

Door de jaren heen werden de wetenschappelijke voordrachten op de voor- en najaarsvergaderingen niet alleen verzorgd door hoogleraren, medisch specialisten en andere deskundigen, maar ook door de leden zelf. In de beginjaren was dit zelfs eerder regel dan uitzondering. Na de Tweede Wereldoorlog gebeurde dit in mindere mate. Toch hebben ook na 1945 tal van gewone leden bijdragen geleverd aan het wetenschappelijk gedeelte van de vergaderingen. Enkele voorbeelden ter illustratie:

Op de najaarsvergadering 1948 hield P.A. van Luyt een uitstekende causerie over vergiftiging. Kranenburg nam het wetenschappelijk gedeelte van de voorjaarsvergadering 1958 voor zijn rekening. Hij sprak ondermeer over zijn stokpaardjes "Bloedstelping door handgrepen" en "Zelfhulp bij slagader-

W.C.R. Wilmes, oud-huisarts te Schoonhoven, trouw bezoeker van de voor- en najaarsvergaderingen.

Mw. M.L. Brandhoff-den Hartog Jager gefotografeerd op de voorjaarsvergadering 1996.

Mw. G.J. Poot-Krom, artsdocent EHBO en reanimatie te Wageningen.

lijke bloedingen". Sypkens Smit hield op de najaarsvergadering 1970 aan de hand van een fraaie diaserie, een boeiende voordracht over "Verband en verbinden".

Groenendijk maakte op de voorjaarsvergadering 1981 zeer nuttige "Notities bij de 21ste druk van het Oranje Kruisboekje". Twee jaar later op de voorjaarsvergadering 1983 besprak M. van West, medisch adviseur bij de Scheepvaartinspectie, over "Ongevallen te water".

In de najaarsvergadering 1991 droeg de voordracht van A.G.J. de Laat, arts algemene gezondheidszorg verbonden aan de GG en GD van Breda, als titel "Ambulancehulpverlening anno 1991". In 1994 tenslotte hield dr. T. Brand, bedrijfsarts bij de Bedrijfsgezondheidsdienst Europoort/Botlek, op de voorjaarsvergadering een voordracht getiteld "Bedrijfsgebonden EHBO binnen het kader van de BHV".

Door de jaren heen hebben de leden van de vereniging ook tal van artikelen geschreven in Het Reddingwezen. Uiteraard is het niet mogelijk hiervan een volledige opgave te verstrekken. Hier volgt een kleine bloemlezing, die een indruk geeft van de diversiteit van de onderwerpen die aan de orde kwamen.

In 1937 schreef C.H. van Herwerden een opvallende bijdrage over EHBO-cursussen aan werklozen, waarin hij een lans brak voor "een meer individuele benadering". C. van Luyt publiceerde in 1963 een instructieve samenvatting over "Wonden en wondbehandeling". Een jaar later gaf J.E.M.E. d'Arnaud goede adviezen over "Het afnemen van een EHBO-examen". In het recente verleden schreef A.J. Postmes een origineel artikel over "De begeleiding van de EHBO'er na hulpverlening bij een ernstig of dodelijk ongeval". Het artikel van H.J. Palsma "Buitensport

Van links naar rechts: J.H. Schneider, voorheen anesthesioloog te Zwolle, A.M. van Dongen, oud-huisarts te Nieuwveen en Mw. L. van Oort, artsdocent te Amsterdam.

EHBO" dat in 1997 verscheen, bevatte voor de meeste artsdocenten eveneens veel nieuws.

De artsdocenten die in de afgelopen vijfenzeventig jaar lid waren van de vereniging, hebben zelf over het geheel genomen weinig wetenschappelijk onderzoek verricht. Zelfs over betrekkelijk eenvoudige zaken zoals het rendement van de opleidingen en de examens en over de kwaliteit en de omvang van de hulpverlening door de EHBO-ers zijn weinig of geen harde gegevens verzameld. Het ontbreken van epidemiologische gegevens omtrent het werk van de EHBO-ers in de praktijk, vormt waarschijnlijk ook de reden waarom de professionele medische hulpverleners meestal geen goed beeld hebben van de omvang en de betekenis van de eerstehulpverlening door leken. Het behoort zeker tot de taken van de NVAD en haar leden het werk van de EHBO-er duidelijker in kaart te brengen.

LITERATUUR

- Arnaud, J.E.M.E.d'. Het afnemen van een EHBO-examen. *Het Reddingwezen* 1964; 53: 124-126
- Bergink, A.H. De artsdocenten bij het EHBO-onderwijs in het verleden, het heden en in de toekomst. *Eerste Hulp*. Tweemaandelijks magazine van de Nationale Bond voor EHBO 1999; 15 nr. 1 blz. 15-17
- Groenendijk, H.J. Notities bij de nieuwe druk van het Oranje Kruisboekje. *Het Reddingwezen* 1981; 70: 114-117
- Hamersvelt, R. van. De EHBO-er bij de Erkende Geneeskundige Dienst van de N.V. Philips' Gloeilampen Fabrieken. *Het Reddingwezen* 1961; 50: 31-34
- Hamersvelt, R. van. Zijn wij met de opleiding EHBO (volgens het Oranje Kruisboekje) nog steeds op de goede weg? *Het Reddingwezen* 1962; 51: 44-52
- Herwerden, C.H. van. Individueel onderwijs in EHBO. *Het Reddingwezen* 1937; 27: 85-88
- Laat, A.G.J. Ambulance hulpverlening anno 1991: "meer dan oppakken en wegwezen". *Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen* 1992; 81: 3-6
- Luyt, P.A. van. Causerie over vergiftiging. *Het Reddingwezen* 1949; 38: 13-23
- Luyt, C. van. Wonden en wondbehandeling. *Het Reddingwezen* 1963; 52: 109-115
- Michael, P.R. In memoriam dr. P.A. van Luyt. *Het Reddingwezen* 1955; 44: 1-2
- Palsma, H.J. Buitensport EHBO. *Nederlands Tijdschrift voor EHBO en Reddingwezen* 1997; 86: 81-84
- Postmes, A.J. De begeleiding van de EHBO-er na hulpverlening bij een ernstig of dodelijk ongeval. *Het Reddingwezen* 1989; 78: 8-16
- Sypkens Smit, J.H. Over verband en verbinden. *Het Reddingwezen* 1971; 60: 57-68.

DE BESTUURSLEDEN

Sinds de bestuursverkiezing op de najaarsvergadering 2000, ziet het bestuur en het rooster van aftreden er als volgt uit:

Mevrouw E. Crone-Kraaijeveld, voorzitter	2002
A.H. Bergink, secretaris	2002
K. Coebergh, penningmeester	2001
J.G. van Egmond	2002
J.P. van Ewijk	2003
A.J.M. Hermans	2003

De zes in 2001 in functie zijnde bestuursleden hadden in totaal slechts drieënveertig voorgangers, zoals kan worden opgemaakt uit de hier gepresenteerde lijst van bestuursleden in de periode 1926-2001. Deze lijst telt zesenvieertig manlijke en slechts drie vrouwelijke bestuursleden.

Mevrouw Crone-Kraaijeveld had als voorzitter de meeste voorgangers, tien in totaal. Het waren achtereenvolgens Schütte (1926-1936), Loos (1936-1952), Bezemer (1953), Huizenga (1953-1956), Kruyt (1956-1964), Krijnen (1964-1973), mevrouw Kortenoever (1973-1979), Bos (1979-1987), Korver (1987-1990) en Vrenken (1990-1996). Secretaris Bergink daarentegen had slechts vier voorgangers: Loos (1926-1936), Molhuysen (1936-1964), Leene (1964-1976) en Peereboom (1976-1988). Ook de voorgangers van penningmeester Coebergh zijn op de vingers van één hand te tellen: Van der Stempel (1926-1941), Hooftman (1941-1952), Oosterhuis (1952-1976), Leene (1976-1983) en Moermans (1983-1995). Vanaf de oprichting in 1926 tot 1985 had de vereniging ook officieel benoemde ondervoorzitters. De functie werd bekleed door Meulman (1926-1936), Van Roojen (1936-1951), Oosterhuis (1952), Kagenaar (1953-1963), Van Eijle (1964-1980) en Woortman (1980-1985). Na het aftreden van Woortman heeft de NVAD geen officiële ondervoorzitters meer gekend. Door de jaren heen hadden vele bestuursleden van de docentenvereniging nauwe banden met de Nederlandse Vereniging EHBO. Niet alleen Meulman en Molhuysen maakten lange tijd deel uit van het hoofdbestuur van deze organisatie maar ook Hooftman en Eecen. Na 1953, toen de Nederlandse Vereniging EHBO het predicaat 'Koninklijke' kreeg, hadden eveneens verschillende bestuursleden van de docentenvereniging tevens zitting in het hoofdbestuur, te

weten: Hagenbeek, Leene, Peereboom en Woortman. Hagenbeek, die vanaf 1956 tot aan zijn overlijden in 1968 zitting had in het bestuur van de docentenvereniging, was van 1958 tot 1968 zelfs voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO. Ook Woortman was van 1972 tot 1978 voorzitter van deze koepelorganisatie. Als opvolger van Peereboom vertegenwoordigt secretaris Bergink nog steeds de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO in het bestuur van de NVAD, weliswaar 'zonder last of ruggespraak'.

Sinds 1966 hadden ook vertegenwoordigers van de Katholieke Nationale Bond voor EHBO zitting in het bestuur van de docentenvereniging. Na Akkermans (1966-1971) waren dat W. Eysink, huisarts te Hulst (1972-1974), R. van der Plassche, huisarts te Weert (1975-1978) en M. van den Berg, huisarts te Beek bij Ubbergen (1980-1982). Hermans, die in 1985 namens de

Katholieke Nationale Bond voor EHBO toetrad tot het bestuur van de NVAD, vertegenwoordigt nog steeds deze organisatie, die in 1992 werd omgedoopt tot Nationale Bond voor EHBO.

In artikel 14, lid 1, van het Huishoudelijk Reglement, dat in 1984 werd vastgesteld, wordt bepaald dat, ter voorziening in vacatures van het bestuur, voor elk te verkiezen lid door het bestuur een aanbeveling moet worden ingediend bij de ledenvergadering. Voorts

staat in lid 2 dat de aanbeveling van het bestuur zodanig moet zijn, dat ernaar wordt gestreefd dat van de organisaties, die EHBO-cursussen organiseren, een vertegenwoordiger in het bestuur zal zijn opgenomen. Dit bleek lang niet altijd realiseerbaar. Toen Alberga, die jarenlang namens de Koninklijke Nederlandse Bond tot het Redden van Drenkelingen zitting had in het bestuur van de NVAD, zijn functie neer-

P.J. Woortman, voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Vereniging EHBO van 1972 tot 1978. Bestuurslid van de NVAD van 1979 tot 1985. Op de achtergrond J. van Kempen, verpleeghuisarts.

J.P. van Ewijk, huisarts te Bergambacht was enkele malen lid van de kascommissie en nam in 1997 zitting in het bestuur van de NVAD. Rechts op de foto A.J.M. Hermans, sinds 1985 lid van het bestuur.

J.G. van Egmond, artsdocent in Den Haag, sinds 1999 lid van het bestuur van de NVAD.

legde, nam C.J. de Wilde zijn plaats in als vertegenwoordiger van de bond. Drie jaar later trad De Wilde volgens rooster af en stelde zich niet herkiesbaar omdat hij een drukke huisartsenpraktijk had overgenomen. De Koninklijke Nederlandse Bond tot het Redden van Drenkelingen slaagde er niet in een opvolger voor De Wilde te vinden. Binnen de gelederen van het Rode Kruis kon evenmin een opvolger worden gevonden voor Korver, die in 1990 naar het buitenland vertrok en die sedert 1986 het Rode Kruis vertegenwoordigde in het bestuur van de NVAD.

In het afgelopen decennium konden, zo bleek bij herhaling, heel moeilijk kandidaten worden gevonden voor opgevallende plaatsen in het bestuur. Een zorgelijke ontwikkeling, want een vereniging zonder bestuur houdt op te bestaan.

M.P. Schütte	1926-1936	J.C.J.M. Akkermans	1966-1971
J.W. Loos	1926-1953	H. Alberga	1969-1986
M.L. van der Stempel	1926-1941	C.D.A. Verwoerd	1969-1977
G.O. Meulman	1926-1937	W. Eysink	1972-1974
J.A. Feenstra	1926-1943	Mw. M.E. Kortencover	1973-1979
J.A. Molhuysen	1936-1970	R. van der Plassche	1975-1978
P.H. van Rooijen	1936-1951	L.P.J. Peereboom	1976-1988
T.A. Hoofman	1941-1952	E.W. Thorbecke	1977-1989
A.J. van Galen Last	1942-1947	P. Bos	1979-1987
A.H.Ph. Augustijn	1943-1947	P.J. Woortman	1979-1985
A.R. Frijling	1946-1949	E.J.M. van den Berg	1980-1982
J.W. Creyghton	1947-1958	B.H.R.M. Wolfenbutter	1980-1986
A.A. Eccen	1947-1951	W.E. Moermans	1983-1995
D.B. Kagenaar	1949-1963	A.J.M. Hermans	1985-heden
S. Speyer	1951-1956	C.J. de Wilde	1986-1989
H.J. Oosterhuis	1951-1976	A.J.M. Korver	1986-1990
F. Bezemer	1952-1953	A.H. Bergink	1987-heden
H. Huizenga	1953-1956	M. Marselle	1988-1997
C. Kruyt	1953-1966	Mw. J.A.P. van Haastrecht	1990-2000
J.H. Hagenbeck	1956-1968	R.H.A.M. Vrenken	1990-1996
M. Waisfisz	1956-1968	K. Coebergh	1995-heden
J.F.J. Baesjoe	1958-1964	Mw. E. Crone-Kraaijeveld	1996-heden
J.J. Krijnen	1962-1973	J.P. van Ewijk	1997-heden
C.J. Leene	1964-1983	J.G. van Egmond	1999-heden
J.J. van Eijle	1964-1980		

32

WIE DE JEUGD HEEFT....

Al sinds de jaren veertig wordt er EHBO-onderwijs aan jongeren gegeven, aanvankelijk vooral bij verenigingen, zoals de padvinderij. De bestuursleden van de docentenvereniging Hooftman en Creyghton, verrichtten pionierswerk op dit terrein.

In 1946 heeft het bestuur van Het Oranje Kruis een commissie ingesteld, die tot taak kreeg het opzetten van een uniforme regeling voor EHBO-onderwijs op scholen en bij jeugdverenigingen. In deze 'Commissie tot unificatie van het onderwijs in de EHBO aan de Jeugd' hadden vertegenwoordigers zitting van de EHBO-verenigingen, het Jeugd Rode Kruis, de Nederlandse Jeugdgemeenschap, de Nederlandse Padvinders en de verkenner van de Katholieke Jeugd Beweging.

In 1965 werd de naam van de commissie gewijzigd in Commissie Jeugd EHBO. Deze naam draagt de commissie nog steeds. Tegenwoordig is de commissie samengesteld uit vertegenwoordigers van de EHBO-organisaties, met daarnaast een didacticus, de coördinator leerstof van Het Oranje Kruis en een voorzitter benoemd door Het Oranje Kruis.

Het EHBO-onderwijs aan jongeren heeft in de loop van de tijd ook een ontwikkeling doorgemaakt. Aanvankelijk werden alleen cursussen aan jongeren van 12 en 13 jaar gegeven; in 1953 kwam daar een voortgezette cursus voor de jeugd van 14-16 jaar bij.

Daar het EHBO-onderwijs aan de jeugd moeilijk op gang kwam, is in 1957 een andere cursusindeling gemaakt:

Jeugd EHBO A voor jongeren van 12 en 13 jaar

Jeugd EHBO B voor jongeren van 14 en 15 jaar

Jeugd EHBO C voor jongeren vanaf 16 jaar.

In 1971 heeft het bestuur van Het Oranje Kruis, op advies van de Commissie Jeugd EHBO, de minimum leeftijd voor het behalen van het eenheidsdiploma verlaagd van 18 tot 16 jaar. Daarmee verviel de cursus Jeugd EHBO C en bleven over de cursus Jeugd EHBO A voor de jeugd van 11 en 12 jaar en de cursus Jeugd EHBO B voor de jeugd van 13 tot en met 15 jaar. Deze indeling wordt ook in 2001 gehanteerd. De richtlijnen voor deze Jeugd EHBO-opleidingen

zijn opgenomen in de officiële Regeling, die in 1992 door de Staatssecretaris van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur werd goedgekeurd.

Als leidraad voor de jeugdcursussen diende in het begin een boekje van hoofd-mijnarts Creyghton uit Heerlen. De titel van het boekje luidde: 'Gezondheidsregels en wenken bij ongevallen voor de jeugd'. Het was bewerkt door de Commissie tot unificatie van het EHBO-onderwijs aan de Jeugd. Met het oog op het kamperen van jongeren, was ruim de helft van het boekje gewijd aan gezondheid en kamphygiëne. Als EHBO-onderwerpen werden ondermeer behandeld de algemene regels voor het verlenen van eerste hulp, wondverband, driekante doek, kneuzing, neusbloeding, bothreuken, flauwte, bewusteloosheid en afwezige ademhaling.

In 1953 kwam er een vervolgboekje voor de jeugd van 14-16 jaar. Een nieuw boekje voor de A-cursus met als titel: 'Ik help bij ongelukken' verscheen in 1965. Naast de eerste beginselen van de EHBO bevatte dit boekje nog steeds de belangrijkste voorschriften met betrekking tot de gezondheidszorg en de kamphygiëne. De eerste druk van het boekje Jeugd EHBO voor 14 en 15-jarigen kwam in 1967 uit. Twee jaar later werden de boekjes Jeugd EHBO aangepast aan de 19de druk van het Oranje Kruisboekje, met als resultaat een nieuw Jeugd EHBO B-boekje in 1970 en een nieuw Jeugd EHBO A-boekje in 1971. Sedertdien worden de boekjes Jeugd EHBO steeds aangepast aan de nieuwste druk van het Oranje Kruisboekje. Tevens worden zij regelmatig geactualiseerd op geleide van ontwikkelingen binnen het onderwijs. In de huidige boekjes staan alleen nog EHBO-onderwerpen; de gezondheidsregels en kamphygiëne, destijds vaste onderdelen van een cursus, staan er niet meer in.

De cursussen voor het getuigschrift Jeugd EHBO A mogen worden gegeven door gediplomeerde EHBO-ers, kaderinstructeurs en artsen, de cursussen voor het getuigschrift Jeugd EHBO B alleen door artsen en kaderinstructeurs. Voor

H.W. Hack, voorzitter Commissie Jeugd EHBO.

de instructeurs zijn handleidingen samengesteld die ook regelmatig worden herzien als er een nieuwe druk van het boekje uitkomt. De Commissie Jeugd EHBO doet echter meer dan alleen de leerstof up-to-date houden. Sinds een aantal jaren worden er bijscholingscursussen georganiseerd voor EHBO-ers die cursussen Jeugd EHBO A geven. Zij beschikken namelijk niet altijd over voldoende kennis en ervaring op didactisch gebied; bovendien worden hun wat hulpmiddelen aangeboden voor het lesgeven.

Daar er te weinig artsen en kaderinstructeurs zijn die Jeugd EHBO B les willen geven, is er voor EHBO-ers een speciale opleiding tot instructeur Jeugd EHBO B opgezet.

Het aantal cursisten Jeugd EHBO A is sinds de beginjaren flink toegenomen. Jaarlijks behalen ongeveer 50.000 jongeren het getuigschrift Jeugd EHBO A. Het aantal cursisten voor de cursus Jeugd EHBO B blijft daar echter sterk bij achter. Dit is een punt van blijvende zorg, waarvoor de commissie constant naar oplossingen zoekt.

De commissie Jeugd EHBO hoopt zich nog lang voor de Jeugd EHBO te kunnen inzetten, want hoe meer jongeren de cursussen Jeugd EHBO volgen, hoe meer er daarna het eenheidsdiploma halen en EHBO-er blijven. Ook hoopt de commissie dat de EHBO in de nabije toekomst een vaste plaats krijgt in het reguliere onderwijs.

EHBO-les voor leerlingen van het doveninstituut Effatha in Zoetermeer, met medewerking van A.J. Elkhuisen als lotusslachtoffer. Op de achtergrond mevrouw S.A.E. van Unnik-Marseille, leerkracht van het instituut, die het Jeugd EHBO-onderwijs aldaar introduceerde.

LITERATUUR

Grunberg-Hanemaaijer, H.M.A. Ruim een halve eeuw Jeugd EHBO.

Eerste Hulp. Tweemaandelijks magazine van de Nationale Bond voor EHBO 1999; 15: nr. 2, 26-27.

Hooftman, T.A. Jeugd-E.H.B.O. Het Reddingwezen 1947; 36: 4-10.

33

HET COLLEGE VAN DESKUNDIGEN:
OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN?

Het College van Deskundigen werd officieel op 6 maart 1997 door het bestuur van Het Oranje Kruis ingesteld. Het besluit tot het instellen van dit college paste in de beleidslijn van Het Oranje Kruis om zich te ontwikkelen tot een certificerende instelling.

Bij de installatie op 19 november 1997 werd het college ad interim samengesteld uit leden van de redactiecommissie van het Oranje Kruisboekje en de reanimatiecommissie en stond onder voorzitterschap van dr. R.G.van Kesteren, tot dan voorzitter van de reanimatiecommissie. Beide commissies werden op datzelfde moment werkgroepen van het College van Deskundigen: de werkgroep Oranje Kruisboekje en de werkgroep reanimatie.

Voor de ad-interimstatus werd gekozen om eerst te kunnen nadenken over de samenstelling van het college en om een discussie te kunnen voeren over de betekenis van de verkregen opdracht en deze opdracht om te zetten in een reglement.

De opdracht, die het college van Het Oranje Kruis meekreeg luidde:

“In het kader van het waarborgen van de kwaliteit van de EHBO en het redden van drenkelingen zo nodig bindend te adviseren met betrekking tot het te voeren medisch en onderwijskundig beleid op het gebied van de eerste hulp bij plotselinge stoornissen in de gezondheidstoestand en het redden van drenkelingen, onder andere op het gebied van de leerstof en de criteria te stellen aan de opleidingen en examens”.

HET COLLEGE VAN DESKUNDIGEN

Het reglement van het College van Deskundigen werd formeel op 30 november 1998 door het college goedgekeurd, nadat op 5 november een bestuurlijk overleg met Het Oranje Kruis over dit reglement had plaatsgevonden.

Met de goedkeuring van dit reglement was ook de samenstelling van het college geregeld en waren de redactie- en reanimatiecommissie definitief gedechargeerd. De leden –met uitzondering van de niet-gebonden voorzitter- kunnen alleen zitting nemen in het college als officiële vertegenwoordiger van een discipline en

worden op voordracht van het college benoemd door het bestuur van Het Oranje Kruis. De disciplines zijn: de Nederlandse Vereniging van Anesthesiologie, de Nederlandse Internisten Vereniging, de Organisatie L.O.T.U.S., de Vereniging van Leidinggeven in de Ambulancesector (VCHV), de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO, de Nederlandse Organisatie Docenten EHBO (N.O.D.E.), de Nederlandse Vereniging voor Cardiologie, de Nederlandse Ambulance Vereniging, het Nederlands Huisartsengenootschap, het Nederlandse Rode Kruis, het Ministerie van Defensie, de Federatie Nederlandse Vereniging Bedrijfs hulpverlening, de Nederlandse Vereniging van Neurochirurgen en de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde. Namens het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis neemt aan de bijeenkomsten deel de coördinator leerstof en opleidingen.

Dr. K.J.J. Waldeck (links), voorzitter van het College van Deskundigen en W.L. Fraanje, huisarts te Zaamslag. Beiden hielden een voordracht op de najaarsvergadering 1996. Waldeck sprak over prehospitale spoedeisende medische hulpverlening, terwijl de inleiding van Fraanje als titel had "Een huisarts, soms een geluk bij een ongeluk".

Het College van Deskundigen kreeg in dit reglement de opdracht:

"Het bestuur van Het Oranje Kruis gevraagd en ongevraagd te adviseren over noodzakelijke wijzigingen en nieuwe eisen en regelingen met betrekking tot de leerstof, de exameneisen en methoden van toetsing op het terrein van de eerste hulp, het (laten) verrichten van onderzoek op het terrein van de eerste hulp en het redden van drenkelingen en alle andere zaken van belang voor het onderwijs in de EHBO en het redden van drenkelingen.

Een opdracht dus die zich uitstrekt over zowel de medisch verantwoorde inhoud als over de onderwijskundige aspecten van het onderwijs in de eerste hulp. Op 30 november 1998 eindigde de interim-fase van het college en werd het voorzitterschap van dr. R.G.van Kesteren overgedragen aan dr. K.J.J. Waldeck.

DE DOELSTELLINGEN VAN HET ORANJE KRUIS

Bij het aantreden van het college was er binnen Het Oranje Kruis een discussie gaande over de toekomst van Het Oranje Kruis en over de toekomst van het

onderwijs in eerste hulp. Het bestuur verzocht het college ten behoeve van de discussie een bijdrage te leveren aan een beleidsplan voor Het Oranje Kruis. Ook voor het college was er behoefte na te denken over de toekomst van het onderwijs in eerste hulp. Het heeft zich toen de vraag gesteld: wat moet tot stand gebracht worden, en wel voor wie, door wie en op welke manier. Op grond van diverse overwegingen kwam het college tot de conclusie dat de doelstellingen van Het Oranje Kruis zouden moeten luiden:

“adequate uitvoering van eerste hulp bij ongevallen en van acute ziekte-toestanden voor hen, die dat waar ook ter wereld nodig hebben zonder aanzien des persoons en reddingen voor zover dat binnen het bereik van de eerste hulp ligt. Het Oranje Kruis wil dit bereiken door het geven van onderwijs in eerste hulp bij ongevallen en acute ziekte-toestanden aan en het onderhouden en bewaken van de aangeleerde kennis en vaardigheden bij alle inwoners van het Koninkrijk der Nederlanden”.

In deze doelstellingen ligt een belangrijke en principiële wijziging van het profiel van de EHBO-er verscholen. De betiteling EHBO-er doelt op degene, die eerste hulp verleent bij ongevallen. Zijn taken zouden nu formeel moeten worden uitgebreid met wat in de praktijk reeds gangbaar is namelijk de eerste hulp bij acute ziekte-toestanden. Het begrip EHBO moet dan vervangen worden door Eerste Hulp, hetgeen overigens in overeenstemming is met in het buitenland gehanteerde begrippen zoals “first aid”, “premier secours” en “erste Hilfe”.

De kern van de activiteiten van Het Oranje Kruis ligt in het geven of doen geven van onderwijs in de eerste hulp bij ongevallen en acute ziekte-toestanden. De inhoud van dit onderwijs moet naar het oordeel van het college op de volgende wijze stapsgewijs uitgewerkt worden:

- Formulering en regelmatig bijstellen van de taken van de eerstehulpverlener (het profiel van de eerstehulpverlener) op basis van een liefst gedocumenteerde behoefte bij de slachtoffers.
- Ontwikkeling en onderhoud van de eindtermen op basis van het profiel.
- Ontwikkeling en onderhoud van het leerplan op basis van de eindtermen.
- Ontwikkeling van criteria voor het (onderwijs)materiaal passend bij het leerplan en voor hulpmiddelen bij de eerstehulpverlening.
- Ontwikkeling van kwaliteitsprogramma's op het aanleren, onderhouden (onderwijs) en uitvoeren van de kennis en vaardigheden voor eerste hulp bij ongevallen en acute ziekte-toestanden.

Bij al deze activiteiten staat het College van Deskundigen voor ogen dat Het Oranje Kruis een certificerende instelling wordt en dus niet zelf eerstehulp-onderwijs (meer) gaat geven.

Het college is van mening dat nader onderzoek verricht moet worden naar de kenmerken van eerstehulp situaties, de gevraagde hulp en de noodzakelijke hulp en de daarvoor noodzakelijke kennis en vaardigheden bij eerstehulpverleners, de gewenste hulpmiddelen alsmede de effectiviteit van de verleende eerste hulp. Tezamen met de afgrenzing van deze activiteiten naar met name de beroepsbeoefenaren in de spoedeisende geneeskunde moet dit onderzoek leiden tot een onderbouwd profiel van de eerstehulpverlener. In het profiel van de eerstehulpverlener moet de herkenning en beoordeling van de ongevalsituatie of de situatie van de acute ziekte toestand, de noodzakelijke acties, het gebruik van hulpmiddelen, de positie van de eerstehulpverlener in de hulpverleningsketen en de alarmering van de professionele hulpverlening tot uitdrukking worden gebracht.

De noodzakelijke hulp bij ongevallen en acute ziekte toestanden en het daarop gebaseerde profiel van de eerstehulpverlener bepalen de ontwikkeling en het onderhoud van de relevante en begrijpelijke eindtermen en het daarbij horende leerplan en onderwijsmateriaal.

Voor zowel de producten als de processen van de activiteiten moet een systeem ontwikkeld worden dat in de tijd en dus dynamisch, de kwaliteit in zijn totaliteit waarborgt.

De afronding van de discussie over de toekomst van Het Oranje Kruis vindt op het moment van het schrijven van deze bijdrage plaats. Informeel heeft het bestuur van Het Oranje Kruis reeds laten weten zich te kunnen vinden in de aanbevelingen van het college voor het beleidsplan.

UITWERKINGEN VAN DE DOELSTELLINGEN

Behoudens de uitbreiding van eerstehulptaken voor ongevallen naar voor ongevallen en acute ziekte toestanden is het nog niet gelukt tot een verdere uitwerking van het profiel van de eerstehulpverlener te komen. De reden hiervan is dat er nog geen gedocumenteerde duidelijkheid bestaat over de hulpverleningsbehoefte van slachtoffers van ongevallen en acute ziekte toestanden en er dus geen overeenkomstige duidelijkheid bestaat over de gewenste hulptaken van leken. Het college adviseert dan ook een dergelijk onderzoek te laten uitvoeren en laat zich voor dit moment leiden door ervaringen die in het verleden werden opgedaan.

Het college heeft op 21 juni 2001 het bestuur geadviseerd over nieuwe eindtermen voor het examen, dat recht geeft op het nieuwe Eenheidsdiploma Eerste Hulp. Op dit moment ligt bij het college een onderwijskundige visie voor, die voorziet in een modulaire opbouw van het eerstehulp onderwijs die recht zal kunnen doen aan de diverse omstandigheden, waaronder eerste hulp geleverd

moet worden. Op basis van die eindtermen wordt op dit ogenblik ook gewerkt aan de leerstof voor het nieuwe Eenheidsdiploma Eerste Hulp.

EERSTEHULPSETS

In opdracht van het college zijn op 17 mei 2000 in Amsterdam de criteria voor een eerstehulpset voor leken (verbandset) gepresenteerd. Deze criteria bestaan uit voorschriften, waaraan de hulpmiddelen in een basisset moeten voldoen en voorschriften voor aanvullende hulpmiddelen voor het samenstellen van een verkeersset en een recreatieset. Deze criteria zijn onder auspiciën van Het Oranje Kruis tot stand gekomen door samenwerking met zowel Belgische als Nederlandse eerstehulporganisaties.

De inhoud van deze eerstehulpsets is bedoeld voor “echte” leken. Dus voor leken, die nog nooit een eerstehulpcursus hebben gevolgd. De bedoeling van deze sets is wel dat dergelijke leken worden aangemoedigd eerstehulpcursussen te gaan volgen. Het is de bedoeling dat eerstehulporganisaties in Europa vergelijkbare adviezen geven voor deze sets. Ook deze sets zouden naar het oordeel van het college modulair van opbouw moeten zijn om ze geschikt te laten zijn voor diverse omstandigheden en voor eerstehulpverleners met diverse brevetten.

OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN?

Het College van Deskundigen ziet in het geheel van zijn taken een weerspiegeling van wat in 1910 de “Staatscommissie in het belang van het verlenen van Eerste Hulp bij Bedrijfsongevallen” reeds nodig achtte namelijk een beschreven leerstof voor goed onderwijs aan eerstehulpverleners.

Zo blijkt dat oude wijn, wanneer dat nodig is, in nieuwe zakken wordt gedaan.

34

QUO VADIS NVAD?

Alles verandert: de maatschappij, de mogelijkheden binnen het medisch beroep, de Nederlandse Vereniging van Arts-Docenten in de EHBO en Het Oranje Kruis, waarbij vele EHBO-organisaties zijn aangesloten. Ook is er sprake van een mentaliteitsverandering. Het wordt steeds moeilijker om aan een voldoende aantal vrijwilligers te komen en er worden tegenprestaties verwacht voor werk dat vroeger kosteloos werd gedaan. Het aantal leden van de NVAD daalt onrustbarend, het ledenbestand vergrijsst, bestuursleden zijn niet of slechts met zeer veel moeite te vinden. Ook de positie van de arts binnen het onderwijs in de eerste hulp bij ongelukken heeft zich in de loop der jaren gewijzigd. Alles bij elkaar voldoende reden voor de NVAD zich op haar uit 1926 daterende statuten, voor het laatst gewijzigd in 1984, te bezinnen.

Zoals gezegd: de positie van de artsdocent in de eerste hulp bij ongelukken heeft zich in de loop der jaren gewijzigd. Naspeuringen in de oude versies van de “Regeling betreffende het eenheidsdiploma EHBO, de getuigschriften Jeugd EHBO en de daarop aansluitende aantekeningen”, kortweg “de regeling”, leverden boeiende informatie op.

Vroeger leidden mannelijke of vrouwelijke artsen zelf leken op in “de eerste hulp welke in afwachting van geneeskundige hulp nodig is”. Sinds het midden van de vorige eeuw kon de arts zich laten bijstaan door gediplomeerde “eerste helpers”. Als deze helpers in het bezit waren van een kaderaantekening dan konden zij het praktische deel van de opleiding verzorgen en in uitzonderingsgevallen de artsdocenten vervangen. De artsdocent, zo werd bepaald, blijft echter verantwoordelijk voor de cursus, zowel voor het theoretische- als voor het praktische gedeelte.

Bij volgende wijzigingen van de regeling werd tenslotte bepaald dat het onderwijs voor het eenheidsdiploma EHBO wordt gegeven door een arts tezamen met een kaderinstructeur. De verantwoordelijkheid voor dat onderwijs blijft bij de arts liggen.

Het examen voor het eenheidsdiploma werd en wordt afgenomen door onafhankelijke examinatoren, die worden benoemd door het Centraal Bureau van Het Oranje Kruis. In het verleden werd daarbij gebruik gemaakt van een lijst van artsen die was samengesteld met advies van het bestuur van de docentenvereniging.

In 1966 werd bepaald dat bij voorkeur artsen worden uitgenodigd voor het afnemen van het examen voor het eenheidsdiploma EHBO, wier naam voorkomt op de door het bestuur van de docentenvereniging geadviseerde lijst. De artsexaminator kon zich, op eigen kosten (!) laten bijstaan door EHBO-ers met een geldige kaderaantekening.

In 1974 werd in de regeling gesteld dat de door het Centraal Bureau aan te wijzen arts lid van de docentenvereniging moest zijn. Vanaf 1984 geldt dat het examen voor het eenheidsdiploma EHBO wordt afgenomen door een examencommissie, bestaande uit een door het Centraal Bureau aan te wijzen arts, lid van de NVAD en een kaderinstructeur. Gelet op het aantal examens voor het eenheidsdiploma EHBO en op het aantal leden van de NVAD, is het niet waarschijnlijk dat alle arts-examinatoren lid zijn van de vereniging.

Zeker bij het onderwijs is de arts meer op afstand komen te staan, terwijl bij de examinering een deel van zijn oorspronkelijke taken thans wordt uitgevoerd door een kaderinstructeur.

Bij het instellen van het eenheidsdiploma in 1938 kreeg het bestuur van de docentenvereniging de bevoegdheid de lessen en de examens bij te wonen. Dit wijzigde in 1966 toen werd bepaald dat het toezicht op de opleiding en examens wordt uitgeoefend door de directeur van het Centraal Bureau, "die zich in dezen kan laten vertegenwoordigen". Het (doen) houden van toezicht op de naleving van de regeling is een taak van het bestuur van Het Oranje Kruis. Voor het uitvoeren van die taak zijn sinds 1981 consultants aangesteld. Dit kunnen zowel artsen als kaderinstructeurs zijn. Zij hebben tot taak mee te werken aan de bewaking van de kwaliteit van het onderwijs en de examinering in de EHBO. Bij het toezicht op de naleving van de regeling speelt de arts slechts een rol als deze door

het bestuur van Het Oranje Kruis is aangesteld als consultant.

Geconstateerd kan worden dat de taak van de artsdocent bij het onderwijs in de EHBO en bij de examinering voor het eenheidsdiploma voor een groot deel is overgenomen door kaderinstructeurs. De verantwoordelijkheid van de arts voor het onderwijs voor het eenheidsdiploma is niet gewijzigd.

Deze ontwikkeling was mede aanleiding tot bezinning op de huidige statuten. In de ledenvergaderingen gehouden in

Tijdens de najaarsvergadering 2000 vond de eerste gedachtenwisseling plaats over nieuwe statuten. Na de lunch hield anesthesioloog Rutten een voordracht over "Onderkoeling bij traumapatiënten". Van links naar rechts op de voorgrond: F.E.J. Bouricius, A. Lameijer, A.L. Bouma en F.L.P.A. Rutten.

november 2000 en maart 2001 hebben de eerste gedachtewisselingen over nieuwe statuten plaats gevonden, nadat de leden het impliciet er over eens waren dat de vereniging moest blijven voortbestaan. Hierbij werd in de eerste plaats aandacht besteed aan de doelstellingen. Een vereniging bestaat immers om haar doelstellingen te bereiken. De leden stemden in met herijking van de huidige doelstelling. Deze luidt: “De vereniging stelt zich ten doel het onderwijs in de eerste hulp bij ongelukken in de meest uitgebreide zin te bevorderen.” (artikel 2 van de statuten).

De werkgroep die zich op verzoek van de vereniging buigt over de statutenwijziging stelde in de voorjaarsvergadering van 2001 twee doelstellingen voor, te weten:

1. De vereniging stelt zich ten doel de kwaliteit van het onderwijs in de eerste hulp te bewaken en te bevorderen, en
2. De vereniging stelt zich ten doel de belangen van de leden te behartigen.

Na ampele discussie werden deze doelstellingen door de vergadering aanvaard. Thans is bezinning geboden op de taken die moeten worden verricht om de nieuwe doelstellingen te bereiken. Ook moet worden nagedacht over de positie van artsdocenten en de NVAD zowel in het maatschappelijk veld als binnen de structuur van Het Oranje Kruis. De NVAD zal zich in de lijn van de afgelopen 75 jaar flexibel en creatief-initiërend blijven opstellen.

AUTEURSREGISTER

Dr. H.J.P. Beerstecher, chirurg n.p.,
brigadegeneraalarts b.d.
Hoofdstuk 34

Dr. A.H. Bergink, secretaris NVAD
Hoofdstukken 1 t/m 5, 7, 9 t/m 11,
14, 28 t/m/31

W.D. Boon von Ochssée, arts, MHA,
MCM
Hoofdstuk 27

Mw.dr. E. Crone-Kraaijeveld, huisarts,
voorzitter NVAD
Hoofdstukken 16 t/m 18

A.J. Elkhuijzen, oud-voorzitter van de
Landelijke Lotusraad
Hoofdstuk 13

Mw. S.H. Faber-Strop, artsdocent
Hanzehogeschool te Groningen
Hoofdstuk 22

H.W. Hack, arts, voorzitter
Commissie Jeugd EHBO van Het
Oranje Kruis
Hoofdstuk 32

Dr. H.N. Hart, v.h. sociaalgeneeskun-
dige verbonden aan de GG en GD
van Rotterdam
Hoofdstuk 8

W. Henny, chirurg, Academisch
Ziekenhuis Rotterdam, lid van het
College van Deskundigen
Hoofdstuk 25

A.J.M. Hermans, arts, oud-huisarts,
bestuurslid van de NVAD
Hoofdstuk 6

G.P. Hermens, kaderinstructeur, lid
van het College van Deskundigen
Hoofdstuk 20

M. Marseille, arts, oud-huisarts,
bedrijfsarts en stralingsdeskundige
Hoofdstukken 15 en 19

Mw. drs. M.G.C. van Rooijen,
sportarts
Hoofdstuk 23

FL.P.A. Rutten, anesthesioloog,
coördinator Kwaliteit en Opleidingen,
Heli-MMT/Traumacentrum ZW-
Nederland
Hoofdstuk 26

Dr. R. Visser, arts-patholoog, afdeling
Pathologie van het Nederlands
Forensisch Instituut
Hoofdstuk 24

W. de Vries, hoofd Opleidingen van
Het Oranje Kruis, voorzitter van de
Task Force Competence Based
Approach in First Aid Education
Hoofdstuk 21

Dr. K.J.J. Waldeck, chirurg n.p.,
voorzitter van het College van
Deskundigen
Hoofdstuk 33

Mw. J.A. Wilton-Postma, arts
Hoofdstuk 12

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452